Spis
Synodów Kościoła katol. w Polsce
(z dzieła: Franc. Anton. Cwierzowicz: Dissertatio de constitutionibus ecclesiasticis. Cracoviae 1771. 4to)

A. Prowincyonalne

R. 1118 – – w Łęczycy, prezyd. bł. Bogumił arcyb. gniezn.
" 1188 – – w Łęczycy, " Zdzisław herb. Kozlarogi
" 1189 – – w Krakowie " Jan Kardyn. Malabranka legat Klemensa III.
" 1197 – – w Łęczycy " Kardyn. Capuanus legat apost.
" 1246 – – w Łęczycy " Fulko czyli Pełka arcyb.
" 1247 – – w Wrocławiu " Jakub archidiak. leodyjski nunc. apost.
" 1248 – – w Wrocławiu " legat z soboru lugduńsk. Innocentego IV.
" 1257 (około) – w Łęczycy " Fulko.
" 1267 – – w Wrocławiu (dla pomocy ziemi św.)
" 1285 – – w Łęczycy " Jakub Świnka arcyb. gniez.
" 1375 – – w Uniejowie " Jarosław Skotnicki "
" 1420 – – w Kaliszu " Mikołaj Trąba "
" 1420 d. 25 Sept. w Wieluniu " tenże
" 1423 – – w Łęczycy " tenże
" 1456 – – w Piotrkowie " Jan z Sprowy herb. Odroważ "
" 1457 – – w Kaliszu " tenże
" 1459 – – w Łęczycy " tenże
" 1466 – – w Łęczycy " Jan Gruszczyński "
" 1485 d. 25 Januar. w Piotrkowie " Zbigniew Oleśnicki Kardyn. "
" 1491 przed S. Idzim w Piotrkowie " Fryderyk Królewicz arcyb.
" 1506 f. S. Matthiae Apost. w Łęczycy " Andrzej Boryszewski "
" 1508 – – w Gnieźnie " tenże
" 1510 – – w Piotrkowie " Jan Łaski "
" 1511 – – w Piotrkowie " tenże

R. 1523 — —	w Łęczycy	prezyd.	Jan Łaski
„ 1527 — —	w Łęczycy	„	tenże
„ 1530 — —	„ Piotrkowie	„	tenże
„ 1531 — —	„ Łęczycy	„	Maciej Drzewicki
„ 1532 — —	„ Piotrkowie	„	tenże
„ 1539 — —	„ Piotrkowie	„	Jan Latalski
„ 1540 — —	„ Piotrkowie	„	Jan Gamrat
„ 1547 — —	„ Łęczycy	„	Mikołaj Dzierzgowski
„ 1551 — —	„ Piotrkowie	„	tenże
„ 1552 — —	„ Piotrkowie	„	tenże (o celibat xięży)
„ 1553 — —	„ tenże	„	tenże (przeciw Lutrowi i Kalwinowi)
„ 1556 d. 11 Sept.	„ Łowiczu	„	Lipoman biskup weron. legat i Dzierzgowski (contra haereses et rapt.) ~~(pro fide et moribus)~~
„ 1557 — —	„ Piotrkowie	„	M. Dzierzgowski (pro fide et morib.)
„ 1561 d. 4 Mart.	„ Warszawie	„	Jan Przerębski
„ 1577 d. 19 Maji	„ Piotrkowie	„	Alojs. Lipoman
„ 1578 — —	„ tamże	„	Jakob Uchański
„ 1589 d. 2 Octobr.	„ w Piotrkowie	„	Stanisław Karnkowski
„ 1607 d. 8 Octobr.	„ w Piotrkowie	„	Bernard Maciejowski.
„ 1621 d. 26 April.	„ w Piotrkowie	„	Wawrzyniec Gębicki
„ 1628 d. 22 Maja	„ w Piotrkowie	„	Jan Wężyk.
„ 1634 d. 13 Novemb.	„ w Warszawie	„	Jan Wężyk (zebrano Konstytucye synodalne i wydruk. Księgi cerem. Kość.)
„ 1643 d. 8 Novembr.	w Warszawie	„	Maciej Łubieński.

B. Dyecezalne.

1) Gnieźnieńskie.

R. 1513 — — w Gnieznie prez. Jan Łaski druk. Cracoviae 1513
" 1593 d. 29 Mart. w Łowiczu " Stanisł. Karnkowski " Posnaniae 1593
" 1602 — — w Gnieznie, Kaliszu i Łowiczu prez. tenże " Cracov. 1602
" 1612 d. 9 Maja (przed 8 lipca) w Łowiczu prez. Wojciech Baranowski " Cracov. 1612
" 1621 — — w Łowiczu " Wawrz. Gembicki " Cracov. 1623
" 1628 d. 22 Maja tamże " Jan Węzyk " Cracov. 1630
(Joannis Foxii Oratio in hac Synodo. Cracov. 1628)
" 1643 d. 7 Julii w Uniejowie prez. Mac. Łubieński dr. Varsav. 1644
" 1720 d. 26 August. w Łowiczu " Stanisł. Szembek " Varsav. 1720.

2) Lwowskie.

1563 około — — — — prez. Paweł Tarło arcyb. (przyjęto Concil. Trident.)
1587 — — — " Jan Dymitr Solikowski arcyb.
tenże i drugi miał Synod.
1641 d. 3 Julii w Lwowie prez. Stanisł. Grochowski " druk Leopoli 1641.

Synody odmiennie od Załuskiego podane
przez Cwiękowicza: Dissertatio de constit.

3) Krakowskie

1607 d. 18 Septembr. Cracoviae, Petrus Tylicki. Cracoviae.
Extat cum Synodo infra Crac. 1643.

1637 d. 18 Octobr. Cracoviae, nomine Joannis Alberti card. episc.
cracov. per Andream Szołdrski episc. kijov.
administrat. cracov.

1711 d. 5 Octobr. Cracoviae Casimirus Lubieński in praesentia
Spinolae nuntii apost.

4). Kujawskie

1223 – – w Włocławku Michał XVII herb. Godziemba bisk. kujaw.

10) Przemyskie

1617 circiter, Praemisliae Stanislaus Sieciński;

1180 na początku roku, w Łęczycy, Piotr III Srzeniawita (Treść uchwał w Kadłubku i Długoszu)

1188 — w Łęczycy, Zdzisław h. Kozlerogi w przytomności legata Kardynała Jana Malabranka

1197 — w Krakowie i Lubuszu, Zdzisław h. Kozlerogi w przytomności legata kardynała dia kona Piotra z Kapui

1210. — w Borzychowie, Henryk Kietlicz (Łętowski I p. 112)

1219. — — Henryk Kietlicz

1226 — w Gnieznie, Wincenty z Czarnkowa.

1233 d. 5 lipca, w Sieradzu, Fulko czyli Pełka (druk. w Bibliotece warszaw. 1851. Tom I st. 101-107)

1240 — w Łęczycy, tenże

1244 — w Łęczycy, tenże

1248 w pazdzierniku, w Wrocławiu tenże w przytomności legata Jakuba Pantaleona archidiakona leodyjskiego. (Treść w: Jos. Ign. Ritter: Geschichte der Diözese Breslau. Breslau 1845. Tom I st. 178. — 189)

1257 d. 14 pazdziernika w Łęczycy, tenże

1262 d. 17 września, w Sieradzu, Janusz II h. Tarnawa (druk. w Bibliotece warszaw. 1851 Tom I st. 108-111)

: w Kamieniu koło Kalisza, tenże.

1267 d. 2 lutego w Wrocławiu ~~[illegible]~~, tenże, w przytomności legata Kardynała Gwidona

1267 d. 16 pazdziernika w Dankowie, tenże

1270 d. 20 września w Sieradzu, tenże

1241 (a podług pisarzy niemieckich 1244 d. 10 Kwietnia) dominika Quasimodogeniti w Toruniu w klasztorze Franciszkanow; synod prowincyonalny w przytomności legata papieskiego Wilhelma z Modeny, arcybiskupa gnieznień. biskupów płockiego, Kujawskiego, wrocławskiego na którym uchwalono w Prusiech fundować 3 biskupstwa podzieliwszy kraj na 3 części (Treter De episcopatu Varm. p. A.2b.) (lecz to niepewne)

Abonnements-Einladung.

Jeschurun.

Ein Monatsblatt zur Förderung jüdischen Geistes und jüdischen Lebens,
in Haus, Gemeinde und Schule

herausgegeben von

Samson Raphael Hirsch,

Rabbiner der Israelitischen Gemeinde zu Frankfurt am Main.

Diese Zeitschrift, welche während der kurzen Zeit ihres Erscheinens bereits die Aufmerksamkeit aller Freunde jüdisch-religiöser Interessen in weiten Kreisen auf sich gezogen, ist der „Förderung des jüdischen Geistes und jüdischen Lebens" bestimmt.

Diesem ihrem Ziele gemäß sucht sie den geistigen Gehalt der jüdisch-religiösen Institutionen und deren Beziehungen zu der Aufgabe einer jeden Zeit darzulegen, durch Schilderungen und Originalcorrespondenzen die faktischen religiössittlichen Zustände der jüdischen Gegenwart zu veranschaulichen, und durch Würdigung dieser Zustände und der ihnen zu Grunde liegenden Ursachen, sowie der dadurch bedingten Mittel einer Bessergestaltung, den Weg zu einem gedeihlichen Fortschritt in den Verhältnissen des Hauses, der Gemeinde und Schule anzubahnen.

Der Preis des Jahrgangs dieser Monatsschrift nebst Beiblättern ist auf fl. 4 rhein. (Rthlr. 2. 9 Sgr.) festgestellt.

Die unterzeichnete Buchhandlung erbietet sich Abonnements auf diese Zeitschrift entgegenzunehmen, und bittet zu diesem Ende den untenstehenden Abonnementszettel ihr ausgefüllt wieder zustellen zu wollen.

Buchhandlung.

Abonnements-Bestellung.

Unterzeichneter abonnirt auf ½ ganz Jahrgang der Monatsschrift:

„Jeschurun"

von Rabbiner Hirsch in Frankfurt am Main

bei der 'schen Buchhandlung.

den 185

Druck von Reinhold Baist.

Epitome conciliorum tam generalium quam provincialium in graeca et latina ecclesia celebratorum quaecunque reperiri potuerint itemque Vitarum romanorum pontificum epistolarum decretalium et diversarum sanctionum eorum cum chronologica et historica observatione a Simone Starovolscio primicerio tarnoviensi libris XXVI comprehensa. Romae 1653 Sumptibus Joannis Baptistae et Joseph. Corbi bibliopolar. Typis Ignatii de Lazaris. fol. k. 12. str. 384 k. 6 (index.)

ded. Innocentio X pontif. ... Starowolski (który w Rzymie in sapientia Romana był promotus d. 4. Julii 1642.)

Synodi polskie:

Lanciciense (po r. 1188) na którym papież wysławszy legata zbierał dziesięciny na expedycyą przeciw Saladynowi Zdislao archiep. concedente (p. 319)

Lanciciense 1197 na którym legat Petrus tit. S. Mariae in Via lata diaconus Cardinal. Capuanus po dokończonej wizycie dyecezyi zakazał xiężom ~~...~~ nałożnic i żon, i aby śluby małżeńskie w kościołach odbywano (p. 321)

Lanciciense 1240 na którym prezydował Fulco arcybisk. i Konrad xiążę mazowiecki za powieszenie Jana Czapli scholastyka płockiego czynił pokutę.

Vratislaviense 1248 na którym legat Jacobus archidiaconus Leodiensis wybierał subsidium de quinta parte redditum ecclesiasticorum contra Fridericum II pro tribus annis, pontifex jejunium quadragesimale indulsit (zamiast 9 tygodni tylko 6½ tygodni) p. 320.

Lanciciense a. 1246 na którym Fulco arcyb. gniezn. wyklął Konrada xięcia mazowieck. za najazdy dobr biskupstwa krakowsk. (p. 329)

Lanciciense 1285 na którym Jakób Swinka arcyb. gniezn. wyklął Henryka IV xięcia wrocław. (probum) za uciemiężenie Tomasza biskupa wrocław. (p. 335)

Uniejoviense 1375 na którym przez Jarosława arcyb. gniezn. uchwalono aby po 2 grosze od grzywny dochodów duchownych składano na expedycyją turecką – za powodem legata Nicolai episcopi majoricensis.

Petricoviense 1456 na którym Jan ze Sprowy arcyb. gniezn. uchwalił subsidia regi Casimiro ad bellum prussicum ab ecclesiasticis

Calisiense 1457 na którym Jan ze Sprowy arcyb. gniezn. uchwalił subsidia ab ecclesiasticis ad bellum contra Crucigeros.

Lanciciense 1459 na którym Jan ze Sprowy arcyb. gniezn. uchwalił aby nie grabiono dóbr kościelnych podczas wakansów – i uchwalono kontrybucyję od księży na ziemię dobrzyńską.

Lanciciense 1466 na którym Jan Gruszczyński arcyb. gniezn. uchwalił subsidium a sacerdotibus ad bellum prussicum.

Petricoviense 1485 d. 22 Januar. na którym Zbigniew Oleśnicki arcyb. gniezn. potwierdził uchwały dawniejszych synodów i uchwalił subsidium po 6 groszy od grzywny dochodów duchownych na wojnę pruską.

Petricoviense 1494 Sabbato ante festum S. Aegydii na którym Kardynał Fryderyk arcyb. gniezn uchwalił quartam census na wojnę króla contra Turcas.

Lanciciense 1506 in festo S. Mathaei na którym Andrzej Roza z Boryszewic arcyb. gniezn reformował dyscyplinę kościelną i zduplikował subsidium a clero ad bellum prussicum.

Gnesnense 1506 na którym Jan Łaski arcyb. gniezn. radził nad środkami wykorzenienia luteranizmu.

Gnesnense 1522 na którym Jan Łaski arcyb. gniezn. radził contra pseudopoliticos et lutheranos i względem tytułu legati nati.
Lanciciense 1527 na którym Jan Łaski arcyb. kazał biskupom trzymać inkwizytorów haereticae pravitatis.
Petricoviense 1530 na którym Jan Łaski arcyb. kazał biskupom niszczyć pisma różnowierców.
Lanciciense 1531 na którym Maciej Drzewicki arcyb. nakazał wizytować kościoły
Petricoviense 15.. (1471?) na którym Maciej Drzewicki arcyb. radził o wygnaniu z Polski heretyków.
Lanciciense 15.. (1466?) Maciej Drzewicki arcyb. reformę duchowieństwa uchwala.
Petricoviense 1539 Jan Latalski arcyb. gniezn. nakazuje reformę duchowieństwa
Petricoviense 1540 Petri Gamrat archiep. crac. pro cleri reformatione et libertate conservanda
Petricoviense 1544 Petri Gamrat archiep. pro defensione jurium archiep.
Lanciciense 1547 Nicolai Dzierzgovii propter unitatem fidei servandam.
Petricoviense 1551 Nicolai Dzierzgovii prop. ter exterminandas haereses
Petricoviense 1552 d. 16 Febr. Nicolaus Dzierzgovius Orichovium declarat haereticum.
Petricoviense 1553 Nicolai Dzierzgovii pro conservatione disciplinae ecclesiasticae
Loviciense 1556 Nicolai Dzierzgovii praesid. legato Aloysio Lippomano propter extirpanda haeresi
Petricoviense 1557 d. 17 Maji Nicolai Dzierzgovii pro reformatione episcopi Joannes Drohojowski kujaw. i Jakub Uchański chełmski moniti a sede apost. de suspectis dogmatibus.

Varsaviense 1561 d. 4 Martii Joannis Przerembski archiep gnesn. praesente Bernardo Bonjoane episcopo Camerini legato - pro reformatione

Petricoviense 1578 Jacobi Uchanski archiep. praesente Lipomano nuntio propter tollendum foedus haereticorum tempore interregni initum et anathema jecit in foederatos.

Petricoviense 16.. Bernardi Maciejowski archiep pro unione ruthena et epistola pastoralis

Petricoviense 1621 d. 26 April. Laurentius Gembicki archiep pro immunitate ecclesiae.

Petricoviense 1628 d. 22 Majii Joannes Wezyk archiep gnesn. pro reformandis moribus

Varsoviense 1634 d. 13 Novembr. Joannes Wezyk archiep. pro correctione morum et biblia haereticorum damnata.

Varsoviense 1643 Mathias Lubienski archiep pro disciplina ecclesiastica.

Synody

1075 (ślad) przez legatów pap.
1104 (ślad) przez Gwaldonem bisk. belowaceńskim
1123. przed Idzim bisk. Tuskulańskim
1148 przed Gregorzem lub Gwidonem legatem
między 1167 – 1184 w Jężowie przed Reginaldem legatem
około 1178 w Łęczycy Zdzisław arcyb. gniezn.
Zdzisław. Ubisław może zdzdek jest Zbyszek lub Zdiszek
1184 ? legat Egidius de Mutina
1189 w Łęczycy legat Jan Malabranka
1197 w Krakowie i Lubusz przez legata ~~Piotra~~ ~~Jana~~ ~~Malabranka~~
Piotra z Kapuy
1206 }
1207 ? } Henryk Kietlicz arcyb. gniezn. w Krakowie
1210 w Borzykowej Henryk Kietlicz arcyb. gniezn.
1223 przed legat. Gregorius de Crescentia
1226 (w Sulejowie ?) Wincenty arcyb. gniezn.
1233 Sieradz (Siewierz mylnie) Pełka arcyb. gniezn. - na początku lipca V Nonas Julii druk w Helcel. p. 343.
1239 Pełka arcyb. gniezn.
1244 " " " w Łęczycy
1246 (?) przed Opizonem legatem pap.
1248 legat. pap. Jakób arcyb. leodyj (treść w Ritter Gesch. p. 178) druk w Helclu p. 348
1253 d. 30 marca w Wrocławiu legat Hugo archiep. S. Sabinae
1257 Pełka arcyb. w Łęczycy d. 14 Octob. druk w Helclu p. 357
1256 "
1262 Janusz arcyb. w Sieradzu d. 17 Sept. druk w Helcl. p. [illegible]
1267 d. 2 lut. w Wrocławiu legat kard. Gwidon dr. Helcl. 360
1267 w październ. w Dankowie Janusz arcyb.
1270 d. 20 wrześn. w Sieradzu " "
1271 w Kamieniu pod Kaliszem " " Helcel p. 363.

1285 d. 6 Styczn. w Łęczycy Jakóba Świnki arcyb. dr. Helcel p. 383
1290 d. 11 [illegible] w Gnieźnie " "
1309 w Gnieźnie (w Kwietn.) arcyb. Jakub.
1326 d. 16 lut. w Uniejowie Janisław arcyb. (mylnie Jarosława) druk. w Helcel p. 397.
1357 d. 8 Styczn. w Kaliszu Jarosław arcyb. druk w Helcla p. 407 ~~p. 343~~
1376 d. 7 wrześn. w Uniejowie Jan arcyb.
1378 d. 6 czerw. w Kaliszu " "
1380 " "
1406 d. 20 Maja w Kaliszu Mik. Kurowski arcyb druk. w Helcla p. 415.
1420 w Wieluniu

mich in den Stand, jeden Auftrag auszuführen. Indem ich daher meine Officin geneigter Berücksichtigung angelegenst empfehle, wollen Sie Sich prompter und gewissenhafter Ausführung versichert halten.

Mit vorzüglicher Hochachtung

Gustav Bär.

Synody 1075 Gregory VII posyła legatów dla urządzenia hierarchii w Polsce 11

1104 Gwaldo biskup belowacensis robi reformę duchowieństwa i zrucza dwóch biskupów

1123 Idzi ep Tusculan legat pap. biskup tuskulański rozgranicza diecezyje polskie
przywilej tyniecki według ekstraktów 1123

1148 Synod przez legata Gregora czyli Gwido ona Kardynała dla pogodzenia książąt

1178 pod Zbisławem synod łęczycki

1189 synod w Krakowie lub Łęczycy przez Jana Malabranka

1197 " w Krakowie i Lubiążu przez Piotra z Kapuy

1206 i 1207. synod

li *185*

classica Italiana. *che uscirà dai torchi della*

ste, in dispense di circa 80 pagine in 8.° grande a

tesimi 60 di Lira Austr. la dispensa, obbligandosi di

e nell' avviso del 10 Novembre 1856, e di pagarne

Synody prowincyalne gnieźnieńskie (podług Jacobsona)

1180 w Łęczycy Zdzisław arcyb. (Concilium mixtum) cf. Bogufał u Sommersb. II. 46 Długosz lib VI p. 541)

1217 Henryk arcybiskup coelibat (ob Henelii Annales Siles ap. Sommersberg II 243.)

1227–1241 Fulko arcyb.

1248 Jakob von Lüttich legat w Wrocławiu przy Fulkonie arcyb. (Boguph. ap. Somersb. II. 63. 81)

1254 w Łęczycy Fulko

1257 d. 14 Octob. w Łęczycy (Sommersberg p. 71)
Damalewicz cytuje 1255 synod w Sieradzu Janusza co mylne bo wtedy żył jeszcze Fulko

1260 w Wrocławiu Janusz. (Statuta druk w Damalewiczu p. 190–192.)

1267 w Wrocławiu Janusz (cf. Damalewicz p. 189)

1285 die Epiphaniae w Łowiczu Jakob Świnka (Damal. p 189)

1418 Mikołaj Trąba (Ustawy)

1425 d. 6 Mai Albert Jastrzembiec w Łęczycy (Ustawy z rękop. druk w Jacobson I Anh. No XIII p. 84) Statutum lanciciense de poenis (krótki)

1450 w Czerwcu Jan z Sprowy w Łęczycy

w Kaliszu Jan z Sprowy

1459 w Łęczycy Jan z Sprowy

1466 d. 20 Januar Jan Gruszczyński w Łęczycy

1475 d. 22 Januar Jakob z Sienna w Łęczycy

1485 Zbigniew Oleśnicki w Piotrkowie

1492 Fryderyk w Piotrkowie

1503–1513 w Łęczycy.

1515 w Gnieźnie Jan Łaski

1520 w Piotrkowie " "

— w Piotrkowie Łaski

1522 w Łęczycy

1525 "

1527 " Jan Łaski (Statuta provinciae gnesnensis antiqua revisa ductu Joannis de Lasko archiep. gnesn. Cracoviae per Matthiam Scharffenberger 1527. 4o ff. 120. (spis rozdz. w Jacobson I Anh. (p. 85)

(rewizyja zbioru Trąby)

1530 w Piotrkowie Łaski

1532 w Piotrkowie }
1534 w Łęczycy } Mathias Drzewicki
1537 " " }

1539 w Piotrkowie Jan Latalski

1542 d. 17 Octob. Piotr Gamrat w Piotrkowie

1544 w Piotrkowie " "

1547 w Łęczycy D. Dzierzgowski

1551 w Piotrkowie "

1554 " "

1556 d. 11 decemb. w Łowiczu Alojzy Lipoman i Mikoł. Dzierzgowski

1557 d. 17 maj. w Piotrkowie Dzierzgowski

1561 d. 4 marca w Warszawie Jan Przerębski

1577 d. 19 maj. Jakob Uchański w Piotrkowie Constitutiones synodorum metropolitanae ecclesiae gnesnensis et provincialium usque ad a. 1578 Cracoviae Andr. Petricovius impressit 1579. 4o fol. 192. spis rozdz. w Jacobson I Anh. 89

(rewizyja dawnych synodów i zbioru Łaskiego)

1593 w Łowiczu dyecez. gniezn. d. 29 marca (spis rozdziałów w Jacobsonie I Anh. p. 80

1602 w Gnieźnie diecezalny i Łowiczu 2 (d° I Anh. p. 80)

1607 d. 8 Octobr. w Piotrkowie Maciejowski ob Concilium provinciale Regni Polon. Cracov. in off. Andr. Petricov. 1609. 4o pp. 77 2a ed. 1630.

spis rozdz. w Jacobson I Anh. p. 95.

1621 d. 26 April Laurent Gembicki Petricoviae Synodus... Cracov. 1624. 4o pp. 68
Spis rozdz. w Jacobson I Anh. p. 96.

1628 d. 26 Maj Gnesnae synodus Jan Wężyk
druk (Cracov. 1629. 4º Spis rozdz. w. Jacobson I Anh. p. 97.

…tiqua
…in
…aer

1634 Varsovia Wężyk

1643 d. 8 Novembr. Mathias Łubieński Varsovia
druk

ostatni synod Lubinianus 1643

Jan Wężyk r. 1629 kazał zrewidować zbiór dawny Synodów prowincyonalnych i poprawić

(Rewizya zbioru Uchańskiego) Constitutiones synodorum metr. eccl. gnesn. provincialium Cracov. in of. Andr. Ławickiego? Petricov. 1630. 4º p. 417.
(Spis rozdz w Jacobson

…kol.

Synod biskupa płockiego Jakuba Kurdwanowskiego w Płocku d. 8 Sept. 1398 był u Załuskiego w Mscrpt.

…ale:
…1578

…a 80
…80)

…ne.

Koncylium trydenckie przyjęto w Polsce na sejmie parczowskim 1564: na synodzie prowinc. piotrkow. 1577.

Decisiones, deductiones et summaria in causis Poloniae (collect. per Załuski) Romae 1733. 4o.

Synody: r. 1181 łęczycki pod św. Bogumiłem najdawniejszy
1188 łęczycki " Zdzisławem
1189 krakowski " " i Malabranką legatem kardyn.
1197 łęczycki " i kard. Kapuano legatem.

Romuald Hube wydał 14 synodów od 1233 do r. 1406 z rękopisu w Peterburgu 1856.

Załuski: Conspectus novae collectionis legum ecclesiasticarum Poloniae (miał zamiar wydać w Synodicon Poloniae orthodoxae 39 synodów prowinc. i 60 synodów dyecez.)

Codex ecclesiae Polonae ex constitutionibus apostolicis praesertim pro regno Poloniae editis nec non conciliorum provincialium ac synodorum dioecesanarum cum antiquioribus tum modo adjectis ordinationibus compositus) Mscr. fol. Tom IV z czasów Stanisława Augusta - podług materyi.

Statuta provincialia toti provinciae gnesnensi posnan. vratisl. crac.... valentia 4o b. r. i m. kart 102 (wydał Rudolf Agrykola u Hallera w Krakowie 1513 - zbiór statutów podług materyi na synodzie prowinc. zaczętym w Wieluniu, skończonym w Kaliszu przez Mikołaja Trąbę potwierdzony przez papieża Jana XXIII i Marcina V)

Constitutiones synodorum metropolitanae ecclesiae gnesnensis provincialium. Cracov. 1579. 4o (w VI księgach zbiór Trąby powiększony nowszemi synodami przez Stanisł. Karnkowskiego.)

Constitutiones synodorum metropolitanae ecclesiae gnesnensis provincialium autoritate synodi provinc. gembicianae recognitus. Cracov. 1630. 4o i Crac. 17.. (z rozkazu Węryka druk powiększon. [illegible] na [illegible] XIII.)

Siennik: Ustawy concilium trydenckiego. Krak. 1565. 8o

Janidlovius Jacob: Processus judiciarius. Cracov. 1606.
andr.: 1619. 1643. 4o

[illegible]: Decas quaestionum Crac. 1616. 1632. Posn. 1626.
Dantisci 1646 1647.

Sim Starowolski: Breviarium juris pontificii. Roma 1653. 4o

" " Epitome conciliorum Roma 1653 fol.

Paul. Piasecki: Praxis episcopor. 6 ex.

Załuszowski Nicol: Vacante sede jura capituli. Posnan 1706. 4o

Pstrokoński Stan: De recte gerendo episcop. Posn. 1629. 4o

Milunski Math: Explanationes juris ecclesiastici in librum IV decretalium de sponsalibus. Vilnae 1705 8o

Minocki Franc: Terminorum juris canonico-civilis interpretatio. Posnan 1773. 8o

Szczurowski Tymot. Misya biskupia. Suprasl 1792. 4o H. 583

Obrzadu duchownej. Warsz 1820.

Capelli Eloiz: Manuale juris canonici Vilna 1819

Zgierski Książka: Proces kanoniczny?

Borowkiewicz Joseph: De moralitate processus judiciarii. Vilnae

Stotwinski Felix: Institutiones juris ecclesiastici Crac. 1839.

Constitutiones Fulconis archiepisc. gnesnensis in synodo provinc. in Syradia 1233. V Nonas Julii „Nos inno... comittimus (§. 1-10) (zonitura)
druk w Biblioteka warszaw. Tom XLI p. 101
" Helcel pag. 343-346

Constitutiones Jacobi archidiaconi leodiensis in Polonia legati in synodo provinc. in Wratislavia in crastino S. Dionisii (podług Helcla d. 10 Octobr.) praesentibus Thoma vratislav. Prandota cracov. Michaeli cujav. Boguphalo posnan. M. mazoviensi (?) Nankero lubucensi Henrico culmensi episc et Fulcone archiep. gnesn.
„Reverendo patri....
druk w: Statuta synodalia dioecesana sanctae ecclesiae wratislaviensis edidit M. de Montbach. Secunda editio. Wratislavia 1855 pag. 324
" Helcel p. 346-357
w wyjątkach niemieckich Ritter I p. 178-

Constitutio Fulconis archiep. gnesn. in Synodo lanciciensi d. 14 Octob. 1257 praesent. Prandota ep. crac. Thoma vratisl. Boguphalo posnan. Wolimiro cujav. Andrea plocens. Wilhelmo lubus. de captivitate clericorum i o wyklęciu osób któreby więziły duchownych
druk w Helcel pag 357-358 w 5 paragr.
na domysł oznacza Helcel datę miejsce i osoby mylnie bo ten synod w texcie wspomina konstytucye legata Firmana z r. 1279.

Constitutiones Joannis archiepiscopi gnesn. in synodo provinc Siradiae a. 1262 (in die S. Lamperti) d. 17 septembr. presens episcopis cracov. vratislav. lubucens. cujavien. posnanien. et Mazovien (w 8 paragraf.)
druk w Stenzel.
" w Helcel p. 358-359
" w Bibl. Warszaw T. XLI pag. 108
Ritter p. 196.

Constitutiones Guidonis tit. S. Laurentii in Lucina presb. cardinal legati apostol. in synodo provinc Vratislav. d. 2 Febr. 1267
(B wstęp Janusza)

druk w Helcel p. 360-363 Frater Guido...
concilii generalis w 139. który z rożnych potatut i wstęp Janusza ~~expressit~~. (podług rękop. libri nigri w Wrocławiu)
Rękopism libri nigri w Wrocławiu.

Statuta synodi provincialis in Dankow d. 16 Octobris 1267 Janusii archiep. gnesnen. presens Thoma episcopo vratisl. Paulo ep. cracov. Wolymiro vladislav. Nicolao posnan. (nie wydają żadnych ustaw nowych lecz statuta Goidona kardyn z synodu wrocław. ogłaszają)
druk Rzyszczewski codex II Pars 1. p. 74-76.

Scheda d' Associazione.

li 185

Il sottoscritto si associa alla **Biblioteca classica Italiana**, *che uscirà dai torchi della Sezione letterario-artistica del Lloyd Austriaco in Trieste, in dispense di circa 80 pagine in 8.º grande a doppie colonne, al prezzo di carantani 12 ovvero centesimi 60 di Lira Austr. la dispensa, obbligandosi di acquistare*

Copie dell' **opera intiera** *alle condizioni espresse nell' avviso del 10 Novembre 1856, e di pagarne le dispense all' atto della consegna.*

stellen zu wollen.

Buchhandlung.

Abonnements-Bestellung.

Unterzeichneter abonnirt auf ½ ganz Jahrgang der Monatsschrift:

„Jeschurun"

von Rabbiner Hirsch in Frankfurt am Main

bei der 'schen Buchhandlung.

den 185

Druck von Reinhold Baist.

Synody polskie: Antiquissimae constitutiones synodales provinciae gnesnensis maxima ex parte nunc primum e codicibus manuscriptis typis mandatae. Petropoli 1856 (wydał Romuald Hube w 500 exemplarzach) Są to ustawy synodów po pierwszym synodzie Łęczyckim r. 1180 z rękopisu biblioteki petersburgskiej (opisanego przez Janockiego wydane obejmujące: 1) Statuta Pełki na synodzie w Sieradzu 1233. 2) Dwa statuta Pełki na 2 synodach niewiadomej daty 3) Statuta Janusza na s. w Sieradzu 1262. 4) Statuta Janusza na synodzie w Kamieniu blisko Kalisza bez daty. 5) Dwa statuta Jakuba Świnki bez daty. 6) Statuta Janisława na s. w Uniejowie 1326. 7) Statuta Jarosława z Bogoryi na synodzie w Kaliszu 1357 (drukow. w Gazecie Kościelnej Jabczyńskiego) (Te wszystkie poprzednie statuta 1-7 zebrał razem Jarosław r. 1357) Prócz tego są tu statuta legatów: 1) Statuta legata Jakuba archidyakona Leodyjskiego na synodzie w Wrocławiu r. 1248 (druk wprzód w wyjątkach w Ritter. Geschichte d. Bisth. Breslau T. I i Montbacha: Statuta 1856) 2) Statuta legata Gwidona kardyn. presbitera na synodzie w Wrocławiu r. 1266 (druk w Montbach: Statuta) 3) Statuta legata Filipa Firmana bisk. na synodzie w Budzie r. 1279 (połowa druk w Odoryka Raynalda Annales ecclesiast. całe w Fejér Cod. dipl. Hung.). Wreszcie jest tu statut Mikołaja na synodzie w Kaliszu r. 1406. –

Są statuta synodu dyecezaln. płockie z r. 1398 dotąd nie wydane.

Synody były: Arcybisk. Janusza w Dankowie 1267 (Ryszczewski Cod. dipl. T. II pag. 74, 82, 100) Arcyb. Janusz w Dankowie r. 1267 i w Sieradzu 1270, legata Filipa Firmani w Wrocławiu 1281 lecz ich ustawy dotąd nie znane.

Zbiór statutów Mikołaja Trąby arcyb. r. 1420 ułożony z różnych dawnych statutów i synodów na wzór systematu dekretaliów Grzegorza IX

chen
Zu
ber-
Auf
von
Sgr.
für
ein-
abe.
inem
agen
dem
Sgr.
Leb-
von
und
eise:
lipp
ach.

von Büchern

em Verlage von

ching in Stuttgart.

Buchhandlungen in und außer Deutschland: —

Der Psalter, verdeutscht von Dr. Martin Luther. Nach der letzten von Luther selbst besorgten Ausgabe wieder abgedruckt. **Pracht-Ausgabe.** Mit einer Anleitung zum Psalmengesang von **Fr. Hommel.** Titelzeichnung von Gustav König. Kl. Quart. fl. 2. 48 kr. — 1 Thlr. 20 Sgr. — In Maroquin gebunden mit Goldverzierungen und Goldschnitt fl. 4. 48 kr. — 2 Thlr. 24 Sgr.

Raumer, Karl von, Geschichte der Pädagogik seit dem Wiederaufblühen klassischer Studien bis auf unsere Zeit. Erster und zweiter Theil. **Dritte vermehrte Auflage.** Royal 8. Geheftet fl. 7. — 4 Thlr.

(Der dritte und vierte (letzte) Theil dieses Werkes sind in zweiter Auflage schon früher erschienen und kosten zusammen fl. 9. 18 kr. — 5 1/2 Thlr.)

— — — **Die Erziehung der Mädchen.** 12°. **Elegant cartonirt** fl. 1. 12 kr. — 24 Sgr.

— — — **Erinnerungen aus den Jahren** 1813 **und** 1814. 10 **Bogen** kl. 8. Geh. fl. 1. 12 kr. — 22 1/2 Sgr.

Sammlung geistlicher Lieder. Nebst einem Anhang von Gebeten. (Herausgeber: **Karl v. Raumer.**) Zweite, vermehrte Auflage. Ermäßigte Preise: Ausgabe auf Druckpapier 40 kr. — 12 Sgr. — Ausgabe auf feinem Velin in Saffian gebunden mit Goldschnitt **und Verzierungen fl. 2. 24 kr. — 1 Thlr. 12 Sgr.**

Sartorius. Ernst, die Lehre von der heiligen Liebe oder Grundzüge der evangelisch-kirchlichen Moraltheologie. Vollständig in zwei Theilen oder 4 Abtheilungen. fl. 7. 20 kr. — 4 Thlr. 9 Sgr.

— — — **Meditationen über die Offenbarungen der Herrlichkeit**

Slavnému

pana ....

Předplacení
na Hosp. Novin...
zl. ... kr. ... str.

Pozvání ku předplacení

na

Hospodářské Noviny.

Poněvadž dosavádní jméno „**Týdenník**“ ukázalo se nevhodným, ponese náš časopis od tedka jméno: „**Hospodářských Novin**.“ Tušim, že jméno to je případnější, že každý hned z jména pozná, jaký to časopis, co obsahuje? Obsah a vedení „Hospodářských Novin“ bude to samé jako dosavádního Týdenníku; rozdíl bude snad leda v tom, že Hospodářské Noviny budou ještě více hleděti k poučení venkovských hospodářů — *zvláště z přírodovědy.*

Hospodářské Noviny budou vycházeti taktéž jako posud, každý týden po archu; do roka vyjde 52 čísel.

Předplacení vynáší do roka bez pošty 2 zl. 30 kr. stř., s poštou 3 zl. stř. — to bez rozdílu, ať si obec neb kdokoliv.

Abychom pp. odběratelům práce i papíru přišetřili, přikládáme tento list. Listu toho [illegible] ..žiti na místo schválného dopisu: třebať jen vyplniti níže položené rubriky

Gazeta Kościelna pod redakcyą
J. Zabczyńskiego. Poznań.

Rocznik III 1845 Nrów 52
" IV. 1846 Nrów 52
" V. 1847 Nr 52
" VI. 1848 Nr 1–26. 32. 47–50.
" VII 1849. No 1–11. 13–21.

Rok VII 1849 Nr 18. i 20. Wiadomości o Synodach prowincyonalnych polskich i zbiorach ich Statutów przez X. Jana Nep. Zabczyńskiego

[: Wiadomości o 15 synodach prow. 1180 w Łęczycy – Zdzisława (1188: 1193) – Henryka I Kietlicz 1219 – Wincentego z Czarnkowa 1226 – Fulkona 1233. 1247. 1257. – Janusza 1262. 1260. 1267 – Jakóba Świnki 1285. 1290. 1309 – Janisława 1326 – Jarosława Skotnickiego w Kaliszu d. 8 Stycz. 1357 (druk w Gazecie Kościeln. 1846 No 44. 45.) – Janusza Strzeleckiego 1376 – Mikołaja Trąby 1417 z Idiby Januar. i t. d. aż do r. 1629.

20

1241 Synod w Toruniu na którym prezydował Wilhelm episcopus mutinensis legat papieski był arcybiskup gnieznień. kujaw. płocki i wrocławski

Załaszowski I p. 619

21

Vitus biskup litewski 1253 spowiednik Bolesł. pudyka ~~dominikan~~ cysters.

1248 Synod w Wrocławiu
1257 " Łęczycy
1270 " prowincyonalny
1390 " w Kaliszu

ırun"

Frankfurt am Main

chen Buchhandlung.

85

hold Baist.

1267 D. 16 Octob.

Frater Guido tituli S. Lau-
rentii in Lucina Cardinalis
Legatus [illegible]
in Synodo cele-
brata in Dancow
(Kolowrot [illegible]) XVII Ca-
lend Novemb. 1267

Synodalia in Synodo [illegible]
[illegible] Gnesnensis archiepiscopi
1270 X Cal. Octob.
(20 Septemb.)

Kraków dnia 10 Maja 1855.

i CZYTELNIA

IEDLEIN

...ynu Nr. 237.

LIBRAIRE-EDITEUR
Magasin de Musique.
GABINET DE LECTURE
français,
polonais et allemand.

P. Meciszewskim

kop.	20	20 gr.

Constitutiones synodi provinc. Syradiae 1270
X Calend. Octobr. (d. 20 Septemb) Janusii archiep. gnesnen. praesent. Paulo cracoviensi Thoma vratislav. Nicolao Posnan Wilhelmo lubucen. et Petro plocens. episcopis (nie ma żadnych ustaw lecz potwierdzeją przywileje Kazmierza i Ziemomysła ducum Cujaviae dane Wolimirowi episcopo vladislav. Dane 1 Kłamfu 1255. 2. Wladislavia 1266 Crusviae 1268)
druk. w Rzyszczewski Codex II. P. i p. 82-83.

Constitutiones synodi provin. in Kamien juxta Slavendram flavium ultra Calis Janusii archiep.
? gnesnensis (circa 1271) (§. 4)
druk w Helcel p. 363-364.

Constit: synodi provin. in Lanicia circa 1285
? d. 6 Januarii per Jacobum archiep gnesn. §1-36.
druk Helcel p. 382-387

Constitut. synodi Jacobi archiep. gnesn. in synodo gnesnen.
? a. 1290 d. 14 Octobr.
druk w Helcel p 387 –

Synodus in synodo a. 1270 d. 20
sept. – Janussius archiep. gnes.
Datum in synodo in synodo
1270 X kalend. octob.
[illegible] 1755 (tej nie [illegible])

Domino nostro [illegible] Janussius archiep. et episcop.
constitutiones in synodo per Guidonem
in Wratislavia [illegible]
[illegible]
Frater Guido ... [illegible]
[illegible]
[illegible] apostolice sedis legatus
Datum in synodo celebrata in [illegible]
XVII kalend. novembris 1267
[illegible] 1760
[illegible] 94–96.

Kraków dnia 10. Maja 1855.

...usicalien-
...N G.
...und fran-
...PHER.

KSIĘGARNIA i CZYTELNIA

D. E. FRIEDLEIN

w Rynku głównym Nr. 237.

LIBRAIRE-EDITEUR
Magasin de Musique.
GABINET DE LECTURE
français,
polonais et allemand.

Wielmożny Pan Wilopiotowski urzędnik w Gubernii

Donizetti Lucrezia Borgia — .	Ktp.	5.	10.

Codex diplom. + cuj Polonii Rzyszczewskiego [illegible] 1848

Constitutiones ~~Statuta~~ synodi provincialis Jaroslai gnesnensis archiepiscopi in Kalis A. 1357 d. 8 Januarii celebratae cum comprovincialibus episcopis Bodzanthae cracoviensis Mathiae vladislaviensis, Clementis plocensis et Joannis posnaniensis ac capitulorum suorum et nuntiorum Preczslai vratislaviensis et Henrici lubucensis episcoporum ex legitimis causis se tunc absentantium.

(drukowane po łacinie podług rękopisu z XV wieku wyjętego z Liber privilegiorum Capituli metrop. posnan. – wraz z dołączoném tłomaczeniem polskiem w: Gazecie Kościelnéj poznańskiej 1846. Rok IV Nr. 44 (p. 345–349) 45 (p. 353–358.)

Wznawia się dawne statuta Fulconis, Janussii, Jacobi Swancze, Jaroslai (może Janislai) arcybiskupów gnieznień. które na zgromadzeniach duchowieństwa przez archidyakonów (t.j. dziekanów) mają być czytane.

1. Do kościoła na nabożeństwo księża w komży (superpelliceati) wchodzić powinni.
2. każdy prałat przynajmniej miesiąc ma mieszkać przy katedrze,
3. Prałaci i kanonicy powinni msze za zmarłych biskupow i kanoników odprawiać.
4. Niewolno mieć 2 msze na dzień prócz Bożego narodzenia.
5. W kollegiatach mają być godzinki (horae canonicae) śpiewane Archidiakonowie, i ich zastępcy dziekani (decani rurales) nie powinni wyciągać pieniędzy od kościołow które nie wizytowali
6. Duchownym niewolno chować nałożnic stosownie do konstytucyj Philippi Firmani episcopi in partibus Poloniae apostolicae sedis legati et venerabilis p. Guidonis quondam legati Poloniae. Księża takowi mają być karani cenzurami duchownemi a nałożnice mają być oddane cum prole in perpetuam servitutem lub chłostą karane (fustigatae).

7. W dobrach kościelnych powinien być tylko 1 sołtys a nie kilku.
8. Duchowni w uchwałach tajemnych mają zachować tajemnicę.
9. Osoby świeckie targnące się na duchownych mają być obłożone interdyktem.
10. Duchowni nieposłuszni biskupom mają być karani.
11. Nie wolno duchownym przestawać z złoczyńcami.
12. Rządcy kościołów mają udzielać sakramenta tym także którzy się spowiadali w klasztorach S. Dominika lub S. Franciszka.

Dziesięcinę ~~polną~~ snopową (decima campestris) nie wolno zniżać dla świeckich bez pozwolenia biskupa. (robić układy o zamien dziesięciny)

Synod w Uniejowie 7 września 1376 legat Mikołaj biskup Majorki i arcybisk.

26

…tigen Gehalt der jüdisch-religiösen Institutionen …en Zeit darzulegen, durch Schilderungen und …n Zustände der jüdischen Gegenwart zu veran- … und der ihnen zu Grunde liegenden Ursachen,

Statuta prouincialia toti pro-/uintie Gneznen-
si. valentia auctoritate apostolica/edita ut clare
patet ex bullis summoꝝ pontificum/hic insertis./
8º maj. (na kształt 4to) (Sign. a - g iiij po 8 kart) mie-
cate, kart 56 (Końca brak około 10 kart)
Karta tytułowa na pierwszej stronie ma tylko powyższy
napis, reszta próżna - strona odwrotna próżna
Karta druga ma próżne miejsce na inicjał, i zaczyna
się n nomine sancte.... liczy na stronie (a.) 32
wierszy na str. (b) 32 wierszy..
Exemplarz bibliot. uniw. Krak. bez końca liczący kart 56
kończy się artykułem: De clerico excommunicato minis-
trante.... mini-/
druk gotycki duży, zdaje się za granicą jak widać z
mylnie pisanych n. p. „Nicolao wilunen. ... Unartisla-
nien. Kalis (karta 2. b) ... Strigen. (zamiast Stri-
gonien.)

Rozpoczyna się ten Statut wezwaniem Arcybiskupa gniezn.
Mikołaja Trąby oświadczającem, iż zebrał synod prowin-
cyonalny w Wieluniu miasteczku (oppidum) na który się
stawili Jacobus Ploczen. Andreas Posnan. Nicolaus Vilnen, Ka-
pituły oraz posłowie biskupów: Vratislavien. et Joannis
Lubucen. że ten Synod zakończył się dopiero in octava B.
Mariae V. in oppido Kalisch gdzie go publikuje: Acta in choro
ecclesiae collegiatae in Kalisz A. 1420 d. 25 Septembr.
(jest to kompilacyja z dawniejszych synodów systematycznie
s księgach ułożona. Treść jej obacz: Fabisz Wiadomość o syno-
dach Wydanie 2gie pag. 85)

Rozpoczynają text tych statutów synodalnych:
XXIII
a) Bulla papieża Joannis papae (depositi). Romae. IX Calend. Septembr. Pontificatus Anno 3º pozwalający Mikołajowi arcybisk. zebrać synod metropolitalny
b) Bulla papieża Marcina V. Constanciae VII Idus Januarii pontificatus Anno 1º pozwalająca na powyższy synod
c) Decretum Concilii Constantiensis de communione sub utraque specie. Constantiae d. 6 Julii 1415.
Liber I. §. 1. De Sanctissima Trinitate (reprobat articulos Joannis Vikleff et Joannis Huss). §. 2. De constitutionibus. §. 3 de Consuetudine i. t. d.

1420 provinc. (wielun. calis.) 28

Statuta provincialia: toti provinciae Gneznen. valentia auctoritate apostolica edita, ut clare patet ex bullis summor. pontificum hic insertis 4º. k. 3. 3 f. (synod rozpoczęty w Wieluniu dokończony w Kaliszu r. 1420)

sgtu: dedykacyja: Joanni archiep. gnezn. ... Rudolphus Agricola junior. Cracoviae 1518.

Nicolaus archiep. gnezn. ... ogłasza iż złożywszy synod w mieście Wielun na którym byli Albert krakowski Jakób płocki, Andrzej poznań. Mikołaj Wilunenski ~~[illegible]~~ prokuratorzy biskupów wrocław. i lubusk. Jana rozne statuta arcybisk. i legatów zebrał takowe poprawiwszy i zrewidowawszy miejscami niniejszem w jedno zredagował w 5 księgach ... Acta in choro ecclesiae collegiatae in Kalisz 1420 d. 25 Sept. praesent. Alberto cracov. Jacobo ploczen. Andrea poznan. Clemente abbate de Mogila ord. S. Bened. Stephano Palecz Calisiensi Nicolao Pegser Sandomir. sacrae Theol. professoribus et archidiaconis Nicolao de Riki archidiac. Petro Wolorami scholast. Vladislao de Oporow gneznen. Stanislao de Scarbimiria cracovien. canonicis decretorum doctoribus (ci układali) (Correctio synodorum)

inna edycyja dawniejsza z tym samym tytułem jednak bez dedykacyi miała 5 księg i niecała kończy się na artykule ~~[illegible]~~: De clerico excommunicato ministrante decrpte. kart ~~[illegible]~~. 56.

Statuta provincialia toti provinciae gnesnensi valentia (Michała Trąby z r. 1420) 4º (druk za granicą cf. Lelewel)
Statuta synodalia et provincialia. Vratislaviae 1512 per Hieronimum Helcel. 4º
Statuta provinciae gnesnensis antiqua revisa et emendata. s. l. et a. 4º (z S. Stanisławem, Wojciechem i herbem)
Statuta nova provinciae gnesnen. Johannis de Lasko Cracoviae 1528 apud Szaffenberg. 4º
Acta et constitutiones synodi provincial. gnesnen. 1577. Cracoviae 1578. 4º (Uchańskiego za prezydencyi Vincentii del Lauro)
Constitutiones et decreta condita in provinciali synodo gnesnen. 1591 Stanislai Karnkowski 1591 Pragae typ. Othmari 4º
Concilium provinciale regni Poloniae Bernhardi Maciejowski 1607. Cracov. typ. Andr. Petricovii 1630. 4º
Synodus provincial. gnesnen. Johannis Wężyk 1628. Cracoviae ap. Petricov. 1629.
— Synodus provincialis Johannis Wężyk Varsaviae 1634. 4º Cracoviae ap. Petricov. 1636
Synodus provincialis gnesnen. Mathaei Lubienski. Varsaviae 1643. 4º tamże u Elerta 1636.

Statuta dioecesana pro dioecesi gneznens. Cracoviae in aedibus Johannis Haller. 1513 (z herbem Jana Łaskiego)

Synodus dioecesana gnesnen: Alberti Baranowski habita Lovicii [illegible]. 1612 Cracoviae apud Petricov. 4º

Synodus archidoecesana gnesn. Laurent. Gembicki habita Lovicii Cracoviae (Petricov) 1621.

Constitutiones synodi archidioecesis gnesnen. Johannis Węzyk Lovicii 1628 Cracov. (Petricov) 1630. 4º

Constitutiones synodi archidioecesis gnesnen. Stanislai Szembek 1720 Lovicii celebrata. Varsaviae typ. Schol. Piar. 4º

—

Constitutiones synodorum metropolitanae ecclesiae gnesnensis provincialium studio et opera Stanislai Carncovii - Cracoviae 1579 ap. Petricov.

Constitutiones synodorum metropolitanae ecclesiae gnesn. provincialium autoritate synodi provinc. Gembicianae jussu et opera Joannis Węzyk editae. Cracov. (Petricov) 1630.

(Text starszy mało co odmieniony – w poźniejszych przedrukach text poobcinany znacznie)

—

Statuta dioecesana ecclesiae Posnaniensis Andreae (Opalinski) ep. posnan. 1461. Mscr.

Constitutiones et decreta synodi Posnan. And. Szołdrski 1642 Posnaniae 1642. 4º

Synodus posnan. Stanislai Witwicki 1689 Varsav. typ. Schol. Piar. 4º

Synodus dioec. posnan. Christoph. Szembek 1720 Varsav. typ. Schol. Piar. 4º

Constitutiones in dioecesana synodo vladislav. Stanislai Karnkovii
Coloniae ap. Maternum Cholinum 1572. 8°.

Synodus dioec. vladislav. Hieronimi comitis a Rozdrazow.
Posnaniae Wolrab 1588. 4°

2a ed. assensu et approbatione S. Sedis Apost. Posnaniae Wolrab. 1589. 4°

Synodus dioec. vladislav. Pauli Wołucki 1620.

" " " Mathiae Lubienski 1634 Varsav. Rossowski

" " " Mathiae Lubienski 1641. Crac. Caesari 1642. 4°

Synodus dioecesana plocensis 1593 Alberti Baranowski
Cracov. Petricov. 1597. 4°

Constitutiones et decreta synodi plocensis Caroli Ferdinandi ep. 1643

" " " " " Stanislai Kostka
Załuski 1733. 4°

Constitutiones synodales dioecesis Varmiensis. Brunsbergae ap. Schönfels 1612. 4° (zbiór ... różnych
dyec. synod. wydany przez Szymona Rudnickiego)

Constitutiones synodales ecclesiae Culmensis Petri Kostka
1614

Constitutiones synodales Culmenses et Pomeranienses
in synodo celebrata Lubaviae 1745 Andreae Stanisl.
Kostka Załuski. Brunsbergae 1746. 4°

Constitutiones synodorum dioecesis Vilnensis Benedicti
Woyna. Vilnae u Karcana 1613

Synodus dioecesana vilnensis Michael Joannes Zienkowicz 1744. Vilnae typ. Soc. Jes.

Collectanea constitutionum dioecesis Samogitiensis Casimiri Pac
1690. 4° (... tyszk... dioecezii)

Synodus dioecesana premisliensis Petri Gembicki 1641 Cracoviae ap. Petricov. 1642. 4º
Edicta et ordinationes Venceslai Hieronymi Siera kowski episcopi camenecens. 1742.
Acta et constitutiones synodi dioecesis Copoluensis 1593 Johannis Demetrii Solikowski Mscr.
Synodus dioecesana Leopol. Stanislai Grochowski Mscr.
Synodus dioecesana leopol. Venceslai Hieronymi Sierakowski 1765 Leopoli typ. acad. fol.
Constitutiones dioecesanae dioecesis Luceoriensis et Brestensis Stephani Boguslai Rupniewski 1726 Varsaviae fol.
Synodus dioecesana Chelmensis Christophori Johannis Szembek 1717. fol.

Hercynsz: Bankiet narodowi ludzkiemu od Monarchy niebieskiego zaraz przy stworzeniu swiata z rożnych ziół, zbóż, owoców etc. Kraków 1660. 4º (książka kucharska)
Andrzeja Maxymil. Fredra Przysłowia albo przestrogi Kraków u Kupisza 1664.

Prawo Kościelne synodalne (Systematyczny układ)

Zbiory synodalne systematyczne.

1) Mikołaja Trąby (1411–1421.) przyjęty na synodzie wieluńsko-kaliskiem 1420. : a) Statuta provincialia toti provinciae gnesnens. valentia. s.a. et. l. b) Reverendissimorum episcoporum vratislaviensis Joannis IV et provincialis gnesnensis. Norimbergae 1512.
c) Statuta provinciae gnesnensis antiqua revisa et diligenter et emendata. b.m. i r.)

Zrobił Trąba systematyczny za pozwoleniem Jana XXIII zbiór z Jakuba Świnki, Janusza, Jarosława, Janisława synod. ustaw. Zatwierdził ten zbiór papież Marcin V około 1420.
(Później arcybiskupi gniezn. potwierdzali i dodawali aż do Łaskiego.)

[A. 1527 Łaski kazał zrobić rewizję i pomnożył zbiór Trąby]

2) Jana Łaskiego (1510–1531) zatwierdzony na synodzie łęczyckim 1527. a) Statuta provinciae gnesnensis antiqua revisa diligenter et emendata ductu et impensis Joannis de Lasko archiepisc. gnesnens. Cracoviae per Math. Scharffenberger 1527. 4°. ff. 120
z synodów łęczyckich 1523, 1525, 1527 (1523 die martis post festum divi Francisci, 4 paźdz.)
– synod piotrkowski 1520.

3) Stanisława Karnkowskiego: Constitutiones synodorum metropolitanae eccles. Gnesnens. provincialium tam vetustiorum quam recentiorum usque ad a. 1578 studio et opera Stanislai Karnkowski episcopi vladyslav. collectae. Cracoviae Andreas Petricovius impr. 1579. 4° ff. 192.

-synodow 1527, 1530, 1532. 1539. 1542,
1544. 1547. 1551, 1554, 1556, 1557, 1561. 3)
(Łaniciusz)

4) ~~Gembickiego~~ Weryka : Constitutiones synodorum
metropolitanae ecclesiae gnesnen. provincia:
lium auctoritate synodi provincialis Gem:
bicianae per deputatos recognitae jussu
et opera Joannis Weryx editae Cracoviae
in off. Andr. Petricovii 1630. 4o. ff. 417.

Statuta provincialia toti provinciae gneznensi va:
lentia auctoritate apostolica edita ut clare
patet ex bullis summor. pontificum hic
insertis. 4o. K. 55 Końca brak.

In nomine sancte et individue trinitatis ..... nos
Nicolaus gnesnen. archiepiscopus... synodum in
Welun opido dioecesis nostri statuimus... hanc syno
dum continuavimus in Kalis usque ad octavam
beatae Mariae Virginis

(Kończy się na 5tej księdze : De clerico excom:
municato ministrante.)

3) Zbiór Karnkowskiego. — Za synodzie prowincyonalnym w Piotrkowie 17 maja 1557 wyznaczono Stanisława Dąbrowskiego kanclerza gnieźnieńskiego i Franciszka Krasińskiego archidyakona kaliskiego do rewizyi zbioru statutów. Lecz nie przyszło do aprobaty tej rewizyi przetoż na synodzie 1579 powierzono przejrzeć tę pracę powtórnie Krasińskiemu i scholastykowi krakowskiemu Marcinowi Izdbińskiemu. Posłano tę pracę do ~~[illegible]~~ Rzymu gdzie ją Grzegorz XIII d. 29 Grudnia 1577 potwierdził z małemi odmianami, a arcybiskup Uchański tę pracę 19 Lutego 1578 publikował. Wydał zaś drukiem i edycyją się zajął Stanisław Karnkowski biskup kujawski który ją Stefanowi Batoremu przypisał i w Krakowie 1579 wydał. Za podstawę wzięto zbiór Łaskiego jednak przerobiony — 4ta i 5ta księgę zbioru Łaskiego w jedną połączono — a jako 5tą księgę dodano synod z r. 1577 z którego oddział o małżeństwie wtrącono do księgi 4tej

4) Na synodzie prowin. ~~12 Marca 1604~~ 1603 uchwa-
lono dla braku znowu exemplarzy przedruko-
wać zbiór Karnkowskiego; rewizyję po-
wierzono Mikołajowi Dobrocieskiemu i Ja-
nowi Fox Dr. praw kanonikom krak.

(czy wyszedł?)

5) Na synodzie prowinc. 1621 uchwalono
zrobić nową edycyję zbioru – dla dodania
nowszych praw i synodowych uchwał polecono
rewizyję Janowi Fox archidiakonowi
krak. Franciszkowi Zajerskiemu kano-
nik. krak. dziekanowi pułtowskiemu, ar-
chidiakonowi sandom., Marcinowi Kło-
unskiemu preorowi Bożego Ciała kanon.
later. w Krakowie i Mikołajowi Skiernie-
wickiemu kanonikowi łowickiemu Drowi praw
Na synodzie r. 1628 d. 26 maja Janowi
Wężyk ~~potwierdził~~ ~~przyjęt~~ produkowano
pracę poprawioną którą Urban VIII r. 1629
poprawił – i którą 1630 wydano u Piotr-
kowczyka w Krakowie

[illegible]

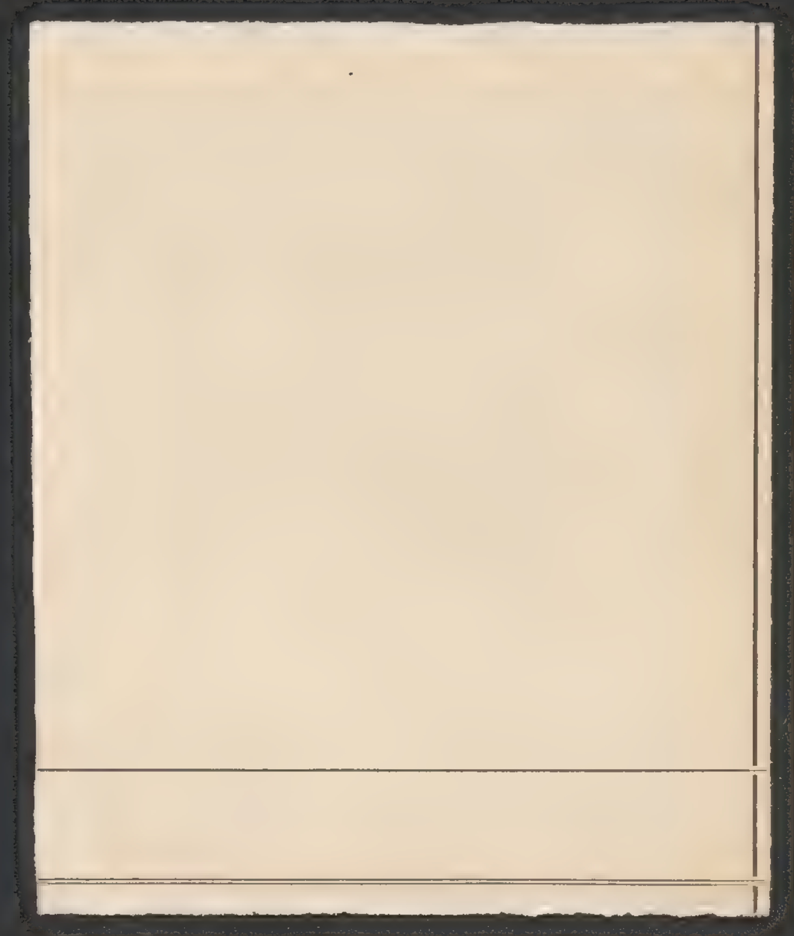
Jannes de Pleny
anno d. a. 1427 in
Radzyeow domini Mi-
sericordia domini celebrat

Joh. Grotonis Medic.
Canonicus VI Id.
April. 1328

	Forma	Armarium	Forulus	Series
Paris E. Dentu libraire, imprimerie de E. Bonnaud 1869.				
n polonaise et le rançais (1831-1861). 32.	8vo	[illegible]		

1435 d. 27 maja (w dzień Wniebowstąpienia pańskiego synod prowincyonalny w Łęczycy (w liczbie synodów podług Nętlewicza 24ty) odprawiono (ob. Długosz lib XII p. 679) pod prezydencyą Alberta Jastrzębca arcybiskupa gnieźnieńsk. w sprawie dziesięcin oddawania

(O synodzie tym nie wspomina Załuski lecz opisał go Nętlewicz: Synod łęczycki z r. 1435 w Pamiętniku religijno-moralnym Tom XXIX (Rok XV) Nr. 5 (listopad) 1855 pag. 489–507 opierając się jedynie na podaniu w historyi Długosza)

Statuta provincialia 8° Kart 64. (Sign. I/8) Kupione 1877 za 120 fl.

" " około 1490 Kart. 51. 4° (przy Sintagma) Pr. 3138.

" " około 1490 Kart 56. 4°. Pr. 3138.

" " Cracoviae 1518 ed. Rud. Agricola Pr. 3139

Statuta provinciae Gnesnensis antiqua et nova. Cracov. 1527. 4° Pr. 3133.

" " " Cracov. 1528. 4° Pr. 3140.

Decreta et constit. Synodales Petri archiep. (Gamrat) Crac. 1544. 4° Pr. 2352.

Acta et constit. Synodi provinc. Gnesn. 1577. Cracoviae 1578. 4° Pr. 2271.

Constitutiones synodorum metr. Gnesn. Provincialium. Stan. Karnkowski ad a. 1578. Crac. 1579. 4° Pr. 2981.

Constitutiones in provinciali Synodo Gnesn. Pragae 1590. 4° Pr. 2980.

Concilium provinciale Bernard. Maciejowski Petricoviae 1607. Crac. 1609. 4° Pr. 2976.

" (2° ed.) " item Crac. 1630. 4° Pr. 2979.

Synodus provinc. Gnesn. Laur. Gembicki. Crac. 1623. 4° Pr. 3147.

" (2° ed.) " item Crac. 1624. 4° Pr. 2979.

" " " Joan. Wężyk a. 1628. Crac. 1629. 4° Pr. 2979.

" (2° ed.) " " " " Crac. 1648. 4° Pr. 3142.

Constitutiones Synodorum metr. eccl. Gnesn. auctoritate Synodi Gembicianae ed. Joan. Węzyk. Cracov. 1630. 4°
Pr. 2978.

Synodus provinc Joan. Węzyk 1634. Crac. 1636. 4°
Pr. 2979.

— " Mathiae Łubienski A. 1643. Varsav. 1646. 4° Pr. 2979.

C[illegible]titutiones Synod. metr. Gnesn. jussu Węzyk editae Crac. 1761 – tamże Concilium provinciale B. Maciejowski 1607. – tamże Synodus provinc Gnesn. 1621 celebrata Cracov. 1624 – tamże Synodus Joannis Węzyk 1626 celebrata. Cracov. 1629 – tamże Synodus prov. Gnes. Mathiae Łubienski Varsav. celebratae 1643. Varsav. 1646. – tamże Synodus provinc. Jan. Węzyk 1634 celebrata. Crac. 1636. 4° Pr. 2979.

Acta et constit. synod. provinc. gnesnensis
Crac 1578. 4o L.V. 53.ee
Chodykiewicz: Dissertationes de utroque
archiepiscopatu 4o
Concilium provinciale a Bernard. Maciejowski
Petricoviæ 1607. Cracov. 1630. 4o
D. Crac. 1609. 4o
Constitutiones conventus Cracov. 1502. fol
" D. 1532. fol.
elbingen. 1568. 4o
" Sigismundi I. 1538. 4o
Constitutiones synodi vladislav. Coloniæ 1572.
8o
Constitutiones synodorum metr. gnesn. provinciæ
tam vetustiorum quam recentiorum usque
ada. 1578. Coloniæ (?) 1579. 4o
D. jussu Wezyk edita. Crac. 1761. 4o
" synodi dioec. posnan. Posn. 1642. 4o
Decii Diarium Bonæ 1518. 4o
Decreta et constitut. synodales. Petri archi-
ep. gnesn. et ep. Cracov. Piotrco-
viæ 1542. Cracov. 1544. 4o
Decreta in conventu generali cracov. 1527. fol
Abrek M. Andreas: Phoebus 1642 f.
Mulier D. fol.
Luctus acad. 1643. 4o
Epicedion 1643. 4o
Clavis
Quaestio de ... 1644.
Monumentum
Navis Christi 1650 fol.
Acernus: Victoria
Honor.
Aegidius Romanus Medyk
Aemilius Macer.
Aesticampianus Joan. 3 dziel
Agricola Rud Jun. 2 dziel
Aichlery Hans: Epithalamium Isa-
bellæ filiæ regis Polon. Cracov. 1539.
4o
Albertini Francisci R.P. De S. Angelo
custode Cracov. 1663. 12o
Albertrandius Oratio paraenetica
Albertus Costhensis 1.
Albertus de Brudzewo
Albertus Magnus 4 dziel
Albinus Georgius 1.
Albrychowicz Cas. Fortun 4.
Alembek Aurel Joan 1.
Alexandera Jesu Carmel. Metaphysic 1639.
Alexandrowicz Andreas 1655. 1.
Amelri Franc. Deliciarum spiritualium libel
lus. Crac. 1608. 8o
Bertsheim Chronologia

Synodus dioec. Vladislav. 1588 Lopr. 4º 31. VII. 27
" " gnesn 1593 " 4º XI. 6. 00. b.
" " " 1620 Crac 1621. 4º Y. VI. 80. a
" provinc Petricov. 1621. 26 Jul. Crac 1623. 4º Y. VI. 80 b.
" " " 21 April " 1624. 4º Y. V. 87 c.
" " Varsav " 1628. 22 Maji " 1629 " Y. V. 87. d.
" " Lovicia. 1634 7. 13 Nov. " 1636 " 1641 " XXIV. 2. 90.
" " " " " Y. V. 87 e.
" dioec. Petr. Gembic. Crac. 1643. " 1643 fol.
" " math. Lubienski Vladislavia 1641. d. 9 Junii
Cracov. 1642. 4º
" provincial. math. Lubienski Varsav. 1643. 8. Novembr. Varsav. 1646. 4º
" dioec. Chelmens. Christ Szembek 1717. fol. Zamosc.
" " Luceoriens. 1607. XVII Cal. Octob. Zamosc. 1607. 4º XXIV. 2. 51.
" " posnan. 1720 Szembek Varsav. 1720. 4º
" " posnan. 1689. Varsav. 1689. 4º
" " Cracov. 1711. Crac. 1711. fol.
" — Culmensis et pomesaniensis. Braunsberge 1746. 4º
XXIV. 6. 122.

Synodus provincialis Ruthenorum habita in civitate Zamosia 1720. Roma 1724. 4º

Susłyga. Laur. Technicometricon alb. Clotnaeo Cracovia 1598. 4º

Zimorowic: Barth: Advocatus mundi Crac 1642. 4º
" Leopolis a Turcis. Crac 1693. 4º
Vox Leonis Crac 1634. 4º

Sulcius Joan Crac. Theses medica de arthritide. Patavii 1619. 4º

Siscovi[-]kowski Mart. De obitu Anna Polonia et Svecia regina Epistola. Crac. 1598. 4º
" " In obitum Anna Pol. et Svec Regina Oratio Crac 1599. 4º

Serebissevii Vita Archiepiscop Haliciens. Leopoli 1628. 4º

Starowolski Camaldula Argentin.
Starowolski: Epitome conciliorum 1653. fol.
" Vita Antistitum Cracovien 1655 fol.

Statuta provincia gnesnensis antiqua et nova. 4º Y. 2. 85. (sine titulo)
" provincialia toti provincia gnesnensis. 4º Y. VI. 81. 6.
" sinodalia vratislaviensia Norimberga 1512. 4º O. IV. 47.
" " " Vratislav. 1475. 4º O. IV. 48.
" " prodioec. vladislav. sub Math. Drevicio ep. Vladislav. Crac. 1517. 4º Y. VI. 82 f.
" provincialia toti provincia gnesnensi valentia. Crac. 1518. 4º Y. X. 16. b.
" provincia gnesnensi antiqua et nova. Cracov. 1528. 4º Y. VI. 65. a.

Okolski: Russia florida.

1510 (d. 11 Novembr.) (provinc. gnesn. in Piotrkow) (promulgata d. 12 Febr. 1511 in Piotrkow)
O tym synodzie obacz Acta Tomit. I. 107 - 116 - 123

Statuta provincialia noua Reuerendissimi in Christo patris et domini domini Joannis Sanctae ecclesiae Gneznen. Archiepiscopi moderni. (Petricovien-sis prima)

|: druk w dziele: Statuta sinodalia et provinciala (dioecesis Vratislaviensis). Nurembergae per Hieronymum Hoeltzel, expensis Francisci Klosze de Wratislauia, 1512, 4to. fol. CII - CIV. b.) (zbiór ten obejmuje fol. i Constitutiones synodal. Johannis IV ep. Wrat. 1497 ult. dieb. April. - fol. 3 Synodus Joannis V. ep. Wrat. 1506 d. 24 Apr. Decreta Sinodi provincialis in Zeterkaw pro festo S. Martini 1510) (i w Montbach. Statuta synodalia dioecesana S. eccl. Wratisl. 2 ed. Wratisl. 1855 p. 115)

Joannes Gneznen. archiepisc. et primas quia anno praecedenti (1510) pro festo S. Martini alias proximis diebus post festum S. Martini Sinodum provincialem instituimus et celebravimus cum Bernardino archiep. Leopol. Vincentio Cuiauien. Joanne Posnanien., Erasmo Plocen. episcopis, item nuntiis episcoporum Cracov. Vratisl. Plocen. Vilnen. Mednicen. item Capitulis et Abbatibus ex prorogatione ejusdem Sinodi post festa Epiphaniarum laudavimus haec statuta. Datum in Pyotrkow, 12 Febr. 1511.

1. De constitutionibus et consuetudine. Dawne statuta mają być przestrzegane; Bulla Caenae domini ma być ludowi w Wielki Czwartek czytana i objaśniana.
2. De aetate et qualitate et ordine perficiendorum. Kto chce zostać kapłanem ma się wykazać świadectwem moralności Dziekana wiejskiego i plebanów 2, ma mieć wiek (legitimam aetatem) i ma być z nauk examinowany.
3. De officio archidiaconi. - Archidiakon niedbały i nieważący ma podlegać karze 20 dukatów lub 20 grzywien.

4. De feriis. - Święto Conceptionis B. Mariae ma być obchodzone juxta officium Leonardi Nagaroli protonotar. apost. a Sixto IV approbatum. Święto S. Franciszka ma być uroczyście święcone.
5. De vita et honestate clericorum. In Rectores scholarum eligantur viri docti et idonei. Clerici ne vestes more saecularium laicorum desuper deferant praesertim Hasukas, aut cornuta Biretha et vestes sericeas praeter Thabin, Hatlas, Schamloth. Tantum Curiales veste serica possunt uti. - Ne pro salute alicujus bibant sub poena 10 ducator.
6. De celebratione missarum. - Obrzędy Kościelne mają się odprawiać juxta Pontificale tempore Innocentii VIII impressum.
7. De Simonia. Biskupi i sufragani, gdyby żądali co od konsekracyj mają być karani.
8. De haereticis. Niewolno heretykom, schizmatykom, Tatarom i Turkom służyć w domu u księży.
9. De criminosis et falsariis. - Ksiądz fałszerz ma być karany przez rok więzieniem.
Jarmarki i targi aby się nie odbywały w święta.

38

[illegible]

1611 d. XII Febr.

fol. 101–105

Glav

[illegible]

1512 provinc. d. 10 Augusti in Lancicia.

Decreta et constitutiones synodi provincialis Lenciciae a. 1512. celebratae. Mscr. 4° K. 3. (w bibl. uniw. Krak.) Mscr. Nr 996 in 4to (w całości 4 stron) (przepisany około r. 1566)

d. Ponieważ „incantatores maleficia, nigromantia et aliae superstitiones invaluerunt" każdy z obżałowany (po inkwizycji biskupiej) ma być publice in scalis vestitus in eorum decorum et pileatos per aliquod tempus stare permittant" potem ich do więzienia wtrącić mają.

e. Clericus który by przez 3 dni bawił w karczmie (hospitium) i za napomnieniem nie ustąpił ma być karany od sądu duchownego nawet corporali poena (* Bitwa z Tatarami pod Wiśniowcem d. 28 April. 1512) (ob. acta Tomit. II p. 73)

f. Ratione victoriae super Tartaros in festo S. Vitalis habita, festum S. Vitalis sub duplici tenendum in tota provincia et omni feria quarta fiant supplicationes pro incolumitate regni.

h. Decrevimus exigendas contributiones in synodo piotrkowskiej novissime celebrata instituta juxta taxam beneficiorum: każdy biskup beneficia wysoko taxowane retaxować (z tąd Liber Retaxationum) i zmniejszać taxę

k. Uprasać Króla aby nie nakładał już więcej kontrybucyi na Kler (prócz niniejszej 40,000 dukatów pro bonorum exemptione – i aby szlachta idąc na wyprawę wojenną nie niszczyła dóbr kościelnych.

g. Festum B. Mariae V. Nivis debet sub duplici in die S. Dominici celebrari; festum autem S. Dominici anticipandum est immediate ad proximam diem.

h. Contributio in Synodo provinciali novissime in Piotrkow celebrata ad certa bona redimenda per regem laudata debet solvi a toto clero

a. Ecclesiae parochiales pauperes, uniantur.

b. Quilibet decimam solvens debet ante conductionem frumentorum avisare eum ad quem decima pertinet, ut veniat vel mittat visorem.

c. Banna circa matrimonia observentur, si tamen nobiles noluerint toleranda sunt.

i. Quilibet episcopus cum capitulo contributionem a clero solutam, conservet.

w Łęczycy 10 Augusti 1512

: Synod ten odbyty za arcybiskupstwa Jana Łaskiego jest nieznany – ex Actis Tomicianis (II.108.116) (można dojść pewnej jego daty. w kiedy to uchwalono Kontrybucyję od Księży 40000 dukatów na wykupno dóbr Królewskich?
– Kontrybucyja per i fertonem de marca argenti wybierano też od duchowieństwa 1512 d. 12 Lutego w Krakowie. – wtedy powstały Libry Retaxationum czyli nowego oszacowania albo Katastru :/
Na synod w Łęczycy pro festo S. Laurentii 1512 wysłany od Króla Stanisław Pilecki pod Korczynem. aby się dopominał Kontrybucyi 40,000 fl. pro redimenda bona
[illegible] II 161

40

Statut Vladislav. Dreviciuſ
Impreſsum Cracov. 1517
d. 1 Haller.

Tab

41

Constitutiones et Articuli Synodi Lanciciensis Anno Domini 1527 celebratae. — Item Synodi Piotrkoviensis A. D. 1530 die Lunae ante festum S. Margaretae celebratae. — Item Synodi Piotrkoviensis A. D. 1532 celebratae. — (Ad calcem:) In regia urbe Cracoviensis Florianus Unglerius Impressit A. 1532. 5 die m. Septembris. 4° k. 11. (A – Ciij)

42

Decreta et Constitutiones publice in Conventu generali Piotrcovien: post festo sanctorum Trium Regum Anno domini 1538 Consiliariorum Regni et Nunctiorum terrarum mutuo consensu factae. fol. K. 12.

(Sign A – C2.)

дитъ при семъ печа

тамента Законовъ

положенія объ укры

43

d. 2 Octobr. 1545 Paulus Krasowski Canonicus et officialis Crac. + Praepositus S. O. S.

Synodus provincialis Lanciens. 1530 in festo S. Casimiri
(Latalskiego)

Format	Autor	Tyt[...]
8vo	(Redaktor)	godło, edycya, miejsce druku, miejsce składu, ilość tomów, rycin, mapp, tablic, [...] Stan egzemplar[...]
Wołowski		Lit.

1542 provinc (petricov.)

Decreta et constitutiones synodales: tempore felicis presidentie Reverendissimi ... Petri Dei gratia archiepiscopi gnesnen et episcopi cracov. (herb Sulima) .. editis et factis Piotrkowie A.D. 1542. (Na końcu:) Grecichowie Mathias Scharffenbergk. 1544. 4º. K. 24. Na odwrocie tyt. drzeworyt P. Jezus na Krzyżu.

Synodus provincialis Piotrkoviae a. 1542 d. 17 octob. ris celebrata praesidente Petro à Gamratis archiep. gnesn. Sebast. Branicyki epis. posnan. Adamo Mnisz: kowski canonico leopol. nomine Petri archiepisc. leopol. et nunciis absentium episc. (videlicet Lucae a Gorka ep. vladislav. Samuel Maciejowski episc. ploen. Pauli ducis Olschanensis ep. vilnen. Georgii Chwal: czewski episc. luceor. Venceslai episc. Mednicensi) reverendis Baltazare vratislavien et Tydemanno cul: men. per litteras fere excusantibus ... praesent. Eras: mo mogilensi etc. abbatibus

Naznacza się inquisitores haereticae pravitatis którzy surowo czuwać mają nad kazaniami księży

Przepisuje się OO. SS. księgi rytualne i inne katolickie *) które posiadać powinni księża.

Scholae triviae ad minus bis in anno visitandae zaka: zuje się w nich uczyć z ksiąg Lutra i Melanchtona lecz mają się uczyć z Ewangelii, Listów s. Pawła, Catho

moralis, Isocrates, Officia b. Ambrosii, X Praecepta, Hymni, Sequentiae, Ascenii Officium per quadragesimam, Cicero, Virgilius, Esopus, Seneca et alii authores et poetae approbati.

Omnes scholares praesertim Universitatis crac. gerant habitum clericalem; czuwać ma rektor sub poena 3 marcar. aby uczniowie uniwersytetu Krak. nie nosili vestes seculares et laicales tylko clericales.

Uważać aby pedagogowie w domach szlacheckich nie czytali ksiąg podejrzanych

Księgarnie kupców mają być raz do roku rewidowane i księgi heretyckie palone

Drukarze mają dawać pod cenzurę duchowną książki.

Scholares a Vitenberga et aliis universitatibus Germaniae revocandi sub poenis.

Delatum est ultra libellos sermonum lingva polona per Jacobum Ilza conscriptos et per regnum ad diversa loca misos (może Rożek ?) item Samuelem Monachum Ordinis Praedicat. apostatam et Lutheri sequacem libellos quosdam erroris lutherani plenos sermone polonico imprimi fecisse – zakazuje się sprzedaży tych książek.

Biskupi starać się mają aby na przyszłym sejmie skasowano konstytucyę (na którą zezwolili niedawno) o wyborze świeckich osób na opatów i aby tylko obierano zakonne osoby (początek kommend)

Uw…

Bisk…

Opac…

Zak…
Arcy…

Pros…

Pro…
o…

Andr…

Uważać aby nie obierano plebejuszów na kanonie katedralne; pochwala się arcybiskupa lwowskiego który odrzucił sententiam auditorii sacri in favorem Michaelis de Racanow plebei contra Benedictum Zdbieński canonicum cracov. secret. Reg. ratione canonicatus cracov. i Zdbieńskiego instante rege utrzymał jako judex apostol.

Biskupów mają zmarłych w przeciągu 15 dni pogrzebać dla ~~ulżit~~ prędszego objęcia administratora

Opaci mają posyłać na naukę mnichów do uniwersytetu Kraków. lub z Wielkiej polskich klasztorów do studium poznańskiego z wyjątkiem Trzemeszna i Wągrowca który do akademii krak. posyłają.

Zakazuje się księżom i kanonikom nosić brodę

Arcybiskupi aby przy stole kazali czytać pismo święte i nie dali śpiewać świeckich pieśni

Prosić króla aby mnożące się w dyecezyi wileńskiej ruskie cerkwie ukrócił

Pro reformanda universitate cracov. „matre nostra" obiecał prymas z arcyb. gniezn dać 100 dukat. z biskup. krak. 100 duk. bisk. kujaw. 100 zł. płocki 100 zł. poznań. 100 zł.

Andrzej Krzycki bisk. płocki dał kanonikat gumniński w płocku przeznaczony na kaznodzieja swemu wnukowi Andrzejowi Zebrzydowskiemu kanonikowi krak. starać się więc u króla aby mu tę niewłaściwie posiadaną kanonię odebrano.

Biskup chełmiński niechciał przybyć na synod prowincyonalny ~~[illegible]~~ z opatami mówiąc że nie podlega – gdy zaś biskupstwo chełmińskie fundowane z dóbr biskupstwa płockiego – zaskarżyć go więc do Króla o to niepo: słuszeństwo.

Nie wolno bez pozwolenia loci ordinarii mieć komu innemu kazań

Poleca się retaxatio beneficiorum w dyecezyjach

*) Pomiędzy księgami temi: Omeliae, Sacramentorum liber, Lectionarium, Antiphonarium, Baptisterium, Computus, Canones poenitentiales, Psalterium, <u>Vita Christi</u>, Expositio missae, Rationale divinorum, Statuta provincialia nova et vetera.

F Synod uchwala aby się starać u Króla by się liczba Żydów „licet ~~[illegible]~~ Judaei ab ecclesia tollerentur" aby nie budowali i poprawiali bożnic, aby nie trzymali mamek chrześcijańskich i sług, aby w Krakowie nie mieli więcej nad 8 sklepów.

Rutheni conversi ut rebaptisentur, władica Leopoliensis qui antea non erat de novo est institutus, starać się przeciw temu u Króla.

F Capitula quinque ecclesiarum cathedralium deputent 2 Canonicatus pro 2 Doctoribus Theol. et Jur. etiam pro plebeis

(1542 ?)

Petrus episcopus Crac. indicit synodum dioecesanam in civitate Cracov. ad feriam 5tam proximam post festum Pentecostes

(1543 ?)

Joannes a La. Archiepiscopus Gnezn. indicit synodum provincialem Piotrcoviae feria 2a ante festum divae Margarethae celebrandam pro subsidio charitativo — Petrus ep. Crac. indicit synodum dioecesanam Cracoviae in ecclesia S. Michaelis in arce Crac. pro feria 2a proxima ante festum SS. Petri et Paul. apost. quia synodus dioecesana provincialem semper praecedere debet.

Strzelecki Henryk.

Las w stanie natury. Lwow 1874. 8vo

Nauki przyrod. Nr. 136.

Synod provin

Petricov.

1551 d. 16

Junii.

48

1641 d. 16 czerw. Synod dyecezalny w Łucku

1643 Synod prowincyonalny w Warszawie na nim arcybiskup i 11 biskupów

1643 beatyfikowany bł. Jozafat Kuncewicz od Urbana VIII.

(Acta et decreta Synodi provincialis Lanciciensis A. 1547 d. 15 Septemb. celebratae.) Mscr. Bibl. Univ. Cracov. in 4to Nro. 878 pag 1–31. (współczesny) (cf: Fabisz: Wiadomość o Synodach. Wyd. 2e pag. 164)

1. Processus ad Synodum provincialem Piotrcoviae celebrandam. Nicolaus (Dzierzgowski) Archiep. Gnesn. Samueli episcopo Crac. Praelatis, Canonicis et Capitulo Cracov. Dat. ex Uniejów d. 20 Junii 1547. – List pasterski zwołujący Synod prowincyalny do Piotrkowa na dzień 15 Septembr. (fer. 5a post f. Exaltat. S. Crucis) 1547 w Kościele parafialnym odbyć się mający. (który jak widać do Łęczycy przeniesiony) (druk w Epistolae A. Dzierzgowski p. 443.)

2. Articuli in Synodo provinciali Piotrcoviensi tractandi. (Spis przedmiotów nad któremi Synod obradować będzie. Program rozesłany przez Arcybiskupa) (druk tamże pag. 445.)

a) Ponieważ się Luteranizm zbyt rozszerzył w Polsce przez czytanie książek heretyckich przez osoby świeckie, należy więc wziąść pod obradę, jakim sposobem możnaby osoby, odtrychnięte od prawdziwej wiary, przyprowadzić na powrót na drogę prawdy, i czy obojętność lub niedbalstwo prałatów w tej mierze ma być skarcone.

b) Obradować nad tem aby Archidiakoni pilnie odbywali wizyty mające na celu poprawę religijności i dobrych obyczajów, oraz aby biskupi wizyt dyecezalnych nie zaniedbywali.

c) Czy ma się odbyć stosownie do prawa pospolitego wizyta prowincyonalna lub nie, przez przeszłych arcybiskupów zaniedbana.

d) Ponieważ wiele czasu upłynęło od ostatniego Synodu za zmarłego arcybiskupa i zmarłych biskupów jeszcze – przetoż i exekucyja tychże ostatnich Synodów ustała. Kapituły mają więc biskupom przedłożyć co jest możliwe do exekucyi a co nie, aby to na Synodzie traktowano.

e) Ma być traktowano de correctionibus et reformationibus religionis et morum.

f) Oznaczyć których z uczonych przy delegatach postać należy na Synod.

g) Biskupi mają się osobiście na Synod stawić a w razie niemożliwości wysłać posłów i dochodna koszta takowych opatrzyć.

h) Ma być na Synodzie uradzono o ile Stan duchowny przyczynić się ma do kosztów wojny, którą Król z Turkami prowadzić zamierza.

i) Ma być traktowano jakby zapobiegnąć uciemiężeniu osób duchownych przez świeckich.

k) Biskup Chełmiński ma być pod karą 3000 dukatów węg. wezwany, do uczestniczenia w Synodzie.

3) Ad articulos per... Archiepiscopum Gnesn.... ad Synodum provinciae suae Piotrcoviae proxime indictam propositos nomine Capituli eccl. cath. Crac... respondendum (odpowiedź na powyższe punkta)

[illegible] (p.)

4) Constitutiones Synodi dioecesanae Cracoviensis Visliciae a. 1547 in Septembri (23.?) [illegible] habita, p. 13-17 (Prezydował na tym synodzie Piotr Myszkowski, Kustosz Kielecki, Kanonik i Wikariusz gener. Crac. in spiritualibus – obradowano nad tem, co delegaci na Synod prowincyonalny wysłać się mający, na powyższe punkta i Artykuły (pod 2) odpowiadać mają. – niebył to właściwie Synod tylko Zgromadzenie Xięży.

(druk tamże p. 446) 5) Decreta Synodi provincialis Lanciciensis Anno 1547, die 15 Septembris (p. 20-31)

Ponieważ Mikołaj Dzierzgowski arcybisk. gniezn. dla choroby niemógł być na Synodzie prowinc. więc prezydował na takowym Samuel Maciejowski bisk. Krak. Uchwalono:

Kapituły mają napomnieć swych biskupów, aby czuwali nad exekucyą dawnych uchwał synodalnych, pod karą 100 grzywien arcybisk. [illegible] zapłaconego w tej mierze, którego ma donieść Kanclerz

Biskupi mają zaniechać życia i obyczajów świeckich pod 100 grzywien.

Biskupi mają na kaznodziejów obierać mężów uczonych i pobożnych, na probostwa mają tylko ukwalifikowanych po examinie przypuszczać pod karą 100 grzyw. *)

Przeorowie i gwardyanie klasztorów mają kaznodziejów z zakonu przedstawić biskupowi.

Biskup wileński pod karą 1000 grzywien na fabrykę kościoła metropolitalnego gnieźnieńskiego ma się starać aby w Wilnie wydalony był z dworu króla młodszego Laurentius Discordia skazany sądownie o heretyctwo które z ambon w Wilnie rozsiewał i ma go z dyecezyi wileńskiej wywołać.

Ma być przestrzegano, aby duchowne osoby podczas uczt nie wznawiali dysput i sprzeczek religijnych.

W sprawach granicznych o dobra zakazuje się duchownym udawać się do sądów świeckich pod karą 100 grzywien na fabrykę kościoła dyecezalnego, gdyż te sprawy należą przed sądy biskupie.

Wyroki i pisma wyjednane w Rzymie częstokroć podstępnie niewolno bez rewizyi biskupa publikować i exekwować; należy też upraszać króla aby wyjednał w Rzymie by podobne pisma bez rewizyi biskupa dyecezalnego były nieważne. *)

Osoby żądające wyświęcenia kapłańskiego mają być wprzód examinowane przez komissią złożoną z Archidiakona, Officyała, Penitencyarza katedralnego, Magistra szkoły i jednego Wikarego, przytem ma być roztrząsany żywot dotąd spędzony, obyczaje, nauka, wiek i nieposzlakowane urodzenie. Któryby się kształcił w miejscach heretyckich, nie ma być przypuszczony do examinu, bez którego nikt nie może być wyświęconym. *)

Biskup włocławski ma Janowi kustoszowi Wolborskiemu zwrócić zabrane role i kmiecie które należą do kościoła parafialnego w Lasnowie według erekcyi kościoła.

Arcybiskupi i biskupi mają od starostów swych zamków żądać złożenia przysięgi, którą mają przedłożyć kapitułom.

Ponieważ Tidemann Gise biskup chełmiński stawił się tylko przez posła z protestacyą iż nie zgadza się

przyczyny że ... arcybiskupa ryg... bez osobnego ... z ... Rzymu niemoże się przyłączyć do prowincyi Gnieźnieńskiej: wzięło na się Arcybiskup gnieźnieński ... u Króla aby ... wyjednał w Rzymie przyłączenie biskupstwa ... do prowincyi gnieźnieńskiej.

... bedzie miejsce Concilii powszechnego mianowicie w Trydencie jako miejscu bezpiecznym od narasci ... ow, Synod wyśle do takowego swych posłów.

Celebrata fuit haec sancta Synodus provincialis A. 1547 in ... Exaltationis S. Crucis feria 5a in ecclesia ... ciensi, praesidente Samuele episcopo Cracov. et regni ... cancellario; assidentibus Andrea Wladislaviensi, Benedicto Łomżiensi Andrea Plocensi, Joanne Chelmensi episcopis: ... ik canon. leopolien., Mgro Stanislao Haranski canon. Vilnen. Casparo a Zator canon. medniczens., Alberto a Pylzno Dre Decretor. canon. premisl., Michaele Zakrzewski canon. luceor. nuntiis Archiepiscopi leopolien., Episcoporum Vilnen. Medniczen. Premislien. et Luceorien. — nec non. Daniele Poniatowski custode, Dre Mathia ... canonico Gnesnensibus. Joanne Przerambski praeposito, ... Radziewski ... Cracoviensibus, Mathia Wargawski, Jacobo Łacinski canonico Wladslavien., Dre Paulo Glogowski Archidiacono, Stanislao Obiezierski canonico Posnanien., Dre Bartholomeo Bromirski archidiacono, Mgro Stanislao Zaleski canonico Plocen. ecclesiarum praedictarum et Capitulorum Nuntiis, rev. Stanislao Trzemesznen., Andrea Spoth episcopo laodiciensi, ... et Wachoczensi, Joanne ... Czer... Alberto Andrzeiovien. Joanne Suleiovien. Joanne Wągrowiec... Mathia Vitkovien. et ... Pelplinen. Abbatibus et aliis Praelatis. Caeteri hujus provinciae episcopi Henricus Wratislavien., Leonardus Cam... et Joannes Kiovien et eorum Capitula ac reliqui ... cum mandatis miserunt et absentiam ex legitimis causis ... omnia se accepturos promiserunt.

(Acta et decreta Synodi provincialis Piotr-
coviae d. 14–16 Junii ~~ ~~ 1551 celebratae.)
Mscr. Bibl. Univ. Crac. in 4to Nro 878 pag. 33-80 et
89–120. cf. Fabisz: Wiadomość o Synodach. Wyd. 2^e.
pag. 165.

1. (Articuli in Synodo provinciali tractandi.)/: Spis przed-
miotów nad którymi Synod obradować będzie. — Program ro-
zesłany przez arcybiskupa :/ pag. 33–40. (druk w Zebrzydow. Ki. R. Litterae pag. 431)

a) Ponieważ niektórzy posłowie ziemscy, a nawet większa
część takowych od Króla i Senatu domagają się de abrogandis
vetustis in religione constitutionibus et novis introducendis,
wypada naradzić się quo pacto hi novatores a tanta licentia sint
refrenandi.

b) Ut ante Synodum per quemlibet Ordinarium fiat diligens
inquisitio de saecularibus et spiritualibus haeresi notatos
— Synod zaś ma radzić jak zapobiegnąć szerzeniu się takowych i
jak ich poskromić.

c) Ponieważ na Sejmie chce szlachta uczynić wniosek
względem uchylenia dziesięcin i zwożenia takowych, wypada
aby na Synod z pojedynczych kościołów dostarczono przywi-
leje nadań pierwotnych dziesięcin — a to dla obrony.

d) Ponieważ sami duchowni dali powód do takowych roszczeń
wypada dołożyć starania aby obyczaje duchownych popra-
wione zostały.

e) Ponieważ mało osób poświęca się stanowi duchownemu
wypada obmyśleć jak temu zaradzić.

f) Jak zaradzić aby się nie mnożyli tak raptownie heretycy i
jak zapobiegnąć zgubnej zarazie ksiąg ich w języku polskim
drukowanych, które rozsiewają.

g) Na przeszłym sejmie niektórzy posłowie ziemscy chcieli
[illegible] i nieodzatowi stanu duchownego. Opart się

temu Król jednakże i potwierdził wolności Kościoła katolickiego; wypada więc Krolowi za to podziękować i jak to uskutecznić?

h) Z powodu obawy wojny z Tatarami lub Turkami wypada dla Króla ustanowić jakową kontrybucyję, oraz uczynić na Synodzie sprawiedliwą retaxacyję niektorych beneficyów.

i) Lubo biskup chełmiński nie został jeszcze do prowincyi naszej wcielony, wezwaliśmy go jednak za pośrednictwem Króla, aby na Synod zesłał swego posła.

k) Wypada obmyslić sposób exekucyi Ustaw synodalnych.

l) Reszta przedłożona będzie wraz z wnioskami na Synodzie.

(druk tamże p. 470) 2) Literae Capituli Cathedralis Cracoviensis (Cracoviae d. 16 Maji 1551 quibus ad Synodum provincialem Piotrcoviae in proximo celebrandam per Nicolaum Gnesnensem archiepiscopum, nuntii ex Capitulo Cracoviensi Bartholomaeus Gantkowski Archidiaconus et Albertus Kijewski Canon. Crac. designantur. pag. 41-42.

(druk tamże p. 499) 3) Responsiones singulorum Episcoporum ad articulos circa confessionem fidei sub iuramento factae ad tollendam pravam hominum de se suspicionem in Congregatione Synodi provincialis Piotrcoviensis d. 14 Junii habita. Conscriptae per Joannem Ostrowski publicum Synodi scribam coram Archiepiscopo Gnesnen. episcopis Cracov. et Varmien.) pag. 89-120.

Zeznania pojedynczych biskupów na pytania w przedmiocie wyznania wiary, jako to: (5 biskupów co byli na Synodzie przez Hozjusza)

a) Nicolai archiepiscopi gnesn. Legati nati et Primatis.

b) Andreae episcopi cracov. (obiecał księgi luterskie które posiada spalić.)

c) Joannis episcopi vladislav. (wyznał że ma księgi luterskie i takowe za zezwoleniem papieskiem czyta - lecz obiecał tego zaniechać również i wydalić z dworu swego Simonem sacerdotem de Wielic ... pronuntiatum haereticum per sententiam administratoris Cracov.)

d) Andreae episcopi ...

e) ... episcopi ... ensis (obiecał że nie będzie czytał książek heretyckich które ...

Sylvius Jacobus: Acta Synodorum 52
minoris Polon. 1550-1561. Rkps.
w bibliotece J. Biergiela w Słuku

(Acta Synodi provincialis Piotrkoviae ~~prod.~~ 6 Novembris 1554 indictae et in mensem Junium 1555 prorogatae.) Mscr. Bibl. Univ. Crac. in 4º. Nº 878 pag. 81-87. et 121-130.

1. Processus alter secretior Archiepiscopi Gnesnensis ad episcopos et capitula scriptus in Arce Unieio: viensi d. 16 Julii 1554. p. 84-87. (List okólny Arcybis: [illegible]upa gnieznień. w którym pisze iż poprzednio wydał Process zwołujący na Synod prowincyonalny pro 1554 [illegible] ia 3ª ante f. S. Martini Piotrkoviae celebrandam, [illegible] jednakże sekretnie niektóre powody tegoż Synodu [illegible] Poniewaz do tak groźnych rozmiarów rozrosły się u nas sekty heretyków, mianowicie: Anabaptystów, [illegible] Kalwinistów, Ozjandrystów i. t. p. iż już nie [illegible] swych pseudo-kaznodziei, ale nawet swoich pseudo- [illegible] mają: wstawialiśmy się kilkakrotnie do Króla [illegible] poskromił. Lecz Król dziembły [illegible] na Synodzie ob- [illegible] nie uczynił. Wypada nam więc na Synodzie nie myśleć środki zaradcze w tej mierze. Życzyli sobie nie [illegible] biskupi, aby dla większej powagi zjechał na ten Synod legat papieski: przeznaczony był w tej mierze na legata z Rzymu Episcopus Veronensis; lecz dotąd [illegible] nie wyjechał z Rzymu i wątpić należy aby na [illegible] Główne więc przedmioty mające być traktowane [illegible] prowincyonalnym: „ut reformentur vita et [illegible] capite quam in membris et ut nestes hae- „reticae ext[illegible]

2) Literae Andreae episcopi Cracoviensis ad Clerum suae dioecesis, scriptae in Sławkow d. 6 Septembris 1554. pag 81–83. (Poniewaz Mikołaj Dzierzgowski arcyb. gniezn. zapowiedział Synod prowincyonalny w Piotrkowie fer. 3a ante f. S. Martini pontif. 1554 – poniewaz Synod prowincyonalny powinien być poprzedzony przez Synod dioecezalny: – przeto zapowiadamy Synod dyecezalny w Krakowie in ecclesia Collegiata S. Michaelis in Arce Crac. pridie S. Galli Confessoris 1554.

3)

Synodus prov. Piotrkoviae 1551
celebrata d. 14 et 16 Junii 1551.
p. 33–80. et p. 89–120.

Synodus Piotrkoviensis fer. 3a ante f. s. Martini (d. 6 novembr.; ~~d. 26 Octobr.~~)
1554 prorogat in mensem Junium
p. 81–87. 121–130

~~Synodus provin. Lovicii 1556 d. 11 Septembr. praesid. Aloisio Lipomano et Nicolao Dzierzgowski~~
~~p. 131~~

Transposit. Piotrcov. 7 Nov. 1554 p. 123
Articuli capit. Crac. 26 Oct 1554 p. 122
Plenipot. nuntii Crac. 26 Oct. 1554. p. 120
Andreas episc. Crac. 6 Sept. 1554. p. 81
~~Procur. Archiep. 16 Julii 1554 p. 84~~

Acta Synodi provincialis Lovicii celebrata A. 1556 die 11 Septembris, Praesidentibus Aloisio Lipomano Episcopo Veronensi Nuntio Apostolico et Nicolao Dzirgowski Archiepiscopo Gneson.) Mscr. Bibl. Univ. Crac. in 4to Nro 878 pag. 131–146.

Niema tu żadnych Uchwał = tylko Formula christianae et catholicae fidei tradita in Synodo, quae omnibus ecclesiis provinciae inviolabiliter servanda Synodus mandavit. (Praesentat. d. 1 Octobris 1556 in Capitulo Cracov.) Jest to wyznanie wiary w 37 artykułach, które podpisali biskupi przytomni na synodzie jako to:

A. Lipomanus Episcopus Veronensis Nuntius Apostolicus.
Nicolaus Archiep. Gneson.
Joannes Vladislavien. et Pomeraniae Episcopus
Andreas Episc. Plocen.
Stanislaus Ep. Varmien.
Joannes Ep. Przemisl.
Jacobus Ep. Chelmen.
Leonardus Ep. Camenecens
nomine Archiepiscopi Leopolien: Joanne episc. przemisl.
nomine Episcopi Vilnensis: Stanislaus Litwanus Canon. Viln.
nomine Episcopi Luceorien.: Joannes Rzecziczki Archidiac. Luceorien.
nomine Episcopi Mednicen.: Gregorius Corvinus Pozn.

Synod prowincyalny w Piotrkowie r. 1557.

Acta et Decreta seu Constitutiones Synodi provincialis Piotrcovien. A. D. 1557 die 17 m. Maii tempore felicis regiminis Rmi in Christo patris et d. d. Nicolai Dziergowski Sanctae Eccles. Metrop. Gnesnen. Archiepiscopi, Legati nati et Primatis celebratae. (Mscr. in fol., kart 10)

Synod prowincyalny odbył się w Piotrkowie w kościele parafial. (1557 d. 17 Maja pod prezydencyą Mikołaja Dziergowskiego arcybisk. gniezn., byli przytomni: Andrzej Zebrzydowski bisk. krak., Jakób Uchański bisk. chełmsk. oraz delegaci nieobecnych: Jan Philippiades Leopolitanus kanonik i officyał lwowsk. (który zastępował Felixa Liggzę arcyb. lwow. i Leonarda Słonczewskiego biskupa kamienieck.), Adam Montanus kanonik wrocławsk. (plenipotent Baltazara a Promnitz baronis Plesnensis supremi per Utramque Slesiam Capitanei, biskupa wrocław.), Andrzej Blinowski kanonik włocławsk. (plenipotent Jana biskupa włocławsk.), Paweł Sarbinius S. Theol. Prof. kanonik poznań. (plenipotent Andrzeja Czarnkowskiego bisk. poznań.), Paweł z Mąkolina U. Jur. Dr. Opat, kanonik i officyał płocki (plenipotent Andrzeja (Noskowskiego) bisk. płock.), Stanisław Narkuski Art. Magist. Kanonik wileńsk. (plenipotent Waleriana biskupa wileńsk. i Jana z Domaniowa biskupa miednick.) i Mikołaja Paca biskupa elekta kijowsk.), Jan Byelicki kanonik przemysk. (plenipotent Jana Dziaduskiego bisk. przemysk.) – oraz z kapituł: Gabriel z Łowicza S. Theol. Prof. i Franciszek Krasiński J. U. Dr. Kanonicy gnieznień.; Albert Kijowski i Andrzej Spoth opat wąchocki i

i mogilski kanonicy krak.; Jakób Paczyński Dziekan i Maciej Wargawski kanonicy włocław.; Stanisław Objezierski i Bartłomiej Siekierzyński kanonicy poznan.; Wojciech Starozrebski Archidyakon dobrzyń. i Marcin Goslicki J. U. Dr. Kanonicy płoccy; Stanisław Starzechowski kanon. lwowski; Jan Bieliczki kanon. przemyśl.; Stanisław Narkuski kanon. wilneń.; oraz Opaci: Stanisław Falęcki witowski, Jakób Komornicki Pokrzywnicki, Adam Koronowski, Dzierzanowski wągrowiecki. Synod rozpoczął się Kazaniem mianem przez Gabryela z Łowicza Kanonika gniezn.

= Na intencyą uśmierzenia herezyi mają się odbywać po kościołach supplikacyje do Ducha św.

= Na biskupów którzyby zaniedbywali przybyć na Synod uchwała się kara 200 grzywien

= Synod potwierdza Ustawy synodalne prowinc. z r. 1551 w których nakazano Confessionem fidei, Ustawy in Cogregatione Piotrcoviensi z r. 1554 d. 7 Novembris; Ustawy Synodu w Łowiczu z r. 1556 pod prezydencyą Alojzego Lippomana biskupa weronen. Legata. Poleca się arcybiskupowi gniezn. aby Uchwały Synodów dawnych i nowszych ułożone w jedną Księgę według tytułów przez Stanisława Dąbrowskiego kanonika kurzelowsk. Kanclerza gniezn. i Franciszka Krasińskiego archidyakona kalisk. Kanon. gniezn., kazał wydrukować.

= Czuwać nad tem należy, aby kaznodzieje w kazania rzeczy niepotrzebnych nie mieszali, dla tego ma się postarać Arcybiskup, aby ułożony został przez kilku Doktorów katolickich Zbiór Kazań (Homiliarium) czyli Postylla, i takowa oraz z Katechizmem wydrukowaną została, oraz z objaśnieniem obrzędów kościelnych.

= Kapłani mają dołożyć starania względem reformy obyczajów swoich. Należy się starać u Króla, aby szkoły prywatne w Kozminie i Pinczowie były zamknięte, aby w innych szkołach publicznych z ksiąg heretyckich nie uczono. Uniwersytet krakowski ma być zreformowany.

= Biskupi mają w swoich dobrach wszystkich gościnnie, zwłaszcza kanoników przyjmować.

= [illegible] Kazuje się duch[illegible]nym, aby [illegible] nie przeszkadzali poddanym swym [illegible] Testamenta bez [illegible] [illegible], wcześ[illegible] a być wolności zostawiona.

= Duchowni pod karą 20 grzywien, nie mają bronić świeckim osobom z pastwisk pustych użytkowania.

= Z powodu skarg wytoczonych na Opatów Błędzewskiego, wągrowieckiego, lędzkiego i na zakonnice klasztoru S. Jędrzeja w Krakowie, nakazano aby nie zbywali dóbr klasztornych, lecz mają już pozbyte i wypuszczone, w ciągu roku odzyskać pod karą złożenia z przełożeństwa.

= Tak duchowni jak i świeccy mają swym proboszczom oddawać dziesięciny, meszne, maldraty, kolendy i t. p. należności. Biskupa kujawskiego wypada nagenić, iż przestaje z kaznodziejami heretyckiemi, iż trzyma sługi, nauczycieli podejrzanych o herezyą, iż Gdańszczanom pozwolił mieć predykantów luterskich.

= Biskupa płockiego należy wezwać, aby dziesięciny ze wsi Brudziska oddawał Kapitule Poznańskiej się należące.

= Tegoż biskupa płockiego upomnieć, aby kanonią doktoralną przy Katedrze płockiej po śmierci Wyrzykowskiego wakującą obsadził.

= Zakazuje się heretyków i exkommunikowanych chować w kościołach katolickich.

= Zabrania się, aby duchowne osoby nie składały przysięgi osobom świeckim.

= Z dawnych Statutów przypomniano duchowieństwu mianowicie biskupom:
aby żyli przykładnie i unikali heretyków;
papieża należy prosić, aby Concilium oecumenicum dalej prowadził;
biskupi powinni w dworach swych dawać przytułek biednym księżom;
biskupi mają starostów upomnieć, aby czynili exekucyją;
urzędnicy biskupstwa mają bronić księży;
biskupi powinni zasiadać w sądach królewskich dla uniknienia krzywdy;
biskupi mają się starać aby na sejmikach obierano sprawiedliwych;
biskupi mają wizytować Kollegiaty i nad niemi czuwać;
jeden z biskupów ma zawsze na dworze Króla bawić;
dobra Kapitulne powinny być przynajmniej co 3 lata wizytowane;
biskupi powinni mieć staranie o szpitalach.

(Ustawy tego synodu prowincyonalnego podobno są drukowane w zbiorze x. Karnkowskiego biskupa kujawsk. r. 1579 wydanym.)

(Liber Archivi Capituli Cracov. in fol. Nr 23.)

Synodi provincial.

1557 Petricoviae - Na tym synodzie radził biskup Krak. aby eucharistię dawano pod obiema postaciami na co i drudzy biskupi się zgadzali tylko arcyb. gniezn. i poseł biskupa wrocławsk. przeciw temu obstawali.

1561 Varsoviae

1564 d. 13 Decembr. Petricoviae zapowie: dziany synod przez arcyb. Jakóba Uchańskiego (niewiedzieć czy się odbył)

Constitutiones synodi provincialis celebratae ~~Leopoli~~ Leopoli 8 Novembris 1564 ~~celebratae~~ a Paulo Tarło de Szczekarzowice archiep. leopol. praesente Joanne Francisco Commendono episcopo Zacinthiensi Sedis Apost. Legato, Alberto Starozrebski episcopo chelmensi, Alberto (de Pilzno) J. U. D. Leopoliensi et premisliensi canonico nuntio absentis Valentini Herborth episcopi premisliens. Simone Borszinski (Borzymirski) S. Th. Licenciato decano camenecensi nuntio Dyonisii Seczygniowski episcopi camenecensis (Luceoriensis episcopus non comparuit)

(Łętowski IV p. 140 zowie go mylnie Janem Starozrebskim)

Na tym synodzie który się odbył w kościele katedralnym lwowskim przyjęto Ustawy soboru trydenckiego tylko ~~[illegible]~~ względem zmienienia uchwały de pluralitate beneficiorum i względem Seminariów postanowiono udać się do Rzymu. – Uchwalono aby przechodzących na wiarę katolicką Rusinów schizmatyków nie krzcić, jeżeli są krzczeni raz już – aby osoby duchowne nie frymarczyły beneficiami kościelnemi – uchwalono prosić Jakuba Uchańskiego prymasa arcybiskupa gniezn. aby zapowiedziany na d. 14 Grudnia 1564 w Piotrkowie synod prowincyalny odroczył dla morowej zarazy – aby sędziowie duchowni w sprawach rozwodowych byli ostrzejsi – aby nieużywano ksiąg heretyckich – uchwalono zaprowadzić cenzurę obrazów świętych – aby księża miewali kazania – aby zachowali czystość w kościele – aby chrześcianie z żydami nie mieszkali. – Datum Leopoli d. 11 Novembris 1564.

(Ob: Akta synodu prowincyalnego lwowskiego w roku 1564 odbytego, z aktów konsystorza metropolitalnego lwowskiego wypisał i wydał x. Sewery Morawski kanclerz tegoż konsystorza Lwów 1860 w druk. zakładu nar. im. Ossolińskich nakładem W. Manieckiego. 8ᵒ. str. 34.)
(po łacinie, z przedmową polską)

Pierwszy synod prowincyonalny na Rusi odbył się r. 1532 za arcybisk. Bernardyna Wilczka (ob: Zubrzycki Kronika Lwowa str. 154 – może dyecezalny?) – Drugi synod d. 8 listopada 1564. – Synody zaś dyecezalne odbyły się: 1564 w wrześniu za arcyb. Pawła Tarła – i r. 1593 (drukowany)

1577 prov. gnesn.

Acta et constitutiones synodi provincialis gneznensis provinciae A. D. 1577 die 19 mensis Maji habitae et celebratae. Cracoviae 1578. 4to Kart 24.

Synod zaczął się d. 19 Maja 1577 w Kościele farnym w Piotrkowie, uchwały jego potwierdził Grzegorz XIII w Rzymie d. 29 Grud. 1578, do czego był wysłany z synodu do Rzymu Jakob Brzeznicki kanon. poznań.
Zasiadali na synodzie Vincentius Laureus episc. Montis regalis nuntius papieski, Jakob Uchański arcyb. gniezn. Piotr Myszkowski bisk. płock. nominat krak. Stan. Karnkowsk. bisk. kujaw. Łukasz Kościelecki bisk. poznan. Marcin Białobrzeski nominat kamieniec. oraz delegaci bisk. wileńsk. Łuck.
Przyjęto uchwały soboru trydenck.
Potępiono konfederacyję na konwokacyi warszaw. w bezkrólewiu po Zygm. Aug. ustanowioną (w której dozwolono było każdemu wyznanie wiary wolne bez przeszkody.
Podano nuncyuszowi niektóre punkta z uchwał soboru trydent. wymagające dla Polski zmiany.
Uchwalono przejrzeć dawne statuta synodalne i w jeden tom zebrać, ~~dodać~~ przez s. p. Stanisława Dąmbrowskiego i Franciszka Krasinskiego kanon. gniez. Drów Prawa podług uchwały przeszłego synodu prowinc. piotrkow. zebrane, do czego delegowano Stan. Krasinskiego archidiak. i Marcina Izdbinskiego scholastyka krak.

Co 3 lata ma być odbywany synod prowincyonalny po S. Bartłomieju, a synody dyecezalne co roku.
Co do karności obostrzono przepisy: pijacy mają być suspendowani ab officio, to i samo ci coby nie nosili szat księzych i tonsury.
Aby duchowni nie molestowali swych poddanych, aby bronili praw duchownych, aby bywali na sejmach i sejmikach.
Uchwalono prosić Króla aby wakującego biskupstwa pomezańskiego przyłączył do dyecezyi chełmińskiej.
Dobra klasztorne oderwane mają być nazad przywrócone; zakonnicy wałęsający się mają być imani.
Dziesięciny mają być pobierane.
Co do jednostajności obrzędów przyjęto za zasadę świeżo wydaną agendę przez biskupa kujawsk.
Mszały i Brewiarze mają być podług uchwał Koncylium trydenc. zredagowane.
Zakazuje się uczniom czytać księgi heretyckie; księgarze i drukarze mają podlegać cenzurze duchownej.
Co roku na początku ma być w kościele Bulla Coenae domini czytana i w post i adwent na kazaniu objaśniana.
Małżeństwa duchownych są nieważne i podlegają klątwie (cap. 33)
Przy katedrach mają być seminaria, a przy kollegiatach i parafiach szkoły dawne.
Do uniwersytetu Krakow. reformy deleguje synod 4 rewizorów i uchwala pomiędzy biskupami coroczny podatek na zapomogę professorów uniwersytetu.

1577 provinc. (gnesnen.)

Acta et constitutiones synodi provincialis gneznensis provinciae A.D. 1577 d. 19 maji habitae et celebratae. Cracoviae 1578. 4°. k. 24.

Synod rozpoczęty d. 19 maji 1577 in ecclesia parochiali petricoviensi praesidentibus Vincentio Lauréo episcopo Montis regalis Gregorii XIII ad Stephanum regem nuntio Jacobo Uchański archiep. gnesn. Stanisl. Karnkowski ep. vladisl. Petro Myszkowski ep. plocensi et nominato cracov. Luca Kościelecki ep. posnan. et Martini Białobrzeski abbat. Clarae Tumbae nominato ep. camenecens. – Joanne Demetrio Solikowski scholastico, Valentino Urzędow archidiacono praemisliensi, Bartholom. Wargocki canonico ~~arch.~~ copol...

Synod ten potwierdził Gregor. XIII. Romae d. 29 Decemb. 1577 stanowi on piątą księgę do zawiniejszych.

Przyjmują się dekreta koncylium trydenckiego i prosi się nuncyusza aby wyjednał u papieża zmianę niektórych oddziałów dla Polski.

Nakazuje się Stanisławowi Krasińskiemu archidiakonowi krak. i Marcinowi Izdbińskiemu z Ruska ~~kano~~ scholastykowi krak. ~~aby~~ Dawn prawa aby przejrzeli statuta et constitutiones provinciales z polecenia synodu prowincyalnego piotrkowskiego przez Stanisl. Dąbrowskiego i Franciszka Krasińskiego kanoników gnieznień. Dawn prawa in unum corpus redactae; i przyszłemu synodowi do aprobaty przedłożyli.

Nakazuje się aby w Polsce dla ubłagania uspokojenia w
Kościele odbywano co poniedziałek środę i piątek suplikacyje z litaniami i processiami.
Zaleca się ustawa Koncylium trydenckiego aby co 3 lata odbywano synody prowincyonalne pod karą kanoniczną i 200 dukatów na arcybiskupa
Poleca się wskrzeszenie upadłej juryzdykcyi i sądów duchownych
Arcybiskupi i biskupi pod karą 1000 grzywien mają bywać na sejmach walnych i sejmikach ziemskich
Upraszać króla aby wskrzesił biskupstwo pomezańskie i sambijskie w Prusiech; a jeżeli być to nie mogło aby część biskupstwa pomezańskiego, która leży w Polsce przyłączono do dyjecezyi chełmińskiej.
Opaci mają być mianowani przez obiór - prosić więc króla aby nie dawał przywilejów na opactwa.
Agenda wydana przez biskupa kujawskiego ma być wszędzie przyjęta.
Księgarnie kupców mają być rewidowane
Bulla Grzegorza XIII zwana Coena Domini (bo była pisana w dzień Wieczerzy pańskiej d. X Calend: April 1577) zawierająca przepisy względem exkomunikacyi ma być ludowi czytana i tłomaczona.
Pensyja na Akademią Krakow. ustanowiona na synodzie piotrkowskim 1542 mają biskupi regularnie płacić.
Wysyła się posłów do papieża Jakuba Brzeźnickiego kanonika poznan. a do Stefana króla Jana Dym. Solikowskiego i Hieronima Powodowskiego
Papież Marcin V potwierdza constitutiones synod. provinc. ex antiquis in quatuor libros digestas. Dat. Constantiae VII Idus Januarii, pontificatus anno primo
(Przedrukowano tę księgę jako dodaną piątą w dziele Constitutiones synodorum. Cracov. 1630. 4o. Karnkowski wydał 4 pierwsze księgi razem 1579)

Constitutiones synodorum metropolitanae ecclesiae gnesnensis provincialium tam vetustorum quam recentiorum usque ad annum domini 1578 studio et opera rever. Stanislai Karnkowski episcopi vladislavien. collectae. Cracoviae Andreas Petricovius impressit A. D. 1579. 4º k. 4. 4. k. licz. 192. niel. k. 8.
ded. Stephano Polon. regi. Stan. Karnkowski
List papieża d. 8 April. 1578 w którym mówi iż przez posła z synodu Jakoba Brzeznickiego kanonika poznansk. otrzymał akta synodu prowinc. gniezn. z r. 1577. co potwierdza
karta 164 — 192 Liber Vtus complectens Acta et constitutiones synodi provincialis gnesnensis provinciae A. D. 1577 die 19 mensis Maji Petricoviae habitae et celebratae
praesidentibus Vincentio Laureo episcopo Montis regalis Gregorii XIII ad Stephanum reg. Pol. nuncium et Jacobo Uchanski archiep. gnesn.
__druga edyc__: Constitutiones synodorum metropolitanae eccl. gnesnen. provincialium authoritate synodi provincialis Gembicianae per deputatos recognitae jussu vero et opera Joannis Wężyk Archiepisc. gnesn. editae. Cracoviae in off. Andr. Petricovii 1630. 4º. k. 12. str. 413. k. 12. poprawił Jan Fox archidiak. krak. Franciszek Rajerski kanonik tucki Marcin Kłoczyński prior Bożego ciała w Krako:

dalej idą z osobnemi tytułami: Łacin:

Concilium provinciale quod Bernard. Maciejowski habuit Petricoviae a. d. 1607. Cracov. in off. Andr. Petricovii 1630. 4º.
(Synod był 8 Octobr. 1607 w Piotrkowie

Synodus provincialis gnesnensis provinciae sub Laurentio Gembicki archiep. gnesn. Petricoviae 1621 d. 26 Aprilis celebrata. Cracoviae in off. Andr. Petricovii 1624. 4º.

Synodus provincialis gnesnensis provinciae sub Joanne Wężyk archiep. gnesn. Petricoviae 1628 d. 22. Maji celebrata. Cracoviae in off. Andr. Petricovii 1629. 4º.
i oratio synod. Joannis Fox.

Trzecia edycya:

Seite.	No.	Anfangsworte des Titels.	Rß.	Sgl.

verlange aus Catalog №

Von J. F. Lippert in Halle

64

Acta canonisat. B. Joannis Cantii fol.
X. a. 3.

Acta synodi provinc. gnesn. 1577. 4º.

Acta et decreta Univers. Paris. super revocatione appellationis a Constitutione Unigenitus. Cracoviae 1740. fol.

65

Acta et Constitutiones Synodi provinc: gnesn.
A. 1577. Crac. 1578. 4º.

Concilium provinc (1607. Zetrica). Crac 1630. 4º. adlig. Constitution
" " 1607 " 1609. 4º.

Constitutiones synodorum provin 1607, 1621, 1626, (1634) 1643
Crac. 1761. 4º.

" synodorum metr. gnesn. usque ad a. 1578.
Crac. 1579. 4º.

Constit. dioec. Wladislav. Carncovii. Coloniae 1572. 8º.

" in synodo prov. gnesn. (prawo) Pragae 1590. 4º (2)

" synod. dioec. Crac. 1601. Crac. 1601. 4º.

" " " " 1612 Crac. 1612. 4º.

" synod. metr. gnesn. Wezyk Crac. 1630. 4º.

" " dioec. posn. 1642. Posn. 1642. 4º.

" " dioec Crac. 1643. Crac. 1643. fol.

" " archidioec. gnesn. 1720 Vars. 1720. 4º.

" " dioec. ploens. 1733. Vars 1735. 4º.

1589 provinc (petricov.)

Constitutiones et decreta condita in provinciali synodo gnesnensi quam Stanislaus Karnkowski Archiepiscopus gnesnen. Petricoviae habuit A. 1589 (MDXIC) Sixto V. Pont. max. Pragae typis mandabat Joan. Othmarus. 1590. 4o.
K. 1 ft. 125. g. (rejestr)

Jest tu List Syxta V papieża Romae d. 5 martii 1590 do arcyb. gniezn. w którym donosi iż mu miłe było przybycie Wincentego de Seue praepositi lasiensis (wysłanego z synodu do papieża (albo był na z dopiero rozpisany) dla potwierdzenia)

Synod się zaczął d. 1 Octobris 1589 w Piotrkowie (byli na nim Stan. Karnkowski arcyb. gniezn., Jerzy Radziwił kardyn. bisk. wil. Jan D. Solikowski arcyb. lwow. Hieronim Rozdrażewski bisk kujaw. Bernard Maciejowski b. łuck. Wawrzyniec Goślicki b. chełm. Stanisł. Gomoliński nominat kamieniecki — i Jan Gniński kustosz poznański za Łukasza Kościeleckiego bisk pozn. Hieronim Zawadowski kanonik krak.

Sessio prima d. 2 Octobris 1589 prymas rozpoczął mową; sessio 2a d. 3 Octobr. Solikowski wzywa synodo pomoc za Rusi którą Tatary niszczą; ostatnia 5a sessia d. 6 Octobr.

ma się przedrukować Zbiór statutów synodalnych i bull papieżów dla Polski

mają się dla dyjecezyj drukować Brewiarze mszały Jana Januszowskiego drukarza Krak.

Konkubinat xiężom ostro się zakazuje

Potwierdzenie synodu tego w Rzymie d. 11/6 marca 1590 przez papieża

Postulata synodu do Papieża postane: Aby wolno było kryminalnie pozywać robiących napady na dobra kościelne i heretyków i aby wolno było arcybiskupowi dać dyspensę jeżeli dwonanie biskupi przy napadzie zabiją kogo. 2. Aby kobiety które sprowadziły abortum nie z Rzymu lecz w Polsce brały absolucyą 3. Aby wolno było biskupom odprawiać wsze in altari portatili chociby i nie w kościele (dla bożnic dyssydentów) 4. Aby Rzym dał napomnienie opatom którzy się z pod władzy biskupów chcą wyłamać. 5. Aby papież rozstrzygnął czy na Rusi i Pomorzu wolno dawać ślub katolikowi cum haeretica muliere 6. Aby wolno było rozgrzeszać niedających dziesięciny. 7. Aby tych, co z powodu dziesięcin popadli w exkomunikę wolno było absolwować. 8. Aby papież obmyślił i zaradził zbytniemu wydawaniu przywilejów na komendatorstwo klasztorów świeckim osobom.

Na synodzie tym miał mowę ~~[illegible]~~ Laurentius Arturus Faunteus S.J. przeciw heretykom dowodząc iż Zygmunt I wydawał ostre ~~rozkazy~~ dekreta przeciw lutrom do Torunia 1520, do Krakowa 1523, 1534, do Poznania 1550, i do Wilna 1556 historycznie — drugą mowę miał Antonius Arias Soc. Jes.

Sobor trydencki 1543-1563
przyjęty na synodzie piotr-
kowskim 1577 za Jakuba
Uchańskiego arcyb. gniezn.
uchwalił agendę świeżo wydaną
przez Stanisława Karnkowskiego
bisk. kujawskiego (nikt nie
widział tej agendy) używać

Synod prowinc. piotrkowski
uchwalił d. 4 Octobr. 1589
aby wydano księgi liturgiczne
Breviaria, Gradualia, Antipho-
naria, Missalia a przedewszyst-
kiem Agendę której poprawę i redak-
cję zastosowaną do rzymskiej i
z zachowaniem jednak zwyczajów
i śpiewów starodawnych w kościele
polskim używanych — powierzono
Hieronimowi Powodowskiemu

1591 Hier. Powodowski wydaje
w Krakowie w drukarni Ła-
zarza:
Agendorum liber. Cracoviae
1591 (Jagiell. Teol. 4951) fol.
Ossolin. Czartoryski.

Stanisław Karnkowski arcyb. gnie.
polecił duchowieństwu polskiemu
używać tej tylko agendy a inne
zarzucić
Lovicii d. 1 Marca 1590

2a ed. 1596 tamże fol. Ossol.
3a ed. 1605-1617. fol. Warsz.
Wyciąg skrócony tej Agendy
Agenda parva. Vilnae 1616
8o. Ossol.

~~1621. (obacz)~~
1628 na Synodzie prowincyo-
nalnym piotrkowskim za
Wawrzyńca Gembickiego ~~Jana Wężyka~~ arcyb. uchwalono
przerobienie i skrócenie tej agendy
na wzór rzymskiej — polecono to
prac. J: Foxowi, Kłocińskiem Skierniewickim
i Marszowi —

1631 wyszła ta Agenda pod
tytułem: Rituale Sacramen-
torum. Cracoviae in off.
Petricovii 1631. 4to. ~~Ossol~~
K. 4. str. 151.

Altera Pars de caeremoniis
Cracoviae in off. Petricovii
1634. 4to. K. 4 str. 478 z tabl.
Czartoryski.

---

to rytuale: in breve opusculum
redactum wyszło
Agenda parva
w Wilnie 1648
1653. 54. 56.
1661. 1675. 1699.
1701. 1718. 1742. 1755.
1767. 1775. 1799.

186 166

152 127

117

Nabytkowe

Brodziński Kazimierz

Ex. 46. Wiesław sielanka krakowska
wydanie poprawne.
Kraków. 1850. in - 16.

p° gr: 20.

Dioeces gnesnen. 1593.
" cracov. 1601.
" luceorien 1607
" vladislav. 1586.
" culmen 1745.
Oratio in synodo petricov
habita a Joan. Fox. 1628.
Crac. 1628. 4°.

54
134 Semin
138 klafzt
146.
157.
201.
Appendix

f. Szyszkowski medycyna jędowa znaki śmierci

Synod cracov. Georg Radziwil 29 Mart 1593

" " K. 2 Bernard Maciejowski X Calend. Junii 1601.

" " Petr. Tylicki d. 18 Sept. 1607

" " " Tylicki d. 3 Maji 1612

" " Mart Szyszkowski d. 10 Febr. 1621.

def. " " Petr. Gembicki 1643

" " Casim Lubienski 1711 d. 6 Octobr.

Constitut synodor. edita a Joan. Węzyk 1630

Concilium provinc. Petricov. Bernard. Maciejowski 1607. d. 8 Octob. (edit. 1630)

Synodus " " Laurent. Gembicki 1621 d. 26 April (ed. 1624)

" " " Joan. Węzyk 1628 d. 22 Maji (ed. 1629)

" dioec. chelmensis Christ. Joan. Szembek d. 8 Julii 1717. fol.

" premisl. " J. J. d. 11 Julii 1723 fol.

" leopol. Hieron. Sierakowski d. 20 maji 1765 fol.

" premisl. . . Petr. Gembicki d. 13 maji 1741. 4º

Epistola pastoralis bonae memoriae illustr. Cardinalis Maciejowski: iterum a Sacra Congregatione illustr. Cardinalium S. Concilii Tridentini interpretum recognita et a SS. D. N. D. Urbano Papa VIII approbata. Nunc recens pro usu Cleri Dioecesis Posnaniensis cum licentia Superiorum edita. Posnaniae in officina Alberti Reguli A. D. 1640. 4° Kart. 33. (data ex synodo provinc. Petricov. Idibus Octobris 1607) – Adligat przy: Constitutiones et decreta synodi diec. Posnan. praesidente Andrea Szoldrski. Posnaniae 1642)

Epistola pastoralis (Bernardi tit. S. Joannis ante Portam Latinam S. R. E. presbiteris Cardinalis Maciejowski archiep. gnesn. ad Clerum Provinciae Gnesnensis, data ex Synodo provinciali Petricoviae Idibus Octobris A. D. 1607) 4to bez tyt. Kart. 31.

(jest to ten sam list wydany do ~~...~~ proboszczy dyecezyi Krak. Cracoviae ~~...~~ Calend. Junii 1601 tylko ~~po~~ wstęp i koniec trochę zmieniony.

Epistola pastoralis ad clerum et populum dioecesis Cracoviensis ex mandato... Joannis Alexandri S. R. E. presbyteri Cardinalis Lipski episcopi cracov. ..A. D. 1737 edita et A. D. 1740 reimpressa. Cracoviae typis Dominici Żarkowski typographi et bibliopolae. 4to Kart. 36.

(jest tu taxa juris stolae: od ślubów bogatszych 2 talary od biednych 2 złp. za zapowiedź 36 gr. Za pogrzeb 20 gr. za mszę śpiewaną 3 złp. za kondukt 1 zł. za grób w kościele 10 złp. na cmentarzu 2 zł. za dzwonienie, caetum podług zwyczaju. Biednym chrzest, ślub i pogrzeb darmo. – O stanie księżym: prima tonsura (ma mieć najmniej 7 lat), subdiaconatus (22 lat) diaconatus (23 lat) presbyteratus (25 lat) – O życiu domowem księży – zakaz błogosławienia ślubów mieszanych – Księża ruscy unici aby dzieci rzymsko-kat nie krzcili – Cap. 32 O Żydach: Aby im ponowie nie puszczali włości w dzierżawę, aby Żydzi mytnicami nie trzymali; aby nie pozwalano im (Kazym. W. w statucie. Judaicae pravitatis intentio super hoc versatur, ut Christianorum bona et divitias semper deprimant et evellant. ap. Łaski) 22.

bóżnic fundować lub poprawiać bez zezwolenia biskupa, aby w browarach i gorzelniach w święta nie robili, aby sług chrześciańskich nie trzymali, aby podczas postu i adwentu żydzi nie tańcowali, aby do domow uchodzili gdy kapłan niesie najśw. Sakrament, aby pod kara 1000 grzywien nie używali Katolików do uierania świec podczas Szabasu i Hamana, aby niebrali lichwy ani od Katolików domow nie najmowali.

List ten datowany: Cracoviae d. 20 Januarii 1737.

Litera pastoralis alias Instructio seu monita paterna ad Clerum et Populum sibi commissum opera Stephani Boguslai a Rupniew in Janu: szowice Rupniewski episcopi luceoriensis et bilstensis circa felicem ad dioecesim ingressum edita A. 1722. 4to str. 100.

Urzędy niemają czarownic na prostą denuncyacyę brać na tortury, ani też pławić, lecz mają te sprawy do sądów biskupich odsyłać wedle statutu z r. 1543 – Pieczęć Kościoła ma mieć obraz patrona św. i napis. – Patenę do całowania mają księża tylko dawać Kolatorom i senatorom.

Seminaria są w Ołyce i Łucku

(Większa część ku końcowi oraz Artykuły o Żydach, o Rusinach Unitach są dosłownie też same co w liście Kardynała Lipskiego)

Sobor Kijowski schismaticki przez Ojca Piotra Mohile odprawowany r. 1640 od d. 8 Septembra aż do d. 18. ... staraniem x. Andrzeja Gembickiego biskupa łuckiego z ruskiego na polski język przez x. Kasjana Sakowicza przełożony. W Krakowie w druk. Macieja Filipowskiego 1642. 4to K. 8. |: Uchwalono między innemi aby Żydom kucharki ruskie nie służyły i aby Ruś mięsa u Żydow nie kupowała :|

List pasterski do Owieczek Archidyecezyi metropolitalney Gnieznieńskiey tak w duchownym iako y świeckim stanie będących dany w Łowiczu r. 1761. W Łowiczu w drukarni J. O. Xięcia JMci Prymasa. 4to kart 102 /: Sign A–X i Y (2 kartki) :/ List pasterski Władysława Alexandra Łomian z Łubny Łubieńskiego Arcybisk. Gniezn. pisany w Skierniewicach d. 1 Listopada 1761.

„Wewnątrz Kościoły nasze daleko ozdobniejsze z gołemi ścianami, „jak kiedy stare, podarte, zakopcone wieszamy gałgany, albo też prostemi „dziadowskiemi wylepiamy kopersztychami, jako też daleko piękniejsze „kościoły kiedy nie są zagęszczone mniej potrzebnemi prostej roboty ołtarza„mi, połamanemi ławkami, skryniami, szafarniami, które dla przestro„ności kościoła, jako i to wszystko, co nie zdobi Dom Boży, lepiej wyru„mować." – Ufundowaliśmy w Łowiczu typografię. – Sąd Saxy juris stolae

Concilium provinc. 1607. Crac. in off. Peti. 1609.
Synod. provinc. 1621. Cracov. in off. Peti.
1624 item ibid 1623 71

" 1607. Crac in off. Peti. 1609
" 1628 Crac " " " 1629

Synod Archidioec. gnesn. 1628 Crac " " 1630
" " " 1602 " " " 1603
" " " 1693 Posnan. 1693

Synodus Posnan. 1689 Varsav. 1689
Constitutiones " 1642. Posnan. 1642.

Synod archid. gnesn. 1602. Crac 1602
i wyjątki z synodu 1593 Lovicii

Fabisz

Wiadomości o Synodach

Kępno 1861

1621 Synod prowincyonalny zebrany w Piotrkowie
r. 1621 pod prezydencyją Wawrzyńca Gembickiego
arcybisk. gniezn. orzekł, iż z powodu braku książek
liturgicznych oraz dla jednostajności mają być
wspólnym kosztem biskupów wydrukowane księgi
(recogniti et emendati recudantur) Antiphonaria,
Gradualia, Psalteria; jako też Agenda czyli Ri-
tuale Romanum (quod Pauli V. P. M. jussu nuper prodiit)
conajrychlej, do której pytania przy krzcinach i ślubach
mają być po polsku i po niemiecku przydane. Do redak-
cyi poprawnego Rituale romanum wydać się mającego
deleguje Synod: Jana Fox archidiakona krak., Fran-
ciszka Zajerskiego proboszcza łuckiego, archidiakona
Sandomir., Marcina Kłowińskiego Proboszcza Bożego
Ciała na Kazmierzu kanoników lateran., Mikołaja Skier-
niewickiego Kanonika łowick., Dokktorów Praw, którzy
prace swej redakcyi mają do aprobaty przedłożyć arcybis-
kupowi i biskupom. [Synodus provincialis Gnesnensis
provinciae sub Laur. Gembicki arch. Gnesn. Petricoviae
1621 d. 26 m. Julij celebrata. Cracoviae in off. Andreae
Petricovii 1623. 4to
Natymże Synodzie uchwalono aby arcybiskup gniezn. prosił
papieża o kanonizacyją S. Jana Kantego – aby biskupi płacili
subsidium na pensye professorów Akademii Krak. r. 1577
i 1607 na Synodach prowinc. uchwalone, iż w tem pod zło-
tymi rozumie się czerwone złote węgierskie, których każdy
warta 2 złp.
Na Synodzie prowinc. warszawskim 1634 uchwalono prosić Pa-
pieża o Missae sacrificium cum horis Canonicis de beato Cantio.

Synodus provincialis Gnesnensis Provinciae sub Illmo et Rndmo Domino D. Laurentio Gembicki Dei et Apost. Sedis Gratia Archiepiscopo Gnesnensi . . . . Petricoviae A. D. 1621. Die 26 mensis Aprilis /: w niektorych exemplarzach wydrukowano mylnie Julij :/ celebrata. Cracoviae in officina Andreae Petricovii S. R. M. Typographi 1624. (na exemplarzu gdzie jest mylnie Julii – jest rok 1623)
4º Kart 35

Synodus Gnesn. provin. sub Joanne Wężyk Archiep. Gnesn. Petricoviae 1628 d. 28 Maii Celebrata. Cracoviae 1629. 4º

Synodus prov. Gnesnen. sub Joanne Wężyk archiep. Varsaviae 1633 d. 13 Novemb. celebrata. Cracov. 1636. 4º str. 56.
i Cracoviae 1636. 4º str. 32.

Synodus prov. Gnesn. sub Joanne Wężyk archiep. Petricoviae celebrata. Cracov. 1641. 4º
toż. Cracoviae 1661. 4º

Synodus prov. Gnesnen. sub Math. Lubienski Varsaviae d. 8 Novembr. 1643 celebrata. Varsaviae 1646. 4º st. 63 i k. 8
toż. Varsaviae 1646. 4º Kart 21.

Synodus provincialis Gnesnensis sub Joanne Węzyk Petricoviae 1628 d. 22 Maji celebrat. Crac. in off. Andr. Petricovii 1641. 4°

[1a ed. Cracoviae in off. Andreae Petricovii 1629. 4°]

Synody

Vilnensis Wojna 1633. Samogit. Collectanea 1690
" Sapieha. 1669 Tyszkiewicz 1752

KWIECIEŃ 1887.

" Brestowski 1717 Synod provin. gnesnensis
" Zienkowicz 1744.

1357 1556
1440. Trąby 1557
1510 1577.
1512 1589
1542
1547
1551
1555

74

Wszystkie 10 tomów razem in 4° rs. 16.

Niezależnie od powyższego wydania sprzedaje się:

Wydanie w układzie oryginalnym wszystkich dzieł fortepianowych istniejące w 6 tomach w 8-e . . . rs. 6
w ozdobnej oprawie w płótno angielskie . . . „ 9

Replika w Sprawie Mikołaja Malinowskiego prokuratora massy po Radziwiłłowskiej z hrabiami Tyszkiewiczami. Wilno 1837. fol.

Hołowiński Xi Ign. 1) Executorium decretum de limi: dioecesis Telsensis seu Samogitiensis. Vilnae 1754. 8o. 2. Executorium decretum de limitibus dioecesis Minscensis. Minsci 1855. 8vo

Synodus provincialis Ruthenorum habita in civit. Zamosc. a. 1720. Vilnae 1778. 8o.

Wizyta jeneralna dyecezyi Wileńskiej roku 1828. Wilno (s. a.). 4to

Collectan-a constitutionum synodalium dioe: cesis Samogitiensis. Vilnae 1690. 4to

Constitutiones urbanae Fratrum Ord. Minorum conventualium S. Francisci. Cracoviae 1629. 4to

Constitutiones fratrum Canonicorum regularium S. Mariae.... Cracoviae 1731. 4to

Constitutiones capituli Basiliani generalis Brestae A. D. 1772 diebus Februarii celebrati Vilnae 1772. 8vo

Indulgentiae, brevia, decreta Summorum Pontificum et SS. Congregationum. Poczajov. 1788. 8vo

De privilegiis et indulgentiis Congregationi Missionis auctoritate apostolica concessis et confirmatis. Varsoviae 1817. 8vo

Processus judiciarius, praxi fori ecclesiastici Regni Poloniae accomodatus. Vilnae 1768. 8.
Varsaviae 1768. 8vo. Varsaviae 1783. 8o.

Regulae Societatis Jesu. Posnaniae 1741. 8.

Regula S. Augustini ep. et constitutiones Fratrum Ordinis Praedicatorum. Vilnae 1798. 12o.

Remigius a S. Erasmo: Summarium judicii regularis ex sacrosanctis canonibus Gregorii IX. Varsaviae 1744. 8vo.

Starzenski Hyacinthus: Institutum fratrum ordinis Praedicatorum a S. P. Dominico a. 1204 praeconceptum. Vilnae 1811. 8vo.

Statuta fratrum Minorum observantium S. P. n. Francisci. Supras'ii 1732. 4o – Leopoli 1738. 4o – Lublini 1769. 4o.

Summarium Statutorum municipalium almae provinciarum matris Minoris Poloniae ordinis Minorum regularis observantiae. Cracoviae 1763. 4o.

Ziołkowski (Venceslaus): Regula S. P. Benedicti abbatis cum declarationibus et constitutionibus patrum congregationis Cassinensis. Vilnae 1792. 8vo.

Reguła braci Maryanów zakonu Niepokal. Poczęcia błogosł. Panny Maryi (s. l. s. a) 4o.

Reguła S. Ojca Benedykta. Wilno 1756. 8o.

Regulamen zakonny albo Konstytucye Panien ... prowincyi W. X. Litewskiego S. Kazimierza zakonu S. Franciszka. Supraśl 1740. fol.

Synodus provincialis Gnesnensis Provinciae, sub illustris. et reverendis. d. d. Mathia Lubienski Dei et Apostolicae Sedis gratia Archiepiscopo Gnesnensi, Legato nato, Regni Poloniae Primate et Primo Principe; Varsaviae A. D. 1643 die 8 mensis Novembris celebrata. – Ibidem in officina Petri Elert S. R. M. Typographi A. D. 1646.
4to Kart niel. 5, str. 1-69 (acta) i k. n. 8 (Sermo Archiepiscopi et Andreae Trzebicki canonici gnesnen. et scholastici plocens. in eadem Synodo habita.) (Sign. A – M.)

1643

Synod prowincyonalny, zaczęty w Niedzielę d. 8 Novembris i przez następne 4 dni trwający odbył się w Warszawie w Kościele Kollegiaty S. Jana; byli na nim obecni Maciej Łubieński arcybiskup gnieźnieński, oraz biskupi krakowski Piotr Gembicki, kujawski Mikołaj Albert z Olexowa Gniewosz, poznański Andrzej Szołdrski, łucki Andrzej Gembicki, przemyski Alexander Trzebiński; żmudzki Jerzy Tyszkiewicz, chełmski Paweł Piasecki, kijowski Alexander Sokołowski, kamieniecki Andrzej Leszczyński, wendeński Mikołaj Krosnowski; jako też delegaci nieobecnych: arcybisk. lwowsk. Stanisława Grochowskiego, Łukasz Witkowski kanonik lwowski; biskupa wrocławskiego i płockiego Królewicza Karola Ferdynanda Alexander Trzebiński biskup przemyski; biskupa chełmińskiego i pomezańskiego Kaspra Działyńskiego, Jerzy Alexander Dorpowski kanonik i officyał chełmiński; – i przytomnego biskupa smoleńskiego Piotra Parczewskiego. Byli też obecni członkowie Kollegiat Katedralnych, opaci klasztorów i Alexy Dubowicz archimandryta wileński.
Uchwały synodalne:
Każdy otrzymujący beneficyum ma złożyć professionem fidei.
Bulle i reskrypty papieskie mają być przez Nuncyusza biskupom notyfikowane.

Swięto Poczęcia niepokalanej N. P. Maryi ma być wszędzie za-
chowane cum Octava. – Publikuje się Breve beatyfikacyi bł. Jozafata Konce-
wicza arcybisk. połoc. którego dzień ma być w całej Polsce obchodzony i od
Łacinników cum Officio et Missa de Communi. – Wolnie Świąt Transfigu-
rationis, Praesentationis, S. Mariae ad nives, Divisionis Apostolorum, Vinculorum
Petri, Conversionis Pauli, Lucae et Marci evangelistarum, Gregorii, Ambrosii,
Hieronymi, Augustini Doctorum Ecclesiae, po wysłuchaniu Mszy Św. wolno
zajmować się pracą.

Poleca się wydrukować Cathalogum casuum Papae et Ordinariis reserva-
torum. Który ma być zawieszony w Kościele przy każdym Konfesjonałach.

Ponieważ ś.p. Andrzej Lipski bisk. krak. summę 10,000 złp. na Biskupicach,
w województ. lubelsk. zabezpieczoną, a szlachetny ś.p. Samuel Targowski wieś
swą na wykupno jeńców z niewoli zapisał, ma to być w kazaniach publikowane. Z
majątku pozostałego po Jakóbie Zadziku bisk. krak. przeznacza się 100000
złp. jako fundusz na wsparcie Ministrów heretyckich powracających na łono
Kościoła rzymsko-Katolick.

Poleca się, aby zbyt szczupłe dochody Wikaryuszów zostały powiększone.

Wikarzy nie powinni porzucać Kościoła do którego przy wyświęceniu
zostali przypisani.

Sołtystwa i młyny w dobrach biskupich mają być puszczane w dzierżawę
wieczystą, a nie chwilową.

Pensie Sędziom deputowanym z Kapituł na Trybunał Koronny, mają
być podwojone.

Każda dyecezyja powinna mieć w Sądach trybunału swego prokuratora
broniącego spraw duchownych.

Biskupi po otrzymaniu biskupstwa mają zrezygnować z swych
kanonij.

Biskupi i Oficyałowie którzyby przyjęli zbiegłego z innej dyecezyi
duchownego przyjęli, mają być karani.

Duchowne osoby mają zażywać sukien poważnych; zakazuje się prze-
też nosić długie włosy; niewolno nosić sukien czerwonych, fioletowych,
niebieskich, tylko czarne sutanny, płaszcze i palendry; niewolno używać
krótkich sukien lub kosztownych futer (wyjąwszy Prałatów, Kanoników i Do-
ktorów) pod karą utraty dochodu przez miesiąc.

77

drzeworyt : (nadworne) (Constitutiones et Statuta vel Sintag: mata/ provincialia incliti regni polonie/ per serenissimum/ principem et dominum Dominum Kazimirum primū/ Polonie regem : magnum ducem litwanie : russie : prussieq3 domi: num et haeredem zc Edita et promulgata... 4to min.
K. 4 (bez sygn.) i Kart 52 (Sign a-gij) druk gotyck po 33 lub mniej wierszow na stronie – Kończy się ...puniendum mutilandum iuxta antiquam con: suetudinem.

edycyja pierwsza w mniejszym i węższym formacie ma po 26 wiersz na stronnicy, ma również sygnaturę.

Statuta diocesana/ pro diocesi Gneznen. /

drzeworyt herb Korab i herb 3 lilie pod infułą w górze rok 1.5.1.2.

bürgt dafür, daß das Buch zugleich ganz vorzüglich geeignet sein muß, in den kirchlichen Kämpfen der Gegenwart zu orientiren und den in denselben einzunehmenden Standpunkt eines entschieden freisinnigen, und doch ernst religiösen Christenthums zu befestigen und zu verbreiten.

Das Buch, welches Gründlichkeit mit Klarheit und Faßlichkeit verbindet und Aufsehen erregen dürfte, empfiehlt sich nach alledem nicht nur für Gelehrte und Studirende, Theologen, Philologen, Historiker, Philosophen, sondern besonders auch für alle Lehrer, welche über Religion und Religionsgeschichte zu unterrichten haben, nicht wenig also auch für Volksschullehrer; überdies aber für gebildete Leser jedes Standes.

Denkende deutsche Frauen werden in dem trefflichen Buche einen willkommenen Wegweiser zum wahren Christenthum begrüßen, welches ebensosehr den Forderungen der Vernunft, wie den Bedürfnissen des Herzens gerecht wird.

Bestellungen wolle man ehebaldigst an die nächstgelegene Buchhandlung richten

Leipzig, im November 1871.

J. G. Findel.

P. P.

Im Verlage des Unterzeichneten erscheint demnächst:

Die Religion und die Religionen.

Vorträge

gehalten im Deutschen Protestantenverein zu Leipzig

von

Dr. Rudolf Seydel,

a. o. Professor der Philosophie a. d. Universität daselbst.

Ca. 16 Bogen in 8. br.

Preis: Ein Thaler.

Inhalt:

Vorträge über die geschichtliche Entwickelung der Religion in der Menschheit.

1. Das Wesen der Religion.
2. Urmenschheit. Wilde, Halbwilde.
3. China, Japan; indischer Brahmanismus.
4. Buddhismus; Parsismus.
5. Aegypten; Arabien; Islam.
6. Babylonien, Assyrien, Syrien; Judenthum.
7. Kelten, Germanen, Slaven; Italien und Griechenland.
8. Christenthum.

Ueber die evangelischen Wunderberichte.

1. Ueber die religiösen Voraussetzungen des Wunderglaubens überhaupt.
2. Die geschichtliche und religiöse Bedeutung der evangelischen Wunderberichte.

Der historische Jesus und die moderne Kritik.

Diese Sammlung von Vorträgen, von welchen nur die letzten drei bereits in Zeitschriften gedruckt waren, bildet ein streng geschlossenes einheitliches Ganze und repräsentirt eine gedrungene, aber sehr vollständige Darstellung der gesammten Entwickelungsgeschichte der Religion in der Menschheit, vom Standpunkte der neuesten Forschungen aus bearbeitet.

Dieser Stoff ist noch niemals in solcher Kürze zusammengefaßt und zugleich so erschöpfend behandelt worden. Der Name des Verfassers,

(S)Tatuta prouincialia toti puincie Gneznensi. Poznań. wratislauien. Cracouien. ceteris et singulis episco=|patibus sub archiepiscopatu cōtentis valen=|cia. auctoritate apostolica edita ut clare patet| ex bullis summorum pōtificum hic insertis.

F. 1b tab. F. 2a (c. sign aij): (I)N nomine sancte et indiuis|due trinitatis amen. Ad perpetuam rei memo|riam. Alma mater ecclesia plerūq nō nulla ra| etc. (na każdej stronie ſą napiſy Liber primus... quintus).

Expl. f. 51b l. 3. Deinde: Finis
s. l. a. et typ. n. 4. g. ch. c. s. 36 l. 51 ff. (gothico charactere cum signatura lineae)
(w Poznaniu 43 kart pergamin. in 4° majori) w innych exempl. 52 kart

Statuta prouincialia toti pro|uintie Gneznensi. valentia auctoritate apostolica | edita ut clare patet ex bullis summorum pontificum | hic insertis. (na stronach niema napiſow Liber...)

T. 2a (c sign. a 2) ( )Nomine sancte et in|diuidue trinitatis amen. |Ad ꝑpetuā rei memoriā Alma mater ecclesia| ple etc.

Expl. f. 64a l. 17. Nulla subscr. s. l. a. et typ. n. 4. g. ch. c. s. 32 l. 64 ff.

Hain Repert IV p. 356.

g = gothico
ch. = charactere
non num.
ca c. col. | l. = lineae | ff. folia | c. s cum Signatura
pp. = pag.

In der Buchhandlung von

[illegible] hiermit fest:

f **Seydel, Dr. R., Die Religion und die Religionen.**
Thlr. 1. —

Unterschrift:

(b.m. i.r.)

79

Statuta Prouincie Gnes
neñ. Antiqua Reuisa di-
ligenter et Emendata. kart 4
(drzeworyt S. Wojciech, S. Stanisław herb
oretpolski, Korab i 3 lilie)
na odwrocie: Ad Lectorem (że Jan Łaski
kazał wydać. Regestrum Capitu-
lorum (na ostatniej stronie drzewo
ryt S. Stanisław
cały w obwodach

Statuta noua Inclite / p/uincie.
Gnesneñ. tempore / felicis presiden-
cie Reuerēdissimi in christo patris
& domini do/mini Joānis de Lasko
sancte Ecclesie Gnesneñ Archiepiscopi /
primatis Legatiqz Nati. de consensu
omniū Reuerēdissimorū / dominorum
coepiscoporum / & tocius cleri. in di
uersis / p/uincialibus Sinodis. confecta
& approbata) |: S. Stanisł: S. Wojciech j.w.

na odwrocie L. Maria Dolefora

brak karty A.4
Anirani Burgonij Galli in Operis
Commendatio nem Epigramma
i na odwrocie Narodzenie
P. Jezus.

brak ℈A (4 ka-
RR. (4 kart)

na ostatniej stronie
Duetu & impensa Reuerendissimi in
Christo patris Domini | Joannis de Lasko
Archiepiscopi Gnesnen̄ |. Excussum |
Cracouie per Mathiam Scharffenberger.
In domo Spectabilis viri dn̄i Marci Biblio:
pole Ciuis. Alme ciuitatis Cracouien̄. Dirigen̄ |
eunde. M. Stanislao Sudplok. Ple | bano
in Kuthno. due Reue | ren̄. Lateranẽ.
Capella | no. Anno Dn̄i | M.D.XXVII. drzeworyt

80

De synodis X. J. Nepom. Koffka.

(1518) ob. kartę 31
1528 opuszczona dedykacya Agrykoli
zamiast tego Ad lectorem i
Regestrum titulorum
dodane statuta nova.

Wilno 1851.

Otarzewski Władysław Zygmunt

— Loterya Chronologiczna obejmująca lata wstą-
-pienia na tron Monarchów państw —

8°

Janow

8 ~~~ Ob: Laspeyres: Geschichte und heutige Verfassung der Katholischen Kirche Preussens. 1840. I Bd. (3 3/4 Th.) (bibliografia jest tu) –

Statuta synodalne

a.) Pomezańskie

1411 d. 26 maja w katedr. Marienwerder – bisk. pomezan. Jan II Rymann (druk w Jacobson Heinr. Friedr. Dr. Geschichte der Quellen des Katholischen Kirchenrechts der Provinzen Preussen und Posen I Königsberg bei Gebr. Borntraeger 1837. 8. Anhang Nr. XLVII. p. 149–161 z rękop. (o święcie Bożego Ciała (p. 158.) Item Statuimus ut in nostra diocesi festa subscripta celebrentur .... Corporis Christi non in comessacionibus coreis et lasciviis sed in devocione celebretur et hoi vestris subditis demandetur." (w 45 rozdziałach zbiór dekretów koncylium lateranenskiego i innych dawniejszych synodów) — Statuta synodalia ecclesiae pomesaniensis edita Mariae insulae d. 26 maji a. 1411.

1418 d. 10 maja w katedr. Marienwerder bisk. pomez. Gerhard potwierdził powyższy synod (druk. to potwierdzenie w Jacobson Anh. Nr. XLVIII p. 161–162 z rękop. — Confirmatio statutorum synodalium per Gerardum pomesaniensem 1418.

1428 d. 23 Septemb. (w Marienwerder może ?) bisk. pomez. Jan III potwierdza synod z r. 1411 i dodaje nowe ustawy druk z rękop. w Jacobson Anh. Nr. XLIX p. ~~pp~~ 162–163. — ~~Confir~~ Confirmatio statutorum per Johannem ep. pomez. 1428

1440 d. 22 Septembr. Mariae insulae bisk. pomez. Kasper potwierdza statut z r. 1411 i dodaje nowe statuta druk w Jacobson Anh. Nr. L p. 164–166. — Statuta synodalia ecclesia pomesaniensis edita Mariae insulae d. 22 Sept 1440.

1480 Statuta bisk. pomez. Jana IV (niewiedziec czy na synodzie ?) druk w Jacobson Anh. Nr. LI p. 167–171. — Additiones statutorum synodalium per Johannem IV pomez. ep. 1480.

przez bullę De salute animarum z d. 16 lipca 1821 wcielono do biskupstwa warmijskiego pomezańskie dekanaty Fürstenwerder, Neuteich, Marienburg, Stuhm, Christburg.

B.) Sambijskie

(circa annum 1427) Statuta synodalia ecclesiae sambiensis edita Regiomonti (per Michaelem episc. samb.) 1427. Jacobson Anhang. No. LII p. 171–180 (rok niepewny)

1441 d. 21 Februarii in ecclesia cathedrali (Statuta nova per Michaelem episc. samb. edita in synodo a. 1441 (Dr. Jacobson Anh. No. LIII p. 181–183.

C.) Chełmińskie

circa 1402–1415 synod biskupa Arnold Stapel treść uchwał w Hartknoch Kirchengeschichte p. 210.

circa 1418 synod bisk. Jana Margenau (nie ma statutu)

1438 d. 20 marca w katedrze w Chełmnie synod bisk. Jana Margenau (też nie ma statutu)

1481 d. – grudnia bisk Stefan (nie ma statutu) cf. Hartknoch Kirchengesch. p. 213.

1583 d. 12 October w Chełmży (Kulmsee) bisk. Piotr Kostka de Starenberg (poprawił poprzedników)

Constitutiones synodales ecclesiae culmensis, a Petro Costka episcopo culmensi emendatae et auctae 1583 opera et impensis Odineti Perrinot (kanonika chełmińsk.) in lucem editae 1614. 4°

spis rozdz. w Jacobson I Anh. p. 184.

1605 d. 21 Junii (?) bisk. Laurent Gembicki (druk)

Spis rozdz. w Jacob. I A. p. 189.

1641 d. 12 Junii Lubaviae Gaspar Działyński episc. Synodus dioecesana culmensis et pomesaniensis ab Ill. Gaspero Działyński celebrata.

J. I A. p. 190.

—

1745 d. 16 Sept. Lubaviae Andr. Stanisl. Załuski (druk w Brunsberga 1746)

J. I A. p. 192.

1343 d. 1 lipca in Frauenburg Hermannus de Praga episc. varm. odbywa synod na nim ustanowia subsidium charitativum (uchwała ta druk w Codex diplom. Warmiensis Mainz 1863. II Bd. p. 597 № 564)

D. Warmińskie ... Synod Henryka III (cf: Thiel: De synodo (najpewniej 1518) dioecesana Henrici III w Braunsberger Lyzeal programm 1861. – jest to najdawniejszy synod nowoodkryty.)

1415 ? Johannes III Abezier (Treter wspomina)

1449 d. 12 maji Heilsbergae Franciscus Kuhschmalz ep. (statuta dr. w Jacobson Anh. № LXII p. 218–226) Constitutiones synodales Francisci episc. varm. Heilsbergae d. 12 maji 1449.

1497 d. 20 Febr. Heilsbergae Lucae episc. (statuta dr. w Jacobson Anh. LXIII p. 226–228) Constitutiones synodales episcopi Lucae publicatae 20 Febr. 1497.

1565 d. 30 Octob. Heilsbergae Stanisl. Hosius druk w statutach Rudnickiego — Spis rozdz. I. A. p. 229

1575 d. 18 Junii Heilsbergae Martin. Cromer coadjutor Hosii (druk w statutach Rudnickiego) Spis roz I A. p. 230

1577. – Cromera Marcina synod (druk w Statut Rudnickiego Spis rozdz w I A. p. 231

1582 d. 28 Junii Heilsbergae Martin Cromer episc. (druk w statut. Rudnickiego) Spis I A p. 232.

1610 d. 17 Novembr. Heilsbergae Simon Rudnicki druk. edita a Joan. Leone. Brunsberg 1614. Spis I A. p. 233.

1623 d. 17 maji Guttstadii Joannes Albertus episc. praesidente administratore Michaele Działyński druk w Jacobson Anh. № LXX p. 236–243. Constitutiones synodi dioecesanae varmiensis Guttstadii in ecclesia collegiata d. 17 maji 1623 celebratae.

1726 d. 14 Julii Heilsberge Christoph. Szembek episc. druk 4º Spis rozdz w Jacobson I Anh. p. 243.

D. Kamińskie

1204 Sigewin w Hartzheim Concil. Germ. III. 483.

1358 Joannes " " " IV. 408.

1437 Siegfried

1454 d. 22 Julii Henningus Iven de Gülzow episc.

1419 Benedictus w Hartzheim Concil ~~III. 66~~ V. 437.

1500 d. 5 Octob. Stettini Stargardiae " " V. 661.

martinus Carith " " V. 673.

Andreas Ignatius de Broniewice Bajer episc. culmen 1762. wtedy dyecezyja culmensis et pomesaniensis miała 6 dekanaty: lubaviensis, neoforensis, lautenbergensis, radzinensis, Lasinensis, Strasburgensis

Przez bullę Piusa VII De salute animarum d. 16 ~~lutego~~ ~~lipca~~ ~~lutego~~ lutego (lipca?) 1821 podzielono dyecezye pruskie

1. Połączono razem dyecezye poznańską i gnieźnieńską do której przyłączono dekanaty: Kruświcki; gniewkowski, inowrocławski (z dyecezyi kujawskiej Kępno i Ostrzeszów (te 2 dekanaty z dyecezyi wrocławskiej przyłączono do dyecezyi poznańskiej
2. Z dyecezyi kujawskiej dekanaty: 1. Fordon. 2. Gdańsk. 3. Gniew. 4. Lauenburg. 5. Mirachowo. 6. Nowe (Neuenburg) 7. Pucko. 7. Swiecie 8. Stargard 9. Jeżew (Swiecki dekanat) — Z dyecezyi płockiej: Dekanat Górzno i parafię Białuty — Z dyecezyi gnieźnieńskiej dekanaty: 1. Kamień. 2. Tuchola 3. Człuchów — wcielono do dyecezyi chełmińskiej (która miała 10 dekanatów: chełmiński, 2. chełmżyński; 3. Golubski, 4. Lidzbarski 5. Łasiński. 6. Lubawski. 7. Radzyński 8. Brodnicki. 9. Toruński. 10. Wąbrzeski)
3. Z dyecezyi chełmińskiej oderwano dekanaty: 1. Malborski, 2. Fürstenwerder. 3 Neuteich. 4. Sztum 5 Christburg (należące dawniej do archidiakonatu pomezańskiego) i wcielono do dyecezyi warmijskiej.

Dekanaty niektóre dyecezyi gnieźnieńskiej dostały się do biskupstwa płockiego i warszawskiego oraz kalisko-kujawskiego innym układem.

Synody prowincyonalne pruskie - ryskie

R. 1246 d. 9 stycznia bullą swą mianował Innocenty IV Alberta Suerbeer, biskupa warmagh w Irlandyi, bullą swą metropolitą pierwszym biskupstw prusko-północnych. Który urządził swą dyecezyją najprzód w Chiemsee, a r. 1247 w Lübeck, a od r. 1255 d. 20 stycznia w Rydze gdzie utworzono arcybiskupstwo po śmierci zmarłego biskupa ryskiego Mikołaja (+ 1253)
Arcybiskup ten ryski mały miał wpływ na biskupów pruskich jednak którzy od tej podległości metropolitalnej bronili się różnemi papieskiemi przywilejami; tylko ich wyświęcał arcybiskup — Dopiero arcybiskup ryski Jan Habundi r. 1422 wezwał biskupów pruskich na synod prowincy do Rygi; lecz nie stanęli. — R. 1426 arcybiskup Henning Scharfenberg znów ich wezwał na synod prowincyonalny lecz podobnież się nie stawili. Na to miast od byli biskupi pruscy

1427 d. 18 maja w Elblągu synod prowincyonalny na którym biskupi Jan Mergenau chełmiński; Gerhard pomezański; Michał Jung sambijski; Franciszek warmijski uchwalili statuta które Henning arcybiskup ryski potwierdził. Ustawy te z mser. druk w Jacobson I Anhang Nr. VI p. 16-19. — Capitula et articuli s. rigensis ecclesiae provincialis concilii in partibus Prussiae celebrati per Henningum archiep. rig. approbata.

1428 d. 25 stycznia w Rydze arcybiskup Henning odbył synod prowincyonalny. (Statuta provincialia concilii rigensis a. 1428 Henningi archiep. z mser. druk. w Jacobson I. Anhang No VII p. 20 - 59) które obowiązywały i w Prusach

między 1438 - 1441 Henning arcybisk. ryski (+ 15 April. 1448) miał synod prowincyonalny na nim wydał dodatki i poprawki do dawniejszego synodu z r. 1428 (Moderationes provincialium statutorum rigensis provinciae; druk. w Jacobson Anh. I p. 72 - 78)

Sylwester Stodewäscher arcybisk. ryski następca Henninga d. 24 April 1451 wydał ustawę o święceniu Bożego Ciała (ob. Jacobson I p. 49)

około 1566 sekularyzowano arcybiskupstwo ryskie a biskupi pruscy dostali się pod metropolią gnieznieńską

Synody dyecezalne.

a) Poznańskie

1642 d. 9 Sept. Andrzej Szołdrski w katedrze poznań. druk 4º
1720 d. 27 Febr. Krzysztof Antoni Szembek w Warszawie w ~~[illegible]~~ kollegiacie s. Jana. - dr. Varsav. typ. Schol. Piar. 4º
Petri Tarło episcopi posnan. Epistola pastoralis. Varsav. 1721 fol.
1738 d. 4 Julii Stanisław Józef Hozjusz w Poznaniu. druk.

spis rozdziałów w Jacobson I Anhang p. 81.

B.) Kujawskie

1233 d. 6 Octobr. Michael ep. vladislav. Juniwladislaviae
circa 1494–1503 Creslaus de Kurozweki Subcoviae.
1568 Stanislai Karnkowski "
1572 " " "
1607 Alberti Baranowski "
circa 1615–1622 Paulus Wołucki
1634 d. 16 maji Mathias Łubieński dr. Varsaviae 1634
1642 d. 9 Junii " " dr. Cracoviae 1642
cf Synodus dioecesana Vladislaviensis a Mathia Łubieński a. 1634 et 1642 celebrata, reimpressa Varsaviae 1711. 4º p. 1–68. 71–116.
1712 d. 28 Junii Konstanty Szaniawski (?)

Spis rozdz. w Jac. I. A p. 195.

C.) Płockie

~~p. 106~~

1590–1606 Albert Baranowski
1653 Staniesl. Łubieński
1643 d. 22 Sept. Caroli Ferdinandi principis
1698 d. 17 Juni Andr. Chrisost. Załuski Pultoviae
1733 d. 4 Augusti Andr. Staniesl. Załuski Pultoviae druk.
Constitutiones. Varsav. typ. Soc. Jes. 1735. 4º
Joannis Eustachii Szembek ep. ploc. ad clerum et populum dioecesanum plocensem epistola pastoralis a. 1793 promulgata. Varsaviae typ. Coll. S. J. 4º

Spis rozdz. w Jacob. I A. p. 215.

Synody pruskie

Statuta prowincyonalne arcybiskupa ryskiego Henninga z r. ~~142~~ 1428 (w Jacobson: Geschichte der Quellen des kath. Kirchenrechts. Königsberg 1837. p. 106.)

Statuta synodu prowincyonalnego odbytego przez pruskich biskupów w Elblągu r. 1427. (w Jacobson: Gesch. p. 16)

Synod dyecezalny warmijski w Frauenburgu d. 1 lipca 1343 przez biskupa warm. Hermanna Liebenstein de Praga odbyty (Ob. Cod. dipl. Warmiens. II Nr 597.)

Statuta synodu dyjecezalnego odbytego w Heilsbergu pomiędzy r. 1390 a r. 1415 przez biskupa warm. Henryka III Sauerbaum (co pewniejsze) lub Henryka IV Heilsberga von Vogelsang. (wydane przez A. Thiel w Index lectionum lycaei Hosiani. Brunsbergae 1861 – 1862 Semestr. hiemal.

Statuta synodu dyjecezalnego odbytego d. 12 Maja 1449 przez biskupa warmij. Franciszka Kuhschmalz (w Jacobson: Geschichte p. 218) (Ob: Ueber die ermländischen Synodalconstitutionen w piśmie: Bobrik's und Jacobson's Zeitschrift für Theorie und Praxis des preuss. Rechts. I. 169.)

cf. Statuta Kapituły
" wikaryuszy

(Dekanaty zwały się pierwotnie sedes lub sedes archipresbiterales – Co 3 lata bywał w dyjecezyi synod duchowny (synodus clericalis) a co roku synod świecki (synodus laicalis – Leiensynode, Sendgericht) pod prezydencyją officiała – i co 3 lata odbywała się wizyta kościołów (visitatio) przez delegata Kanonika. – Urzędy dyjecezalne: Loci ordinarius (biskup), Vicarius generalis (sufragan?), Officialis seu Iudex in spiritualibus,

Advocatus sive Judex saecularis (w dobrach), Procurator (Schaffer – Oeconomus – Vladarius), Poenitentiarius. Burggrabius, Camerarius (Kämmerer, Verwalter) Marsalcus, Magister coquinae, Pincerna (Mundschenk, Oberschenk) Campanator, Cubicularius, Cancellarius, Notarius, Familiares, Servitores

Synodus provincialis Ruthenorum habita in civitate Zamosciae Anno 1720 Sanctissimo Domino nostro Benedicto PP. XIII. dicata. Romae 1724 Typis Sacrae Congregationis de Propaganda Fide. 4to Kart niel.iczb. 12, str. 142.

ded. Benedicto XIII Papae..... Leo (Kiszka) Archiepiscopus metropolitanus totius Russiae.

2a edit. — — Vilnae, typis Basilianis 1777. 8vo str. 183.

— — Vilnae typis PP. Basilianorum, 1785. 8vo (zdaje się że to tłomaczenie polskie.)

Synod prowincyalny ruski w mieście Zamościu roku 1720 odprawiony, a w r. 1724 za rozkazem S.K. de Prop. F. łacińskim językiem w Rzymie z druku wydany, potym wkrótce z zalecenia J.W. J.X. Leona Kiszki Metropolity całej Rusi na polski przez J.X. Polikarpa Filipowicza Z. S. Bazylego W. Opata Pińskiego na Leszczu przewiedziony, w tymże języku dopiero z słów istnością i sposobem pisania tamtych lat Pisarza i z krótkim od tegoż dla Spowiedników Pamiętnikiem przedrukowany. R. P. 1785. W Wilnie w drukarni X.X. Bazylianów. 8vo Kart 12, str. 199 (oraz) Pamiętnik dla Kapłanów spowiedników. Kart 2. str. 226. (Approbata w Wilnie d. 24 Januarii 1785 gdzie pisze iż ten Synod tłomaczył ten co na nim był i tenże sam tłomaczył: Pamiętnik.) ./.

W tém tłomaczeniu polskiem opuszczone są: Professio fidei metropolity i innych biskupów (pag. 1–31 pierwotnej edycyi rzymskiej); – nazwiska przytomnych duchownych z dyecezyj mińskiej, włodzimiersk. brzesk. łuck. przemysk. chełmsk. lwowsk. pińsk. (pag. 37–41 pierwotnej edycyi rzymskiej) pewnie dla tego iż w oryginalnej łacińskiej edycyi są pokaleczone i niektóre trudne do odgadnięcia.

1720 ruthen. Zamość.

Synodus provincialis Ruthenorum habita in civitate Zamosciae a. 1720 Sanctissimo Domino nostro Benedicto PP. XIII dicata. Romae typis Sacr. Congreg. de Propag. Fide. 4º K. 12. str. 143.

jest tu: 1) Dedykacyja papieżowi ... Leo arhiep. metrop. Russiae 2) Potwierdzenie tego synodu przez papieża Bened. XIII. Romae 19 Julii 1724. .. 5) Oratio Hieronymi Grimaldi arhiep. edesseni nuncii apost. in synodo

Synod: professio fidei

Leo Kiszka arcyb. metrop. Kijow (w Włodzimierzu d. 21 Maja) 1720 rozpisuje synod do Lwowa na dzień 26 Augusti. lecz dla powietrza (Vladimiriae d. 20 Junii 1720) rozpisuje tenże sam synod do Zamościa na d. 26 Augusti

Synod ten najprzód zrobił wyznanie wiary – potępił dogmata sekty Filipa (Filiponow n. p. że krzyże srebrne są niegodne bo Chrystus był przybity na drewie)

Synod ustanowił aby monastery dyecezyi włodzimirskiej łuckiej, chełmskiej, lwowskiej i przemyskiej in congregationem redigantur pod prowincyjałem osobnym od litewskiego protoarhimandryty.

Byli na tym synodzie Leon Kiszka arcyb. metrop. Kijowsk. Józef hrab imperii Wyhowski episc. łucki, Florian Hrebnicki arcyb. połock. bisk witebsk. mścisław. orszań. mohilow. [redacted] Atanazy Szeptycki bisk. lwow. Wawrzyniec [redacted] Sokoliński arcyb. smoleński i siewierski. Józef Lewicki bisk. chełmsk. opat żydyczyn. Atanazy [redacted] Hieronim

Ustrzycki bisk. przemysl. sanok. sambor. Teofil Godebski bisk. pinsk. i turowsk.
Archimandryci: Czerejski, mielecki, Dermańsko-Dubieński, Dorohobuski, Kobryński, Torczyński, Leszczyński, Borucki, Supraślski
Superiorzy: nowogrodzki, Bytenski, Żyrowicki
Oficiały: Łotocki, witebski, włodzimirski, Brzeski, Chomski, werchowski, Bełzki
Wikary: Żydyczyński
Z kleru świeckiego dziekani: a) dyec. Kijowsk: dymirski, czudnowski, wilski b) dyec: nowogrodzkiej: nieświski, grodzieński, lidzki, oszmiański, słonimski, wołkowyski, Kryński (cyryński) c) dyec: mińskiej: miński, dołhynowski (czy dołkinowski) błoński, bobrujski, miedzielski, łohojski d) dyec. włodzimirskiej: zakorowski, włodzimirski, sokalski, kisieliński, łucki, poryck, tartakowski, łokaczski, kamieniecki e) dyec. brzesc. bresciański, kamieniecki, kobryński, mielnicki, bialski, włodawski, poleski, drohicki f) dyec. łuckiej: łucki, lesniowski, ławrowski, żukowski, rowieński, ostrogski, bazalijski, dubieński, ołycki: g) dyec: przemysk. przeor dobromilski, dekani: jarosław: ski, mizankowicki, prochnicki, sanocki, samborski h) dyec. chełmsk: dekan: chełmski, łyszowiecki, bełski, uhnowski, tomaszowski, szczebrzeszyński, lubelski, lubomlski, ratneński, hrubieszowski, horodelski, zamojski: i) dyec. lwow. przeor: koszowski, uhorniecki, pohoriski, podhorecki, złoczowski, lwowski s. jerzego: s. onufrego, krechowski wicki (Wicin? lub Thuliscienses)

~~d...ciecki~~ dobrański, sokolecki, biesiadecki,
Krasnopus~~...~~tyński – dziekani: bobrecki, doliński,
kałuski, złoczowski, żydaczowski, białokamieniecki,
stanisławowski, kamieniecki, czortkowski, skalski,
brzeżański, wojniłowski, buczacki k) z dyecezyi
pińskiej dekanie: piński, pokosienski (pohosienski?)

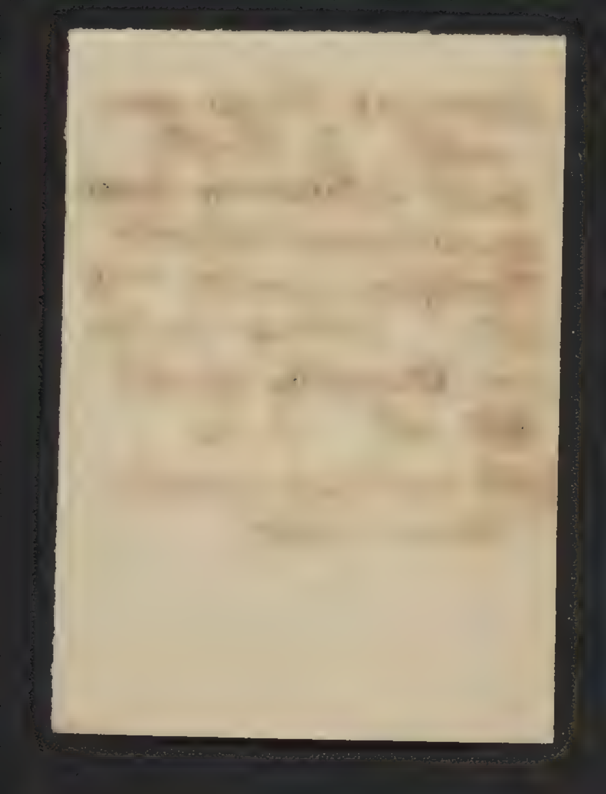
<u>Religiosi exemti a proto archimandrita ex
dioecesi vladimiriensi</u>: hegumeni: Zimnenski,
Miskinicki, Turobiński, Supraślski, Stojanowski:

<u>Religiosi (z dyecezyi mińskiej?:)</u> superiores: chełmski
nowogrodecki, bytenski, żyrowicki, witebski
~~merkow~~ werchowski, chomski, bełski, Albae
Ducalis, Zydyczyński, Zimnenski, Miskinicki
Stryjanowski, turobiński

Stephanus Trombetti clericus Theatinor. Leopol.
praefectus.

112 v 88

Laemmer Hugo canon. wratisl: In Decreta concilii Ruthenorum Zamosciensis Animadversiones theologico-canonicae scripsit... Friburgi Brisgoviae Sumtibus Herder 1865. +8º. str. 63
(jest to synodu 1720 w Zamościu historia i rozbiór)

Synodus dioec. culmens. d. 12 Octobr. 1583. Petri Kostka - Culmseae.
" " " d. 21 Junii 1605. Laurentii Gembicki - Culmseae.

Constitutiones synodales ecclesiae Culmensis, a Reverendissimo Dno Petro Costka Episcopo Culmensi emendatae et auctae. Anno Dni 1583. Opera et impensis R. D. Odineti Perrenot, Canonici et Officialis generalis Culmensis in lucem editae. Anno Domini 1614. 4to Kart nieliczb. 57. (Sign. A - Os.)

Tytuł - Dedyk. Joanni Kucborski Episcopo Culmensi et Pomesariae .... Culmsae d. 19 Septemb. 1614 Odinetus Perrenot C. et Off. C. (Powiada tu: że Piotr Kostka ogłosił Constitutiones synodales emendatas et auctas, A. 1583; - że Wawrzyniec Gembicki biskup na Synodzie dyecezalnym Culmsae 1605 poczynił niektore dodatki do tych Ustaw, i wydał: - gdy zaś Constitutiones Kostki nie były drukowane tylko przepisywane; i gdy dodatki Gembickiego osobno wydane także są rzadkie, więc obiedwie teraz poprawnie znowu wydaje.) - Venerabilibus Archipresbyteris, Parochis, Viceparochis et Commendariis, totique clero dioecesis Culmensis et Pomesaniensis ... Odinetus Perrenot, Culmsae d. 19 Sept. 1614 (Przedmowa (Tu pisze, że wydaje: Constitutiones Ecclesiae Culmensis a Petro Kostka Episcopo in duabus Synodis tempore sui regiminis Culmsae celebratis emendatas et auctas ac in uno jam corpore redactas, do ktorych dodaje Constitutiones quas illis adiunxit Laurentius Gembicki nunc Vladislaviensis Episcopus) (Kart 4)

~~Constitutiones~~

a) Constitutiones synodales Ecclesiae Culmensis a Reverendissimo Dno Petro Costka Episcopo Culmensi emendatae et auctae A. D. 1583. (Kart 31 Sign. B - J3.)

Petrus Costka Episcopus Culmensis Capitulo Culmensi atque universo dioecesis clero .... Dat. ex Arce nostra Starogrodensi die 18 Mensis Octobris 1583. (Na ostatnim Synodzie Culmsehae hoc anno feria 3a post f. S. Dionysii celebrata przyjęliśmy i ogłosili Sacrosanctum Concilium Tridentinum pod temi samemi warunkami jakie przyjął

ostatni Synod Piotrkowski. Na tymże samym Synodzie w Chełmży, przedłożyliśmy naszemu duchowieństwu Ustawy od poprzedników naszych biskupów uchwalone, przez nas zaś poprawione i pomnożone. Te chcemy aby były przestrzegane.)

Księżom zakazuje się nosić sukien wycinanych [wykrawanych] (sectum), haftowanych (acu pictum), zielonych lub czerwonych, z rękawami wszywanemi (manicis consuticiis) zapinanemi na guziki kruszcowe (metallinis nodulis), zbyt długich lub zbyt szerokich, butów ze szpicami (calceos rostratos) lub w górnej części wycinanych; niewolno nosić broni jako to szabel (cuspides), oszczepów (lanceas), rusznic, łuków i mieczów, z wyjątkiem dalszej podróży. – Niewolno im mieszkać z kobietami podejrzanemi, chodzić do karczem mianowicie w nocy (z wyjątkiem podróży), grywać w karty lub kostki (taxilli), kupczyć, pożyczać na lichwę, tańczyć, śpiewać pieśni miłosne, zapijać się, lub pić zdrowie (aequales haustus); niewolno trudnić się chirurgią.

Mają księża używać Brewiarzy i Mszału rzymskiego przez Piusa V zaprowadzonego.

Dzieci w pieluchach będące niewolno brać do łóżka.

Krzcielnica ma być kamienna lub miedziana.

Plebani wiejscy oprócz dni świątecznych powinni mieć 2 msze co tygodnia.

Omnes sunt excommunicati qui dicunt quod fornicatio simplex non sit peccatum.

Wesela a prima dominica Adventus ad diem Epiphaniae, a feria 4a Cinerum usque in Octavam Paschae et a feria 2a Rogationum usque ad festum Trinitatis nie powinny być odbywane, poprzedzać mają 3 zapowiedzi.

W kościołach mają być grzebani tylko biskupi, znaczniejsi kapłani i świeccy Patronowie. Cmentarze powinne być opatrzone rowem i bramą z kraty.

Księża w sądach świeckich bez pozwolenia biskupa nie mogą świadczyć ani przysięgać.

Każdy pleban ma mieć pieczęć kościelną.

Zakazuje się mieszczanom i wieśniakom aby w dzień Wielkiejnocy i następne 2 dni nie jeździli z krucyfixem po polach, tylko wolno im jeździć z krucyfixem in Octava Paschae hoc est Dominica in Albis sive Quasimodogeniti.

Lubo Bulla Aleksandra III przez Concilium Lateranen. potwierdzona zakazuje w ogóle lichwy, jednak Bulla Marcina V pozwala osobom duchownym i ubogim

./ przyjmować zapisy na dobrach nieruchomych annui census sub titulo reemptionis pro 12 marcis 1 marcam – quod tam in nostra Prussia quam in aliis Regnis hodie sic servatur. Widerkaufy

Kielichy mają być z srebra a przynajmniej z cyny – a nie z ołowiu.

Ad Scholarum regimen nullus admittatur nisi Fidei confessionem (prout Sacerdotes) fecerit.

Omnes sacerdotes ut se gerant secundum Statuta synodalia sub poena synodali 3 marcarum.

Acta sunt haec in Choro ecclesiae nostrae cathedralis Culmsensis, die 12 Octobris 1583.

b) Acta in Synodo dioecesana Culmensi et Pomesaniensi habita a Reverendis... Laurentio Gembicki D. G. Episcopo Culmen. et Pomesanien. die 21 Mensis Junij A. D. 1605.

Kart 22 Sign. (34 – 05.)

Na odwrocie tytułu krótki wstęp, wyjaśniający iż przez ubiegłe 4 lata Wawrz. Gembicki z powodu morowej zarazy nie mógł wprzód odbyć synodu, aż teraz.

Literae indictionis Synodi. Laurentius Gembicki ep. Culm. et Pomesan... praelatis, canonicis, praepositis, archipresbyteris, presbyteris, parochis, commendariis, vicariis, altaristis.... Datum in arce nostra Lubaviensi die 14 Maji 1605 (Proces zwołujący Synod do Chełmży-Culmsae – na dzień 21 Junii 1605; przed synodem poleca w miastach Chełmży, Toruniu, Chełmnie, Lubawie, Malborgu i w innych miasteczkach odprawić 40 godzinne nabożeństwo.)

D. 24 Junii, quae fuit fer. 3a post Octavas Corporis Christi 1605 odbył się synod, rozpoczął go kazaniem Martinus Lascius Soc. Jes. i sam biskup mową. – Nazajutrz czytano Ustawy synodalne.

Constitutiones in Synodo communi omnium sententia comprobatae.

Kanonikom niewolno dłużej jak na 3 miesiące oddalać się od Kościoła Katedralnego; co miesiąca mają 2 razy miewać sesyje i powinni spisać Index przywilejów i praw Kościoła Katedralnego; Kapitułę powinni co kwartał raz odbywać.

Miejsce biskupa zastępuje Vicarius in spiritualibus seu Officia=
lis generalis – i drugi Vicarius Pomesaniensis.
Archipresbyteri alibi Decani rurales vocati mają co roku wizy=
tować parafie i 2 razy co roku odbywać konwokacyje z księżmi
zebranemi dekanatu, i czuwać i nad szkołami.
Proboszcze mają nad tem czuwać aby nie czytano ksiąg heretyckich;
co niedzieli mają miewać kazania biorąc do nich treść z postylli
Wujka lub Skargi, i trzymając się rozkładu przepisanego na cały rok.
Po mszy rannej lub popołudniu mają uczyć katechizmu używając
do tego Catechismum Ledesmi vel Cardinalis Bellarmini, który
jest na polskie przełożony. Przy spowiedziach mają się trzymać
Directorium Polanci
Do świąt należą S. Stanislai, S. Hyacinthi (in dominica infra Octavas
Assumptionis B. Mariae), Exaltatio S. Crucis in Culmensi dioecesi
ex consuetudine, D. Alberti.
In ecclesia cathedrali Culmensi powinni Vicarii et Choralistae
odprawiać Horas divinarum laudum, superpelliciati.
Księża mają chodzić w stroju czarnym długim po kostki, wychodząc
na świat mają nosić z sukni to jest sutannę (tunicam talarem)
i na to płaszcz (pallium vel sacerdotalem togam); aby niechodzi=
li po mieście w domowych sukniach „quae Czamarae vo=
„cantur, toraces contecti,” futra nie powinny być zwierzchu
zbyt widoczne; również aby nie nosili brody w brew za=
kazom kanonów.

Czamara

Brody u Księży

Szkoły mają podlegać juryzdykcyi proboszczów, nie zaś ma=
gistratów. Zakazujemy aby się chłopcy z dziewczętami razem
w szkole nie uczyli.
Wypada rozłożyć składkę na fundacyją Seminarium i na
Szpital dla Księży starych, na który już biskup Piotr Tylicki
nieco pieniędzy złożył. Składka ta (contributio) od księży ma wyno=
sić in majori et minori Insula, gdzie gleba urodzajniejsza, od każ=
dego łanu (laneus) i t. p., w okolicach górzystych zaś i gruzowa ~~.....~~
pruska corocznie. –

Acta Synodi dioecesanae Chelmensis ab Illustrissimo et Reverendissimo D[omi]nō D. Matthia Lubienski Dei et Apostolicae Sedis gratia Episcopo Chelmensi, Ordinis Canonicorum Regularium Custodum Sepulchri Domini Hierosolymitani Generali Praeposito Miechoviensi, Crasnostaviae habitae Anno a Christo nato M.DC.XXIV. die XVIII. Mensis [illegible] Iunij. Urbano VIII. Summo Pontifice Ecclesiae Dei feliciter praesidente. Zamoscii, in typogr. Academiae excudebat Simon Nizolius. 4to Kart niel[iczb]. 52 (Sign. A – N.)

Na odwrocie tytułu herb Pomian i 6 wierszy łacin. przez Jacobus Skwarski Canonicus et Professor Zamoscensis.

1) Math. Lubienski Ep. Chelm (Epistola ad clerum – dat. Cumoviae in loco solitae Residentiae d. 6 Julii 1624) – Pisze iż podczas napadu tatarskiego z niebespieczeństwem jechał z okolic krakowskich na Synod, na którym wiele księży z powodu niebezpieczeństwa od Tatar niebyło. Przetoż kazał wydrukować ustawy tego synodu i te rozesłał.

2) Inductio Synodi dioec. Math. Lubienski ep. Chelm... in Conventu Miechoviensi d. 26 Maij 1624. (zapowiada synod na d. 18 Lipca w Kościele Katedr. w Krasnymstawie, na który proboszcze mają z sobą przywieść: fundationes, erectiones, privilegia, iura swych kościołów które biskup chce zebrać w jedną księgę, prócz tego Inwentarze kościelne, spisy dochodów i parafian)

3) Oratio episcopi in synodo.
4) Praefatio (Ostatni synod odbył Georgius Zamojski episcopus Chełmensis A. 1604) – Constitutiones (rozdziałów 25 synodu)
Rektorzy szkół mają składać professionem fidei przed proboszczem. – Poleca się katechizmowanie z ludem w niedzielę. – Biskup z powodu lichej dotacyi nie może mieszkać przy Katedrze – Kapituła ma swe statuta przed 50 laty przez Wojciecha Starozrzebskiego bisk. chełmsk. napisane – Łubieński wyjednał u Króla dochody kościoła paraf. Grabowieckiego dla Kanoników i dla Komendarzy Kościoła Katedraln. – Kanonikom dla szczupłości funduszów pozwala się mieć probostwa.
Wikaryuszy katedralnych których podług pierwotnej fundacyi powinno być 12, redukuje się do 6 (dla funduszu) – Inni wikary są przy Kollegiacie w Zamościu.
De capellis privatis. – De xenodochiis –
Podczas Komunii, ma jeden z kleryków superpelliceatus z zapaloną świecą poprzedzać i ma pod brodami komunikujących się być trzymany ręcznik (mantile) albo patena. – Przy noszeniu S. Sakramentu do chorego mają poprzedzać świece zapalone, chorągwie, dzwonki, śpiewy i ma być w miejscy dzwonek kościelny 3 razy dzwoniono. Towarzyszący otrzymują 20 dni odpustu.
Mszy (z powodu szlachty) aby wcześniej nie zaczynano ani też przedłużano. Zakazuje się wchodzić do kościoła z psami, sokołami, rusznicami.
Przed ślubem mają być 3 zapowiedzi. – Ślubów zawieranie pomiędzy Łacinnikami a Rusinami schizmatykami zabraniamy; ślubów zaś między łacinnikami a Rusinami unitami lubo nie zakazujemy, lecz je nie pochwalamy: bo różnice świąt często są przyczyną pomiędzy małżeństwem niesnasków. Śluby takie może tylko dawać pleban łaciński. – U Rusinów mają być słudzy Rusini (graeci ritus) z powodu świąt.

Ponieważ częstokroć nowożeńcy gdy im proboszcz łaciński
miejscowy niechce dać ślubu, biorą ślub w cerkwi od popa
- przeto takie małżeństwa uznajemy za nieważne
i będziemy się starać aby je władyka chełmski zakazał.
- Również zakazujemy, aby gdy się jedna strona z małżeństwa
dostanie do niewoli tatarskiej, druga nie zawierała spiesznie
nowego małżeństwa, póki niebędzie pewnej wiadomości o
śmierci.
Proboszcze mają oddać w przeciągu 6 miesięcy pia
legata w ich rękach zostające.
Approbujemy zwyczaj uderzania 3 razy w wielki dzwon
kościoła za dusze zmarłe (wieczor. codziennie; zwyczaj który zapro-
wadził Synod Piotrkowski i który po większej części już się
przyjął w wielu dyecezyach. To trzecie dzwonienie ma być
dłuższe od zwyczajnego na Zdrowaś Maria.
Zmarłych ubogich pogrzeby mają być bez opłaty.
Pomimo iż istnieje Akademia Zamojska która już wielu
światłych księży wydała; należałoby też założyć Seminarium
dyecezalne, na którego początek przeznaczamy majątek zmar-
łych bez testamentu księży i kary synodalne.
Do świąt policzamy: d. 4 Mart. dies natalis b. Casimiri Confes. - dies
natalis S. Adalberti patroni cum octava - d. 20 Mart. S. Joachimi
confes. - d. 10 Octobr. Commemoratio victoriae super Turcas (secundum
Bullam Gregor. XV. Romae d. 23 Junii 1623 „Decet Rom. Pontif...)
cum litaniis et processionibus.
Wódki (vinum crematum) aby po wsiach nie szynkowano, aże
po Summie.
Co się tyczy Żydów zakazujemy Kaznodziejom aby do tumul-
tów przeciwko takowym nie podjudzali „Scholaribus autem,
„ne eos injustis injuriis afficere praesumant, serio inhibemus"
- jednakże zakazujemy aby im dóbr ziemskich nie puszczano
w arendę. Żydom niewolno używać do posług tylko kobiet (chrześ-
cijańskich) i to w dni zwyczajne. mamek nie wolno im mieć chrześ-
cijańskich. Chrześcijanom zakazuje się chodzić do bożnic i na wesela żydowskie.

niewolno budować bożnic nowych.

Ustanawiamy następne decanatus rurales: 1) Crasnostavien=sis 2) Chełmensis 3) Lubomlensis 4) Hrubieszoviensis 5) Soka=liensis 6) Betzensis 7) Potiliensis (dawniej Magieroviensis) 8) Grabovecensis 9) Novo Zamosciensis 10) Turobinensis. Nowo powstałe Kościoły przydzielamy do dekanatów: 1) do Krasnostawskiego: Gorzkow i Surohow. 2) do Chełmskiego: Świerże 3) do Hrubie=szowskiego: Korytnica 4) do Sokalskiego: Stojanow 5) do Bełzkiego Czernice(?) 6) do Potylickiego: Rawa, Tomaszow, Lipsk, Florianow, Łaszczow, Błażow 7) do Lubomlskiego Kamien 8) do Turobińskiego Biłgoraj.

Dziekani mają 2 razy do roku odbywać Kongregacye deka=nalne

Ponieważ Kościół parafialny we wsi Sitaniec przed 30 laty podupadł, więc biskup Jerzy Zamojski dwie wsie tejże parafii przyłączył: Sitno do parafii Skierbieszowskiej a Udrice do Starego Zamościa, dopokąd Kościół w Sitańcu nie będzie odbudowany.

Synodus dioecesana Chelmensis per Stanisl. Hiac. Swięcicki celebrata. Varsaviae 1696. 4to (w bibl. Ossol.)

Synodus diaecesana chelmensis ab ... Christophoro Joanne in Slupow Szembek ... episcopo chelmensi, nominato premisliensi, praeposito generali miechoviensi Crasnostaviae in ecclesia cathedrali, praesente universo dioecesis clero celebrata die 18 mensis Julii et aliis duobus sequentibus diebus A. D. 1717. Zamoscii typis universitatis. fol. k. 69. (Prawo 3318)

Był to czwarty synod dyecezalny (Zamojskiego, Łubieńskiego, Święcickiego, Szembeka)

Sermo C. J. Szembek episcopi ... initio synodi

Ordo decanatuum et ecclesiarum dioec. chelm.

Na założenie seminarium przy katedrze w Krasnym stawie Walenty Konstanty Czulski Dr. Praw kanonik chełmski proboszcz parczowski zapisał 18000 złp. oraz dobra swe Karwowszczyzna, Głuchowszczyzna, Kłodniczyzna nad rzeką Wieprzem i dom na 2 piętra koło katedry na seminarium wystawił, którą to fundacyę przyjmujemy, dodając na fundusz 14200 złp. z majątku po zeszłych bez sukcesorów z księży.

Przy Kollegiacie Zamojskiej fundował Stefan Zamojski kasztelan kijowski seminarium które gdy teraz podupadło, pragniemy aby podług uchwały synodu Święcickiego o tymże zamojskiem seminarium, takowe było podźwignięte.

Do katedry w Krasnymstawie gdzie zbudowano ołtarze piękne nadajemy relikwiarz srebrny złocony z drzewem Chrystusa który nam Kardynał Albani protektor królestwa polskiego darował.

Bractwa S. Różańca (Sacratissimi Rosarii B. M. V.) i Szkaplerza (SS. Scapularis B. M. V.) przy katedrze krasnostawskiej założone potwierdzamy.

Zakazujemy aby kollatorowie nie brali za prezentę pieniędzy od ruskich księży.

Sermo Andreae Karsnicki eccl. cathedr. chelmens. et Kijov. canonici, praepositi radomensis. in synodo habitus.

Epistola pastoralis Bernardi Maciejowski Cardinalis archiep. gnesn. ex synodo provinciali Petricoviae 3 idibus Octobris 1607. (sign. W — 3i)

O. 1883	~~1883~~ Inbeh: do N J. 9146/7	Fol(min)
Synodus.	Synodus Dioecesana Chełmensis Illustr. ac rev. D.D. Christophoro Joanne in Słupow Szembek Dei & S. Sed: Apost: gratia episcop. Chełmensi, dominato Premisliensi, ~~dominato~~ praeposito generali Miechoviensi, Crasnostavia, in ecclesia cathedrali praesente universo Dioecesis clero celebrata: Die decima octava mensis Julij. Et aliis duobus sequentibus diebus Anno Domini M.D.CC.XVII. (1717) Stron: 138.	Zamoscii Typis universitatis (1717)

1745 diec. culmen.

Constitutiones synodales editae et promulgatae ab....
Andrea Stanislao Kostka Comite in Załuskie Załuski ... episcopo culmensi et pomesaniensi, abbate commendatario czervinensi et paradisiensi, supremo regni cancellario in dioecesana synodo celebrata in ecclesia archipresbyterali Lubaviensi diebus 16. 17. et 18 mensis Septembris A. D. 1745 ex omnibus synodis retroactis dioecesis tribus collectae ... Brunsbergae typis Collegii Societatis Jesu 1746. 4º - k. 4. st. 207. 33k i 52. 1. Appendix — (z ryciną emblematyczną: Synodus Culmensis J. S. Mock inv. et del. L. Zucchi sc. (Prawo 2934)

wydał Paulus Dominicus Dromler J. U. Dr. Canonicus Varmensis.

na synodzie prezydował biskup sam
Zakazuje się świeckim sądom sądzić czarownice i oczary co należy do sądów duchownych.
Seminarium clericorum fundowali biskupi Culmae sub cura Congregationis Missionis
Jezuici mieli Collegia Thorunii, Graudentini
Obrazy święte mają być godziwe i z nauką kościoła zgodne, stare mają być naprawione lub spalone.
Synod dyecezalny był 1641 za Kaspra Działyńskiego
Akuszerki mają być odprobostrza examinowane

Rescriptum Augusti III Varsaviae d. 9. Januarii 1745 ad civitates opida et villas dioecesis culmensis de non judicandis sagis sub poena 1000 aur. pro civitatibus et poena colli pro villanis

(Jana Łaskiego arcyb. gniezn. -)

Statuta dioecesana pro diocesi Gneznen. 1512.
Cracoviae impr. in aedibus Johannis Haller 1513.
XIX Kalend. Februarias. 4to. X.6.

95

168
12
180

NY

A

Synodus archidioecesana Gnesnensis praesidente Stanislao Karnkowski archiepiscopo Gnesnensi et primate regni Poloniae Lovicii A.D. 1583 celebrata, nec non Articuli alterius Synodi ejusdem dioecesis sub Jacobo Uchański archiepiscopo habitae. Nunc primum in archivo venerab. Capituli cathed. Vladislav. Zeno Chodyński Direct. Semin. Vlad. edidit. Varsaviae, typis Czerwiński et Comp., ad Plateam Sto-Krzyska N. 1325. 1871. 8o. str. 68

Chodyński Zeno wydał: Decretales Summorum Pontif. pro Reg. Pol. Posnaniae, typis A. Schmaedicke, 1869. 4to. Pars I (dzieło Krzysztofa Żurawskiego kanonika, pomnożone przez Grzegorza Zacharyaszewicza jezuitę; rękopis był w bibliotece Missyonarzy w Warszawie, dziś w bibliotece tychże na Stradomiu w Krakowie). Niniejsze dwa Synody wydał z rękopisu Kapituły włocławskiej (t.j. jeden z r. 1583 a drugi z r. 1580 albo 1581 w Gnieźnie)

Karnkowski Stanisław [illegible] odbył Synody: jako biskup kujawski: w Włocławku 1568 druk. 1572) i 1579; jako arcybiskup gniezn. prowincyonalny 1589, dyjecezalne: w Łowiczu 1593, w Gnieźnie, Kaliszu i Łowiczu r. 1602, także r. 1590, i 1591 w Gnieźnie w dzień S. Wojciecha, w Łowiczu 1583 (na którym założono Seminarium gnieźnieńskie) – Uchański odbył też synod dyec. gnieźnień. d. 8 maja 1577 w Uniejowie.

Seminarium pierwsze założył Hosius w Brunsberdze r. 1565 które dopiero 1567 w dzień S. Katarzyny zostało otwarte; Stanisław Karnkowski założył Seminarium r. 1583 w Kaliszu (czy w Gnieźnie ?) za namową Possewina

Ustawy Koncylium Trydenckiego przyjęte od Króla i Senatu na sejmie parczowskim r. 1564, od duchowieństwa zaś na Synodzie prowincyonalnym piotrkowskim d. 19 Maja 1577 za prezydencyi Wincentego Laureo Episc. Montisregalis et Nunt. apost. i Jakoba Uchańskiego arcybisk. gniezn.

Acta Synodi archidioecesanae Gnesnensis celebratae Lovicii in ecclesia Collegiata A. 1583 d. 4 Octobris praesidente Stanislao Karnkowski archiep. Gnesn. p. 13–44. (Uchwalono założyć seminaryum dyecezalne nałożyć na ten cel taxę na duchowieństwo, równie jak i na utrzymanie delegatów sędziów z kollegiaty na trybunał Koronny. – Uchwalono pozwać sądownie Opata tynieckiego który [illegible] 3 wsie należące do probostwa Kościoł (dziś Kościelna wieś pod Kaliszem) przefrymarczył heretykom, którzy w jednej kościół katolicki zburzyli.)

Articuli Synodi archidioecesanae Gnesnensis sub Jacobo Uchański archiep. Gnesn. habitae (anno?) pag. 45–68. (po r. 1577 odbył się – examinatorami synodalnemi byli: Jacobus Gorski J. U. Dr. Archidiaconus, Simon Borszynski S. Theol. Joannes Kokalewski, Joannes Rembieliński, Joannes Sikorski J. U. Doctores Canonici. – Prowenta, przywileje i prawa kościołów mają być spisane. – Świeżo są wydane: Agenda i Constitutiones Synodi Petricoviensis nuper celebrati – Decretum „Scholis apud Cathedrales „ecclesias Magistros promotos praeficiendos, quorum „eruditio et fides publice probata fuerit in Schola „universali Cracoviensi; similiter aliis Scholis praeficiendi Magistri vel Baccalaurei in Universali Cracoviensi „approbati" (pag. 51). „Scholasticos autem qui praeficiunt Scholis cathedralibus praeceptores non promotos vitandae impensae causa, poena legitima puniendos. Scholam universalem Cracoviensem reformandam, studia „commode instituenda, temporibus et ingeniis accomodanda, mores praeceptorum „reformandos, legum studia excitanda, quae conciderunt, ad quam reformationem „pecuniam in Synodo Petricoviensi constitutam pro Professoribus Scholae Cracoviensis „a… Episcopis exigendam… Archiepiscopus Gnesnensis… operam dabit, non solventes e… muni…

Synodi archidioecesis Gnesnensis Ordinationes quaedam, omnibus curam animarum gerentibus utiles et necessariae A. D. 1602 in conventibus Gnesnae, Calisii et Lovicii celebratis, propositae et observari decretae. Per illustr... Stanislaum Karnkowski D. G. Archiepiscopum Gnesnensem..... His in fine adiunctae sunt aliquot utiles et necessariae Constitutiones ex Synodo Gnesnensi Anno 1593 Lovicii celebrata. Cracoviae, typis Andreae Petricovii A. D. 1603. 4to kart 11. Obejmuje: Stanislaus Karnkowski Archiep. Gnesn... Clero in Archidioec. gnesn... Lovicii d. 3 Novembr. 1602. (pisze że wydaje Ordinationes in anterioribus Synodis sancitas quas in illa quam nuper Gnesnae celebravimus Synodo, et iterum proximis hisce diebus Calisii et Lovicii in congregatione cleri ex omnibus Archidiaconatibus innovavimus)

Są tu rozdziały: De ornatu templi. – De administratione sacramentorum (Krzcielnice powinno się zamykać aby się w niej zabobonne kobiety nie przeglądały) – Cytuje się: Synodus Gnesnensis Lovicii A. 1593 celebrata. – Do abluqji po Kommunii należy używać innego naczynia a nie kielicha.

De reliquis muniis pastorum et vitae ac moribus totius cleri (Xięża mają posiadać książki: Methodum confessionis authore Polanco, Manuale Navarri, Catechismum Concilii Tridentini; Libellum Possevini de Sacramentis, Polonicum Catechismum Ledesmae)

Mulieres impudicas vel focarias suspectae aetatis et famae domi suae non foveant.

Xięża mają bywać 4 razy do roku in Synodis ruralibus per Decanos celebrandis sub poena synodali 3 marcarum; na tych Synodach mają proboszczowie radzić de rebus divinis, de difficultatibus et dubiis occurrentibus in casibus conscientiae i inne)

1602 dioec. Gnesn.

Synodi archidioeceos Gnesnensis Ordinationes quaedam, omnibus
curam animarum gerentibus utiles et necessariae, Anno Domini
1602 in conventibus Gnesnae, Calissij et Lovicij celebratis,
propositae et observari decretae, per illustris.... Stanislaum
Karnkowski D.G. Archiep. Gnesn., Legatum natum Regni Poloniae
Primatem, primumque Principem. His in fine adiunctae sunt
aliquot utiles et necessariae Constitutiones ex Synodo Gnesnensi Anno
1593 Lovicii celebrata. Cracoviae, typis Andreae Petricovii A.D. 1603.
4to Kart 11 (w bibl. Walewsk.)

Stanislaus Karnkowski archiep. Gnesn.... toti clero in Archidioe-
cesi Gnesn.... Datum Lovicii d. 3 Novembr. 1602..... Quia in illa quam
nuper Gnesnae celebravimus Synodo et iterum proximis hisce
diebus Calissii et Lovicii in congregatione Cleri ex omnibus
Archidiaconatibus... nonnulla ordinavimus et quae praecipua in
anterioribus Synodis utiliter sancita et decreta fuerunt innovavi-
mus, propterea praedictas nostras ordinationes,..typis impressas
publicandas duximus

I. De ornatu templi. – Kościół gdy się nie odbywa w nim służba boża,
ma być zamknięty i co tydzień raz najmniej czyszczony po ścianach,
podłodze Kaplicach i ołtarzach. Paramenta płócienne: corporalia, puri-
ficatoria, mappae mają być czyste; Korporały mają być przez samych
Księży płukane a woda z nich wylewana ad sacrarium seu piscinam.
Świece mają być ostrożnie zapalane, aby wosk nie pokapał obrusów,
lichtarze mają stać na drewnianych podstawkach. Po skończonej mszy
wypada ołtarz nakryć pokrowcem z płótna czerwonego lub zielonego.
Cmentarz i dzwonnica mają być zamykane, Kosnice (ossoria) dobrze
nakryte. Do zakrystyi tylko Kościelni (aeditui et victrices) mają
chodzić. W zakrystyi nie wolno słuchać spowiedzi. Każdy Kościół ma
mieć Inwentarz rzeczy.

II. De administratione Sacramentorum. – Kapłan niosąc olej święty
do chrztu, ma iść z świecą. Woda w chrzcielnicy powinna być czysta w
kociołku pobielanym lub cynowym. Nie wolno puszczać do chrzcielnicy
zabobonnych Kobiet aby się w wodzie nie przezierały, przeto też chrzcielnica
i cyborium mają być zamknięte. Głowę dziecięcia powinno się polewać nad

oddzielną miednicę i to łyżkę srebrną, cynową albo drewnianą pięk=
nie wyrobioną. Przy krzcie ma tylko jedna osoba a najwięcej para być w
kumy. Heretycy, exkommunikowani, jawnogrzesznicy i ci co się nie spo=
wiadają niemogą być kumami czyli kmotrami (patrini seu compatres). Ma
być prowadzona księga ochrzczonych i druga biorących ślub, podług
wzoru na Synodzie Gnieźnieńskim w Łowiczu r. 1593 odbytym uchwalonego.
Dając kommunię powinien kapłan trzymać pod brodą kommunikanta pate=
nę lub obrus i powinien ministrant w komży ze świecą asystować. Ma=
jącym przy sobie broń nie wolno dawać kommunii. Kapłan idąc do
chorego ma być w komży i w stule. W domu tylko za pozwoleniem Offi=
cyała można ślub dawać. Olej święty ma być w osobnej szafce przecho=
wywany a nie w tabernaculum. Olej święty ma być koło Wielkiejnocy
brany od Dziekana lub z Kollegiaty.

III. De religiosis muniis pastorum et vita ac moribus totius cleri.
Kapłani mają mieć księgi: Methodum confessionis authore Polanco, Manua=
le Navarri, Catechismum Concilii Tridentini Libellum Povodovii de
sacramentis. W szkołach powinni uczyć nauczyciele z polskiego Kate=
chizmu Ledesmae. – Niewolno żądać opłaty za sakramenta, lecz przyjąć
to co kto da.

Kapłani mają się chronić pijaństwa, gier i przebywania w karczmach.
Mają zabraniać śpiewania niedorzecznych kolend po polsku w
kościele. Powinni nosić tonsurę i nie mają trzymać u siebie kobiet
bezwstydnych i kucharek podejrzanych co do wieku
Mają bywać 4 razy do roku na takzwanych Synodach wiejskich
Synodi rurales
poena Synodalis
przez Dziekanów odbywanych pod karą synodalną 3 grzywien,
gdzie mają się naradzać o nabożeństwie, o trudnościach i wątpliwościach
przy spowiedzi i o innych rzeczach dotyczących dobra kościoła i przy=
kładności.

IV Quaedam decreta ex Synodo Gnesnensi A. 1593 Lovicii celebrata:
Wikary ma mieć świadectwo z examinu przed Officyałem odbytego
a któryby proboszcz przyjął Wikarego bez takiego świadectwa zapłaci
50 flor. kary pro fabrica ecclesiae metropolitanae.
Forma jak ma być do metryk krzest i ślub wpisywany.
De Synodis seu congregationibus per decanos rurales semel in anno haben=,
dis. Na nich głównie ma się naradzać de scandalis amovendis i ma się odbywać
śledztwo czy który z księży nie trzyma nałożnicy, nie pije, nie grywa, nie daje na lichwę i t.d.
De officio decanorum ruralium. – Mają co roku pod karą Officyałowi raporta składać.
De clericis et scholaribus vagis. – Nie wolno przyjmować takowych bez świadectwa.

Acta Synodi Archidioecesis Gnesnensis A. D. 1620 Indictione tertia Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris et Domini nostri, D. Pauli divina providentia PP. V, Anno ipsius decimo sexto; diebus vero decima tertia, decima quarta et decima quinta, Mensis Octobr. Lovicij in Ecclesia Collegiata Tituli B. Mariae Virginis celebratae. Praesidente illustriss. et reverendiss in Christo Patre, D. Laurentio Gembicki, Dei et post. Sedis gratia Archiepiscopo Gnesnens. Legato nato, Regni Poloniae Primate, Primoque Principe. — Cracoviae ex officina Andreae Petricovii, typographi regii 1621. 4to

Kart niel. 42 (Sign. A – Lij) / W exemplarzu brak tytułu i początkowych 2 kart. — Na karcie 4tej Odezwa: Laurentius Gembicki Archiep. Gnesn. universo Archidioec. Clero... dat Lovicii 30 Septembr. 1621, gdzie pisze iż te Acta Synodi archidioecesanae iterum recognita emendatiora typis Andreae Petricovij elegantioribus Cracoviae impressa, powtórnie wydał, przeto też priorem ejusdem Synodi editionem Calissii excusam, penitus abrogamus, usumque ipsius interdicimus. — Na karcie Sign. B. rozpoczynają się Acta Synodi — Literae Processus Laurentii Gembicki archiep. gnesn. convocationis cleri ad Synodum pro die 13 Octobris 1620 in ecclesia Collegiata Lovicien. celebrandam, dat. Lovicii d. 8 Augusti 1620, gdzie mówi iż już czwarty rok jak został arcybiskupem, jednak dopiero teraz ma możność odprawienia Synodu dyecezalnego. — Od karty Sign. C. — H 4. umieszczone ustawy Synodu w 19 rozdziałach. — Od karty Sign. J — K. 4. Oratio Archiepiscopi et Oratio Thomae Cissovii canonici Lovicien. przy rozpoczęciu Synodu. — Na ostatnich 2 kartach Sign. L — Lij: Ode parenaetica ad Clerum dioeceseos Gnesnensis M. Laurentii Smieszkowic Oratoris Tyliciani.

(Jocher III Nr. 7498 i Nr. 7499 przytacza 2 edycye tegoż Synodu: Acta Synodi Archidioecesis Gnesnensis A. 1620. b. m. dr. 4to ark. 10. — i Synodus archidioecesana Gnesnensis. Cracoviae ex off. Andreae Petricovii 1621. 4to ark. 10 z Odą Smieszkowica.)

Na Synodzie archidyecezyi Gnieznienskiej d. 13-15 Pazdziernika
w Łowiczu byli: Gembicki Wawrzyniec arcybisk. gniezn., Lesniewski
Adam archidyakon Łowicki, kanonik gniezn. pułtowski, Stanisław Groth
Dr Teol. i Praw ob. kanonik gniezn., Albert Wielinski opat trzemeszn.;
Jan Albert Grochowicki opat wągrowiec., Andrzej Wilczynski biskup Teo;
dozyjski, sufragan gniezn. opat mogilnienski; delegaci kapitul kolle;
giat w Łęczycy, Łowiczu, Wieluniu, Kaliszu, Kurzelowie, Uniejowie,
Łasku, Wolborzu, Sw. Jerzego w zamku gnieznien.; prepozyci kościelnienski
Tomasz Pawłowski, Szymon Żuber kosciola paraf. S. Mikołaja w Kaliszu,
Rożnowski Krzysztof. Ciecierski Marcin Kłodawski; poset Konwentu w
Mstowie i wiele duchownych prałatów, kanoników, proboszczów, wi;
karych.

1) Professio fidei – złożyli takową wszyscy przytomni.

2) De fidei christianae doctrina. – Proboszczowie sami lub przez wikarych
mają w dni swiąteczne uczyć młodzież katechizmu; mają uważać na
to, aby w dni swiąteczne służba uczęszczała do kościoła na kazania;
aby służba po dworach w niedziele i swięta była wolna od pracy przed połud;
niem i uczęszczała do kościoła na nabożeństwo i naukę; aby nauczy;
ciele w szkołkach w dni swiąteczne i niedziele nieuczyli nic innego
tylko katechizmu i spiewu kościelnego.

3) Examinatores pro examinandis futuris parochis, zostali wyznaczeni.

4) Judices causae fori ecclesiastici, zostali wyznaczeni.

5) De officiis decanorum ruralium. Dziekani wiejscy mają co roku z księ;
żami odbywać kongregacye 2 razy do roku w Maju i w Pazdzierniku
a nieobecni proboszczowie na takowych podpadną karze 3 grzywien – pro
fabrica ecclesiae. – Do dekanatu Łowickiego mają należeć kościoły:
Kosciół parafialny S. Ducha w Łowiczu, Kosciół S. Jana na zamku w Łowiczu,
Kosciół S. Leonarda w Starem mieście Łowicza, Złaków, Kocierzew,
Kapina, Bednary, Bolemow, Nieborowo, Pcionowo, Dmosino, Kotacin ?
Ko, Domaniewice, Głowno, Chroslino. – Do dekanatu skierniewickiego.
Kosciół parafialny w Skierniewicach, Kosciół szpitalny S. Ducha w Skier
niewicach, Zelazna, Makowo, Godzianow, Głuchow, Zelichnin, Wyso;
kienice, Janisławice, Białynin, Jeżewo, Słupca, Lipce. – Do dekanatu
rawskiego: Kosciół parafialny w Rawie, Kosciół szpitalny S. Ducha w Ra;
wie, Kosciół S. Stanisława w Rawie, Stara Rawa, Boguszyce, Kurzeszyn,
Czerniewice, Krzemienica, Langonice miasteczko, Nowe miasto, Gora, Micha;
łowice, Rzeczyca, Lubochnia, Inowłodz, Malec, Sierzchowy, Langonice
wieś, Ujazd, Tobiasze, Budziszewice. – Archidyakonowie ustanowią w
innych archidyakonatach dziekanow.

6) De vita et honestate Cleri. – Zakazuje się Księżom uczęszczać
do karczem dla picia, pod karą więzienia. Na stypach mają się usz=
ciwie zachowywać. Zakazuje się również wyprawianie wszelakich
uczt przy primicyach.
7) De dispensatione super pluralitate beneficiorum. – Synod uprasza
Arcybiskupa aby się wstawił do Papieża o pozwolenie zatrzymania
więcej beneficiów z powodu ubogiej dotacyi (aczkolwiek to sprzeciwia
się Ustawom Konsyl. Trydenck. Sess. 7, c. 4 de Reformatione).
8) De casibus reservatis. – Spowiednicy mają mieć spisane Casus re-
servatos Papae et Episcopo. Do rezerwowanych biskupowi należały mię=
dzy innemi: Qui ultimas voluntates fidei suae concreditas intra an= Testamenta
num executi non fuerint. Qui bona mobilia post mortem Clerico=
rum rapuerint. Qui infantem nondum anno expleto aetatis ipsius
in lecto secum absque debita cautione retinuerint. Qui patroni laici
cmetones villarum ecclesiasticarum ad aliquos labores, servitia as=
tringunt.
9) De reconciliatione poenitentium. – Mogą to uskuteczniać Officyałowie.
10) De ratione administrationis Sacramentorum. – Powinno się trzymać Agendy.
11) Circa Sacramentum Baptismi. – Trzymanie do chrztu (kmoterstwo) staje
się pokrewieństwem wzbraniającem śluby małżeńskie. Do polewania
głowy dziecięcia wodą święconą używać należy łyżki srebrnej
lub cynowej z dzióbkiem.
12) Circa Sacramentum Poenitentiae. – Spowiednicy powinni czytać:
Manuale Navarri, Catechismum Concilii Trident., Directorium Polanci,
Povodovii de Sacramentis i takowe posiadać. Spowiednicy mają być exa=
minowani od Officyałów. Księża obchodząc podczas Kolendy domy parafijan
mają spisywać wszystkich obowiązanych do spowiedzi. Spowiedzi niewolno
słuchać w celach, w zakrystyi, tylko w Kościele i to w konfessionale pod
karą zawieszenia od obowiązków przez tydzień.
13) Circa Sacramentum Eucharistiae et Sacrificium Missae. Zakazujemy
chować Eucharistią w szafce ściany Kościelnej, tylko ma być przechowywana
w tabernaculum na Wielkim Ołtarzu. Na ołtarzach mają być mappae
(obrusy), pallia altarium, Corporalia, Pallae, Purificatoria, czyste. Niewolno
z rusznicami, psami i sokołami wchodzić do Kościoła pod karą wyklęcia, co
ma być napisane na drzwiach Kościoła. – Szlachcie niewolno w Kościele wszczy=
nać kłótni o ławki. Kommunią powinien dawać pleban miejscowy lub Wikary. W Wielki
Piątek powinien jeden z Księży czuwać przy Św. Sakramencie. Podczas burzy nie
wolno wychodzić z puszką dla zażegnania, tylko ma się otworzyć tabernaculum.
14) Circa Sacramentum Matrimonii. Śluby mają być dawane przed południem. Zapowie=
dzi tylko za zezwoleniem żeniących się mają być ogłaszane. Obrządki zabobonne u
wieśniaków podczas ślubu mają być zakazane.

15) Circa Sacramentum Extremae Unctionis. Do ostatniego pomazania należy używać właściwego oleju świętego.

16) De Vicariis parochorum. Niewolno plebanowi oddalić wikarego bez słusznej przyczyny.

18) De canonizatione B. Kostka. Ostatni synod prowincyalny Piotrkowski za ś. pa Kardynała arcybiskupa Maciejowskiego uchwalił prosić papieża aby kanonizował S. Stanisława Kostkę S. J. który już od papieża za błogosławionego uznany został. Z powodu śmierci Maciejowskiego, teraźniejszy Arcybiskup ma wnieść tę prośbę do papieża.

18) De funeribus et suffragiis pro defunctis. – Plebani mają się starać aby w kościołach było nakrycie (pallium) dla biednych zmarłych i mary (feretrum) w kościele. Niewolno plebanom żądać większej zapłaty od pogrzebu i targować się o takową pod karą podwójnej zapłaty. Księżom za nabożeństwo pogrzebowe przez ~~...~~ 24 godzin trwające tylko 1 grzywnę dziennie płacić mają. Z powodu zmniejszonych dochodów pozwala się aby przy dawnych anniwersarzach, które mają rocznego dochodu 30 fl., odprawiano zamiast 3 tylko 2 msze, a które mają 10 grzywien dochodu, tylko 1 mszę tygodniowo (redukcyja).

19) De Xenodochiis infirmorum Sacerdotum. – Arcybiskup obiecał wymurować Szpital dla Księży w Łowiczu, do czego zobowiązali się na utrzymanie plebani opłacając z dochodów od jednej grzywny srebrnej 5 groszy a wikarzy, mansyonarze, psałterzyści i altaryści po 4 grosze.

20) De transferendo Seminario Calisiensi. – Seminarium dyecezalne które arcybiskup Karnkowski założył w Kaliszu u Jezuitów, ma się przenieść do Gniezna gdzie arcybiskup Maciejowski zbudował Seminarium na 12 kleryków i fundusz na 2 Doktorów którzyby prawo kanoniczne i cywilne wykładali, wyznaczył.

21) De pensionibus Seminarii dioecesani. – Składka na utrzymanie Seminarium na Synodzie Karnkowskiego uchwalona, ma być od Duchownych ściągana.

22) De Deputatis. – Deputatów do Trybunału co roku dnia 1 Września wybierać należy podług uchwały Synodu dyecezalnego łowickiego za arcybiskupa Baranowskiego.

Dodatki: Ex Synodis praeteritis: De decanibus ruralibus – Ex Concilio Tridentino – Ex Concilio Lateranensi Innocentii III et caet.

Constitutiones Synodi Archidioecesis Gnesnensis, Praesidente Illustris..... D. Joanne Węzyk Dei et Apost. Sedis gratia Archiepiscopo Gnesnen. ..... Loviciii A. D. 1628 die 10 m. Maij celebratae. Cracoviae, in officina Andreae Petricovij S. R. M. Typographi A. D. 1630. 4º. Kart 1 tytuł i kart nieliczb. 53 (Sign. B–P1.) na odwrocie tyt. drzeworyt. herb Węzyka i 2 wiersze łaciń.

Synod odbył się d. 10 i 11 Maja 1628 w Łowiczu w Kościele Kollegiackim tit. B. Mariae V. Byli na nim: Jan Węzyk arcybisk. gniezn., Szymon Kobucki kustosz płocki i Wojciech Kłotnews J. U. Dr. kanonicy gnieźnieńscy, opaci Andrzej Gembicki trzemeszeński; Jan Madaliński lędzki; oraz delegaci z klasztoru Wągrowieckiego i Mogilneńskiego, oraz Kollegiat: łęczyckiej, łowickiej, wieluńskiej, kaliskiej, kurzelowskiej, uniejowskiej, łaskiej, wolborskiej, gnieźnieńskiej S. Jerzego; przełożeni klasztorów w Mstowie, Jeżowie, Kłodawie, Kaliszu u S. Mikołaja, Krzepicach - oraz inni księża.
Ostatni Synod dyecezyi gniezn. odbył się za Gembickiego.
Węzyk obiecuje wydać Postyllę polską i założyć Towarzystwo katechizmowe.
Msze mają się odbywać podług Mszału i Brewiarza Rzymskiego Piusa V. przez Klemensa VIII przejrzanego.
Święto Różańca św. ma się odbywać w pierwszą niedzielę Octobris tam gdzie jest Bractwo lub Kaplica Różańca św. podług Dekretu Grzegorza XIII z d. 1 April. 1573.
Co do obowiązków takowe są wytłuszczone w Liście pasterskim.
Kto chce zostać klerykiem minorum ordinum ma mieć świadectwo od Proboszcza i od Nauczyciela Szkoły, kto chce zostać kapłanem za nim do examinu przypuszczonym będzie ma być przynajmniej przez 2 tygodnie z ambony parafialnego kościoła obwołanym.
W kościołach mają być: Missalia, Gradualia, Antiphonarium, Agenda.
Dziekani wiejscy mają 2 razy do roku odbywać Kongregacye dekanalne
Zaleca się zaprowadzenie Bractwa Anioła Stróża przez Prowincyała Paulinów z Częstochowy zatwierdzone.

Bez pozwolenia biskupa niewolno do kościoła nowych przybudobywać kaplic, niemających uposażenia, bo się przez takowe przybudowania mury kościelne nadwerężają.
Przywileje fundacyjne kościołów mają być w przeciągu 8 miesięcy do Archiwum biskupiego oddane, aby nie uległy zagładzie, wyjąwszy Kollegiaty które mają murowane kościoły i Archiwa.
W Łowiczu ma być wybudowany Szpital dla ubogich i starych księży, na ten cel przeznaczony spadki po zmarłych księżach in=testato.
Exkomunikacyją wypada tylko zbyt ostrożnie szafować aby nie spowszedniała, zresztą niewolno poddanych za dziedzica exkom=munikować.
Publikują się bulle: 1) Grzegorza XV „Inscrutabili Dei providentia" Romae, Nonis Februarii 1622 (de sacramentis administrandis a regularibus) /: Zakonnicy mają do tego mieć pozwolenie Biskupa, który także ma czuwać nad klasztorami żeńskiemi. – 2) Grzegorza XV Constitutio de Conservatoribus (dla zakonów) Romae d. 20 Sept. 1621.
Epistola pastoralis Cardinalis Maciejowski iterum a Sacra Congregatione Cardinalium Concilii Trident. interpretum recognita et ab Urbano VIII approbata – data Petricoviae ex Synodo provin=ciali Idibus Octobris 1607. (przedruk ten zajmuje kart 27 (Kod. Sig. H – O3.) Sermo Archiepiscopi ad Synodum (kart 2 mowa przy rozpoczęciu Synodu)
(Koniec.)
W środku na 8 kartach Ordo et Numerus ecclesiarum Archidioe=cesis Gnesnensis (spis parafii) – Oprócz kościoła metropolitalnego (z prałatami, kanonikami, wikaryuszami, mansyonarzami, psałte=rzystami i altarzystami 9 Kollegiat, 6 opactw, 7 Praepositur, 2 klasztory żeńskie (w Gnieźnie i Ołoboku) było kościołów parafial=nych: I) Archidiaconatus Gnesnensis Decanatus rurales 8: Gnesnensis S. Trinitatis 27 eccl. paroch. – Gnesnensis S. Petri 18 – S. Michaelis Zbarensis in Suburbio Gnesn. 20 – Sampolnen. 17 – Zninensis 30 – Łęknensis 19 – Koninensis 30 – Stupcensis 27 = (188 parafii) –
II) Archidiaconatus Lanciciensis. Decan. rur. 5: Lanciciensis 16 – Kłodaviensis 20 Kutnensis 21 – Zgierensis 20 – Tuszynensis 27 = (104 parafii)
III) Archidiaconatus Loviciensis Dec. rur. 3: Loviciensis 15, Skierniewicensis 13, Ravensis 21 = (49 parafii) – IV) Archidiac. Calissiensis, Dec. rur. 5: Calisiensis 20 Krotoszynensis 7 – Ravensis 24 – Pleszewiensis 24 – Stawiszynensis 22 = (97 parafii)
V) Archidiac. Uniejoviensis Dec. rur. 5: Uniejovien. 23 – Wartensis 23 – Szadkoviens. 26 – Radomscensis 15 – Brzeznicensis 16 – Officialatus seu territorium Wielunense 47 = (150 parafii)
F
F VI) Archidiaconatus Kurzeloviensis, Decan. 6: Kurzelovien. 26 – Małogostien. 15 – Opoczen. 15 – Skrzynnen. 13 – Brzyticen. 14 =
VII) Archidiaconatus Camenensis; Decan. 6: Sztuchoviensis et Hamerstenensis 15 – Wirzbargen. 17 – Tucholien. 11 – Naklensis 11 – Łobżenensis 9 = (63 parafii)
/: Razem w 38 Dekanatach i Officyalacie kościołów paraf. 740 parafij :/

Statuta diocesana pro dioesi Gnesn (pod tem drzeworyt. herby Korab i 3 lilie w górze rok 1512. – Na końcu:) Impressum Cracovie Anno salutis Millesimo quingentesimo tredecimo: decimo nono Kalendas Februarias. In Edibus spectabilis viri dni Johannis Haller. 4to kart 6. druk. gock. /: w Bibl. Ossolińsk. – w exemplarzu hrab. Jerzego Szembeka brak tytułu :/ –(w bibl. Walewsk. cały)

Johannes de Lassko Gnesn. archiepisc. et primas... universis per et infra diocesim Gnesnensem.... Nostri praedecessores in diocesi Gnesn. ultra Statuta provincialia quasdam Constitutiones brevissimas... promulgaverant; quas nos in Sinodis nostrae diocesis celebratas publicavimus... aliqua necessaria addentes, aliqua autem quae non erant necessaria tollentes... Omnibus igitur... mandamus... praefatas Constitutiones habeant....
Imprimis.. volentes alleviare labores quadragesimales... de consilio Praelatorum in Synodo diocesis Gneznen. constituimus et ordinamus, ut quicunque ad vigilias mortuorum dicendas in Quadragesima.... obligati sunt: ipsi easdem vigilias in vigiliis Sanctorum privilegiatis seu omelias habentibus, per anni circulum occurrentibus et in singulis diebus Quatuor temporum dicere possint.
Księża (clerici) mają nosić tonsurę – a któryby chował przy sobie nałożnicę, za pierwszym razem będzie karany więzieniem przez miesiąc, za drugim razem przez 2 miesiące, a za trzecim razem utratą beneficium.
Nie wolno chodzić do karczmy i pić, księżom, pod karą synodalną 3 grzywien, wyjąwszy w podróży.

Zaproszeni na stypę (ad aggapas vulgariter slippas, mogą tylko 3 lub 4 razy pić (haustus faient) a nie więcej i mają przed nieszporem wrócić do domu pod karą synodalną.
Nie mają grywać w kostki (in alea) ani w warcaby (taxillis) ani też chodzić w wieńcach (in coronis seu crinalibus) ani też tańczyć.
Na pierwsze msze (ad missas novas) nie mają żebrać.
Przy dawaniu sakramentów mają być w komży (superpilliciis) i w stole
Niosąc ciało pańskie powinni być poprzedzoni światłem i dzwonkiem.
Optatki do Kommunii mają być świeże i co 8 dni zmieniane.
Niewolno krzcić po za kościołem
Lichwiarzy niewolno chować, ani też ich spowiadać i rozgrzeszać dopokąd lichwy nie powrócą, pod karą exkommunikki: bo tak chce prawo kanoniczne.
Z powodu iż pawiment kościoła przez chowanie ciał się psuje i ponieważ ludzie narażeni są na zarazę zwłaszcza w lecie od trupów pochowanych w kościele: przeto zakazujemy chować zmarłych w kościele, z wyjątkiem patronów, znacznych dobrodziejów lub mających grób rodzinny. Od pochowania niewolno brać opłat, chyba po skończonym pogrzebie i to pro fabrica eclesiae.
Ponieważ przez święcenie chlebów lub kołaczy (placentae) po domach podczas Wielkiejnocy kapłani zaniedbują swe obowiązki: przeto zakazujemy takowe święcić po domach, z wyjątkiem dla patronów.
Niewolno kapłanom brać beneficya z rąk świeckich bez zezwolenia biskupa.
Krzcielnica i miejsce gdzie się przechowuje eucharistia mają być zamykane, korporaty powinny być z płótna cienkiego
W przeciągu 3 miesięcy ma każdy pleban mieć flaszkę (flascam) z cyny lub ołowiu na wino.

Za chrzest i udzielanie innych sakramentów niewolno brać opłaty, po udzieleniu sakramentów mogą to tylko brać kapłani co im dadzą z łaski.

Niewolno przy pokucie nakładać opłat pokuty (pecunia poenitentialis).

Mężobójcę, który by bez sądu i sprawiedliwości zabił drugiego niewolno przypuszczać do sakramentów.

Kapłan któryby drugiego kapłana pozwał przed sąd świecki podpada exkomunice.

Pleban, nie umiejący języka swych parafian, ma przyjąć do obowiązków kapłana znającego język.

Niewolno jest kapłanom na miesiąc oddalać od swego beneficyum bez pozwolenia Przełożonych.

Kapłanom niewolno bywać na przedstawieniach kuglarzy (histriones), polować, przesiadywać w karczmach lub grywać w warcaby (taxilli). Który by się upijał, lub coś popełnił przeciw godności kapłańskiej, ma być za pierwszym razem karany 3 grzywnami lub miesiącem więzienia.

Kapłani w przeciągu roku powinni sobie sprawić księgi potrzebne do kazań, pod karą synodalną.

Kapłani powinni się starać, aby każdy z parafian umiał Ojcze nasz, Zdrowaś, Wierzę i Dziesięcioro przykazań: przeto też co niedzielę mają to parafianom odmawiać w języku krajowym (vulgare).

Ludziom prostym niewolno dawać ślubów małżeńskich bez 3 zapowiedzi (bannum) „quod de nobilibus observari non praecipimus."

Tempore feriarum possunt contrahi sponsalia et matrimonia, sed traductio uxoris et solennitas nuptiarum prohibetur ab Adventu usque ad octavas Epiphaniae et a Septuagesima usque ad octavas Paschae et per octavas Pentecostes.

Cmentarze mają być w przeciągu roku ogrodzone lub (fossa) rowem obwiedzione.

Niewolno dawać ślubu z panną porwaną.

Księżom niewolno paść trzody owiec, kóz lub świń.

Mający nakaz do ogłoszenia exkommuniki, powinien to wypełnić pod karą synodalną.

Archidiakoni niemają żądać opłaty za wizytowanie Kościoła, i mają nad tem czuwać aby Księża nie chowali nałożnic.

Plebani et beneficiati habeant sua sigilla sub poena sinodali.

Kapłani mają nad tem czuwać, aby bractwa w święta nie dawały biesiad z pijatyką i tańcami, posiedzeń jednakże trzeźwych nie zakazujemy.

Zakazuje się aby bractwa od pożyczanych pieniędzy nie brały żadnej lichwy, chociażby nawet pod pozorem sprawienia za to światła Kościelnego.

Synodus dioecesana gneonensis celebrata Lovicij A. 1593 d. 29 mensis Martii. Excusa Posnaniae in officina typographica viduae et haeredum Joannis Wolrabi 1593. 4º str. 50. (głownie o fundacyi seminarium radzono) (Prawo 3148)

wspomina tu Stanisław Karnkowski arcyb. gnezn. iż będąc biskupem kujawskim ~~wydał~~ zebrał Statuta provinciae nostrae diversis temporibus facta in unum collecta: podobnież wydał synodum provinciae nostrae ante triennium Petricoviae celebratam – że założył Collegium soc. Jes w Kaliszu

Synod ten odbył się 1593 d. 29 marca ~~w~~ Lovicii in ecclesia fratrum minorum de observantia, praesidente Stanislao Karnkowski gnesn. archiep.

Na tym synodzie oswiadczyli się że składkę na seminarium: Abbates Tremesnensis, Sulejoviensis, Wągrowecensis, Landensis, Mogilnensis, Vitoviensis; Praepositi in Koscielna villa, S. Joannis Gneonensis, Jezoviensis, Mstoviensis; Abbatissae: Gneonensis, Olobocensis,

Uchwalono aby seminarium dyecezalne u jezuitów w Kaliszu otworzyć: na co arcybiskup nadaje dwie wsie Mazow i Romarthow należące dawniej do kustodyi Łęczyckiej naukę w seminarium oddaje jezuitom; do seminarium przyjmować mają po 18 latach młodzież, która posiada początki języka łacińskiego, umie czytać i pisać.

Nakazuje się utrzymywać metryki urodzonych i zaślubionych

Synodus archidioecesana gnesnensis A. 1602 d. 2 Septembr. in Calisz celebrata authoritate Archiepiscopi gnesnen. per Vincentium de Seve praepositum lasiensem. Mscr. 4º k. 3.

Zakazuje się zabobon aby się niewiasty w wodzie kościelnicy Św. (babtisterium) nie przezierały.

Constitutiones synodi archidioecesis gnesnensis sub...
Stanislao in Słupów Szembek archiepiscopo gnesnensi
.... Lovicij A. D. 1720 die 26 Augusti celebratae. Var-
saviae, typis S. R. M. Scholarum Piarum. 4º K. 110 (Sig A-Bb.)

Ostatni synod diecezalny był 1643 d. 7 Julii Mathiae Łubieński
Przyjmuje się bullę Klemensa XI: „Unigenitus"
Katechizować nakazuje się podług wydanej przez Szembeka
arcyb. Książki: Powinności chrześciańskie.
Zakazuje się w święta i w niedziele rano przed nabożeństwem
po wsiach zwoływać lud do gromad (vocationes subditorum)
Przynajmniej raz do roku kościół z pajęczyn i prochu oczyścić.
„Nemo de clero tabernas comessandi et compotandi gratia adeat;
„si quis autem... eas adire usum habuerit, talem decanus
„loci libere captivandi et ad nos vel officium nostrum dedu-
„cendi potestatem habeat juxta Constit. Gembicianam a. 1620
„incarcerandum."

Zakazuje się grać w karty, tańczyć, jeździć na jednym
wozie z kobietami choćby były krewne, prowadzić pod ramię
kobiety, chować u siebie kobiety malae famae, krótkie sukne
nosić jakoteż halsztuchy i kapelusze innego jak czarny koloru.
(Epistola Maciejoviana)
Kazaliśmy wydać: Ideam vitae sacerdotalis
Śluby należy dawać rano, spowiedzi słuchać tylko w kościele
Cytuje synod prowincyonalny Joannis de Łasko 1511.
Ecclesiae parochiales per haeresim prophanatae in synodo a. 1628
Węzykoviana et Lubienściana a. 1643 specificatae pristino statui
restituantur: in: Korkau, Ratenbarek, Elznau, Krom-
sec, Bretenfeld, Schonau, Berenwold, Rytterbark, Szo-
tenfeld, Grabowo, Petrykowe, Rudownica, Tarnowka,
Brzowka, Pieczewa, Żeleznica, Lendyk, Bzowe, Zdroje,
Skorka, Krępa, Paruszka, Sokolna.
Ordo ecclesiarum (Spis parafii)
Allocutio archiepiscopi ad synodum
Sermo Gvilhelmi Robertson J. U. D. gnesnen. posnan. camenen. canonici in synodo
Sermo Andreae Krasińskiewicz U. J. D. gnesn. canon. in synodo

Synodus dioecesana Gnesnensis ab Ill. et Rnd.mo Alberto Baranowski Archiepiscopo Gnesnensi, d. N. Regni Poloniae Primate primoque Principe, habita Lovicii A. D. 1612 die 9 Maii: Pau- , V. Summo Pontifice Ecclesiae Dei feliciter praesidente. Cracoviae, in officina Andreae Petricovii A. D. 1612. 4to Kart 10 (Sign. A – C2.) i kart 7 (Sign. A – B3.): Casus reservati albo Summariusz przypadków duszných, grzechów i klątew zachowanych do rozgrzeszenia starszej zwierzchności Kościoła powszechnego. W Krakowie w drukarni Andrzeja Piotrkowczyka 1612.)

Na czele Epistola Alberti Baranowski Archiep. Gneon.... universo clero dioecesis gneon.... datum Lovicii ex arce archiepiscopali d. 5 m. Julii 1612 (polecająca te ustawy synodu)

Procesye z najśw. Sakramentem mają się zawsze wewnątrz Kościoła lub klasztoru odbywać, z wyjątkiem dni Bożego Ciała (diebus infra Octavas Corporis Christi).

Zakazuje się pod exkommuniką wchodzić do Kościoła z rusznicą; a gdyby kto wszedł z rusznicą do kościoła, Kapłan winien zaprzestać nabożeństwa. Prócz tego nad bramami kościołów mają być tablice ostrzegające że niewolno wchodzić z rusznicami. (klątwa papieska)

Bulla Coenae Domini (ma być z ambony nie tylko w Wielki Czwartek ale i 4 razy w niedziele suchedniowe czytaną.

Zabrania się słuchać spowiedzi niewiast przed wschodem i po zachodzie słońca.

Począwszy od niedzieli palmowej aż do niedzieli (Dominica in Albis) wzbrania się słuchać spowiedzi obcych parafian.

Po śmierci przełożonego klasztoru każdego, ma być spisany urzędowy inwentarz jego rzeczy.

Sędziom obranym do Trybunału Koronnego, niewolno bez ważnej przyczyny opuszczać Trybunału, pod karą zwrotu pensyi pobranej. Obiór tychże deputatów ma się odbywać w katedrze gnieznieńskiej w dzień Podwyższenia S. Krzyża. Obrany deputat gdyby niechciał jechać ma zapłacić kary 100 czerw. złot.

Inter Praesentes: Nicolaus Sqiernieuita J. U. Dr. Canonicus et Officialis Lovicienss.

Synodus dioecesana Gnesnensis ab Illmo et Rndmo Alberto Baranowski Archiepiscopo Gnesnensi, L. N. Regni Poloniae Primate primoque Principe, habita Lovicii A. D. 1612 die 9 Maij. Paulo V. Summo Pontifice, Ecclesiae Dei feliciter praesidente. Cracoviae in officina Andreae Petricovii A. D. 1612. 4to Kart niel. 10. (w bibl. Walewsk.)

Albertus Baranowski Archiep. Gnesn. (Lovicii d. 5 Julii 1612) (List publikujący ustawy synodalne)

Kapłani powinni nauczać lud o potrzebie ślubów kościelnych przy sakramencie małżeństwa.

Zakazuje się publikowanie odpustów, gdy nie są potwierdzone przez biskupa.

Z wyjątkiem Bożego Ciała niewolno procesyj po ulicy odbywać, tylko na cmentarzu kościoła lub kurytarzu klasztornym.

Podczas kazania niewolno mszy celebrować ani też przez kościół publicznie nieść olej św. do chorego, ani też mieć innej mszy podczas summy tylko w nagłej potrzebie i to bez dzwonka.

Niewolno z rusznicą ani bronią wchodzić do kościoła pod karą exkommuniki uchwalonej przez Klemensa V na Concilium Viennenskim; aby przed drzwiami kościelnemi była wywieszona tablica zakazująca z [illegible] rusznicami wchodzić do kościoła.

Bulla Coenae Domini prócz Wielkiego Czwartku ma być 4 razy w roku na kazalnicy po polsku czytana.

Każemy dla informacyi wydrukować książeczkę de casibus reservatis.

Grzesznicy wielcy mają być w Wielki Czwartek komunikowani.

Wikarzy powinni słuchać spowiedzi w kościele, w miejscu jawnem a nie w zakątkach i kobiet nie powinni spowiadać wczas rano ani późno w wieczór, ani przed wschodem ani po zachodzie słońca.

Wikarego któryby zbiegł niewolno przechowywać.

Za Konnikom niewolno w Kaplicach prywatnych i opuszczonych Kościołach miewać mszy św. niewolno jeździć po Kolędzie i słuchać wielkanocnej spowiedzi bez pozwolenia.

Po śmierci Opata mają mnichy spisać inwentarz i oddać go przyszłemu Opatowi lub przełożonemu.

Deputaci na Trybunał niepowinni zwlekać wyjazdu (zwłaszcza że biorą na to pensyją ze składek) pod karą. Obiór tych deputatów ma się odbywać w Katedrze w dzień Podwyższenia S. Krzyża. Któryby obrany wahał się przyjąć urząd deputata na trybunał zapłaci kary 100 czerw. zł.

(na końcu dodane:)

Casus reservati albo Summariusz przypadków dusznych, grzechow y Klątew, zachowanych rozgrzeszenia starszey zwierzchności Kościoła powszechnego. ~~[illegible]~~ W Krakowie, w drukarni Andrzeia Piotrkowczyka 1612. 4to k. 7 (Sygn. A–B3.)

110

Rother: Brosamen

Potocki Wacł. Zaciąg ed. Herzi

Constit. Lubiensk. 164..

Rotkiewicz: Opus miserentis Dei

(1643

Statuta synodi dioec. Gnesnensis Lubienski
Varsaviae 1644.

Synodus provincialis Gnesnensis Math.
Lubienski 1643. Varsaviae 1646.
4°

wa !

Pisemną odezwą z dnia

Constitutiones Synodi Archidioecesis Gnesnensis
sub Stanislao Szembek 1720 d. 26 Aug. celebratae.
Varsaviae (s.a.) 4to (Sign. A–Bb.) 404

Edicta et Ordinationes illustrissimi, excellentissimi et reverendissimi Domini Venceslai Hieronymi de Bogusławice Sierakowski Dei et Apostolicae Sedis gratia Episcopi Camenecensis nominati Premisliensis, post peractam feliciter Visitationem generalem omnium ecclesiarum dioecesis Camenecensis, Omnibus Jurisdictioni suae spirituali subjectis, ad observandum praescripta et promulgata atque typis ad futuram rei memoriam tradita. Impressa A. D. 1742 die 20 mensis July. Leopoli, in typographia Confraternitatis SSS. Trinitatis, cum Priv. S. R. M.

4to kart 81. (Sign A - X(1))

Obejmuje 9 edyktów i Ordynacyą dla Konsystorza Kamienieckiego. W przedmowie pisanej w Czarnokozienicach d. 22 Junii 1742 ubolewa nad tem iż dla krótkości czasu niemógł Synodu odprawić ani też Listu pasterskiego ogłosić. – Biskup Rupniewski miał zamiar założyć Seminarium dyecezalne; poleca więc aby proboszcze po 20 lub po 15 złp. prebendarze zaś po 10 złp. corocznie na Seminaryum składali począwszy od r. 1743.

Ustawy dyecezalne podczas Generalnej Kongregacyi dziekańskiej roku 1789 d. 7 m. Lipca w Kamieńcu Podolskim uroczyście odprawionej, od zgromadzonego wyższego i niższego Kleru uchwalone, a dla wygodniejszej całego Dyecezyi Kamienieckiej Duchowieństwa wiadomości z rozkazu J. W. i Najprzewielеb. JMci X. Piotra Bielańskiego Lwowskiego, Halickiego i Kamienieckiego Podolskiego Biskupa do druku podane. W Berdyczowie, w druk. WW. OO. Karmel. bosych za przywilejem J. K. M. 8vo kart 28.

(Podczas tego Soboru dzieliła się ruska Dyecerya Kamieniecka na 29 dekanatów: 1) Bar. 2) Chmielnik. 3) Czarny Ostrow. 4) Dunajow. 5) Derażnia. 6) Grodek. 7) Husiatyn. 8) Kitajgrod. 9) Kołodno. 10) Lanckorona. 11) Latyczow. 12) Łuczyniec. 13) Meżyrow. 14) Międzyboże. 15) Mikołajow. 16) Mohylow. 17) Orynin. 18) Pitawce. 19) Płoskirow. 20) Satanow. 21) Smotrycz. 22) Snitkow. 23) Sokolec. 24) Sołobkowce. 25) Szarogrod. 26) Wierzbowiec. 27) Zinkow. 28) Zwaniec. 29) Kamieniec podolski:

Zakazuje się parochom pijatyki na chrzcinach, weselach, stypach, w karczmach; – duchowni aby córek chłopskich za żony nie brali – suknie mają być czarne, brody golone co tygodnia – żony kapłanów nie powinny się stroić w suknie lamowe lub bogate – aby publicznie tytuniu nie palono, tabaki przy ołtarzu nie zażywano, – aby nie polowano – aby w Święta uroczyste tłok nie odbywano – aby nie wierzył lud w wróżki, upiry, – zakazuje się wylewanie wosków na wodę, palenia ogniów na cmentarzach w Sobotę wielką – zakazuje się dozwalanie czerncom zagranicznym handlowania obrazkami, książkami ruskiemi, chustkami. – Każdy paroch ma prowadzić 4 metryki: chrztów, ślubów, pogrzebów i żyjących – djaków niewolno do postrzyżyn kapłanom używać – Opłaty duchowne (jura stolae) mają być pobierane podług uchwały ś. p. Jassona Smogorzewskiego metropolity, od ogrodników czyli chałupników i komorników, od pojedynków czyli jednociągłych, od parowych czyli dwuciągłych, od poczwornych swoim pługiem robiących, od rzemieślników: opłata od ślubów 2 do 8 zł. od pogrzebów 1 do 8 zł.)

1454 d. 22 Julii. diec. Kaminens. (episcopi Henningi Iwen de Gülzow)

Statuta domini Henninghii episcopi caminensis in synodo dioecesana A. D. 1454 ipso die b. Mariae Magdalenae in ecclesia cathedrali caminensi celebrata (druk w dziele Christian Schöttgen: Altes und neues Pommerland oder gesammelte Nachrichten von verschiedenen zur pommerischen Historie gehörigen Stücken. Stargard 1721. 8o III Stück. str. 314–334. – także w Hartzheim: Concil. German. V. 437.)

Ordinationes ad obviandum difformitatibus non derogando statutis synodalibus per praedecessores nostros ordinatis

Zakazuje się zwiedzać karczmy cum laicis – i pijatyki ad haustus aequales (picie zdrowia, czyli braterstwa) pod karą 2 flor. rhenens.

Zakazuje się dysputować z laikami i różnowiercami o religii.

Nakazuje się mnichom zachowywać regułę.

Statuta Johannis Frederici et Sifridi praedecessorum nostrorum observari debent ne laicus laicum ad judicium spirituale trahat

Zakazują się stroje niezwyczajne, birety tylko prałatom, magistrom i doktorom nosić wolno

Niewolno chować niewiast w domu pod karą 10 grzywien

Festum S. Joannis Bapt. dioecesis patroni ma być święcone

Nakazuje się aby literas fundationum każdy beneficyat w dyecezyi spisał na pergaminie i takowe oprawił na końcu mszału

Plebani mają utrzymywać księgi w które zapisani będą exkomunikowani

Statuta te mają być publikowane.

(Widać że wtedy dziekanów nie było tylko ich miejsce zajmowali archidyakonowie których spis: historia po niemiecku w powyższem dziele p. 334–374.

O statutach tych wzmiankują D. Cramer: Pommersche Kirchenhistorie 2. 42. p. 107 i L. Wuja (czyli właściwie Jurga Valentinus Wintherus) Historia episc. camin. ~~c. 38.~~

1760 die 20 Martii ac duabus subsequentibus cele: 1141
brata Synodus dioecesana Kijoviensis Berdy:
zovicae sub Josepho Załuski:

Friese [illegible]ian Gottlieb: De episcopatu
Kioviensi. Varsaviae 1763. w biografii J. A.
Załuskiego pag. 21 mówi
„sub tempus celebratae synodi Dioecesanae XX
Martii ac duabus subsequentibus diebus"

[illegible]

[illegible]

(Gobelin u Polkorofskiego)

Statuta synodalia dioecesis orthodoxae Kijoviensis publicata ab illustrissimo reverendissimo et excellentissimo Domino D. Josepho Andrea Comite in Załuskie Junosza Załuski Episcopo Kijoviense et Cerniechoviense Regni Poloniae Senatore, Solii pontificii Assistente, Equite Aquilae albae, Abbate Wanchocensi in Polonia et Villariae Betnaci in Lotharingia (ac Consiliario Praelato honoris in Parliamento Nancejano) nec non Fontaneti in Burgundia, ac Consiliario in Parliamento Divionensi, Praeposito insignis ecclesiae regiae Varsaviensis, Canonico Seniore ecclesiae cathedralis Cracoviensis, Membro Academiae scientiarum ac litterariae Berolinensis, Petroburgensis, Romanae Infacundorum, Bononiensis, Florentinae, Lipsiensis, Nancejanae, Jenensis, Grypswaldensis, etc. Opus primum impressum in erecto noviter Typographeo Culmae in Prussia 1764. fol. str. XXX i 1 (Karta pierwsza tytuł, Karta druga i trzecia ded. Clementi XIII P. M. Jos. And. Załuski bez daty dziękuje Papieżowi za nominacyję dla Józefa Olędzkiego na sufraganiję Kijow.; str. V–XXX Jos. A. Załuski Ep. Kijov. Homiliae synodales tres (bez daty) in Dedicat. Krótki na końcu wyjątek: Ex A. Romani Mathesi polemica – opis Kijowa w którym mówi iż w Kijowie są najpiękniejsze w świecie kobiety i pod tym względem jest Kijów dla Polski tem czem Neapol dla Włoch; str. 1 Tituli librorum Statutorum synodalium. Spis rozdziałów 3 ksiąg. Pierwsza księga De fide catholica ma 15 rozdz.; druga De sacramentis ma 11 rozdz.; trzecia De vita et honestate clericorum ma 12 rozdz.) – str. 1–614 (Statuta dioecesana, obszernie i starannie opracowane, z wieloma bullami, edyktami przywilejami dotyczącemi historyi Kościoła polsk.; na str. 514 (-526) jest spis parafii i wsi w dyecezyi Kijow.). Kart niel. 4 (Spis papieży, Spis Książąt i Królów polskich; Spis synodów prowincyon. i dyecez. w Polsce str. 618–621; Spis 31 biskupów ([illegible] str. 515–622 nieliczb.)

(w paginaturze myłka po str. XXIV następuje XXX mylnie (zamiast XXV)

(w paginaturze myłka, od str. 256 do str. 455 brakuje tak iż po str. 255 następuje 456. przeskoczone cyfry)

Pomiędzy Synodami niewymienione: Płocki (Stan. Łubieńskiego 1632) i Łucki (Andrz. Lipskiego 1621)

Kijowskich); str. I–XLI (Supplementum: Bulle, List pasterski o Jubileuszu, Modlitwy Meditationes) – Kart niel. ii (Index – Series ecclesiarum et cleri dioecesis Kijoviensis A. 1767, spis parafii i imion proboszczów, oraz urzędników Koron. Wojew. Kijow.)

Jest to pierwsza edycyja z r. 1764 z dodatkiem na końcu ii kart (Indexu) r. 1767 w innej drukarni dodrukowanym, innem pismem. – Sam Załuski (w Bibliot.: Polska) pisze: „Przedniemi Statutami, które sprowadzonym – z Paryża drukiem wyszły z pod Chełmińskiej prassy, niebyło nigdy w mojej katedrze Synodu. – Janocki dodaje na brzegu: Statuta dioec. Kijov. fol. Culmae 1767.

Druga edycyja z r. 1767 (czyli raczej 1773.) (którą Chłędowski: Spis dzieł str. 66 opisuje, a której brakowało tytułu) tem się tylko różniła iż miała inną dedykacyję Papieżowi datowaną 1773, (w której Załuski mówi iż posłał papieżowi te Statuta synodalne przez Kassyana Korczyńskiego, prosi o względy dla wnuka swego Ign. Rostworowskiego kasztelanica zakroczym. jadącego do Włoch, oraz o nadanie odpustu w Żytomierzu na dzień S. Józefa.) – Tym sposobem można przypuścić że są edycyje tego Synodu z latami 1764, 1767 i 1773. – W kiedyby zaś i gdzie ten Synod był odprawiony, o tem wcale Załuski w dziele swem nie pisze; tylko Friese Christ. Gottl. De episcopatu Kioviensi. Varsaviae 1763. fol. w życiu Załuskiego powiada, że się ten Synod odbył w Berdyczowie d. 20. 21 i 22 Marca 1762 r. i że do spisania Aktów i Ustaw synodalnych był Załuskiemu pomocny audytor biskupi Walenty Józef Kochanowski kantor katedry Kijowsk.

p. 8. O istnieniu heretyków, schizmatyków, ~~[illegible]~~ de judaizatione suspectorum et nefandae sectae Filipowców aggregatorum należy donieść biskupowi.

p. 9. Przy ślubach z różnowiercami wypada przy świadkach żądać poręczenia de non evocando altero conjuge a fide catholica et de educatione prolis utriusque sexus in fide catholica.

p. 15. Drukarzom zakazuje się bez cenzury biskupiej coś drukować pod konfiskatą wydrukowanych rzeczy i karą 30 dukatów

p. 15. Księgarzom i drukarzom przypominamy ~~bullę~~ ustawę Leona X (in Concilio Lateranensi Sess. 10) zaprowadzającą cenzurę w Rzymie i Uchwałę Zygmunta Augusta (Vilnae d. 1 Martii 1556) nakazującą urzędom pomoc przy rewizyi bibliotek i księgarzy ~~[illegible]~~ przez urząd biskupi.

p. 19. Księżom chodzącym do choru poleca się aby nie nosili krótkich sukien kożuszków czarnych mianowicie bekieszek (Bekieski pelle agnina subsuta)

p. 20. Benedictus XIV (Romae XVI Calend. Octobr. 1743) Praelatis et Canonicis ecclesiae Cathedralis Kijoviensis in Zytomiria concedit usum mozettarum et Distinctorii (videlicet Crux aurea octogona cum malto purpureo obscuro superinducto ac radiis aureis intermediis in cujus recti Aquila cum alis expansis et corona in capite ac S. Josephi – in reverso vero S. Sophiae cum 3 filiis imagines existunt)

p. 68 Zakazują się reprezentacyje Mysteriorum Passionis Domini, Martyriorum Sanctorum podczas processyi Bożego Ciała, oraz strzelanie z broni.

(Liber II)

p. 145. Zakazuje się przy chrzcie dawać dzieciom imiona szpetne, śmieszne lub pogańskie (Synod. Culmen. Załuscianą)

p. 150 Proboszcze podczas kolend mają spisać wszystkich parafian, na spowiedź wielkanocną mają wydawać kartki i te dla ewidencyi przy spowiedzi odbierać.

p. 512. Kapituła kijowska w Żytomierzu ma się składać z 8 Prałatów: (Decanus, Praepositus, Archidiaconus Kijovien., Scholasticus fundacyi Kajetana Rościszewskiego prałata, Custos, Cantor, Cancellarius fundacyi Charczewskiego, Archidiaconus Czernichoviensis fundacyi prałata Józefa Rabczewskiego) i 12 Kanoników (z których jednego fundował Michał Bierzyński prałat.).

pag. 514–526. Spis kościołów parafialnych z wsiami do nich należącemi: a) w dekanacie Żytomirskim 7 paraf. b) w dekan. Chwastowskim 5 paraf. i filia w Fuczynie. c) w dekan. Owruckim 8 paraf.

(Jest to obszerny podręcznik dla księży obejmujący wiadomości pastoralne, rytualne, z prawa kanonicznego, z wzorami aktów, modlitwami, naukami – Do ułożenia którego pomagał Załuskiemu Józef Walenty Kochanowski kanonik płocki, kantor [illegible])

Synod dyecezalny Kijowski Załuskiego odbył się w Berdyczowie w klasztorze Karmelitów bosych r. 1760 (d. 20 marca i w dwa dni następne jak świadczy Friese Christian Gottlieb: De episcopatu Kioviensi. Varsaviae 1763 (w biografii J. A. Załuskiego, str. 22) A. 1760 „Ille (Praesul) redux Kiiovia dioecesanam Synodum, cuius nul=„lum olim extitit in his oris vestigium, Berdyczoviae, incidente „eodem tempore generali P.P. Carmelitarum discalceatorum Pro=„vinciae Poloniae Capitulo, celebravit XX Martii, et duobus „sequentibus diebus, cuius acta, statutis perpetuis dioecesanis „inserta, opitulante manu sui Auditoris, Perillustris Reveren-„dissimi Domini Valentini Josephi Kochanowski Cantoris cathe=„dralis Kiioviensis, iam Plocensis et Pultoviensis Canonici „exarata, sub praelo sudant." Pisze też Friese (str. 21) iż dopiero pierwszy Załuski r. 1760 dla dyecezyi Kijowskiej kazał dru=kować Directoria divini officii (Rubrycelle) w świeżo urządzonej drukarni Berdyczowskiej, albowiem poprzednio w dyecezyi Kijows=kiej zażywano Rubrycel Łuckich.

Pomiędzy Synodami przytacza Załuski (Statuta p. 621) Synodus dioec. Samogitiae, Czernensis 1752 Antonii Domin. Tyszkiewicz, dioec. Culmensis, Lubaviae 1745 Andreae Stanisl. Kostka Załuski, dioec. Kijoviensis, Żytomiriae 1762 Josephi Andreae Załuski.

Constitutiones synodales dioeces. Cracoviens.

(Mscr. in 4to sub Nr 820 sive BB. V. 19 vet. Universit. Crac.)

pag 1–20. I (1459 d. 9 maji

I. Thomas dei gr. Ep. Crac. cum ex debito pastoralis Officii nostri subditorum nostrorum saluti intendere, vicia evellere et virtutes plantare debeamus; de consensu et voluntate praelatorum et canonicorum venerabilis Capituli nostri Cracoviensis ac totius Cleri diocesis nostrae in hac synodo congregati Statuta infrascripta duximus condenda et publicanda. (Kart 10) (początek: Cum unicuique in rebus suis peragendis... (na końcu) Constitutiones praesentes sunt factae et publicatae per rev. patrem dominum Thomam dei gr. Ep. Crac. Anno M°CCCC°L° nono (1459) feria IIII in Crastino S. Stanislai pontificis et martiris ac patroni gloriosi Nona mensis maji in ecclesia Colleg. S. Michaelis Archangeli in Castro Crac. sita in synodo diocesano michi platis et clero sue dioc. Crac. habita et tenta.

(bez daty) pag. 20–24. II (Kart 2¼) ?

Statutum de non negligendis antiquis constitutionibus: Sbigneus D. G. Ep. Crac. Inter pastoralis officii solicitudines id potissimum menti nostrae insidet... 1. De non negligendis constitutionibus synodalibus. de fratrorum nostrorum Capituli Crac. consilio et assensu presenti sanctione statuimus.... quatenus singuli nostre diocesis clerici quibus animarum extat commissa... statuta et ordinationes que in hoc volumine sunt inferius descripta habere debeant (i aby co kwartał każdy czytał, aby w przeciągu 2 miesięcy każdy Dziekan takowe miał odpisane a plebani od dziekanów znowu w przeciągu 2 miesięcy.)

2. De decimis de manibus laycorum non recipiendis (aby pod karą przeklęństwa żaden ksiądz nie przyjmował sobie od świeckich

1. De foro competenti.
2. De raptoribus bonorum eccles. (mają być excommunicati)
3. De non vitandis raptoribus bonorum eccles.
4. De excommunicati... absolutione in articulo mortis.
5. De praelatis cum raptoribus ad expeditionem progredientibus (mają odejść gdyby zabrali dobra duchowne)
6. De processu et sententia excommunicationis ferenda
7. De executione processuum
8. De usuris
9. De festo Transfiguratione (d. 6 augusti) Domini (na każdą rocznicę)
10. De non arendatione ecclesiarum
11. Contra concubinarios clericos.
12. De habendis et legendis Statutis: Quilibet plebanus debet habere Statuta Nankera, Floriani, Johannis Grotth, Petri Vysch, Alberti, Sbignei et nostra.)
13. De registris sive metricis habendis.
14. De bannis et copula.
15. De clericis ad ordines sacros promovendis. (Każdy ma najmniej 3 lat być w szkole Katedr. Krak. lub jakiej Kollegiaty

2.

1.

ofiarowanych dziesięcin bez wiedzy biskupa.)

4) 3. De gradibus vivorum et mortuorum (aby w rozgrzeszaniu świeckich księża byli uważni i sprawiedliwi)

7) 4. ~~Declaro~~ Statutum de horis. Sbigneus D. G. Eps. Crac. Etsi ut sanctorum patrum edocemur scripturis . . . . de fratrum nostrorum Capituli Cracoviensis prima deliberatione et consensu statuimus (aby w dyecezyi całej S. Floriana za patrona czczono z osobnem officium)

10) 5. S. de gradibus vivorum et mortuorum (mortuorum gradus potest in adventu compleri, gradus vivorum in vigiliis aliarum festivitatum były to modlitwy)

3). 6. Statuimus (aby zachowywano zwyczaje dawne dyecezalne przy odprawianiu mszy i unikano zbytecznych przyklękań przy mszy odprawianiu)

10.) 3) 7. Item. (aby Księża spowiadając się drugim czynili to klęcząc z wyjątkiem chorych księży, który się mogą na ubogu stojąc spowiadać)

5) 8. Item provideatur in hoc synodo (aby Księża nosili przepisaną tonzurę)

9. Item Msza rzecza ze śpiewem ma ze śpiewem być dokończona

10. Item aby oficium missae cum horis canonicis concordet

6) 11. Item Zakazuje się zakonnikom wychodzić z klasztoru dla zbierania kolędy (pro colligenda collenda) w parafii.

12. Item Dekret Concilium Basiliensis contra notores fornicatores ma być publikowany. 13. Item decretum de ~~parafi~~ akcis possesoribus non turbandis.

pag. 25–58 III (Kart 17) 1326 d. 9 Octobr.

(treść obacz w Wiszniewskim T. II p. 298)

Incipiunt Statuta patris Nankyeri. Quoniam genus humanum duobus... Ideoque nos Nankerus qui miseratione divina Crac. ecclesiae... predecessorum nostrorum constitutiones... consensu nostri capituli approbamus et novas adiunximus... in presenti synodo

(przy bierzmowaniu noszono na czole przez cały dzień binde białą, którą potem palono – aby się S. Olej nie starł)

1. Baptismus jak krzcić (widać że in cutellis nurzano dzieci)

2. Confirmatio. 3. De poenitentia. 4. Eucaristia. 5. Extrema unctio 6. Ordo (Sacramentum) (podzieleni na 7 gradów: Hostiarii, lectores, exorcistae,

acoliti, subdiaconi, diaconi, sacerdotes) 7. Matrimonium (aetas legitima pro maribus annus 14 et pro femina 12)
8. De custodia rerum ecclesiast. . .
9. De celebratione ~~dominorum~~ divinorum officiorum.
10. Quae sacramenta debent dare gratis.
11. Indulgentias quas debent populo nuntiari
12 De celebratione festorum.
15. De uniformi modulatione in ecclesiis (i t. d. obacz w Wiśniewskim)

w Przyłkowicach Trajana 1828 Hadriana Chotomski ptaki

na końcu:) Edita sunt hae constitutiones et publicatae per Venerabilem Patrem dominum Nankyenem Epum Crac. Anno Dni M°CCC° vicesimo sexto Nona Octobris

peg. 59–74. IV (z. 3/4. Kart! 1331 r.

Sequuntur constitutiones dni Johannis (Jana Grota + 1347)

(wiadomość krótka w Wiśniewsk. II p. 300) Quoniam ut ait Augustinus in libro de fide . . . . .

na końcu:
Edita sunt et publicatae haec constitutiones per venerabilem patrem Dominum Joannem .. (jak w Wiśniewskim II. 300) episc. Crac. sub A. 1331 in oppido Opatovien. in crastino s. Mariae Magdalenae

peg. 74–79. V (Kart 13) (1378?)

Ista sunt constitutiones dni Floriani
Początek: In nomine Domini Amen. Cum ad . . . presentem synodum. orrigendos subditorum excessus tanto ferventius assurgere prelatus debeat. (po 2 kartach różnych rzeczy

pag. 79–101 (Wiśn. II p. 300) Sequuntur constitutiones dni VI Wysch Petri (Kart 6.): Parvus fons crevit in fluvium magnum

~~pocz~~ Iste sunt Constitutiones Petri Wysz Ep. Crac. presens synodi Wyslicie m CCC nonagesimo sexto in crastino beatorum Apost Simonis et Judae (wspomina że miał wprzód w Krakowie inny synod)

pag. 101–113 Secuntur constitutiones in alia synodo editae.
początek ~~Parvus fons crevit in fluvium magnum~~
Petrus Dei grat Episcopus Crac. sacrosanctae Ecclesiae protonotarius ad futuram perpetuam memoriam nostrorum quam presentium subditorum benignam et paternam informationem

VII K. 27.

pag. 113–166 Constitutiones Alberti Ep. Crac.
Sub anno 1423 in Synodo Crac.

Expliciunt constitutiones Venerabilis viri Dni Petri Wysz D. G. Ep. Crac. Item Secuntur constitutiones Alberti D. Gr. Ep. Crac. Titulus: In nomine domini nostri Jesu Christi in quo vivimus moriemur et sumus. Ita utrumque titulum ponit. Et primo de Sacramento Baptismi: Adam primus hominum ad imaginem

na końcu:

Expliciunt Constitutiones Rev. in Chro patris Dni Alberti D. G. Ep. Crac. Sub Anno Dni Mil. Quadrigentesimo Vicesimo tertio Sacro sancta Synodo Crac. Edita et promulgata.

Statuta Thomae episcopi Cracoviensis. Mscpt pap. in 4to Kart Kart 12 (z XV wieku) (w bibliot Czartoryskich Nr. 1293 O. – r. 1398 był w posiadaniu J. Czackiego)
Karta 1, „Licet a praedecessoribus nostris... (Jest to arty kut 12 De habendis et legendis statutis „praedecessorum nostrorum videlicet Nankeri, Floriani, Johannis Floriani Petri Petri Alberti, Sbignei et nostris).
Karta 2: „ Jhesus Christus Maria. Thomas Dei gratia Epus Cracovien.
Cum ex debito pastoralis officii ... et publianda.(1) Cum unicuique in rebus suis agendis
(Koniec) Karta 12 verso: „Ne ideo clerici promovendi se temere excusantes ignorantiam" de hujusmodi nostro Statuto valeant pretendere aliqualem. – Sequitur ultimum capitulum ante inceptionem huius. De habendis et legendis Statutis diocesanis."
Wyelmoszny mu panye szadeczskyemu Nymu wyelkyemu nyeprzyaczelowy"
(Jest tu statut Synodalny Tomasza Strzępińskiego bisk. Krak. z d. 9 Maja 1459 – bez daty i [illegible] za końcem.)

119

1455

arcellinus	Marcellin
	9.
	2 6. 7. 10. 20. 26.
	4 6. 7. 7.
2. 5.	1. 7. 12. 27.
	14

Statutum Joannis Lutkonis Episcopi Cracovien pro universa diocesi. Mspt. papierowy z 1ej połowy XVI wieku in 4to Kart 13 (przedostatnia udarta do połowy) obejmuje:

Joannes Dei gratia Episc. Crac. ad perpetuam rei memoriam... De decedentium ecclesiarum diocesis nostrae Cracov. personarum... succurrere nos condecet... Datum Cracoviae in Capitulo generali pro festo S. Stanislai in Maio A. D. 1467 celebrato. (str. 1-7. – extinguit et abolet statuta de anno gratiae Joannis Grotonis episcopi quod incipit: „Cum eos quos vivos diligimus diligere debemus et mortuos"... et Bodzantae episcopi quod incipit: „Dudum per Johannem Episcopum piae memoriae"... Annum gratiae *„quem a festo Circumcisionis Domini sive a prima die Januarii universa Polonia sed et nostra Cracoviensis incepit ecclesia" habeat decedens intestatus ita numerare incepit ecclesia habeat quarsi in Januario Februario et Martio decesserit, habeat quartam partem proventuum, remanentibus 3 partibus pro successore cui etiam ad seminandum tenebitur relinquere aestivalia. Qui in mensibus Aprili Majo et Junio vita excesserit habeat medietatem fructuum, altera medietate pro successore reservata. Qui in Julio, Augusto et Septembri obierit accipiat 3 partes proventuum, quarta pro successore reservata. Si in Octobre, Novembre et Decembre obierit omnes fructus percipiet.)

2) Vaticinium Rethici Doctoris Medici et Astronomi de electione Regis Poloniae post obitum Sigismundi Augusti 1571 (str. 8ma)

3) Joannes D. gr. de Lasko Sanctae eccl. metrop. Gneznen. Archiepiscopus et primas universis et singulis... Salutem in domino. Etsi multa contra transgressores sint statuta per varias Constitutiones Ro. Pon. et Sanctorum Patrum regulas: Nihilominus

episcopi quo ad suas dioeceses aliquid specialiter suis statutis
soliti sunt aut facere aut determinare ... [illegible] est [illegible]
nostri praedecessores in diocesi Gnesnensi ultra Statuta
provincialia quasdam constitutiones brevissimas et fa-
cillimas promulgaverant, quas nos in sinodis nostrae
diocesis celebratis publicavimus aliqua addentes a[illegible]
tollentes. Omnibus igitur..mandamus.. ut praefatas
constitutiones habeant; dalej Statuta str 9–26 jak się
zdaje nie całe. Są tu rozdziały:
De vigiliis mortuorum.
Clerici tonsuram competentem... habeant et mulieres
suspectas non foveant – De concubinariis sacerdotibus –
Concubinarii adulteri non absolvantur – Plebani vicarii
non visitent tabernas – In stippis non longe sedeant –
A coreis taxillis sertis sint alieni (ne in coronis seu
crinalibus incedant) – Ad novas missas non mendicent –
Curati personaliter resideant et sacramenta super mulficiati
ministrent et absque pacto – Eucharistia praecedente lumine
portetur – Baptisent in ecclesia – Usuras mercamonia non
exerceant – Usurarii careant sepultura – Nullus sepelia-
tur in ecclesia excommunicatus – Gratialistae non admittan-
tur celebrare – Patronis benedicantur panes tempore
Paschae – Nullus clericus officiet in ecclesia non institutus
– Intrusus intra mensem si non dimiserit est excommuni-
catus – Clericus recipiens decimam alienam est excommu-
nicatus – Fons Eucaristia servetur, corporalia, palla
nitida sint. – Flasam stanneam habeant ad conservan-
dum vinum – Tres patrini ad maximum circa baptisimum –
.... Pecunias fraternitatis non dent.
(jest to tosamo co drukowane: Statuta diocesana pro diocesi
Gnesnensi 1512 (Impressum Cracoviae A. 1513. XIX Calendas Februarias,
in aedibus Johannis Haller. 4to Kart 6.)

Synod dyecezalny krakowski r. 1580.

Acta et Constitutiones Synodi dioecesanae Cracoviensis A. D. 1580 die 14 m. Martii Ilzae habitae (per Petrum Myszkowski episc. Crac.) fol. Kart 2

Synodus peracta in ecclesia parochiali Ilzensi d. 4 Martii 1580 praesidente Petro Myszkowski episc. Cracov. praesentibus Stanislao Krassinski Archidiacono, Christino Drosdowski Canonico eccl. Crac. ejusdem Ecclesiae nuntiis, Andrea Karwiczki Wąchocensi, Thoma Polanowski S. Crucis Calvi Montis, Nicolao Luboraczki Pokrivnicensi, Nicolao Sandecensi Abbatibus et aliis omnibus Abbatibus, Praepositis, Collegiatis et nuntiis aliarum ecclesiarum

1) Uchwalono wezwać wszystkich duchownych aby się co do obyczajów trzymali przepisów Synodalnych dawniejszych i ustaw kościelnych, aby posiadający beneficya, wypełniali przywiązane do nich obowiązki (z wyjątkiem tych którzy bawią przy dworze Króla, przy Zakładach naukowych lub przy Biskupie), i aby ci co niemają święceń, postarali się co najspieszniej o takowe – pod zagrożeniem kary.

2) Synod zezwala na pobór pieniężny (subsidium pecuniarium) dla Króla na wojnę z Moskwą.

3) Nakazuje się aby podczas wojny z Moskwą po kościołach odbywały się suplikacye o szczęśliwy progres wojny.

4) Nakazuje się aby wszystkie kościoły, mianowicie parafialne posiadały postyllę polską przez Jezuitę Jakuba /: Wujka :/ z Wągrowca wydaną.

5) Ponieważ w Kościele Katedralnym Krakowskim i w innych Kollegiatach zbyt wielka jest liczba mszy funduszowych i anniwersarzy, którym kapłani miejscowi wydołać nie potrafią: Synod uchwala, aby Biskupi podług Ustaw Koncylium Trydenckiego zaradzili temu (przez redukcyą?).

6) Aby się Wizytacye Archidyakonów podług Ustaw Koncylium Trydenckiego odbywały.

Petrus Miskowski
eps Crac. sst. (Pieczęć)

(Liber Archivi Capituli Cracov. in fol. Nr. 23, oryginał pisany na 2 kartach z pieczęcią.)

1593 dioec. cracov. 122

Constitutiones synodi dioecesanae cracoviensis A. D. 1593 d. 29 mensis martii celebratae fol. ff. 1–4 (w dziele: Constitutiones dioecesanae cracovienses in diversis synodis sub Georgio Card. Radziwil, Bernardo Maciejowski, Petro Tylicki episc. crac. sancitae jussu Petri Tylicki praelo mandatae fol. – oraz w dziele: Synodus dioecesana a Petro Gembicki ep. crac. celebrata 1643 cui accessere Constitutiones in diversis synodis promulgatae. Cracoviae ex off. Andr. Petricovii fol.)

(Prawo 3626) i edycya Cracoviae 1593. 4to (w bibl. Walew.)

Synod ten rozpoczęty authoritate Georgii Radziwił tit. S. Sixti presbyt. cardin. administratoris episcopatus cracov. d. 29 marca 1593 w kościele katedralnym i w 2 dni potem w kollegiacie S. Michała na zamku dokończony

Poleca się wydrukowanie dzieła: Processus parochorum informatorius

Studenci mają być przyjmowani do szkół tylko za świadectwem nauczycieli

1601 diec. cracov. (Prawo) 123

Constitutiones synodi dioecesanae Cracoviensis celeb. ratae a. D. 1601. X. Kal. Junii. Cracoviae in off. architypogr. regia (azati 1601: 4° str. 82 i K. Kersala) – drugi raz:

Constitutiones synodi dioecesanae cracoviensis a. 1601. X Calend. Junii celebratae, praesidente Bernardo Maciejowski ep. crac. fol. st. 3+12 (w dziele: Synodus dioecesana a Petro Gembicki ep. crac. celebrata 1643 cui accessere Constitutiones in diversis synodis promulgatae. Cracoviae ex off. Andr. Petricovii. fol.)

Uchwalono fundować seminarium dla duchownych, na uposażenie przeznacza biskup 2 altarye S. Małgorzaty przed zakrystią i S. Tomasza Kantuarien. w kaplicy Tomickiego w Kościele Katedralnym.

Uchwalono fundować dom dla księży chorych i starych i na ten cel ma iść spadek po księżach zmarłych ab intestato

Poleca baczność na włóczących się ubogich dziadów i na założenie domów przytułków dla ubóstwa.

Poleca założenie archiwów w kollegiatach, klasztorach i znaczniejszych kościołach. aby chowano transsumpta oryginały zaś oddano dla zrobienia nowego Liber beneficiorum (De institu. endis archiviis pag. 16 oryg. edyc.)

Kalendarze nie powinny być bez cenzury duchownej drukowane

Na examinatorów dyecezalnych wyznacza kanoników i profesorów niektórych uniwersytetu Krakow. – a na komisarza causarum między innemi Kaspra Cichockiego kanonika sandomirskiego.

tenże sam synod:

Constitutiones synodi dioecesanae Cracoviensis celebratae A. D. 1601. X Kalend. Junii. Cracoviae in Officina Architypogr. regia Lazari A. D. 1601. 4º. str. 82. k. 1

Sam synod odbyty praesid. Bernardo Maciejowski ep. crac. str. 5–18

Epistola pastoralis ad parochos dioecesis cracov. Bernardi Maciejowski ep. crac. Dat. Cracoviae Calend. Junii 1601. str. 19–82. (mowi że pisał nakształt listu pasterskiego kardynała Radziwiła mutatis mutandis)

(list ten nieco zmieniony później często drukowano w synodach prowincyonalnych.)

(Zakazuje w nim zrzucać djabła z wieży kościelnej, palenia sobotek a s. Jan chrzc.)

Ten synod przedrukowany z opuszczeniem wstępu przy synodzie diec. Krak. Gembickiego 1643 fol.

Na tymże synodzie 1601 uchwalono aby Żydom niewydzierżawiano dóbr (podług Bulli Pawła V i Piusa V i Constit. provinc. fol. 114), aby żydzie nie chowali sług [illegible] i mamek chrześcijańskich pod karą dla żyda 100 grzyw. a dla sługi chrześcijan. więzienia (Constit. anni 1565)

Constitutiones synodi dioecesanae cracoviensis Cracoviae in ecclesia collegiata SS. Omnium A. D. 1607 d. 18 Sept. celebratae praesidente Petro Tylicki episcopo cracov. fol. ff. 13-18 (w dziele Synodus dioecesana a Petro Gembicki ep. crac. celebrata 1643 cui accessere Constitutiones in diversis synodis promulgatae Cracov. fol.)

Wyznacza się deputatów do sprawy kompozycyi od dziesięciny a na koszta ich podróży przeznacza się quarta pars simplae contributionis cleri.

Na utrzymanie seminarium mają opaci i klasztory męskie i żeńskie płacić simplam contributionem co 3 lata (n. p. opat tyniecki 200 zł., mogilski 100 zł. sandecki 5 zł. ksieni starosandecka 60 zł. staniątecka 30 zł. ibramowicka 10 zł.) biskup wyznacza z kopalni kieleckich na ten cel 200 zł. rocznie

Na księży chorych ma każdy kapłan robiący testament wyznaczyć 2 złp.

Wyznacza się kontrybucyją z opatów męskich i żeńskich na utrzymanie deputatów na trybunał koronny.

Constitutiones dioecesanae Cracovienses in diversis synodis sub Illustr.mis et Reverend.mis Dominis Georgio Cardinali Radziwil, Bernardo Maciejowski, Petro Tylicki Episcopis Cracoviensibus sancitae et promulgatae. Jussu Ill.mi et Reverend.mi Domini Petri Tylicki Episcopi Crac. praelo mandatae. Cracoviae, in Officina typographica Andreae Petricovij A. D. 1608. 4to Kart niel. 22. Znajdują się tutaj:

a) Constitutiones synodi dioecesanae Cracovien. d. 19 Martii 1593 celebratae per Georgium Radzivil tit. S. Sixti Presb. Cardin. perpetuum Administratorem episcopatus Crac. in ecclesia cathedrali Crac. d. 19 Martii 1593 inchoatae et duobus postea diebus in ecclesia collegiata S. Michaelis continuatae et consummatae. karta 3–4 (kart 2)

b) Constitutiones synodi dioecesanae Cracoviensis celebratae A. 1601 X Cal. Junii praesidente Bernardo Maciejowski ep. Crac. karta 5–11 (kart 7)

c) Constitutiones synodi A. D. 1607 d. 18 Septembris Crac. in ecclesia Collegiata SS. Omnium celebratae praesidente Petro Tylicki epis. Crac. karta 12–15a (kart 3½)

d) Promulgatio Bullae S.mi Domini Pauli V. Romani [illegible] 3 Idus Aprilis 1607 — karta 15b—21 (kart 6½)

Constitutiones Synodi dioecesanae Cracoviensis. Cracoviae in Ecclesia Collegiata SS. Omnium die 3 mensis Maii A. D. 1612 celebratae, Praesidente Illustris. et Reverendis. Domino D. Petro Tylicki Episcopo Cracovien. Duce Severien. Cracoviae, in officina Andreae Petricovii typographi regii A. D. 1612. 4to (Kart 1 [illegible]) (Prawo 4740)

k. 32. – od str. 13 – 25 idzie Bulla Coenae Domini [illegible] ogłoszenie przez Pawła V. Roma XIII Calend. Maji [illegible] 1612; pierwszy raz ogłosił ją Sixtus V. Romae III No[illegible] 5 Aprilis 1586 r. – od str. 26 – 32: Modus instituen[di] [illegible] iuventutis ex decreto synodi ab Academia Cracovien praescriptus. [Romae, pridie [illegible] Aprilis 16[illegible]]

Constitutiones synodi dioecesanae cracoviensis Cracoviae in ecclesia collegiata Sanctorum Omnium A. D. 1612 d. 3 Majii celebratae, praesidente Petro Tylicki episcopo cracov. fol. st. 19–30. (w dziele: Synodus dioecesana a Petro Gembicki ep. crac. celebrata 1663 cui accessere Constitutiones in diversis synodis promulgatae. Cracoviae fol.)

Scholares vagi bez pism rekomendacyjnych nie mają być przyjmowani do szkół.

Publikuje się do zachowywania: Modus instituendae juventutis ułożony przez profesorów akademii krakowskiej Główne zasady w edukacyi: 1) pietas (w tym celu mają się uczyć w szkołach na pamięć katechizmu Bellarmina lub Ledesmae i w niedzielę popołudniu z niego być examinowani w kościele; nauczyciel winien wprzód złożyć professionem fidei i bibliotekę jego przejrzeć wypada. 2) gubernatio vel regimen scholasticum (uważać na naukę łaciny, karności ma się odbywać bez zbytniego bicia; wykładać należy grammatykę łacin. podług Cornelius Ultrajectinus. grecka podług Clenarda; autorów brać: Grzegorza Nazianz. Ezopa, Plutarcha, Cycerona listy, de officiis, Ovida, Wirgila, Sannazara, Justyna, Flora, Curtiusa, Sallustiusa, Janickiego poemata, Herburta historię – Uczyć się mają: Katechizm Canizyusza, Computus ecclesiasti-

muzyki, Arytmetyki. Dorośli mają się uczyć rano i po: południu po 4 godzin, młodsi po 2 godzin.

po: 1621 dioec. cracov. (tytuł sztychowany) (Prawo 3317)

Reformationes generales ad clerum et populum dioecesis cracovien. ab ... Martino Szyszkowski episcopo cracov. in synodo dioecesana sancitae et promulgatae A. 1621 d. 10 Februarii. Crac. in officina Andreae Petricovii. fol. k. 6. ft. 186 (Konstytucye; Kiss. 263. Compendium doctrinae christianae, Catechismus, Descriptio officiorum Archiconfraternitatis Compassionis Christi, Instructio ad visitationes ecclesias-trico et numerus ecclesiarum secularium et regularium cracov. (vice) in dioecesi cracov. W Krakowie kościołów prócz Katedry i klasztorów 33 (z kollegiatami) dekanatów 49 prócz tego 50) Dekanat P. Maryi w Krakowie (do którego kościoły: 1. S. Jakuba. 2. S. Benedykta. 3. Sebastiana. 4. SS. Szymona i Judy. 5. S. Krzyża sławiański 6. S. Piotra 7. S. Macieja. 8. S. Jana. 9. S. Marcina. 10. S. Szczepana. 11. WWSS. 12. S. Wojciecha) 51) Dekanat S. Floriana w Krakowie. (do którego kościoły: 1. S. Mikołaj. 2. S. Anny. 3. S. Maryi Magdaleny. 4. S. Leonarda. 5. S. Wawrzyńca. 6. ~~[illegible]~~ 6. S. Jadwigi. 7. SS. Filipa i Jakuba. 8. S. Walentego. 9. Miłosierdzia Bożego 10. S. Małgorzaty. 11. S. Krzyża. 12. SS. Piotra i Pawła. 13. Szpital nowy dla Księży. 14. S. Idziego)

Wyznaczamy fundusz na kapellę muzyczną złożoną z 30 osób śpiewających i grających w Katedrze Krakow. której tam pierwej nie było.

Przypomina się dekret Zygmunta Augusta dany w Wilnie d. 1 Marca 1556 którym nakazano drukarzom i księgarzom dawać księgi do cenzury duchownej

Nakazuje się konfiskować wydane przez ~~[illegible]~~ drukarzy krakowskich książki: Szkatuła Kupidyna, Frant, Obrona listów

toruńskich
Przypominamy nasz rozkaz dany w Bodzęcinie d. 12 lute-
go 1620 którym zakazaliśmy drukować kalendarze póki
takowe od rektora i astrologa uniwersytetu przejrza-
ne nie będą: co się komunikuje ~~[illegible]~~ drukarzom krakow-
skim Andrzejowi Piotrkowczykowi, Maciejowi Jędrzejow-
czykowi, Stanisławowi Germańskiemu, Franciszkowi
Cezaremu, Antoniemu Wosszyńskiemu, Marcinowi
Hofterinowi, Sebastianowi Fabrowicowi, Stanisławo-
wi Jastrzębskiemu.
Zakazuje się rektorowi uniwersytetu krakow. zajmować
się cenzurą książek, co należy do biskupa, lecz ma
tylko czuwać nad sporządzeniem dobrych kalendarzy.
Zakazuje się pojedynki i turnieje przy których byli patrini
a to na mocy koncylium trydenckiego (Sess. XXV. cap. 19)
pod karą exkomunikacyj.
Dysputy i konkluzyje w kościele zakazują się.
Zakazuje się prześladować żydów i tak już nieszczęsliwych,
jednak niewolno im używać chrześciańskich towarzyszy
drukarskich - księgi żydowskie mają iść wprzód do cenzury.
Poleca się odnawiać stare obrazy święte, lub gdyby były bardzo
zniszczone spalić a na to miast nowe dać malować. Zaka-
zują się obrazy: Adama i Ewy gołych, S. Anny z 3 mężami (co
przeciwne historyj św.), Zwiastowania P. Maryj w ten sposób iż
dziecię Jezus leci w powietrzu niejako do łona P. Maryj,
Obrazy P. Maryj w ubiorze zbyt świeckim (lecz ma tu być brany
za wzór obraz P. Maryj Częstochowski) Obrazy Maryj Magdaleny
pół nagiej lub z wieńcem kwiatów na głowie, Sztychy niemieckie
wyobrażające Pana Jezusa trzymającego dzieci na ramieniu, Ad-
rian papież pisał do Tarazyusza patriarchy konstantynopol. iż nie
~~wypada~~ Chrystusa malować w kształcie baranka tylko człowieka Krzy-
że na nagrobkach które się depcą niepowinny być. Nad nowym obra-
zem ma być cenzura z dziekana i z proboszczy. Zakazuje się portretowa-
[illegible]

Boże męki mają być koło dróg stawiane.

Synodus dioecesana ab illustr. Petro Gembicki episcopo cracov... celebrata Cracoviae in ecclesia archipresbyterali A. 1643 cui accessere Constitutiones in diversis synodis sub... Georgio Cardinali Radziwił, Bernardo Maciejowski, Petro Tylicki, Martino Szyszkowski episcopis cracov. sancitae et promulgatae. Ex officina Andreae Petricovii fol. k. 1 (tytuł sztychow na którym synod ołtarz P. Maryi, okna malowane w kościele P. Maryi) k. 1 (tytuł drukow. a na odwrocie sztychow herb Gembickiego) k. 1 (~~dedykacya~~ przedmowa biskupa) st. 1–40 (Constitutiones synodi dioecesanae Cracoviensis in ecclesia archipresbyterali B. V. M. in circulo Cracov. sita 1643 d. 11 Octobris et duobus sequentibus celebratae)

(jest i osobno w bibl. Krak.)

Ustanawia się nowy dekanat spiski w którym 7 kościołów parafialnych

Ustanawia się nowy dekanat lubelski i do niego wciela się dawny dekanat chodelski.

Książki podlegają cenzurze duchownej przed drukiem pod karą 100 dukatów.

Mowa biskupa na synodzie.

Bulla Urbana VIII. „Coena domini" 1627 o exkomunikacjach

Dodany zbiór synodów dieczalnych a) Radziwiła z r. 1593, Maciejowskiego 1601, Tylickiego 1607, Tylickiego 1612 na rozkaz Tylickiego przedrukowane b) Reformacia Szyszkowskiego 1621.

130

Synodus dioecesana
ab Illustr. et rev. Dño
Dño Petro Gembicki
Episcopo Cracovien. Duc
Severiae celebrata
A. D. 1643 fol.
13 Jan

Fr. Joannes Paulus de Tyrna
Rov. Theol. Doct. coenobii
S. Petri et Pauli majoris
Glogoviae Ord. Praedicat.
Prior

1) Annus Jubilaei quem sancta
mater ecclesia Romana fovet
et retinet. Glogoviae excudit
Joachimus Funccius
1625. 4o   A. A – S. [illegible]

2) Fidelis persuasio de celebra-
nda solemniter Jubilaeo
[illegible] consignatis. [illegible] 4o
A – H.   [illegible]

Constitutiones synod.
dioecesanae Cracoviensis
Cracoviae in aul. Colleg. Episc.
d. 3 m. Maii 1612 celebratae
praesidente Petro Tylicki
ep. Crac. Cracoviae in off.
Andr. Petricovii 1612. 4º
K. 1 ft. 32

Acta synodi dioecesanae
Chelmensis ab ill. Matthia
Lubienski ep. Chelm.
Crasnostavia habitae a.
1624 d. 18 m. Junii
Zamoscii in typogr. Academ.
excudebat Simon Nigelius
A — N 4º

c. D. N. Urbani Papae VIII
hujusmodi [illegible] Com-
[illegible] Praefectus
Congregationis [illegible]
[illegible] Romae [illegible]
Collegio [illegible] Ord.
[illegible] 1631. [illegible]
Roma Id. Januar 1631.

Constitutiones dioecesis
Cracoviensis in diversis
synodis sub Georgio Card. Ra
dzivil, Bernardo Macieiow
ski, Petro Tylicki episcopis
Crac. sancitae, iussu Petri
Tylicki ep. Crac. in unum
datae. Crac. in off. Typogr.
Andr. Petricovii 1608 4°
K. 22. fol. nn.
d. 29 Mart. 1593 Crac. Ra
dziv. — d. X Cal. Junii 1601
Crac. Bern. Macieiowski —
— Crac. d. 18 Sept. 1607
in cul. MSS Petri Tylicki

pilnie protazowane ozgran
odnawiany [illegible] [illegible]
roku 1611 [illegible]
fol. 319

-ukkiego w Rudze-
Oycu Bratu Dyrekto
Actae Tessyma
Zakonn Braci Xrzyzow
Franciszka Św. Reformat
de Observantia Zaczą
O wszystkie sumnie
i poczynali ięgo Fran
Xięgi nadanie z listami
ktore na wiosze
z Tamtego zaś dnia
nie ... Brata ...
na Kolumbuszego Cuflat
Zakonu Braci mniejszych
Franciszkanów Conventualów.

Deutsch geschriebenen
Abschrift von Deutsch

Synodi Archidioec. Gnesn.
Dioecesisque Gnesen. A. D. 1602 ... conventibus
Gnesnen. Calissi. et Lovicii
celebratis decreta etc.
Item sine adjunctae aliquot Consti
tutiones ex Synodo Gnesnens.
A. 1593 ... Lovicii celebrata.
Cracoviae typ. Andr. Petricovii
1602. 4° Kart 11.

Synodus dioecesana Gnesnensis
ab Alberto Baranowski Archiep.
Gnesn. habita Lovicii A. 1612 d.
9 maji Cracoviae in of. And. Petricovii
1612. 4° K. 11

Foederum et pactorum
literae vel Compacta
inter Suec. Coronam et
et Reg. ? ? Reg. Regn.
Polon. Majest. superius
scripta A. 1616 ? hac
ideo cul[?] ? typographia
Johannis ? ?
No. A. 13.
nidy ? ? ? III
D. 25 ? 1813

Si multiplicibus esse
quis Jacobus pie defuncto
vum Spirits juventus a
munditias ? theologiae Dij
putabo ad quem propria
a thesi locum respondit
esse in Acad. Heidelbergensi
Ammonium Sixtenium
honori et Mro
Fleischmann M. Georgii
K. 4 Jhr. 56 1596. 40
Dedi Nicolao Hoffm. fugi
Gladiero Halipoli
27 Sept 1597.

Vincens magis compensat
virtutis Christi Dominus
Flagrans h. ex off. Jonas
Funccij 1626 4° K. 4 fol. 21

Multi fideles Domi[illegible]
ad victoriam cujus triumphum
decantant [illegible]
[illegible] manifestata [illegible]
h. 61. Jonas Funccii 1627.
4° K. 6. fol. 74.

Synodus dioecesana ab.... Casimiro a Lubna Łubiański episc. cracov.. celebrata Cracoviae in ecclesia archipresbyterali A. D. 1711 die 6 m. Octobris et aliis duobus sequentibus diebus. Typis Francisci Cezary... fol. k. 2. ft. 56. (Prawo 4649)

Spis kościołów w dyecezyi Krak.

Poleca się przy każdym kościele w Krakowie pewną tylko ilość dziadów ustanowić.

Upraszać papieża aby święto S. Jana Kantego na dzień 19 Octobr. wyznaczone przeniesione zostało na trzecią niedzielę tegoż miesiąca.

Ponieważ magistraty świeckie i ludzie nieuksztatłceni przywłaszczają sobie sądy o czary i częstokroć krew niewinną przelewają i osoby nieraz zmuszone do kłamania pławią lub torturami męczą w końcu okrutnie palą lub ścinają – zakazuje się świeckim sądzeniu tychże czarów które sprawy mają być odesłane do sądów duchownych.

Prezydował na tym synodzie sam rektor a na zakończenie miał mowę Piotr Praczlewicz Dr. i Prof. Teolog. kanonik kolleg. WWSS. i rektor uniwersytetu krakow.

Rozporządzenia biskupie dla dyecezyi Krakow. drukowane w Rubrycelach

R. 1755 Na jutrzni ciemnej zakazują się hałasy (matutinum tenebrosum) – i zrzucanie kota w garnku z popiołem
Zakazują się wszelkie intermedya teatralne w Kwietnią niedzielę (loco matutinae et concionis habitae)
Zakazuje się palenie sobótek i tańcowanie wokoło drzew na Św. Jana Chrzciciela – jako zabytek pogaństwa.

R. 1756 Zakazuje się śmigust czyli polewania wodą na Wielkanoc, ~~…~~ się za mają to na kazaniach karcić.

R. 1757 Zakazuje się branie z kościoła chorągwi i krzyżów i obchodzenie z niemi po polach i domach na Wielkanoc.

R. 1767 metryki krztu mają być podawane do Sądów grodzkich oraz spisy ludności do kancelaryi biskupiej

R. 1775 Zmniejszenie świąt w Galicyi.

R. 1775 Zmniejszenie świąt w Królestw. Polskiem.

R. 1780 Kuny żelazne aby przy kościołach zniesione były.

R. 1781 Zalecenia X. Biskupa Krakowskiego:
Strzelanie w święta Wielkanocne i Bożego Ciała podczas procesyi zakazane.
Zasiatka dziwaczne i Stanie Słomy w Boże Narodzenie zabronione, równie jak rzucanie owsa na Xiędza w Św. Szczepan.
Świętka wożenie i wysadzanie żaczków z wierszami w Kwietnią niedzielę zakazane
Pogrzebki N. Maryi P. przy kościołach farnych i zakonnych aby nie były odprawowane.
Spustoszałe kościołki przy miasteczkach i wsiach oraz nadpsute Kaplice, figury i krzyże mają być zniesione.
Krzyże przy drogach bez rzniętych wyobrażeń i dziwacznych przysad aby były ustawiane.

(19) 133

Zw.: Andrzej Stanisław Kostka biskup krak. zwołuje synod dyecezalny krak. na dzień 22 stycznia 17[illegible] w kościele N. P. Maryi w Krak. odbyć się mający; [illegible] 1[illegible]11 nie było synodu. Processus pro congregando Clero ad Synodum dioecesanam Crac. Cracoviae d. 7 Octobr. 17[illegible].

Szkic 1. — Do rozprawy.

O ile do poznania ustawodawstwa kościoła w Polsce potrzebném jest zupełne wydanie statutów synodalnych tak prowincyjonalnych jak dyecezalnych i jakie warunki rzeczonemu wydawnictwu ustanowić by należało? ref. **ks. Polkowski**, czł. kor. Akad.

Synody dyecezalne dyecezyi Krakowskiéj.

(Załuski wymienia 9. — X. Fabisz 18. — X. Z. Chodyński w Encyklopedyi kościelnéj 38).

1. Nankera z r. 1320, *drukowany w Star. pr. pols. pomn. IV, 1.*
2. Tegoż z r. 1324, *X. F., X. Z. Ch.*
3. Jana Grota z r. 1327, *X. F., X. Z. Ch.*
4. Tegoż w Opatowie odprawiony r. 1331, *drukowany w Star. pr. pols. pomn. IV, 33.*
5. Bodzanty z r. 1355, *X. F., X. Z. Ch.*
6. Tegoż z r. 1356, *X. F., X. Z. Ch., Volumina legum I f. 98 mylnie 1369.*
7. Floryana Mokrskiego z r. 1373, *drukowany w Star. pr. pols. pomn. IV, 46.*
8. Piotra Wysza z Radolina t. r., *Mss bibl. Jagiellońskiéj.*
9. Tegoż z r. 1396 w Wiślicy odprawiony, *drukowany w Star. pr. pols. pomn. IV, 51.*
10. Wojciecha Jastrzębiec z r. 1422, *X. F., X. Z. Ch.*
11. Tegoż w Krakowie r. 1422 odprawiony, *drukowany w Star. pr. pols. pomn. IV, 61.*
12. Zbigniewa Oleśnickiego z r. 1425 *w Lublinie.*
13. Tegoż z r. 1425 w Sandomierzu. *X. Z. Ch.*
14. Tegoż z r. 1428 w Sandomierzu. *X. Z. Ch.*
15. Tegoż z r. 1436, *drukowany w Star. pr. pols. pomn. IV, 87.*
16. Tegoż z r. 1446, *X. F., X. Z. Ch.*
17. Tegoż biskupa z r. 1451, *X. F., X. Z. Ch.*
18. Tegoż biskupa z r. 1453, *X. F., X. Z. Ch.*
19. Tegoż biskupa z r. 1454, *X. F., X. Z. Ch.*
20. Tegoż biskupa z r. 1454, *X. Z. Ch.*
21. Tomasza Strzempińskiego z r. 1459 w Krakowie, *drukowany w Star. pr. pols. pomn. IV, 101.*
22. Jana Lutka z Brzezia z r. 1462, *X. F.*
23. Tegoż Statut z r. 1467, *drukowany w Star. pr. pols. pomn. IV, 136.*
24. Jana Rzeszowskiego z r. 1472 w Wiślicy, *Acta Actorum Capit. Crac. II, 78.*
25. Tegoż z r. 1478, *X. F., X. Z. Ch.*
26. Piotra Gamrata z r. 1544. *X. F., X. Z. Ch.*
27. Samuela Maciejowskiego w Wiślicy z r. 1547, *Mss w bibl. Jagiellońskiéj.*
28. Tegoż z r. 1549, *X. F., Acta Actorum Capit. Crac.*
29. Andrzeja Zebrzydowskiego z r. 1554, *X. F., X. Z. Ch.*
30. Piotra Myszkowskiego z r. 1580 w Iłży, *Mss w Arch. Kap. Kujawskiéj.*

31. Tegoż z r. 1589, *Acta Actorum Capit. Crac.*
32. Jerzego Radziwiłła z r. 1593, *drukowany osobno.*
33. Tegoż z r. 1594. *Cwierczowicz* i *X. Z. Ch.*
34. Tegoż z r. 1597, *X. Z. Ch.*
35. Bernarda Maciejowskiego z r. 1601, *drukowany.*
36. Tegoż z r. 1607, *X. F., X. Z. Ch., jest to raczéj Tylickiego z r. 1608, drukowany.*
37. Piotra Tylickiego z r. 1612, *drukowany.*
38. Marcina Szyszkowskiego z r. 1621, *p. t. Reformationes, drukowany.*
39. Jana Olbrachta z r. 1634, *X. F., X. Z. Ch.*
40. Piotra Gębickiego z r. 1643, *drukowany.*
41. Kazimierza Łubińskiego z r. 1711, *drukowany.*
42. Andrzeja Załuskiego w r. 1759 zapowiedziany do skutku nie przyszedł.

Synody dyecezalne dyecezyi Poznańskiéj.

(Załuski wymienia 4. — X. Fabisz 9).

1. Między 1251 a 1253 odprawiony przez legata papieskiego.
2. Roku 1420 za Andrzeja Gosławickiego, *drukowany w Star. pr. pols. pomn. IV na końcu.*
3. — 1430 za Stanisława h. Ciołek, *Acta Capit. Posn.*
4. — 1450 za Andrzeja Opatińskiego, *Acta Capit. Posn.*
5. — 1459 za Tegoż, *Acta Capit. Posn.*
6. — 1469 za Tegoż, *Acta Capit. Ecc. Cath. Posn.*
7. — 1471 za Tegoż, *Acta Capit. Ecc. Cath. Posn.*
8. — 1476 za Tegoż zapowiedziany — do skutku nie przyszedł, *Acta Capit. Posn.*
9. — 1482 za Uriela Górki statut *de anno gratiae, drukowany w Archiwum Teologicznem II, 516.*
10. — 1501 za Jana Lubrańskiego, *odpis u X. I. P. z akt kapitulnych.*
11. — 1511 za Tegoż w Łowiczu dla Archidiakonatu Warszawskiego, *Acta Capit. Posn.*
12. — 1554 za Andrzeja Czarnkowskiego (?) *X. Fabisz.*
13. — 1557 za Tegoż, *odpis u X. I. P. z akt kapitulnych.*
14. — 1561 za Tegoż, *drukowany w Archiwum Teologicznem II, 216.*
15. — 1564 za Tegoż, *drukowany w Archiwum Teologicznem I, 80.*
16. — 1578 za Łukasza Kościeleckiego, *X. Fabisz.*
17. — 1594 za Tegoż, *confer. Pliscius sermo Synodicus.*
18. — 1607 za Wawrzyńca Goślickiego, *Mss w aktach kapituły.*
19. — 1608 za Andrzeja Opalińskiego, *notaty X. Jabczyńskiego.*
20. — 1621 za Tegoż, *drukowany w Arch. Teol. I, 505.*
21. — 1622 za Tegoż, *Mss w Arch. kapit. Pozn.*
22. — 1628 za Lubieńskiego, *odpisany u mnie z Mss bib. kapit. w Poznaniu.*
23. — 1642 za Szołdrskiego, *drukowany osobno.*
24. — 1689 za Stanisława Witwickiego, *drukowany osobno.*
25. — 1720 za Krzysztofa Szembeka, *drukowany osobno.*
26. — 1739 za Stanisława Hozyusza, *drukowany osobno.*

Synodus dioecesana Leopoliensis praesidente illustr. ac
rev. d. d. Stanislao a Grochowce Grochowski Dei et Apostolicae
Sedis gratia Archiepiscopo Leopoliensi, Abbatiae Sieciecho-
viensis perpetuo administratore. In Ecclesia metropolitana Leo-
poliensi A. D. 1641 die 3 mensis Julii inchoata et quinta eius-
dem finita. Leopoli, in Officina Michaelis Sloska, Archiepiscopa-
lis typographi A. D. 1641. 4to Kart niel. 44 (Sign. A–L)

Synod ten (następny po synodzie dyecezalnym Solikowskiego lwows-
kim w r. 1583) rozpoczął się d. 3 Lipca 1641 i trwał 3 dni. Byli na nim
prócz arcybiskupa prałaci lwowscy: Jan Solikowski Decanus proboszcz
trembowelski, Stefan Wydżga Praepositus proboszcz Chodorostawski,
(Stanisław Lubieniecki J. U. Dr. Archidiaconus proboszcz grodecki i buski
bawił wtedy w Rzymie), Andrzej Trzebinski Custos, nominat Sufragan,
proboszcz Kalikowski, jezierzecki, Kałuski, (Jan Karol Czołchański
Scholasticus nie był przytomny) – dalej Kanonicy lwowscy: Stanisław
Staniszowski prob. halicki, Jan Rojowski prob. Kołomyjski, Łukasz Wit-
kowski pleban jaworowski, Walenty Skrobiszowski J. U. Dr. Oficyał ge-
neral. prob. sokołowski, Samuel Koziarski prob. sniatyński, Piotr Marosz-
czyński Phil. Dr., Stanisław Truskolawski proboszcz Kąkolnicki —
wreszcie prawie wszyscy (dziekani proboszcze, owie plebani, Kapellani, prebendarze
mansyonarze, wikaryusze, pomiędzy którymi Daniel Wilczek J. U. Dr.
praebendarius ad S. Petrum in Suburbio, proboszcz malechowski, Albert Ru-
minski Dr. Phil praebendarius ad S. Albertum, 8 wikaryuszów kościoła
Katedralnego, dalej: praebendarius ad S. Stanislaum, praepositus S. Catha-
rinae in Arce, 3 mansionarii Arcis inferioris, Capellani Milesiani
et Boimorum, praebendarius ad S. Laurentium, altarista ad S. Lazarum,
praebendarii ad S. Marcum, ad S. Joannem, ad S. Annam, ad S. Crucem, Alta-
rista S. Rochi, Chrysostomus Janecki J. U. Dr. proboszcz rohatyński, Jacobus
Krystanowic proboszcz dawidowski, Tomasz Szyszkowski dominikan pleban
Krotoszyński i Kościejowski, Adrian Piotraszowski franciszkan pleban w Czyszkach,

Laurentius Świewic Komendarz w Rumnie, Sebastian Sp... proboszcz w Wojnitowie i Chocimierzu, Szymon Wojna proboszcz w Nadwornie, Martinus praepos. Czernensis, Stanislaus Mokrzecki praepos. Nadvornensis et Lozanensis, Martinus Jaworski praepos. Janoviensis, Jacobus Brzedilecki praepos. Dolinensis, praepositi Żuroviensis, Zariczoviensis, Brzozdoviensis, Grzymaloviensis.
Synod rozpoczął się mową: (Sermo Valentini Skrobiszowski J. U. D. Canonici et Officialis generalis Leopoliensis in Synodo post Votivum Sacrum d. 3 Julii 1641 habitus - kart 9.)
Ustawy Synodu. Cap. I. De eligendis examinatoribus ad parochiales ecclesias. - Wyznacza się 7 examinatorów. - Do pierwszej tonsury przystępujący powinien umieć czytać i pisać, jeżeli jest z obcej dyecezyi ma mieć dimissorias. Przystępujący ad Minores Ordines ma mieć świadectwo od Proboszcza miejscowego i od nauczyciela szkoły, oraz ... pismienną ad vitam. Na Subdyakona ma mieć 22 lat, a na Księdza 25 lat wieku; powinien umieć śpiewać, być obeznanym z Rubrum Breviarii et Missalis oraz z Ceremoniami Kościelnemi. ... Miesiąc przed ordynacyą czyli wyświęceniem ma się udać do ... cyata lub Dziekana swego i tam wywiesi się z rodu wieku i zachowania; we środę przed wyświęceniem uda się na tak zwane interstycyum; ... i examin do Subdyakona. Illegitimi, haereticis parentibus nati, interdicti, excommunicati, minores natu, non confirmati, rudes, insigniter dehomicidae, adulteri, usurarii, ebrietati dediti, servi, insigniter deformes, hermaphroditae, caduco morbo laborantes rejiciendi sunt a sacris ordinibus.
Cap. II. De Commissariis seu Judicibus Causarum Curiae Romanae. Wyznacza się 6 Sędziów do spraw osób duchownych.
Cap. III. De poenitentiariis. - Wyznacza się 6 Spowiedników cum facultate absolvendi a casibus reservatis. Jednakże: Abortum procurantes, et Medici visitantes aegrotos inconfessos, tylko za specyalnem pozwoleniem Loci ordinarii mogą być rozgrzeszeni.
Cap. IV. De vicariis. Sakramenta mają być bez zapłaty administrowane, wolno tylko dobrowolne dary przyjmować. Żądający zapłaty ma być karany 3 grzywnami. Ad munus patrinorum non admittendi: haeretici, schismatici, excommunicati, impuberes, non confessi, concubinarii, religiosi. Munus patrinorum pociąga za sobą cognationem spiritualem et impedimentum matrimonii pomiędzy ojcem, matką i dziecięciem a osobą trzymającą do chrztu. Przed wschodem i po zachodzie słońca nie powinien się chrzest

odbywać. Do polewania głowy przy chrzcie ma być używana łyżka i ma się polewać nad osobną miednicą. Kommunikować tajnie niewolno. Kitkary po pierwszej godzinie w nocy mają już być w domu u siebie. Księża mają chodzić w sutannach czarnych. Podczas niesienia Św. Sakramentu mają Żydzi w domach swoich się zamykać.

Cap. V. De ordine Sacrarii. Podczas processyi z Św. Sakramentem, lud i Księża mają mieć głowy odkryte. Spowiedzi nie wolno słuchać in Sacrario.

Cap. VI. De altaribus desolatis. Ponieważ w Kościele Katedralnym wiele jest ołtarzy przy których dla szczupłej dotacyi mszy św. odbywać nie [illegible]: więc poleca się połączenie kilku razem. Mszę św. zaś [illegible] się do 15 gr. polsk. które potrzebne są na dzienne utrzymanie Księdza. „Neque eleemosynas et oblationes ecclesiis, altaribus, crucibus, imaginibus, locis factas laicis licet usurpare" (Concil. Trid. Sess. 25, „Quia sacerdotes et Cap. Sanctorum 10. q. 1.)

Cap. VII. De erigenda domo pro infirmis et senio confectis sacerdotibus. — Na [illegible] tego domu przeznacza się połowę legatów ad pias causas [illegible] saeculares factas, oraz kary synodalne i [illegible] dyecezalnego.

Cap. VIII. De hospitalibus. — Zatwierdza się erekcya Hospitales S. Lazari. Poza szpitalem wolno tylko żebrać tym którzy mają znak miejski; [illegible] i zdolni do pracy żebracy mają być wydaleni. [illegible] i [illegible] powinien [illegible] od [illegible] [illegible] z Żydów i [illegible] i Żydów. — Dziewki chrzescianki aby nie karmiły Żydowskich dzieci pod karą 100 gr. [illegible] na Żyda, a [illegible] na dziewkę.

Cap. IX De Schola ecclesiae metropolitanae. Kantorowie mają codziennie bywać w Kościele na Mszach [illegible], godzinach kanonicznych i mszach które śpiewać mają. Nad Szkołą i rektorem jej ma czuwać Scholastyk Katedralny z Magistratem miasta, który ma też czuwać aby w prywatnych domach nie trzymano studentów.

Cap. X. De impressione et venditione librorum. — Aby żaden z Księgarzy nie ważył się drukować lub sprzedawać książek które nie były cenzurowane przez Officyała generalnego, stosownie do Edyktu Zygmunta I z r. 1523 contra [illegible].

Cap. XI. De [illegible] [illegible] seu [illegible] [illegible]. — Według dawnego porządku jest 7 [illegible] 1) we Lwowie 2) Gródku, 3) Dunajowie, 4) Rohatynie, 5) Żydaczowie, 6) [illegible], 7) [illegible], do których [illegible] się co dawniej należą.

[illegible] prywatnych zwłaszcza po dworach dużo się w dyecezyi namno-
żyło niestety: są one albowiem devastatrices kościołów parafialnych.

Cap. XII. De officio Decanorum. — Dziekani powinni przynajmniej 2 razy do roku wizytować wszystkich plebanów księży, magistrów szkół i kantorów i takowych do życia przykładnego badać. W klasztorach zakonnic niewolno bez pozwolenia biskupa celebrować. Przy zakładaniu nowego kościoła powinien biskup kamień [illegible] kłaść. Na utrzymanie kościołów parafialnych przeznacza się także quarta funeralium t.j. od pogrzebów) —

Cap. XIII. De officio parochorum. — Parafianie mają się na Wielkanoc w swym kościele parafialnym spowiadać i komunikować sub denegatione sepulturae ecclesiasticae. Księża mają mieć książki potrzebne: Rituale novum, Mszały, Metryki chrztów i ślubów, Konstytucye synodalne, Odpisy fundacyj. — In pavimentis ecclesiae in sepulchris nulla crux sculpatur.

Cap. XIV. De publicandis ex ambona. — Mają być 3 zapowiedzi przed ślubem. Jeżeli ruska niewiasta schizmatyczka ma brać ślub z łacinnikiem, powinna przyjąć ritum latinum. Obrazów [illegible] niewolno w kościołach bez pozwolenia biskupa wystawiać. Na drzwiach kościelnych ma być przybita tablica z napisem: „Huc ingredi nemini liceat cum bombardis." Dziekani powinni się starać, aby kościoły w dawnych spisach wymienione a dziś opuszczone, do swych dekanatów zostały przyłączone. Takiemi są kościoły: Zarucicensis (Zarudzie ?), Podziemnensis (?), Chotbacensis (Horbacze ?), Drohobuzensis (Drohowyże ?), Rudkoviensis, Kuropatnicensis, Czartoriscensis, Bukaczoviensis, Cessibicensis, Niemcinensis i inne w aktach wymienione. [illegible] się obnosić po kościele pateny dla całowania.

Cap. XV. — De executione. — Poleca się zachowywać dawne urządzenia uchwalone na Synodzie Lwowskim Jana Solikowskiego z roku 1583. —

Spis

Synodów dyecezalnych Łuckich

1519 An. Pauli Algimunt ducis Olszanensis ep. Statutum dioecesanum (wspomina Synod z r. 1607), - niewydany.

1580 A. Victorini Wierzbicki episcopi luceor. Synodus dioec. (wspominają: Decretales SS. Pontif. pro regno Poloniae, pag. 5) — niewydane.

1589 A. Acta Synodi dioecesanae Luceoriensis per Bernardum Maciejowski episc. luceor. (diebus 26, 27 et 28 Februarii) 1589 celebratae, edidit Zeno Chodyński. Varsaviae 1875. 8vo ppg. 48.

1597 Synodus dioecesana Luceoriensis Janoviae celebrata per Bernardum Maciejowski episc. luceor. (Constitutiones Synodales Bernardi Maciejowski ep. luceor. wspomina Synod z r. 1607 i Decretales SS. Pontif. pag. 46, 92). — niewydane.

1607 d. 15 Septembris Janoviae Synodus dioec. luceor per Martinum Szyszkowski episc. luceor. celebrata.
„Synodus dioecesana Luceoriensis celebrata A. D. 1607. XVII.
„ Kal. Octobris, ab illustr. Francisco Simoneta episcopo Fulgina-
„ tensi Sed. Ap. Nuntio approbata. Zamoscii, Martinus Lenscius
„ excudebat 1607." 4to kart 38.

1621. Synodus dioecesana Luceoriensis in A. D. 1621 celebrata
„ sub illust. Andrea Lipski episcopo Luceoriensi, Cancellario
„ Regni. Cracoviae in offic. Franc. Caesarii 1621." 4to (w bibl. Ossolińs.)

1628 d. 10 Maii Janoviae, Synodus dioec. Luceor. Achatii Grochowski episc. luceor. celebrata. – niewydane.

1641 d–m. – Luceoriae. „Constitutiones Synodi dioecesis „Luceoriensis in A. D. 1641 celebratae; Jussu illust. Andreae Gembicki episc. Luceorien editae. Cracoviae in „offic. Andreae Petricovii 1641." 4to Kart 36.

1684 d. 30 Septembris in Brześć litewski. „Synodus Luceoriensis et Brestensis per illust. Stanislaum in Magna Witwica Witwicki Episcopum Luceorien. et Brestensem celebrata „die 30 m. Septembris. 1684. Varsaviae, excudebat Carolus „Schreiber (1684)." 4to Karta 1, str. 61.

(?) 1720 Synodus Joachimi Przebendowski episc. Luceor. „Constitutiones Synodales dioecesis Luceoriensis et Epistola pa„storalis Maciejoviana. Varsaviae 1720." 4to (tak przytacza Andraszek: Catalogus librorum Congregationis Schol. Piar. Varsavien. – a za nim Jocher Obraz bibliogr. Tom III str. 315 Nr 7566 – jednakże mylnie, bo niebyło synodu w r. 1720 – i jak się zdaje był to exemplarz Synodu z r. 1684 z wydartym tytułem.)

1726 d. 21. 22. 23. Octobris. Luceoriae: „Constitutiones syno„dales diaecesis Luceoriensis et Brestensis ab illustr. „Stephano Boguslao a Rupniew in Januszowice Rupniewski „episcopo Luceorien. et Bresten. Luceoriae in eclesia cathedrali „latae, celebratae et promulgatae A. D. 1725 d. 21 m. Octobris „et aliis duobus sequentibus. Varsaviae, typis Schol. Piar. (1726)" Fol. kart 63.

(?) – Synodus dioec. Luceorien. ab Andr. Stan. Załuski episc. luceor. celebrata. (Tak wspomina sam Andrz. Stan. Załuski w Epistola indicans Synodum dioecesanam Cracoviensem iż w dyecezyach Płockiej, Chełmińskiej i Łuckiej odprawił Synody, nieprzytaczając jednak roku. – co niepewne.)

Synody dyecezalne Łuckie

1519 Statutum dioecesanum Pauli Algimunt Ducis Olszanensis episc. (Mscr.)
1580 Synodus Victorini Wierzbicki episc. (Mscr.)
1589 Acta Synodi dioecesanae Luceoriensis per Bernardum Maciejowski Episc. Luceor. A. D. 1589 celebratae, edidit Zeno Chodyński Regens Semin. dioec. Vladislavien. Varsaviae 1875. 8º (30 kop.)
(odbył się w końcu Lutego 1589 w Janowie.) t. j. 26 Febr. et 27 Febr.
1597 Synodus Bernardi Maciejowski Janoviae cebrata (Mscr.)
1607 Synodus Martini Szyszkowski typ. impr. Zamoscii.
1621 Synodus Andreae Lipski typ. impr. Cracovie (jest w bibl: Ossolińsk.)
1628 Synodus Achatii Grochowski Janoviae celebrata. (Mscr.)
1641 Synodus Andreae Gembicki typo impr.
1684 Synodus Stanislai Witwicki typo impr.
1720 Constitutiones Synodales dioecesis Luceoriensis (cytuje Fabisz – lecz podobno nie było Synodu)
1726 Synodus Stephani Bogusłai Rupniewski typo impr.
— Synodus Andreae Załuski (ostatni ?)

1589 diec. lucor.

Acta Synodi dioecesanae Luceoriensis per Bernardum Maciejowski episcopum Luceoriensem tribus postremis diebus Februarii A. D. 1589 celebratae, edidit Zeno Chodyński Regens Seminarii Dioecesani Vladislaviensis. Varsaviae, typis Czerwinski et Comp. 1875. 8vo str. 48. Obejmuje: Praefatio editoris (pag. 3–11 gdzie wspomina że ten synod odbył się w Janowie) – Series Synodorum dioecesanarum Luceoriensium (pag. 12–16 wylicza tu 12 synodów dyecezalnych łuckich). – Decreta et monita in Synodo dioecesana Luceoriensi edita et promulgata a Bernardo Maciejowski ... A. D. 1589 diebus 26, 27 et 28 Februarii (pag. 16–40.)

Wszyscy obecni w synodzie powinni złożyć professionem fidei podług formy nakazanej w Synodzie prowincyonalnym.

Wyznacza się 6 examinatorów co różnie dla proboszczych chcących otrzymać instytucyę.

Parochi illiterati et rudes mają umieć przynajmniej Mały Katechizm, aby nie byli zawieszeni w urzędzie swym.

Księża żyjący z nałożnicami lub niewiastami podejrzanemi mają być karani kanonicznemi karami, a jeżeli nie posiadają beneficyów, więzieniem i zawieszeniem w urzędzie.

W Kaznaszowie nie powinni w innym domu chować kucharek lecz powinni się wiktować w domu proboszcza lub razem.

Duchowne osoby powinni chodzić w pojedynczych długich sukniach z harasu lub sukna średniego i mają nosić tonsurę.

Księża powinni posiadać książki: Parvum Catechismum, Missale Romanum, Directorium Confessarii Polonici, Concilium Tridentinum, Index librorum prohibitorum, Catechismus Romanus, Confessariorum Manuale Navarri, Instructorium Conscientiae Ludovici Lopes, Armilla aurea Fumi etc.

Ma być zbierana składka w dyecezyi pro mittendis Judicibus Tribunalis Regni, ex Capitulo.

Mają być ustanowieni ... ani rurales, którzy 2 razy do roku powin= ni w dekanatach swych z proboszczami odbywać swe zgromadze= nia (Synodum suam)

Dawny podział dyecezyi Podlaskiej na 3 części (Janów, Mielnik i Sarnaki) i ona obejmowała te dekanaty: I Część dyecezyi: Miel= nicka: a) Dekanat pierwszy 13 parafii. b) Dekanat drugi 10 parafii. c) Dekanat trzeci 15 parafii. – II Część dyecezyi Janow= ska: a) Dekanat pierwszy 15 parafii. b) Dekanat drugi 12 parafii. – III) Część dyecezyi: Sarnacka: a) Dekanat pierwszy 15 parafij. b) Dekanat drugi 16 parafij. (To jest dawniej była podzielona dyecezya na 3 dekanaty; teraz zaś na 3 Archidya= konaty z 7 dekanatami i 96 parafiami.)

Staraniem będzie utworzyć Seminaryum dyecezalne w myśl uchwał Koncylium Trydenckiego. (Początek do Seminarium dyecezalnego zrobił Stanisław Gomoliński biskup łucki, który r. 1602 w Ja= nowie przy kościele S. Jana Chrzcic. osadził Dominikanów mających utrzymywać professora Seminarium. – Lecz właściwe Seminarium dyecezalne założył dopiero biskup Stanisław Łosickiego Witwicki r. 1685 d. 27 Czerwca w zamku biskupim w Janowie pod dyrekcyą spro= wadzonych xx. Kommunistów Bartłomieja Holzhausera.)

Prostinensis ecclesia. W Prostyni są 2 kościoły: S. Anny i S. Trójcy sły= nące cudami i posiadające nadane odpusty i spisane cuda.

W razie potrzeby pozwolił papież Leo podczas żniw i w święta praco= wać w polu

Posty w środę i sobotę zachowują się według zwyczaju.

Zwyczaje kalendarzowe: Zakazuje się pijaństwo podczas kolendowa= nia w czasie Bożego Narodzenia. – Święcenie złota, kadzidła i mirry w święto Trzech Króli – świec gromnicznych w święto Oczyszczenia P. Maryi – ziela w święto Wniebowzięcia P. Maryi ma być zachowane. – Zakazuje się chłopstwu aby z krzyżem i figurą Chrystusa zmartwychwstałego nie biegali po wsi ani też wodą się polewali podczas Wielkiejnocy, oraz aby w święto Wniebowstąpienia nie zrucano djabła, oraz aby nie urywali Dziewannę ziela (Artemesiae? – sobótki) w dzień Św. Jana Chrzciciela. – Kolendowanie i Święcenie owsa dla koni w dzień S. Szczepana oraz wina w dzień S. Jana Ewan= gelisty jest dozwolone. – Zakazuje się zaś wierzyć w zabobon, iż w dzień Młodzian= ków nie można moczyć się w drodze lub roboty rozpoczynać. =

Synodus dioecesana luceoriensis celebrata A. D. 1607. XVII Kal. Octobris ab illustr... Francisco Simoneta episcopo Fulginatensi Sedis apost. nuntio approbata. Zamoscii Martinus Lenscius typographus acad. excudebat A. D. 1607. 4º k. 38. (Prawo 4768)

Powiada w przedmowie Marcin Szyszkowski bisk. Łucki ~~[illegible]~~ iż zaprowadził w dyecezyi łuckiej: Jezuitów w Łucku, ~~[illegible]~~ Bernardynów (Francisc. minor. de Observantia) w Brześciu, Franciszkanów (conventual) w Krzemieńcu... Datum Janoviae 1607 d. 1 Novembr.

Synodus dioecesis luceoriensis odbył się w Janowie 1607 d. 15 Septemb. et consequent. per Martinum Szyszkowski episcop. luceorien.

Niewolno urzędu akuszerki powierzać innej kobiecie tylko tej która była examinowana z nauki Sakramentu Chrztu Św.

Zakazuje się podczas komunii klaść na graduscach miednie do zbierania pieniędzy — lecz komunia ma być darmo.

Po komunii i podaniu wina ma kumunikant popłukiwać wodą podaną z naczynia podobnego do kielicha srebrnego lub cynowego — zaś stawianie wody przed kościołem w naczyniach drewnianych do popłuczyn zakazuje się

Biskup dokonał wizyty wszystkich kościołów

Księża łacińscy popierać mają Unię ruską i w tym celu zaleca się książki polskie o unii wydane przez Hipacego Pocieja metropolitę i przez Piotra Skargę

Przypomina się statut dyecezalny Pauli episcopi luceoriensis 1519 i Constitutiones synodales dioecesanas a Bernardo Maciejowski pro tunc episcopo luceoriensi editas

Zakazuje się kupować i czytać Ephemerides astrologorum w których są przepowiednie z dyffamacyą [illegible]

1641 dioec. luceor.

Constitutiones Synodi dioecesis Luceoriensis in A. D. 1641 celebratae. Jussu illustriss. ac Rev. D. D. Andreae Gembicki D. et A. S. G. Epis. Luceoriensis editae. Cracoviae in officina Andreae Petricovii S. R. M. typographi A. D. 1641. 4to kart 36 (Sign. A – J.) /: na odwrocie tyt. drzeworyt herb Gembickiego i 6 wierszy tamż. ded. Andreae Gembiki episcopo Luceor...... Paulus Mirowski S. Theol. et Jur. U. Dr. Protonotar apost. Praepositus Kossycensis. (Wydawca) /: daty dnia Synodu niewyrażono wcale :/

Sermo ad clerum (Słowa) biskupa przy rozpoczęciu Synodu. (Kart 2)

Rubrica I De fide catholica.

Cap. 1. De obedientia Christiana et haeresibus detestandis (Synod przyjmuje zasady Concilii Tridentini et Synodi provincialis.)

Cap. 2. De scholis haereticorum. (Zakazujemy w dyecezyi Łuckiej otwierać szkoły heretyckie. Każdy pleban ma donieść biskupowi, jeżeliby się dowiedział, że który z parafian dzieci do szkół heretyckich posyła.)

Cap. 3. De caeremoniis ecclesiae. (Każdy pleban powinien posiadać Rituale Sacramentorum wydane dla Królestwa polskiego za rozkazem Synodu prowincyalnego (Wężyka) piotrkowskiego, pod karą 8 grzywien.)

Cap. 4. De Sanctissimo Sacramento. (Synod poleca używać formuły: Laudetur Sanctissimum Sacramentum.)

Cap. 5. De Seminario noviter excitato. (Kapituła Łucka obiecała oddać dobra Hłodynów i Łosice na Podlasiu dla Seminarzystów zapisane, któremi przez 18 zarządzała, i na początek tegoż Seminarium zobowiązała się dać 100 zł. i rocznie po 32 zł. płacić, według decyzyi z 3 Grudnia 1622. Plebani zaś

w całej dyecezyi mają podług taxy przyczyniać się dat=kiem na utrzymanie Seminaryi. – Forma professionis fidei.)

Rubrica II. De ecclesiis et earum cultu.

Cap. 1. De consecratione ecclesiarum et Indultis. (Kościoły nowo wystawione, mają być konsekrowane. Komissarz biskupi ma ~~xxx~~ sprawdzić Indulta na odprawianie mszy św. w oratoriach i kaplicach domów prywatnych.)

Cap. 2. De rectoribus ecclesiarum. (Zakazuje się plebanom używać tytułu Praepositus, jeżeli niemają na to erekcyi lub przy swem kościele nie mają 4 księży podwładnych.)

Cap. 3. De ordine in commendariis. (Zakonnik tylko tam gdzie niema świeckiego księdza, może być komendarzem).

Cap. 4. De metricis ecclesiae. (Plebani mają sami prowadzić metryki krztów i ślubów podług formy przepisanej.)

Cap. 5. De concionibus. (Zakazuje się reprezentacyi Passyi Chrystusa z intermediami podczas kazania w wielki Piątek, pod karą.)

Cap. 6. De fundationibus ecclesiarum et dotationibus altarium. (Proboszcze mają w zakrystyi mieć zawieszoną tablicę na której wypisane mają być wszelkie fundacyje i obowiązki dla ołtarzy, drugi exemplarz takowej tablicy mają złożyć do Archiwum biskupa.)

Cap. 7. De jurisdictione ecclesiastica. (In raptores decimarum, detentores censuum et occupatorem bonorum ecclesiast. extradantur citationes et monitoria.)

Cap. 8. De scholis noviter fundatis. (Potwierdzamy Collegia Academicorum w Białej na Podlasiu i w Ołyce na Wołyniu, oraz nowozałożone szkoły Jezuitów w Ostrogu. Niepotwierdzamy zaś szkół innych szkodliwych mianowicie w Kisielinie z Rakowa przeniesionych. Potwierdzamy fundacyją Mansionaristów w kaplicy kościoła Ostrogskiego koło Collegium, gdzie leży pochowany Chodkiewicz wojewoda wileń. hetman w. lit. którąto fundacyją świeżo żona zmarłego Anna Aloysia uczyniła ad decantandum Cursum B. Virginis.)

Cap. 9. De parochiis definiendis. (Lubo Synodus Lipsciana z r. 1621 polecila dziekanom uregulowanie ...

teraz wyznaczamy w tym celu dla Wołynia komisarzy: Officialem gener. Luceorien. cum Custode et Decano Rurali Olycensi. — Decretum Concilii Trident. de usurpantibus bona ecclesiastica. Sess. 22 De Refor. c. 11 wypis.)

Rubrica III De vita et honestate clericorum.

Cap. 1. De habitu (Stroju duchownego może używać ten tylko, który otrzymał pierwszą tonzurę.)

Cap. 2. De comis non alendis. (Nie wolno księżom nosić czupryn i włosów ad instar Ruthenorum Poporum)

Cap. 3. De praebendariis et altaristis. (Clerici in minoribus et Sacris, Praepositi hospitaliorum, Praebendarii vel Altaristae, mają w niedziele i święta w kościele być ubrani w komżę (superpellicum) i biret.)

Cap. 4. De residentia parochorum. (Proboszcze niemieszkający przy swych kościołach, tracą dochody takowych.)

Cap. 5. De testamentis clericorum. (Dziekani rurales mają dawać baczenie na to azali który z duchownych niezapisał co dla Seminarium lub Domu biednych Księży.)

Cap. 6. De sepulturis mortuorum. (Nie wolno się targować o pogrzeby, umarli nawet bezpłatnie powinni być grzebani na cmentarzu.)

Cap. 7. De pluralitate beneficiorum. (Posiadający [illegible] plura incompatibilia beneficia, mają takowe w przeciągu 6 miesięcy zrezygnować.)

Cap. 8. De contractibus et mercatura. (Zabrania się księżom trudnić się kupiectwem, dzierżawami, służeniem, oraz towarzyszyć kobietom.)

Cap. 9. De decimis. (Poleca się zachowywać ustawę Synodu prowinc. gniezn. lib. V. cap. 20 o dziesięcinach, oraz Dekret Concilium Trident. Sess. 25. De Refor. cap. 12)

Rubrica IV. De religiosis et regularibus.

Cap. 1. Religiosi Capellanorum officium exercentes. (Niemający pozwolenia biskupa, mają być z kapelenij usunięci.)

Cap. 2. De confessionibus, concionibus et processionibus religiosorum. (Nie wolno im spowiadać i kazań miewać bez pozwolenia biskupiego. Bez zezwolenia proboszcza niewolno im z krzyżem występować przy pogrzebach.)

Cap. 4. De Quarta funerali a religiosis usurpata. (Kwarta takowa

według Ustaw Synodu prowinc. z r. 1607 należy się proboszczom.)

Cap. 4. De venerabilis Sacramenti expositione et processione cum eodem. (Zakonnicy mają procesje tylko w kościele i po cmentarzu odbywać, a nie po ulicach; przy expozycji za pozwoleniem biskupa tylko, ma być 6 świec.)

Cap. 5. De legatis et proventibus ecclesiarum. (Zakonnikowi który administruje kościół parafialny, nie wolno przelewać legatów na klasztor.

Cap. 6. De religiosis in commendis manentibus. (Gdy podczas ostatniej wizyty wielu zakonników z obawy komendy swe opuściło, oświadczamy iż z prawa klasztory w których nie ma 12 mnichów podlegają wizytacyi biskupa.)

Cap. 7. De reservatione casuum. (Każdy duchowny winien mieć kartę na której są wypisane casus episcopo reservati i Bulla in Coena Domini – Tu przytoczone są casus reservati i Bulla Coenae Domini Urbani papae „Pastoralis Romani Pontificis vigilantia"... Romae 1624 Prid. Nones April.)

Rubrica V. De monialibus.

Cap. 1. De ecclesia et cultu divino. (Zakonnice mają odmawiać modlitwy, czytać Regułę zakonu, i nadzwyczajnego spowiednika mogą używać tylko 3 razy w roku.)

Cap. 2. De clausura. (Klauzura w klasztorach ma być według Ordynacyi Piusa V. przestrzegana.)

Judices synodales: Nicolaus Krasicki Suffraganeus et Archidiaconus Luceor. – Nicolaus Ramut Canonicus et Officialis gener. Luceor. – Petrus Uszyński Decanus Luceor. – Valerianus Wilczogorski J.U.D. Canon. Luceor. – Albertus Mitaczowski Scholasticus Luceor. – Joannes Koryski Praepositus Kodensis. – Custos Luceor. – Officialis per Podlachiam et tractum Brestensem – Decanus Bialensis. – Decanus Szereszoviensis.

Sermo Joannis Broscii Phil. et Med. Doct. S. Theol. Baccal. parochi Medirecensis. (na ostatnich 8 kartach. – Tu mówi że blisko 20 lat nie było Synodu – ten zaś odbył się w kościele katedralnym – ubolewa że w Kisielinie na Wołyniu otwarto szkoły Rakowskie z Krakowskiej dyecezyi wypędzone, powstaje na szkoły w Lesznie i na Commeniusa Dydaktykę – nie wierzy w rzetelność Unii ruskiego Kościoła, dopokąd Rusini nie przyjmą poprawionego Kalendarza. Sam Broscius przeszło 40 lat studiował tę kwestyę biorąc w pomoc spostrzeżenia astronomiczne i obiecuje wydać dzieło w tym względzie. – Mowę tę miał na zakończenie, drugiego dnia po otwarciu Synodu.) (Ostatnia stronnica próżna)

Synodus Luceoriensis et Brestensis per illustrissimum et reverendis. d. d. Stanislaum in Magna Witwica Witwicki Dei et Apost. Sedis gratia Episcopum Luceoriensem et Brestensem celebrata, Die Divo Hieronymo sacra 30 m. Septembris A. D. 1684. Varsaviae, Excudebat Carolus Schreiber. 4to Karta 1, str. 61.

Ma Caput I (§. 1–13) i Caput II. §. 1–8).

Synod rozpoczął się w Brześciu litewskim d. 30 Septembris 1684. Zgromadzeni byli na nim Pralaci i Kanonicy Kollegiat: katedralnej łuckiej i ołyckiej: Bedliński suffragan i archidyakon, Kowalkowski Praepositus, Dubrawski Decanus et Cancellarius, Łoski Custos et Officialis generalis Luceorien. Godlewski Custos Kijovien. et Officialis generalis per Podlachiam et Palatinatum Brestensem, Kliński Scholasticus, Gozniewski Canonicus Luceor. Złotoliński Canonicus Luceor. Custos, Tuszoski Scholasticus Olycen. Bachowski Cantor Olycen. Ułatowski Canonicus et alii Canonici, Decani rurales, Parochi et Religiosi monasteriorum.

Synodu niebyło w dyecezyi przez 40 lat [illegible] zeszło. Przypomina się tutaj Synod Gembickiego. I) Caput: De spiritu et reformatione morum ecclesiasticorum.

1) Poleca się Księżom czytanie książki naszej po polsku dla kapłanów wydanej.

2) Księża niechaj zostawią rolnictwo i spławianie do Gdańska wszelkim. Na ucztach weselnych i stypach niech nie bywają pod

Biskup ubolewa iż takie zaniedbanie w dyecezyi gdzie od zaś wizyt, widział koło kościołów staruszki, nieznające katechizmu. [pag. 35] (Cap II §.1)

Karą 10 grzywien, a to aby się nie opijali.

4) Zakazuje się księżom polować — 5) również chować niewiasty młodsze w domu u siebie — 6) przestawać z Żydami pod karą 6 grzywien.

7) Collationes seu Congregationes decanales in Decanatibus ruralibus mają się odbywać co 3 miesiące.

8) Proboszczowie raz w roku winni odbywać rekollekcye albo w klasztorach, albo w Seminaryum Janowskiem przez 3 dni.

10) Zakonnikom niewolno bez pozwolenia biskupa trudnić się obowiązkami pasterskiemi (cura animarum) według bulli Grzegorza XV. Romae Nonis Februarii 1622.

11) Poleca się modlić za Innocentego XI i Krola Jana III.

12) Ponieważ biskup poznański fundował w Nowej Jeruzalimie na Górze Kalwaryi Instytut Clericorum saecularium in communi viventium założonych przed 40 latami przez x. Bartłomieja Holtzhausera; — przetoż rządy w zamku powierzy-
Seminaryum przez nas założonego w Janowie Któremu to Seminarium
liśmy tymże xiężom Bartoszkom. przeznaczyliśmy na Kapitule jeneralnej wsie Hadynow i Dą-
widy, oraz nadajemy mu wieś Klonownica należącą do stołu biskupiego, Wójtostwo w Janowie, et Praepositoram
arensem S. Stanislai. Drugie Seminarium jest w Ołyce przy Kollegiacie fundowane przez Radziwiłłow i s.p. x. Zbirskiego suffragana.

II Caput: De cura animarum.

7) Od grobu w Kościele i na cmentarzu, od ślubów i administrowania sakramentów niewolno brać opłat.

Wymienieni dziekanie: wągrowski, łosicki, drogiczyński, bielski, janowski, brański.

Przy rozpoczęciu Synodu miał mowę sam biskup Trzki — przy zakończeniu x. Chryzostom Gołębiowski Augustyanin Doktor Teologii.

1684 diec. luceor.

Synodus Luceoriensis et Brestensis per illustris. ac reverendis. d.d. Stanislaum in Magna Witwica Witwicki Dei et Ap. Sedis gratia Episcopum Luceoriensem et Brestensem celebrata die divo Hieronymo sacra 30 mensis Septembris A. D. 1684. Varsaviae, excudebat Carolus Schreiber. 4to [redacted] K. 1, str. 61 (razem kart 32)

Spis prałatów i kanoników, którzy na tymże Synodzie byli: Bedlinski Suffragan. et Archidiaconus – Kowalkowski Praepositus – Dubrawski Decanus et Cancellarius – Loski Custos et Officialis gener. Luceor. – Godlewski Custos Kiiovien. et Officialis generalis per Podlachiam et Palatinatum Brestensem – Klinski Scholasticus – Gąsniewski Canonicus Luceor. – Złotolinski Canonicus Luceor. [redacted] Custos (Ołycki ?) – Tuszoski Scholasticus Olycensis – Bachowski Cantor Olycensis – Ulatowski Canonicus (Ołycki ?).

Oratio Episcopi Luceor. in Synodo Luceor. habita. (Od ostatniego Synodu (r. 1641 ?) dyecezalnego łuckiego upłynęło 44 lat

Ustawy Synodu: I) De Spiritu et reformatione morum ecclesiasticorum.

Nakazujemy aby każdy kapłan posiadał książkę naszą którąśmy po polsku o obwiązkach kapłańskich wydali.

Księża powinni pozostawić rolnictwo i spławianie do Gdańska osobom świeckim.

Zakazuje się uczęszczanie na bankiety na uczty weselne i pogrzebowe pod karą 10 grzywien.

Zakazuje się polować księżom.

Niewolno Księżom w domach swoich chować niewiast podejrzanych tylko wiekowe i zamężne.
Niewolno przestawać z Żydami pod karą 6 grzywien.
Collationes seu Congregationes decanales mają się odbywać co trzeci miesiąc na nich mają się odbywać sprawozdania o prowadzeniu się pojedynczych Księży, i raporta z nich mają się przesyłać Officyałom generalnym.
Proboszcze mają raz w roku przez 3 dni odbywać rekollekcyje w klasztorach lub w Seminarium w Janowie.
Każdy Kapłan powinien czytać Literas pastorales Cardinalis Maciejowski i niniejsze Ustawy synodalne.
Przypomina się Bulla Gregorii XV. Romae Nonis Februarii 1622: „Inscrutabili Dei providentia..." która duchownym świeckim i zakonnym zakazuje pełnić obowiązki Kapłańskie bez pozwolenia Loci ordinarii.
Neopresbyteri mają czwartą swą mszę odprawić na intencyą papieża Innocentego III. a wszyscy Kapłani raz w roku na intencyją Jana III króla polsk.
Poleca się się charitas mutua in clero.
Poleca się humilitas.
Zakazuje się pijaństwo Księżom.
Przed wyświęceniem mają być Kapłani examinowani.
Niewolno z jednego beneficyum na drugie przenosić się bez wiedzy biskupa.
Lubo już jest jedno Seminarium w Ołyce przy Kollegiacie przez Książąt Radziwiłłów i s.p. Zairskiego Sufragana fundowane: erygujemy jednakże drugie Seminarium w Janowie miejscu rezydencyi naszej w zamku, któremu na dotacyją przeznaczamy wsie Hadynow i Dawidy, wies biskupią Klonownica, Wojtostwo Janowskie przez nas zakupione i probostwo zamkowe S. Stanisława.; którego to Seminarium zarząd powierzamy xx. Komunistom (Clerici saeculares in communi viventes) których Kongregacya założona przez x. Bartłomieja Holtzhauser potwierdzoną została r. 1680 przez papieża Innocentego XI. i których Wierzbowski bisk. poznań. (r. 1683) osadził in Monte Calvariae Neohyerosolymis (w Górze pod Warszawą).

II) De cura animarum. Polecamy Katechizm nasz po polsku wydany. Kazania na temata mają być prawione w większych tylko miastach; po miasteczkach zaś i wsiach mają być prawione kazania złożone z 2 części: pierwsza część ma obejmować wykład ewangelii i niepowinna dłużej trwać jak półgodziny; druga część zaś ma być katechizmowa. Panegiryczne kazania rzadko tylko mogą być prawione. W kazaniach księża mają głównie powstawać przeciw pijaństwu.

Księża w komży tylko (superpellicium) w domu wdzianej, mają do kościoła wychodzić.

Zaleca się księżom ludzkie i łagodne postępowanie.

Księża mają młodzież w przedmiocie religii nauczać.

Za nim który kapłan z szlachcicem procesować się pocznie ma o tem Officyała lub Biskupa zawiadomić.

Księża mają lud wzywać do dopełniania swych powinności przeciw panom i urzędom.

Zakazuje się surowo przyjmować jakie datki przy spowiedzi lub za administracyą sakramentów; co do pogrzebów i dzwonienia mają przestać na tem, co strony dadzą dozorowi kościelnemu (Vitricus ecclesiae).

Plebani mają posiadać inwentarze gospodarskie na wypadek swej śmierci.

Na Synodzie tym byli także dziekani: węgrowski, łosicki, drogiczyński, bielski, [illegible] janowski, brański i inni księża.

Exhortatio Chrysostomi Gołębiowski Augustiniani Dr. Theol. (przy zakończeniu Synodu).

„Ruina populi maxime ex culpa Sacerdotum fuit."

S. Gregorius Homil. 8 in Evang.

Constitutiones synodales diaecesis Luceoriensis et Brestensis ab illustrissimo... Stephano Boguslao a Rupniew in Januszowice Rupniewski... Episcopo Luceoriensi et Brestensi Luceoriae in ecclesia Cathedrali ... latae, celebratae et promulgatae A. D. 1726 d. 21 mensis Octobris et aliis duobus sequentibus. Varsaviae typis Schol. Piar. fol. kart 63 (Sign A – Hh.,

cf. Synodus Gembicciana Witwiciana

W parafiach dekanatu [illegible]mienieckiego są Litwini tak zwana Stara Litwa, ci mają ritum latinum et sacramenta, święta zaś obchodzą z Rusinami co się zakazuje

Katolicy którzyby chodzili do zborów heretyckich mają być exkommunikowani. – Przeciwko sekcie Filiponów (secta Philippica seu Philipistae) występować gorliwie i wezwać Ruskich Biskupów aby ich niepopierali: Sekta ta świeżo się do dyecezyi tutkiej zakradła, na Wołyniu i Województwie Bracław.

Żydom niewolno w mieście mieć więcej synagog nad 1, nowych niewolno stawiać, Żydzi mają się odmiennie od Chrześcian ubierać, podczas processyi i noszenia Sakramentu mają uchodzić do domów i okna zamykać, niewolno im dzierżawić myt lub fabryk, (Sigism Aug. et Sigism. I. 1538 Stat.), niewolno im sług Katolickich trzymać pod karą 100 grzywien (Sig. Aug. Petric. 1562). Żydzi na Wielkanoc i Boże Narodzenie mają dawać łój proboszczom do lamp. Zakazuje się Katolikom żydowskie świece zapalać lub gasić, u nich tańcować, Emana osobę odgrywać, ich mace jeść.

Solet plerumque fieri quod Magistratus saeculares, rudes et illiterati mulieres ac puellas prohibitionem juris ignorantes ex levi suspitione maleficas, lamias, sagasque judicialiter proclamare, illas non confessas nec convictas

ad torturas, supernatationes aquarum et alia eruendae veritatis media, tandem ad ipsam mortem condemnare, taliterque sangvinem innocentem fundere non verentur: — to się zakazuje bo to należy do sądów d[illegible].

Sławne obrazy są w dyecezyi: Obraz cudowny P. Maryi w Łucku Kościele Katedralnym został cały wśród pożaru, w Podkamieniu in monte Sanctissimi Rosarii

Relikwie SS. Victoris, Victorini, Victoriae atque Gaudentiae Virginum item SS. Recessi patroni pala:tinatus Volhiniae et S. Joannis Cantii d. 21 Octobr. 1726 uroczyście do katedry łuckiej wprowadzone

— Biskup łucki Jerzy Chwalczewski z zakonu franciszkanów fundował katedralny kościół w Łucku, i zamek biskupi w Torczynie. — W Kodniu w kościele jest głowa S. Felixa Papieża, oraz ciała SS. Julii, Innocentii senatoris romani, Justiniani, Hila:rii et Candidae Mart. — W Białej w kościele jest ciało S. Wiktora Mart. sprowadzone z Rzymu przez Michała Radziwiłła w osobnej kaplicy.

Zakazuje się sprzedaż obrazków lichych świętych sprze:dawanych pod kościołami i robionemi przez chłopstwo,

Kościół katedralny w Łucku spalił się 1724, odbudowany ze składek i poświęcony d. 21 Oktobr. 1726.

Vicepraeposito Brestensi assignatur ecclesia S. Spiritus in suburbio Brestensi.

Circa Ecclesiam Praeposituralem Brestensem erigimus Seminarium Clericorum saecularium in commune viventium

~~[illegible]~~ Circa ecclesiam parochialem Camenecensem resident Clerici saeculares in commune viventes per Joachimum Przebendowski episc. luceor. ibi locati.

Osculum Patenae et Evangelii tylko przy ołtarzu ma być pozwalane

(i Spis parafij)

Archiva consistorii: Luceoriense et Janoviense in quibus Processus actorum civilium et criminalium, Libri Visitationum, Libri Rescriptorum quae Gratiosa ancillantur.

1398 d. 8 Septembr.

Statuta Synodi dioecesanae Plocensis A. 1398 die 8 Sep:
tembris in Plock per Jacobum Kurdwanowski Episc. Ploc.

Constitutiones Synodi Plocensis veterrimae: per reve:
rendissimum in Christo Patrem D. Jacobum Kurdwanowski
Episcopum Plocensem 1423 (?) celebratae. (Tytuł na papierze
dopisany w XVIII wieku. Mscpt in 4to. – na czele kart 5 papie:
rowych obejmujących: Treść rękopismu (karta 1–5) na końcu: Wy:
ciągnąłem Treść i czyniłem uwagi 29/30 Września 1798 roku
Tad. Czacki. – Wiadomość biograficzna o Jakubie Kurdwanowskim
Cprotaunie – podobno przez Janockiego – karta 1 czyli raczej 1 strona
– Tytuł pisany powyższy k. 1. na papierze
Sam rękopis pisany na pergaminie ma 28 kart in 4to, z tych
~~[illegible]~~ str 1–50 obejmują Constitutiones które ułożono na
Synodzie in Płoczko 1398 d. 8 Septembr.
str. 51 notatka: 1612 (d.) 24 die (niema miesiąca) vidi legi et per:
lavi praemissa et quae sequuntur Statuta .... Dr Laurentius
Wserecius Canonicus et poenitentiarius cathed. Plocen.
str. 52–56. Ustawy dodatkowe przez Jakuba Kurdwa:
nowskiego na kapitule w Płocku d. 26 Januarii 1423 uchwalone.
– na 1ej stronnicy stępel: J. A. Załuski – i 2 Biblioteki
Puławskiey XX. Czartoryskich.
Okładki skorzane na przodzie złocony herb Krolewski Stanisława
Augusta – na tyle złocony wybity napis: Stanislaus Augus:
tus Rex Poloniarum – Saeculorum posteritati – Vindicat
Nr (Czackiego) 1287 – Nr dziś 1287.
Początek:
In nomine sancte et individue Trinitatis patris et filii et
spiritus sancti ac gloriosissime dei genitricis virginis Marie
Ecclesie Plocen. ac mee singularis adiutricis domine et patrone
Amen. Jacobus dei et Apostolice Sedis providencia Episcopus
Plocen. Universis et singulis Abbatibus et Prioribus Preposi:
tis Decanis Archidiaconis Cantoribus Scolasticis Custodibus,

Cancellarijs ceterisque prelatis plebanis canonicis Capi-tulis Conventibus Monasterijs tam nostre Cathedralis quam eciam aliarum ac parochialium ecclesiarum Rectoribus ac universis et singulis tam secularibus quam religiosis ac Regularibus Clericis ac cunctis fidelibus per Civitatem et diocesim Plocen. constitutis Salutem in omnium salvatore et principium observanciam cum debita obediencia saluta-rem ex iniuncta officii debito cure pastoralis est divi-num cultum augere mores et vicia subditorum suorum corrigere.... idcirco.... circa premissa providere cupientes Summam quorundam Canonum sive constitutionum ac con-suetudinum dudum per nostros predecessores Episcopos Plocenses editorum.... unanimi consilio et assensu fratrum nostrorum Capituli nostri Plocensis ac venerabilium fratrum Floriani S. Marie in Czirwensko Sancti Augustini Canonicorum regularium et Johannis S. Adalberti in Castro Plocensi Sancti Benedicti ordinum et Monasteriorum Abbatum ac Conven-tuum quorumcunque ordinum ac prelatorum personatus dignitates vel officia ecclesiastica obtinencium nec non Rectorum Ecclesiarum parochialium ceterorumque subdito-rum quocunque nomine censeantur nobiscum in Synodo quam tunc in Ploczko de Anno D. 1398 die mensis Septem-bris 8a Consecracionis vero nostre secundo anno cum eis celebravimus constitutorum brevi et plano stilo ut faci-lius memorie comendari possint innovandum ac roboran-dum ut aliqua sive alia vel aliquas que et qui nobis in pre-missis [illegible] et utilia videbantur, per modum statutorum sive Constitutionum Synodalium duximus statuendis, quas sive que

(pro) Constitutionibus sive Statutis Synodalibus et nulla alia habere volu-mus. Ut autem constitutiones ipse ad singulorum noticiam perve-niant clariorem omnibus et singulis.... spatium trium mensium scribi et in suarum Ecclesiarum sacristiis reponi faciant....

De Constitutionibus
Statuimus quod Constitutiones huiusmodi sive statuta Synodalia quilibet ad synoda diocesana et ad convocationes Archidiaconorum ... secum afferant ... sub pena 6 grossorum monete pragensis in Synode et 4 gros. in convocatione vel visitatione Archidiaconorum.

De consensu et consilio Capituli nostri statuimus, quod horis sive Rubrica quoad divina officia in Plocensi ecclesia celebranda ad sint Praelati Canonici, Altaristae, mansionarii sive Vicarii iuxta regimen „qui in libro nostre Plocensis ecclesie qui Ordinarius sive „Speculum Chori nuncupatur, continetur" sub poena pro praelato 4, pro Canonico 3. pro Altarista et mansionario 2 gros. mon. preg. pro qualibet vice negligentie et dein sub privatione beneficii.

Quia ignorancia iuris.... neminem excusat, statuimus ut Statuta provincialia in Synodis provincialibus edita in nostra diocesi observentur.

De rescriptis
Litere vel rescripta mandata sive praecepta. Censurae ecclesiasticae, moniciones sententie, creationes, inhibitiones sive commissiones et alia ab episcopo vel officiali emanate debent exequi sub poena 1 sexagenae gross. preg. vel excommunicationis, suspensionis interdicti et privacionis.

De consuetudine
Sunt qui asserunt decimam non in valore sed iuxta ipsorum arbitrium esse dandam. Ideo decime prediales de omni grano solvantur sub excommunicatione.

De eleccione.
Capitula generalia bis in Anno in Nativitatis in Septembri et Purificationis in Februario B. M. V. festivitatibus celebrentur, ad que quilibet praelatorum et Canonicorum sub poena 1 sexagenae gross. prag. veniat. — Capitula generalia per 4 dies durare debent. — negotia magna vel ardua debent in capitulo generali tractari ;: de consilio Capituli, fr. Floriani abbatis in Czirwyensko, Johannis abbatis in Castro Plocensi et Ulrici praepositi S. Michaelis Plocensis et Capituli ipsius :/ Transgressores hujus puniendi poenis in Statuto qui incipit: „Cum iure „dictante si in ecclesiis etc."

De secretis Capituli non revelandis sub poena. Nemo recipiatur ad Capitulum nisi juret de tenendis secretis. In receptione debet solvi Praelatus 3 marc. Canonicus 2 pro Cappa, et vicarius praelatus 1, vicarius Canonicus mediam marcam mazovien. grossorum monetae Pragen. Cappalia.

De violantibus libertatem ecclesiasticam in bonis [illegible]
Violatores sunt puniendi poenis in Statutis provincialibus contentis et sunt ad beneficia inhabiles.

De solutione fraternitatis. Ultima die Capituli antequam fratres ad prandium recedunt debent solvere: Episcopus 15. Praelatus 6, Canonicus 4 gros. prag. et ultima die ante Vesperas Vigilias et die Crastina Missam pro fratribus decantent. Pecunia haec pro luminaribus in dictis vigiliis et missis converti.

De clericis peregrinis. Debent ostendere si sunt regulares, formatas sui ordinis, et seculares licentiam Episcopi vel Administratoris.

De officiis Archidiaconi. Potest tantum iudicare causas civiles sive iurgia.

pag 15 De officio Custodis. Debet in uno pergameno quaterno conscribere casulas, calices, libros ecclesiae et quolibet anno revidere.

De officiis vicarii. Rectores ecclesiarum non debent committere regimen et curam animarum vicariis sine licentia Episcopi.

De officio ordinarii. Episcopus debet diebus solemnibus missam in pontificalibus celebrare et decanus debet deputare 2 ex Canonicis ministrantes episcopo.

De distrahentibus bona morientium clericorum. Clerici tales debent puniri suspensione ab officio et laici vero excommunicatione vel privatione iuris praesentandi.

De maioritate, de obedientia. Clerici debent nobis iurare de observandis constitutionibus synodalibus. Clerici et regulares in missis et orationibus communibus pro serenissimis principibus Semovitho et [illegible] Johanne germanis ducibus ac illustris dominabus Alexandra Semowithi et Anna Johannis praedictorum coniugibus ducissas Mazovie devotas preces fundant, et idem populo comendent.

De contumacia et dolo. Omnes literae, mandata, episcoporum rescripta debent parrochianis in lingua vulgari explicari; et debent executionem in mandato iuxta formam subscribere clerici. Quilibet debet infra spatium 3 mensium habere sigillum proprium. Si persona citanda adiri non potest absque periculo vitae, executio sive citatio in ecclesiis parochialibus vel cathedrali debet fieri

De fide instrumentorum Rubrica.

Nullus instrumenta publica conficiat nisi prius coram episcopo vel Officiali autenticum creationis suae in Notarium publicum ostenderit.

De vita et honestate Clericorum Rubrica

Praelati Canonici caeterique beneficiati infra divina officia videlicet Matutinum, Primam, Tertiam missam Sextam Nonam Vesperas ac Completorium toccam (?) Albam sive superpillicium et Almucias ipsi prelati et Canonici de pellibus varii grisei "que Lopelicze dicuntur" ipsius varii ventribus ipsorum albis subductas, beneficiati de pellibus aspergellorum similiter ventribus ipsorum albis subductis – et omnes Prelati birreto nigro rotundo vel cum dependenciis ad aures more religiosorum, et diebus solempnibus Cappas sericeas vel alias deferant nec ipsam ecclesiam ultra medium sine superpilicio almuciis et birreto intreat, sub poena pro praelatis 12 pro Canonicis 8 et pro beneficiatis 4 gros. prag. p. 21.

De habitu clericorum

Vestes nec nimis longas, nec largas, nec excessive curtas vel strictas deferant nec rubei nec viridis coloris, virgatas aut scaccatas vel diversorum colorum paratas, nec laicalis vel histrionum formae, coronam sive clericam deferant (tonsuram), comam et barbam non nutriant, commercia laicalia non exerceant, ut sunt hastiludia, tornamenta vel macellariorum sive carnificum, inhonesta spectacula non visitent, claustra monialium sine licentia superiorum non intrent, ebrietatem commessationes vitent, balistas, arcus et alia non portent, ludos taxillorum vel alearum non exerceant! Pro cena tantum simul facienda possunt aleam vel scaccos ludere. Sed quia tempore moderno clerici manicas circa tunicas deferunt quae usque ad terram dependunt: ideo statuimus quod clerici huiusmodi manicas longas et largas ad modum gugularum clausas sive apertas infra sex menses deponant

De cohabitatione clericorum et mulierum

Statuimus ne quis clericorum in domo sua suspectas mulieres detineat, quas etiam dudum per nostrum certum processum de Anno D. M°CCC°XC° septimo de mense Augusti fovere ~~[illegible]~~ prohibuimus, sub poena,

De institutionibus. — Episcopus tantum potest recipere et intromittere clericos ad beneficia, praevie praestando juramento obedientiae et proclamatione generali sive Crida sive Citatione contra omnes quorum interest.

De clericis non residentibus. — Praelati et Canonici circa ecclesiam cathedralem, abbates, praepositi et priores circa ~~[illegible]~~, monasteria, rectores vero circa ecclesias suas parochiales residentiam faciant sub ~~[illegible]~~ suspensione per sex menses. Vicarii ecclesiae cathedralis debent residentiam facere juxta articulum statuti positi de officio vicariorum quod incipit: „Nonnulli ecclesiarum parochialium rectores etc."

De rebus ecclesiarum non alienandis Rubrica.
Circa hoc antiqua consuetudo (co do dobr) et Jus commune observetur. ~~[illegible]~~

De pignoribus.
Res sacrae ad usum ecclesiae non debent impignorari, et qui in pignus illas receperit per censuram ecclesiasticam, et ipse Judeus per suspensionem communionis Christianorum, 5 sexagenis grossorum monetae pragensis pro fabrica ecclesiae debent puniri.

De fideiussoribus.
Nullus clericus vel religiosus fideiussoriam cautionem pro qualibet persona ecclesiastica vel laicali facere praesumat, nisi de licentia episcopi.

De sepulturis.
Nullus clericus ac religiosus vel Conventus parochianum non suum vel quibus sepultura iuxta Statuta provincialia et synodalia sunt negata ut sunt manifesti usurarii, haeretici, praecipitantes in hastiludiis et tornamentis ipsa exercentes, excommunicati a Jure vel ab homine in publicis patibulis pro maleficiis suspensi sive condempnati morti si non fuerint confessi, ad sepulturam non recipiat. Pro sepultura autem non pactando sed per modum elemosinae sibi oblata recipiant.

De patronis crimen sacrilegii committentibus.
Patroni qui oblationes ad sacra altaria in ecclesiis vel pro sepultura datas, rapiunt, sunt excommunicandi.

De parochiis.
Nullus parochialis rector debet alienum parochianum ad confessionem recipere vel ei sacramenta ministrare, nisi occurrerit necessitas hoc est periculo mortis imminente - sub privatione beneficii vel excommunicatione contra laicos.

De iure patronatus. (de simonia) p. 35.
Si quis patronus ad beneficium praesentaverit ex commodo vel conditionibus, sit privatus ipso facto iure praesentationis.

De celebratione missarum.
Praelati et canonici diebus solempnibus, qui in Ordinario sive libro ecclesiae nostre nuncupato Speculum chori sunt conscripti, debent missas celebrare circa majus altare per ordinem; vicarii sive mansionarii singulis diebus mane post Tertiam ante Summam Missam que per Magistrum [illegible] et scolares solet decantari de Beata Virgine alta voce celebrare debent. Ordo describatur in tabula sive charta et affigatur in Sacristia.

De corpore Christi ad infirmos portando.
Si Corpus Christi ad infirmos deferre contigerit, sacerdos induat se superpelicio, posita stola in collo, clerico cum campanella vexillo et candela incensa praecedente. Sequentibus Christi fidelibus Corpus Christi 100 dies indulgentiarum juxta Constitutionem Urbani VI tribuimus. Portantes Corpus Christi ad domus prophanas non declinent neque ibi pernoctent.

De processione facienda feria 6ta
Processio fiat per cimiteria ecclesiarum cum vexillis canendo antiphona de S. Cruce: Protege et responsorio de Patrono, vel Antiphona Da pacem cum orationibus. In singulis ecclesiis post occasum solis campana pro pace et pro Salutatione B. M. V. ter pulsetur, cum indulgentia 40 dierum pro orantibus Pater noster et Ave Maria.

Rubrica de matrimonio contra interdictum ecclesiae contracto.
Nemo nisi sit ducalis praeeminentiae copuletur nisi bannis duarum septimanarum praemissis

De osculo pacis.
Post summas sive chorales missas, facta communicatione eucaristie singulis diebus dominicis vel festivis, osculum pacis praebeant populo per patenam. Feminis tantum minister imaginem vel librum osculandum praebeat, dicendo sic: Myr stała, et recipiens respondeat Amen.

De celebratione festivitatum per totum annum.

In Januario festa communia pro clero et populo: Circumcisio sive Octava Nativitatis Chri, Epiphania sive festum Trium Magorum, Natale SS. Fabiani et Sebestiani, ac Agnetis virg. Conversio S. Pauli. Festa ecclesiastica pro clero: Vincentii mart. — In Februario festa commun. Purificationis sive Candelarum, Agathae v., Mathiae Apost.; festa ecclesiast.: Dorotheae v. Petri Apost. ad cathedram. — In Martio festa comm: Natale S. Gregorii Doctoris, Annuntiationis; festa eccl. Thomae de Aquino, Gertrudis v. Benedicti confes.; — In Aprili fest. commun. Resurectio Domini cum duobus diebus sequentibus, S. Ambrosii Doct., Marci Evang. Adalberti, Georgii mart natalitia, Ascensionis Dom; festa eccles. alii dies sequentes per octavam Resurrectionis. In Rogationibus et die S. Marci fiant letanie et processiones ac jejunia. — In Majo festa commun: Natalitia SS. Philippi et Jacobi, Sigismundi, Inventio S. Crucis, Pentecostes cum 2 diebus sequentibus, Corporis Christi, S. Trinitatis; festa eccles. alii dies infra octavam Pentecostes. — In Junio: Nativitatis S. Johannis Bapt. natalitia SS. Johannis et Pauli ac SS. Petri et Pauli Apost., Visitationis B.M.V. — In Julio: festa comm. S. Margarethae, Mariae Magdalenae, S. Jacobi natalitia. — In Augusto: Laurentii, Assumptio Mariae, Bartholomei Ap., Augustini Doct., Decolatio S. Johannis Bapt.; festa eccles. Petri ad vincula, S. Dominici. — In Septembri caret — In Octobri: festa commun. S. Hedvigis, S. Lucae ev., Undecim millia Virginum, Simonis et Judae Apost.; festa eccles. Translatio S. Adalberti. — In Novembri festa commun: Oo Sanctorum, S. Martini conf. S. Andreae Ap.; festa eccles. S. Elizabeth viduae, Caeciliae v., Clementis. — In Decembri: S. Nicolai conf., S. Thomae Apost. Nativitas Christi secundum carnem, Stephani protomart. Johannis evang. Innocentum; festa eccl. S. Barbarae, Conceptionis B.V. Mariae, S. Luciae. — Item celebrentur solempniter festivitates Sanctorum sub quorum titulo ecclesiae sunt locatae.

De antiphonis cantandis post horas canonicas et vesperas et indulgentiis attributis. Primo post Vesperas: Benedicamus. Antiphona: Alma redemptoris mater; post Completorium: Benedicamus, Salve regina; post Matutinum: ut supra Ave stella matutina; post Primam Ave domina mundi; post Tertiam Nigra sum; post sextam Ave regina celorum vel Ista est speciosa; post Nonam Sponsa facta est vel aliae antiphonae — exceptis diebus Passionis et a dominica Pasce ad Octavam Pentecostes in quibus Regina coeli cantetur; cum indulgentiis 40 dierum. ./.

./. De modo velipipiorum circa capucia deferendorum. — Singuli presbiteri et clerici portare debent velipipia sive dependentias circa capucia longitudinis duarum latitudinis vero mediae palmarum, ultra quos non excedant exceptis temporibus peregrinationis extra patriam — sub pena privationis capucii et aliis penis... — "secundum nostrum et successorum nostrorum arbitrium puniri decernimus." (pag. 50 — jest to ostatni artykuł tego synodu

1423 d. 26 Januarii in Plocko.

Statuta Jacobi Kurdwanowski episcopi Plocensis, quibus nonnulli Articuli Synodi dioec. Ploc. A. 1398 celebratae, immutantur.

De fabrica ecclesiae (pag. 52)

„In nomine sancte et individue Trinitatis patris et filii et spiritus sancti ac gloriose virginis Mariae matris Christi nostre Plocensis ecclesie patrone, amen. Nos Jacobus dei gracia Episcopus Plocensis ad notitiam omnium et singulorum Prelatorum ac Canonicorum et Capituli Ecclesie nostre Plocensis ac aliorum . . . deducimus. Quod ecclesia nostra pro fabrica seu reparatione nullos certos redditus habet: tamen Episcopus et Capitulum Plocense tali modo contribuere consueverunt: quod Episcopus duas partes Capitulum tertiam partem taxae pro reparatione solvere sunt soliti. Nos Jacobus Episcopus de consensu Capituli die data praesentium in Capitulo generali in Plocko in domo habitationis nostrae celebrato statuimus quod Episcopus 2 partes, Capitulum tertiam partem solvant, compellendi per censuras Archiepiscopi Gnesnensis in casu negligentiae.

De redditibus ex villis praestim onialibus ad distributiones convertendis.

Census, reddit[us], fructus, proventus decimae ex villis ad mensam capituli spectantibus pro distributionibus quotidianis residentium praelatorum et Canonicorum deputentur. Distributio fiat in ecclesia in Stallis iuxta nostrum Statutum.

De distributionibus quotidianis ad alios usus non convertendis.

Census hi tantum pro dictis distributionibus cotidianis convertantur.

De celebratione festivitatum.

Quia ex aggregatione [illegible] et statutorum errores oriuntur et quia Statuta provincionale ac nostrum synodale de celebratione festi=

vitatum discrepare in aliquibus videntur ideo ad hujusmodi festivitatum celebrationem [ulterius] nostrae dioecesis dicto Statuto provinciali conformare volumus et statuimus.

De matrimonii contrahentibus bannis non praemissis.

Quia ex prolixitate duorum septimanarum seu quatuordecem dierum bannorum in nostris Statutis synodalibus expressorum, nonnulla scandala, displicentiae evenire solebant: nos hujusmodi Statutum quo ad tempus duarum septimanarum moderantes una cum Capitulo nostro in Capitulo generali in Ploczko in domo habitationis nostrae celebrato statuimus quod huiusmodi bannis bis diebus dominicis publicatis et propositis post diem secundae dominicae, non expectatis duarum septimanarum sive 14 dierum tempore, matrimonia contrahi possunt ita quod octo dierum spatio copulent - et ipso facto poenam suspensionis in transgressores tollimus.

Datum in Ploczko in domo habitationis nostrae Vicesima sexta die mensis Januarii A. D. MCCCC[mo]xxiij (1423) Pontificatus Martini V anno sexto, Consecrationis vero nostrae anno xxiiij.

|: Nota Czackiego: „Janocki ten rękopis wspomina z wielbieniem - Do zbioru ustaw Kościelnych w Polsce ten Synod jest użytecznym a w wielu objektach do historji XV w. udzieli światło." - Jakob Kurdwanowski był plebanem w Białym Kościele pod Krakowem, został biskupem płockim 1396 lub 1397, był na Koncylium powszechnym Pizańskim 1409 i na Soborze Konstancyeńskim 1415, oraz na Synodzie prowincyonalnym w Kaliszu r. 1420 + 27 maja 1425 w Płocku. :|

158

No 1423 Constitutiones synodi plocensis. 4to

x/25 (Synod)
k. 3.

Wagen Kurt 28

2259 Wojna Chocimska fol.
2260 Pamiętniki Laska. fol.

1733 dioec. plocen.

3

Constitutiones et decreta synodi dioecesani plocensis sub .... Andrea Stanislao Kostka in Załuskie Załuski episcopo plocensi Pultoviae A. D. 1733 die 4 Augusti celebratae. Varsaviae typis Colleg. regii Soc. Jesu 1735. 4° K. 10 str. 364. K. 8 (rejestr) in fol
z ryciną emblematyczną: Synodus plocensis. J. S. Mock inv. et del. L. Zucchi sculp. (Prawo 29831)

Dedyk biskupowi płock: Paulus Dominicus Dromler U. J. D. archidiacon. plocensis

Synod ten odbył się 4 i 5 Augusta 1733 in ecclesia collegiata pultoviensi

Dekanatów wtedy liczyło się w tedy 33. 97. 103. 140. 144 160. 223. 358.

Przed kilku laty fundował przy katedrze Ludwik Załuski seminarium pod rządem Missionarzy, uposażył go tenże z kapitułą i Seweryn Szczuka sufragan chełmiński naznacza się więc aby 12 Klerykow chowano w tem seminarium

Domnazamy fundacyje seminarium w Pułtusku założonego przez Alberta Baranowskiego bisk. płoc. które tak podupadło w dochodach iż ledwie 5 żywiono Klerykow chcemy aby się tam 15 edukowało

Katedra w Płocku fundowana 966 r.

Kollegiatę S. Michała w Płocku odstąpiliśmy Jezuitom, a z tamtąd Kollegiatę przenieśliśmy do kościoła archiprezbyterialnego S. Bartłomieja w Płocku.

Potwierdzamy ustawę Andrzeja Chryzostoma Załuskiego aby nie chodzili księża w wielką sobotę po wsi od domu do domu święcić jadła, lecz dosyć będzie gdy przed drzwiami kościelnemi poświęcą jedne potrawę przyniesioną: tylko do domów szlachty mogą xięża gdzie ich jest więcej chodzić święcić.

Potwierdzamy taxę Andrzeja Chryzost. Załuskiego: za pogrzeb, wigilie, msze: pochowanie w kościele od posiadacza kilku wsi, 20 zł: od posiadających 10 poddanych 15 zł. od mieszczan, chłopów 10 zł za podzwonne stosownie do dzwonów od kilku groszy do 1 zł.

Pateny pomszy do całowania nie dawać nikomu
tylko szlachcie
Exorcyzmować tylko za pozwoleniem osobistem
biskupa wolno, tylko w kościele – nie wolno
święcić kąpieli kobiet.

Dodatki: Rescriptum Augusti II Varsaviae d. 25 Aprilis 1726 ad magistratus et officia villana i dioecesi plocensi zakazuje im sese ingerere in causas sagarum (nie sądzić czarownic) co ma być zostawione sądom ~~biskupim~~ duchownym a to pod karą 1000 duk. węg. dla magistratów miejskich a karągardła dla wiejskich.
(kazał biskup publikować ten zakaz z ambony)

Concordata inter Episcopum plocensem et capitulum ecclesiae cathedr. plocensis ratione administrationis bonorum mensae episcopalis sede vacante a. 1729
(tu cytuje Constitutio Lronzena de a. 1485 et 3 vezij Noviana 1628)

Przeszkody do małżeństwa kanoniczne: error, conditio (stan niewolniczy), votum castitatis, cognatio (po krewieństwo do 4 pokolenia kmotrostwo przy krzcie) crimen (gdy żona zabije pierwsza) cultus disparitas (żyd z katoliczką małżeństwo z apostatami i heretykami jest ważne) vis, ordo (święcenie), ligamen (ożenienie) honestas publica (n.p. kto zaręczy matkę nie może opuściwszy ją pojąć córki; lub siostrę za siostrą) affinitas (mąż nie może brać krewnej żony do 4 stopnia) raptus, vi clandestinus (gdy bez 2 świadków) impotentia + aetas (mężczyzna 14 lat kobieta 12 lat mieć ma)

Na końcu: Mowa Pawła Dominika Dromler Dr. Praw kanonika katedr. płock. i pułtow. na zakończenie synodu.

Synody niewydane w bibl. Czartoryskiego

płoc.

1398 VIII Sept. Płock. }
1423 XXVI Jan. Płock. } Kurdwanowski

pozn.

1558 d. 27 April Posnan. Andr. Czarnkowski.
1628 d. 9 Febr. Posnan Lubieński

Monaster (Św. Przeczystoje) w Łucku na Świętej Górze żeński fundow. Mścisław Włodzimierzowicz Monomachowicz Książe

Monaster (Św. Wasyla) w Łucku na przedmieściu męski fund. Wasylko Romanowicz Książe, dotował lepiej Świdrygiełło Olgierdowicz 1459

Monastery Korecki w Korcu, Mareniński w Mareninie i Horodyjski fundacyi Książąt Koreckich istniały 1576

Monaster Dermański S. Trojcy (obszczeżytelny - Ławra) fund. Wasyli Teodorowicz Książe Ostrogski przed r. 1450. Konstanty Konstantynowicz ks. Ostrogski r. 1602 zamienił go na obszczyj. Odebrany r. 1822 unitom których przeniesiono do Ostroga.

Monaster w Supraślu i opactwo fund. 1553 Józef Sołtan metropolita Kijów.

1) Statuta 29 beate memorie Episcopi reverendissimi domini Andree Lascary Poznaniensis Decretorum Doctoris egregii. (Mscr. initio saec. XV scriptus in charta papyr. 4º folia 9. – Mscr. Nr. 135 Bibliothecae Georgii Comit. Szembek in Poremba)

2) Statuta diocesana Ecclesie Poznaniensis et omnibus Rectoribus Ecclesiarum salubria. (Mscr. saec. XV, in charta papyr. 4º folia 14. – Mscr. Nr. 136 Biblioth. Georgii Com. Szembek.)

3) Statuta sinodalia Reverendi in Christo patris domini et domini Andree Episcopi Poznan. (Mscr. exeunte saec. XV scriptus in charta papyr. 4º folia 17. – Mscr. Nr. 130 Bibl. Georg. Comit. Szembek)

„Andreas D. G. et Apost. Sedis Episcopus Poznan.
„ad perpetuam rei memoriam. Quamvis humanae
„debeat sufficere naturae ad benevivendum si suis
„terminis sit contenta . . . . . (finis:) quibus quidem
„tribus mensibus a die publicationis elapsis, apud
„quem per Archidiaconos vel nostros officiales non
„fuerint inventa sic ut praemittitur in ecclesia pen-
„dentia, licitum sit ipsis Archidiaconis vel nostris offi-
„cialibus poenam unius fertonis pro totiens quotiens
„haec exigere et cum pro talibus interrogare contigerit."

W wstępie mówi: „Nos ... legem dei, canones et statuta provincialia pro fundamento supponentes infra scripta statuta
„nostra addentes Statutis praedecessorum nostrorum edenda
„decrevimus huiusmodi sub tenore:

De usurariis non sepeliendis. (Lichwiarzami są ci któ-
rych tu „praesente synodali constitutione" wymieniamy:
ci którzy trzymając dobra nieruchome w zastawie, pobie-
rają z nich zyski nie policzając takowe w kapitał, ci którzy
pożyczając 10 grzywien biorą od niej 1 grzywnę „sub voca-
bulo census vulgariter plath"
De foris dominicalibus (zakaz targów w niedziele)
De concubinis (zakaz księżom trzymania nałożnic)
De dominicali oratione (o uczeniu pacierza i spowiedzi)
De vestibus „Statuimus ut nullus clericus de caetero
vestes rubei aut viridis coloris partitas et vergatas
aut circa fimbrias in quatuor partibus sive aliqua earum
divisas aut minus longas aut minus breves aliquatenus
deferre audeat, excepta veste in qua aliquem equitare
contigerit, in qua aperturas hujusmodi permitti-
mus. Manicas autem longas, latas et magnas de
caetero sub poena 3 marcarum
De fonte baptismatis. (Nakaz aby krzcielnicy kocioł był
miedziany lub spiżowy — a nie drewniany)
De superpliciis. (W kościele mają chodzić księża w komżach
idąc do chorego z sakramentem presbyter non utatur calopedi-
bus)
De alibi ordinatis — De novis miraculis (aby o obrazach
nie głoszono cudów, dopokąd nie przeprowadzi biskup komisyi)
De incendariis — De renovatione Sacramenti Eucharistiae
et vino — De banno ante copulam — Non copuletur
rapta — Sigilla habeant — De decimis — De tabernis vitandis
De aleis, taxillis, choreis — De rebus ecclesiae, residentia cle-
ricorum — Casus reservati.
De festis celebrandis (Pomiędzy świętami: Conversio S. Pauli, Agnetis,
Dorotheae, Mathiae Apost. S. Adalberti, Marci, Philippi et Jacobi,
Invent. S. Crucis, Passio S. Stanislai, Corporis Christi, Johannis Bapt.
Margarethae, Divisionis Apostolorum, Mariae Magd. Jacobi Ap.
Laurentii, Bartholomei, Exaltat. S. Crucis, Matthaei Evang. Michaelis,

Hedvigis, Simonis et Judae, OOSS., Dies animarum ad meridiem, Martini, Elisabeth, Katherinae, Andreae, Nicolai, Concept. S. Mariae, Thomae Ap., Dies dedicat. ecclesiae et patroni (Co się tyczy swiąt Annunciationis Mariae, S. Benedicti, Ambrosii, Adalberti, Marci Evang. które przypadają infra dies Palmarum et Resurrectionis Domini ustanawiamy iż jeżeli święto Annuntiationis przypada na niedzielę Kwietnią lub jeden z dni Wielkiego tygodnia, ma być przeniesione ad Sabbatum diem ante Palmarum. Toż samo ma być z św. S. Benedykta, który ma się przenieść ad Sabbatum ante Palmas, a gdyby wtedy przypadało święto Annuntiationis św sobotę, S. Benedicti ma być przeniesione ad feriam 5am ante Palmas; gdy zaś festum Annunciationis przeniesione zostało z Kwiet. niej niedzieli na sobotę, S. Benedykta ma być feria 4a. Dies S. Ambrosii si in aliquem diem Palmarum ceciderit ante ad Sabbatum ante Palmas semper transferatur; si vero infra Octavas Paschae ceciderit post dominicam Quasi modo geniti ad feriam 2am transferatur. Dies vero b. Adalberti et Marci si infra Octavas Paschae vel ante advenerit semper post dominicam Quasimodogeniti transferatur, ita quod dies b. Adalberti feria 2a. dies S. Georgii feria 3a. dies S. Marci feria 4a. et sic consequenter aliorum Sanctorum ordinate celebritates peragantur.)

[przeniesione z feria 2a 3a 4a 5a wielkiego tygodnia,]

De ieiuniis – De baptismo (W razie porodu trudnego mogą świeckie osoby nawet i rodzice dotknąwszy się wodą główki lub członka albo nogi wychodzącej z matki ochrzcić dziecko) – De confirmatione – De confessione (Zakazuje się aby za pokutę nie kazywano kupować psalteria et missas) – De poenitentia (Aby się lud spowiadał począwszy od zaczęcia Postu Wielkiego aż do Wielkiej nocy ante sumtionem corporis Christi Agni paschalis – święconé?) – De dispositione ad celebrationem missae (Przed mszą niewolno księżom nawet medycyny zażywać.)

De celebratione plurium missarum (Z wyjątkiem Bożego Narodzenia ksiądz może mieć tylko jedną mszę dzien-nie, tylko w razie nagłym może mieć 2 msze jak pisze Ostiensis „secundum Hostiensem") – De morositate celebrandi.

De columbationibus (Prohibemus columbationes nocturnas in festo S. Stephani, cum illa nocte furta, homicidia et plura mala committantur)

De ludis festorum (In vigilia Nativitatis Christi prohibeantur ludi et superstitiosae opiniones quae proh dolor! in hac vigent patria)

Incantationes (Zakazuje się księża superstitiose benedic-tiones – et omnes incantationes quae consueverunt fieri de nocte in vigilia SS. Philippi et Jacobi apost.)

In carnisprivio non cenetur bis (alias de Inceptione Jejunii) (Aby niebyło u ludu w zwyczaju post primam coenam jeść mięsa i nabiał – albowiem Post wielki zaczyna się post pri-mam coenam

De allusionibus carnisprivii (zakaz przebierania się w kar-nawał mężczyznom w żeńskie, a kobietom w męskie szaty)

Dingus prohibetur vel de pactatione ovorum („Item prohibea-„tis ne feria 2a et 3a post festum Paschae masculi feminas „et feminae masculos praesumant pro ovis et aliis mune-„ribus depactare vulgariter dingować, nec ad aquam „trahere")

Ebrietas prohibetur (aby się lud nie spijał w Zielone Świątki i Narodzenie Pańskie)

De morte non ferenda („Item prohibeatis ne in dominica Laetare „alias w Białą niedzielę superstitiosam consuetudinem „observent, efferentes quandam imaginem quam mortem „vocant et in lutum postea proiciunt; quia non carent „huiusmodi facta scrupulo superstitionis.")

De silentio in ecclesiis – De ieiunio Quadragesimae (mający 20 lat powinien pościć) – De registro ecclesiae – Superstitiones circa funera prohibeantur – „Detrahentes Sancto Concilio generali, „damnantes facta eius et Huss iustificantes ipsos denunciate excommunicatos." – Curatus predicet (bo tak nakazuje Henricus de Gandow Quodlibeto XII) – Dominicus diebus officium cantetur – Non celebretur aceto (pro vino) – Calix non tergatur causa – In viaticis fratis non celebretis

F. „Pro sepulturis et aliis sacramentis videlicet unctione, benedictione nubentium, crismate, pro psalteriis „vigiliis ac missis nihil exigatis – De aetate copulandorum (dla mężczyzn 24 lat, a dla kobiet 12 lat – „Sponsalia vero in etate septenni contrahi possunt" – Item non permittantur Clerici superpelliciati publice hostiatim sicut consueverunt cum calice mendicare et praesertim pro sua prima missa (bo to zakazane in Canone Diaconi xc distinctione) – Curati ministris ecclesiarum seu rectoribus scolarum inhibeant ovatim „seu aspersum ut eorum verbis utamur, clericos mittere" – „In primis missis novorum sacerdotum non permittan-„tur insolentiae et dissolutiones corearum et cantilenarum inhonestarum" – Zakazują się tańce nawet w wilijach S. Jana Krzciciela i SS. Piotra i Pawła!"

Lanciciae d. 29 m. Augusti 1514 29 mart (pro festo S. Augustini d. 28 Augusti)
Synodus: Joannes episc Posnan Erasmus ep. Ploc.

Andreas Rosa Archiep. (pro festo divi Laurentii in Kolo) d. 10 Augusti)
Vincentius Vladislav. Joannes Posnan. Erasmus Ploc.
1509 in crastino d. Laurentii in Kolo.

163

Synody pozn.
[illegible] d. [illegible] Konarski [illegible]
[illegible] 1852
1642 d. 9 Sept. And. Szołdrski 1642 [illegible]
1689. 27 [illegible] [illegible] 1689 4°
1720. 28 [illegible] T. K. Szembek 1720 4°
1738. 7 Jul. [illegible] 1738 4°

Constitutiones et decreta synodi posnan. K. 60. 5.
Synodus posnaniensis Varsav. St. 68.

Andrea Noskovii episcopi plocensis vita per Andream Święcicki. Varsav. 1637. 4° K. 14.
Zalaszowski
Zatelski.

N^ro

[redacted]

Z KLINIKI CHIRURGICZNÉJ

AMBULATORYJNÉJ.

Kraków dnia 185

℞.

Uprasza się APTEKI, aby za Receptą Kliniczną, jeżeli nie jest do dalszego użycia potwierdzoną, raz tylko jeden lekarstwa expedyowały.

1561 diec. posnan.

Synodus dioecesana posnaniensis celebrata Posnaniae a. 1561 d. Martii 13 Januarii ... praesidente Francisco Wissocki cantore canonico, vicario in spiritualibus et officiali generali posnaniensi commissario per Andream Czarnkowski episcopum posnaniensem ab aegritudine pedogrica correptum et impeditum, deputato.

(druk: w: Archiwum teologiczne wydawane przez ks. Jabczyńskiego. Rok II 1837. Poznań druk. W. Dekera, 8° Zesz. II st. 216–226. Z. III st. 359–368.

Niepotrzeba zaprowadzać Jezuitów w dyecezyi.

Archidiakoni co 3 lata mają robić wizytę parafii.

Prosić arcybiskupa aby przy królu mógł zawsze mieszkać biskup dla kontroli heretyków.

Uważać na to aby poddani wedle statutu króla Zygmunta jeden dzień w tygodniu tylko pańszczyznę robili a nie zaś więcej u świeckich i w dobrach kościelnych.

Zakazuje się opatom dwór prowadzić.

Franciszkanie żyjący po miastach skandalicznie powinni zachowywać regułę Bernardynów

Należy od heretyków żądać zwrotu złotych i srebrnych ruchomości kościelnych

Upraszać aby inaczej a nie za ekskomuniką zbierano denar S. Piotra co robi wielkie zgorszenie

1564 diec. posnan.

Synodus dioecesana posnaniensis in ecclesia cathedrali a. 1564 d. Jovis 26 Octobris convocata... praesidente Adamo Konarski episcopo posnaniensi
(druk: w: Archiwum teologiczne wydawane przez Ks. Jabczyń:skiego. Rok. I. 1836 Poznań druk. Karol. Pompejusza 8º. Zesz I. str. 80-104.) (wyżej nie drukowany)

Uchwalono aby co piątku odprawiano mszę śpiewaną contra persecutores ecclesiae.

Ustawy Koncylium trydenckiego przyjęto.

Na exekwie poza parafią zakazano wzywać mnichów i włóczących się księży, e jeżeliby na nich byli uważać aby niebyło pijatyki.

Napomina się opatów bledzewskiego (Piotra Mitregę) i opata paradys:kiego którzy zrezygnowawszy z opactw we wsiach poza klasztorem wiodą życie nieprzystojne

Poleca się aby na mnichów kwestujących (ex ordine mendicantium quos terminarios vocant) wybierano ludzi trzeźwych.

Uchwala się aby na utrzymanie seminarium przy Akademii Lubrańs:kiej podług statutu Koncylium trydenckiego opaci dawali składki i żywności.

Z tegoż synodu wyszło drukiem: Synodica Benedicti Herbesti Neapoli:tani canonici ~~eccl~~ eccl. posn. Oratio habita in synodo posnaniensi. VII Cal. Novembr. 1564. Nissae Silesiorum 1564 apud Joan. Cruciger. ~~4~~ 8º.

Także wydano: Koncylium trydentskiego nowo skończonego wyroki i ustawy które było poczęto r. 1545 a skończyły się d. 4 grud. 1563 wydane przez Jana Baptystę Bozolę łacińskim językiem a Marcin Siennik samy ustawy tylko na polskie przełożył. W Krakowie 1565. 8º. K. 56.

1538 d. 22 wrześ. 1538 diec. pozn. Łukasza Kościeleckiego bisk. pozn.

Opaci cystersey i benedyktyńscy oraz Kapituła warszewska ~~ecele~~ i poznańska zobowiązali się do różnych składek na utrzymanie Akademii Lubrańskiego.

Synodus dioecesana posnaniensis in ecclesia cathedrali per Joannem Trach Gninski episcopum enensem suffraganeum archidiaconum et administratorem posnaniensem indicta, die Jovis 15 Aprilis 1621 habita, praesidente eodem. (druk. w Archiwum teologiczne wydawane przez ks. Jabczyńskiego Rok I 1836 Poznan druk Karol Pompejusza 8vo Zesz IV st. 505–512.)

ustawy przyjęte soboru powszechnego trydenckiego będą zachowywane.
Prosić arcybiskupa o wyjednanie zniesienia uciążliwego poboru krajowego (subsidium charitativum).
Prosić aby ministrowie haeretici z dobr kościelnych zajętych more cmethonum aut hominum vagorum płacili podatki na potrzeby rzeczypospolitej.

Herbest Bened

Oratio synodica habita
in synodo dioec. Prem.
Nissa 13 1564

Na ~~przeciwgn~~ przeciw
ustaw sobie kościoły
rozmnożenia kanonów
[illegible] i synodal
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
obszyfleni[illegible]

Srem Krobski Sremsk

Bojanicze ~~[illegible]~~

Krobia
Wysocko
~~[illegible]~~
~~[illegible]~~
Gechram
Skorzewice
~~[illegible]~~
~~[illegible]~~
~~[illegible]~~
Dłoń
go ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~

~~[illegible]~~

Kościan

Śmigielski

Kościan
Rombino
Wysoki
Czempin

[illegible]

Constitutiones et decreta synodi dioecesanae posna-
nienis praesidente ... Andrea de Szołdry Szołdrski
episcopo posnaniensi A. D. 1642 d. 9 mensis Septem-
bris inchoatae et triduo celebratae in cathedrali
ecclesia. Posnaniae A. D. 1642. 4º ark. 17 (kart 67) i 8 (kart. 32) (Episto-
la pastoralis Bernardi Maciejowski ex synodo provincia-
li Petricoviae Idibus Octobris 1607.) Sign. A–R. i A–I. (Epistola)

Katolikom zakazuje się aby w święta i niedziele nie wo-
zili haeretyków do świergda
Zakazuje się księżom aby różnokolorowych jedwabnych sukien
i futer kosztownych nie nosili, tylko czarne
Wzywa się opatów aby pamiętając na zobowiązanie się
na synodzie Łukasza Kościeleckiego płacili dodatki
na utrzymanie seminarium.
Przywodząc do skutku uchwałę Adama Nowodworskiego
biskupa na synodzie względem założenia szpitala
dla księży, (dodając) oddajemy na ten cel szpital Ś. Wawrzyńca
z domem i wyznaczamy na opatrzenie sukcessią (Kaduk)
po księżach bez testamentu zmarłych.
Bractwa mają podawać swe statuta do potwierdzenia bisku-
powi
Pochwala się staranie Andrzeja Swinarskiego za odebra-
nie kościoła a niegdyś Kollegiaty w Ostrorogu z
rąk heretyków
Zakazuje się żydom chodzić po mieście, handlować i spra-
wunki robić w niedzielę i święta: oraz katolikom
aby nie grali w piątek i sobotę żydom podczas ich za-
pust (tempore quadragesimae)
Oratio Georgii Gowarzewski canon. posn. na zakończenie
synodu.

170

Synodus Posnaniensis, post gloriosam Alexandri VIII Pontificatus Maximi ad Vicariatum Dei Hominis exaltationem vigesima die inchoata .... per... Stanislaum in Magna Witwica Dei et Apost. Sedis gratia Episcopum Posnaniensem ejus nominis tertium in ecclesia cathedrali convocata, A. 1689. Varsaviae typis Collegii Schol. Piar. 4o Kart 4 str. 68

i wizerunek synodu na miedzirytu in 4to Car9 de la Haye fecit Varsaviae.

/: przy końcu: Sermo habitus d. 27 Oct. in Synodo a Casimiro Ostrowski Can. Posn.
— Synod się zaczął 26 Octob. 1689 :/

1720 diec. posnan (Prawo 3145) 111

Synodus dioecesana posnaniensis sub Christophoro Antonio in Słupow Szembek episcopo posnaniensi nominato vladislaviensi, abbate commendatario Clarae Tumbae per biduum in ecclesia colleg. S. Joan. Bapt. Varsaviae celebrata A. D. 1720. diebus 27 et 28 mensis Febr. Varsaviae typis Schol. Piar. 4o ark. 28 i 1 kart.

drugiego dnia przysłuchiwał się Król August II temu synodowi w kościele z loży (Dyecezja była in Majori Polonia et Masovia)

zakazuje się mieszkańcom Warszawy aby domów i sklepów heretykom nie wynajmywali tylko podczas sejmu i jarmarków toż samo i w Poznaniu – śluby wtedy tylko mięszane dawać było można jeżeli w konsystorzu ~~pajczo~~ się zobowiążą że nie będą prozelitować i dzieci wychowywać po katolicku

W seminarium poznańskim mają się chować 20 kleryków opaci mają dopłacać na to jak się to dawniej zobowiązali

Seminarium przy Kollegiacie warszaw. na 6 kleryków przez synod Witwickiego oddane w rząd clericorum in commu-ni viventium – na utrzymanie innych 4 tegoż przeznacza woj-tostwo w Łazieniach w Kluczu Zbikowskim i na utrzyma-nie znów innych 5 przeznacza wieś Biskupice w parafii wrociszewskiej

Szpitale poznańskie dla małych funduszów redukują się na 2 tylko

Szpital zbudowany przez nas w Warszawie dla wychowania młodych chłopców rzemieślniczych oddajemy Bractwu S. Benona –

Polecamy czytanie dziełka: Bractwo dobrego śmierci ztwa za rozkazem naszym wydane

Gdy czarownice za delacyą człowieka związane pławią w kadziach z związa-nemi rękami i potem na torturach przypiekają częstokroć nie winnie – zakazujemy na mocy reskryptu królewskiego z r. 1703 publikowanego w dyec. Kujaw. sądzić sprawy czarownic w miastach pod karą 1000 czerw. zł. węg. a po wsiach pod gardłem bez wiedzy władzy duchownej

Zakończył się synod d. 28 Februar. mową Jana Aloizego Hlumańskiego kanonika warszaw.

Additamenta 27 dokumentów z konstytucyj.

Klasztory w archidyakon. warszaw. 1. Congregat. missionar ad S. Crucem
2. Clerici regular. Theatini. 3. Ord. praedicator. 4. Soc. Jesu
5. S. Pauli. 6. Schol. Piar. 7. S. Augustini 8. Ord. praedicat.
S. Ludovic. Bertrand. 9. Ord. Minor S. Francisci conventual.

1568 d. 3 Septembr. Zygmunt August nakaz do rady miasta Poznania aby na urzędy miejskie i cechmistrów nie obierano nowatorów religii

1529 w piątek po ś. Stanisławie bisk. Zygmunt I poleca aby wyrugowano kaznodzieję Niemieckiego z kościoła S. Maryi Magdaleny

1703 Mariaeburgi d. 9 maji August II zakazuje urzędom królewskim i miejskim w dyecezyi kujawskiej sądzić sprawy o czary pod karą dla mieszczan 1000 dukat. a dla chłopów gardła – tylko ma to być zostawione sądom duchownym.

podobny dekret wydał Jan III w sądach assessorskich

1446 Władysław xiąże mazowiecki ruski płocki w Sochaczewie fer. 2a infra octavas Ascens. Dni robi układ z (Mozowa Andrzejem biskupem poznan: ma być płacona dziesięcina) duchowieństwu od żyta pszenicy, jęczmienia owsa grochu senti, soczewicy, lnu przyczem wolno biskupom i duchowieństwu tę dziesięcinę sprzedać

1738 diec. posnan (Prawo 3146)

Synodus dioecesana posnaniensis sub.. Stanislao de Berdan Hosio episcopo posnaniensi abbate comendatario czervenensi Posnaniae in ecclesia cathedrali A. D. 1738 d. 7 Julii celebrata. Varsaviae typis Societatis Iesu. 4o K. i ff. 13. 297. K. 9

odprawiony po wizycie generalnej; byli na nim Josephus Kierski biskup bolinenski sufragan kustosz, Wilhelm Robertson Utr. J. Dr Archidiaconus varsav. kanonicy: Collegium Lubranscianum (directorium 5 professoribus) Collegium 1) Poenitentiariorum 2) Vicariorum 3) Psalteristarum 4) Mansionariorum 5) Praebendariorum S. Crucis 6) Seminarii sacerdotalis ad Cathedram 7) Collegiata B. M. V. in Tummo 8) Collegiata D. M. Magdalenae cum incorporata SS Omnium cum collegio altaristarum 9) Collegiata S. Nicolai extra tummum Posnan. 10) Collegiata Szamotuliensis 11) Collegiata Czarnkoviensis 12) Collegiata Sredensis 13) Ecclesia parochialis S. Adalberti 14) Ecclesia parochialis S. Martini 15) Ecclesia parochialis D. Margarethae congregationis oratorii S. Philippi Nerij. 16) Praepositus ecclesiae parochialis S. Joannis hierosolymit. 17) Praepositus ecclesiae hospitalis S. Laurentii et S. Barbarae 18) Praepositus ecclesiae hospitalis S. Lazari 19) Praepositus ecclesiae hospitalis S. Crucis I) Archidiaconatus Posnaniensis Dec. 1. Posnan. 2. Czarnkow. 3. Sroda. 4 Buk. 5. Oborniki 6. Pyzdry 7. Rogozno 8. Kostrzyn II) Archidiac. Sremensis: 1 Srem. 2. Kozmin 3. Nowemiasto 4. Wschowa. 5. Krobia. 6. Koscian. 7. Smigiel. 8. Borek. III Archidiac: Pszczewski 1. Zbaszyn. 2. Grodzisk 3. Lwowek. IV Archidiac Varsav. 1. Gabin. 2. Blonie 3. Mszczonow 4. Luw. 5. Sochaczew. 6. Grojec. 7. Piaseczno 8. Garwolin.

F. Stanislaus Mamczynski D. U. J.

p. 226 Ordo ecclesiarum.
1. Ecclesia Cathedralis
2. Kollegiaty: Warszawska - Poznańska B. Maryi
w Farnie - S. Maryi Magdaleny - S. Mikołaja -
Szamotulska - Czarnkowska Sredske.

Monasteria S. Benedicti męsk. i żensk.
Cisterci 4.
Dominikanie męsk.: żensk. w Poznaniu
S. Dominika, S. Kataryny i [illegible].
[illegible] Sroda, Kościan, Wronki
Karmelit. 3
Bernardyn. 6.
Franciszk. 4.
Reformaci 6.

na końcu spod. stoi mowa Leona z Chomęcic Morawskiego D. praw i kanonika poznan.
i mowa Jana Krall D. praw kanonika poznan.

Synod poznański 1738 dec. poznań
Kazał złożyć fidei professionem wszystkim osobom duchownym, nauczycielom, medykom i chirurgom (aby pokonać wyznania heretyckie i sektę Janseniştów którą niedawno Klemens XI potępił)

Zakazuje się dawać po mszy do pocałowania pateny

Ponieważ komendator poznański existens praebendatus canonicus ~~(?)~~ cathedralis vigore privilegii fundationis suae de anno 1218 confecti actis castren. posnan. feria 3a post Dominic. Jubilate 1668 ingrossati obowiązany był do trzymania w kościele poznańskim katedralnym jednego wikarego – a nie trzyma więc się go napomina aby trzymał

Potwierdza pozwolenie kanonikom kośc. katedr. poznań. używania mozzet (almutiorum) ex pellibus murinis na processiach i w stalach

Wicedekan ma wydawać rubrycelle

Zakazuje trzymać kilka beneficyów chyba za pozwoleniem rzymskiem

Kolonie nowo lokowane od dyssydentów mają proboszczom płacić dziesięcinę na mocy bulli Leona X z r. 1515

Zakazuje się w dzień zaduszny dawać przed kościołem dziadom jadła i napoje – lecz mają te dary być oddane do szpitali

Poleca się rano, w południe i w wieczór mówić podczas dzwonienia Anioł Pański i Zdrowaś na mocy rozkazu Grzegorza XIII

Statuta bractw nowych mają wprzód iść pod cenzurę biskupa a obióry starszych mają się dziać w przytomności proboszcza

Kształcący się do stanu duchownego powinni najmniej rok bawić w seminarium biskupiem poznańskiem lub w seminarium kollegiaty warszaw. albo w seminarium misjonarzy u S. Krzyża w Warszawie napomina opatów aby dawali subsydium na seminarium poznańskie do czego się przed biskupem Łukaszem Kościeleckim 1579 d. 10 Octobr. zobowiązali. Seminarium poznańskie miało zapisaną wieś Biskupice

Zakazuje się dzieci do heretyckich szkół posyłać

Poleca się zrewidować i zregestrować akta konsystorskie w Poznaniu Sebastianowi [illegible] de Górskiemu i Włoszczemu Dunskiemu, i Hieronimowi Horle mesowi w Warszawie Józefowi Andrzejowi Sławeckiemu, i Krzysztofowi Krekiet Kanonikom i dziekanom

~~Ustanawia~~ Potwierdza się taxa sepulturae (pogrzebów) (z grobu) wydana r. 1735 d. 18 Octobr. od ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ szlachty po 4 flor. od biednych po 2 flor. od [illegible] i dzieci po 1 flor. - podzwonnego za każdy raz 15 do 18 groszy

Zakazuje się stypy po pogrzebach

Potwierdza się rekuperacyja kościoła in Krosko per haereticos prophanatae w dekanacie Zbąszyńskim in judiciis tribunalitiis jure evictae

Sprawy oczary nie ma magistrat sądzić (ni jemu podej: nenie brać na tortury) - lecz mają odsyłać do sądów duchownych

...a hered, [illegible], etc. ...rank

[illegible] rétablie pour ses ordres. Paris.

1415–1529

1711

Synody dyecezyi przemyskiej
(których Statuta w V. Tomie Archiwum Akad.)

1415 d. 20 Junii quae fuit feria 5a ante festum S. Joannis Bapt. in civitate Premisliensi — Mathias episc. prem.

1511 d. 21 Novembr. in eccl. cathedr. Premisl. — Mathias episc. prem et cancellar. R. Pol.

1519 d. 7 Junii Premisliae. — Petrus episcopus Premisl. Regn. Pol. Vicecancellar.

1525 d. 4 Octobr. in eccl. Premisl. — Andreas Critius episc. premisl.

1529 d. 1 Septembr. Premisl — Johannes Karnkowski episc. prem.

(Ulanowski: Analecta – Formulae)

Synodus dioecesana Praemisliensis Anno Domini 1621 die 3 mensis Martij in Ecclesia Cathedrali Praemislien: habita. Praesidente Ill. et R.mo D.no: Joanne Wężyk Dei et Apostolicae Sedis Gratia Episcopo Praemislien: Administratore Abbatiae Clarae Tumbae. – Jaroslaviae, Anno 1622. 4to str. 104 (Sign. A–G) na tytule drzeworytow. herb Wężyka i 4 wiersze Taninok. przez V. C.

(Sam Synod zajmuje str. 5–16 dalej Epistola pastoralis Bernardi Maciejowski str. 17–95; Casus reservati po polsku str. 97–104.
|: wspomina Wężyk iż poprzednio odbył synod dyecezalny przemyski :| – w bibl. Ossol. jest edycya Synodus Wężyka. Cracoviae 163[illegible]. 4to)

(Najdawniejszy synod dyecezalny przemyski wyszedł: Synodus dioeces. Praemisliensis anno 1554 Joannis Dzia: duski episcopi. Cracoviae, Lazarus Andr. excud. 1554. 4to)
Synodus dioeces. Praemyslien. praesidente Andr. Szołdrski ep. Prem. celebrata. Cracoviae 1636. 4to (w bibl. Ossol.)

Synodus dioecesana praemysliensis praesidente .... Petro Gembicki ... episcopo praemysliensi decano cracoviensi, płocensi et miechoviensi generali praeposito supremo regni cancellario in ecclesia cathedrali praemysliensi A. D. 1641 die 13 mensis Maji inchoata et triduo celebrata. Cracoviae in officina Andreae Petricovii S. R. M. Typ. A. D. 1642. 4º K. 38.

W celniejszych miastach gdzie jest fundusz mają być szkoły w nich nauczyciel promowany w Akademii, we wsiach zas nauczyciel dobry który ma uczyć dzieci literatury i spiewu kościelnego.

Wotów u obrazów bez zaprzysiężonego poświadczenia niewolno zawieszać.

Zakazuję się w wielki tydzień przy kościołach reprezentacje mysteriorum Passionis Domini vel SS. Martyrum.

Poleca się proboszczom popierać Uniję Rusinów. Patronom który by poddanych ruskich do Unij nakłonili nadaje się 40 dni odpustu – (stosownie do uchwały przeszłego synodu)

Stosownie do uchwały synodu Andrzeja Szołdrskiego biskupa przemysk. za dochód 15 groszy ma się czytać i mszą cicha, a za 1 groszy mszą śpiewana, Officia defunctorum za 3 złote.

Kanonicy w katedrze przemyskiej i kollegiacie jarosławskiej w komżach mają chodzić do kościoła po zadzwonieniu.

Dozór nad podzwignieniem kościołów podupadłych lub przez Tatarów zniszczonych powierza się Fryderykowi Alembek Dr. S. Teol. wizytatorowi generalnemu z przeszłego

synodu mężowi uczonemu i rozsądnemu, któremu też poleca się spisać w jeden tom wizytę jeneralną katedry, kollegiaty jarosławskiej i innych kościołów jako też inwentarze ruchomości i dochodów.

Prałaci i kanonicy kollegiaty jarosławskiej mają odprawić kapitułę.

Urządza się dekanaty w ten sposób: 1) Do przemyskiego kościoły: Żorawica, Wyszatyce, Medyka, Hubno, Krakowiec, Radymno, Łowce, Ujkowice, Kuńkowice, Rokitnica, Tuligłowy, Pantalowice, Prochnik, Babica, Krzywcza. 2) Do mościckiego dekanatu (nowo utworzonego) Mości: niec, Radochonice, Husaków, Myślatyce, Mościska, Wisznia, Milczyce, Radynice, Bnikutt, Krukienice, Wiśnia, Milczyce, Radynice, Bnikutt, Krukienice, Krasiczyn. 3) Czyski, Rybotycze, Bircza, Lesiszawa, Krasiczyn. 3) Dekanat krośnieński 4) Dynowski i inne pozostaną jak były: jarosławski, samborski, sanocki, rzeszowski, leżajski

Kościół w wsi Siennów odebrany heretykom przyłącza się do dekanatu jarosławskiego

Albertus Carolus Malleri S. Theol. D[r] kanonik przemyski był między dyecezalnemi sędziami a Filip Hutten J. U. D[r] sekretarz król. notariuszem synodu.

Sermo D. Episcopi in eadem synodo.

Synodus dioecesana premisliensis ab ... Christophoro Joanne in Slupow. Szembek ... episc. premisliensi nominato varmiensi praeposito generali miechoviensi praesente universo dioecesis clero celebrata, in ecclesia praeposituralí Brzozoviensi, Dominica octava post Pentecosten Die 11 et sequenti 12 mensis Julii A. D. 1723. Cracoviae typis Jacobi Matyaskiewicz S. R. M. Typogr. fol. k. 46.

Sermo episcopi in initio synodi
Ostatni synod dyecezalny poemyski był 1641 za Piotra Gembickiego
Katechizować należy podług Książeczki za rozkazem naszym wydanej: Krótkie zebranie.
Zakazuje się niektórych zwyczajów i proboszcze mają znosić noszenie i rozdawanie świec do ławek podczas Ś. Maryi Gromnicznej i w Kwietnią niedzielę (świece mają tylko przy ołtarzu być dawane); niebezpieczne polewanie wodą podczas Wielkiej nocy; „gestationes clavarum ex salice „contextarum quibus obvii caeduntur; cursitationes per „pagos et oppida; obequitationes segetum ereptiones ad „invicem sacrarum imaginum et vexillorum; tum in „festo Nativitatis S. Joannis Bapt. saltationes et chorearum ductiones circa ignes ac arbores ... omnia abolere quae ab Ethnicis originem sumpserunt.) (Sobótki)
Księżom nie wolno nosić sukni krótkich na sposób świecki do kolan ledwie sięgających jakich używają doktorowie medycyny, pelles revolutas circa collum a pectore deorsum usque apertas, a lupinis transversis in incessu abstineant, comam non nutriant, nec calamistrent, nec cypireo pulvere inspergant, peruciis sine dispensatione apostolica nullatenus utantur (a choćby mieli dyspensę mają idąc do mszy perukę zdejmować), tabacum non fumant non habito nostro indulto ad medici resolutionem; a vitris majoribus vino plenis abstineant. (fryzury)
W kościele mają być księgi kościelne: Breviarium, Antiphonarium, Graduale, Psalterium, Liber agendorum i t. d.

Uważać na to aby na ołtarzu nie było krucyfixów zbyt liho robionych lub z odłamanemi rękami lub nogami.
Wystawiając monstratorium ma mieć kapłan superpelliceum, stolam et pluviale, acolythis ornatis superpelliceo turibulum et ignem deferentibus.
Wspomina się synod dyecezalny przemyski Andrzeja Szołdrs: kiego z r. 1636.
Wspominają się klasztory Dominikanów w Przemyślu, Jezuitów w Przemyślu i Krośnie, Pijarów w Rzeszowie Karmelitów w Przemyślu, Reformatów (Ord. S. Francisci Reformat.) w Przemyślu, Rzeszowie Mechowitów w Przeworsku i Leżajsku, misionarzy w Samborze.
Kościół prepozyturalny w Brzozowie do którego zbudowaliś: my więże pragniemy zamienić w Kollegiatę, staramy się o pozwolenie na to w Rzymie a dla utrzymania wi: karych tamże zapisujemy 10,000 złp.
Archiconfraternitatem sacerdotalem decanatum sano: censis et crosnensis, istniejącą od 300 lat potwierdzamy.
Seminarium przy katedrze w Przemyślu założył i Missyo: narzom powierzył Stanisław Zbąski, dodajemy fun: dus na 2 kleryków tamże.
Ponieważ Mons pietatis przy kościele prepozyturalnym w Rzeszowie przez Łukasza Doctoriusa kanonika kra: kowsk. r. 1635 założony podupadł, dajemy na zapomo: gę takowego 1000 złp.
Żydzi wychodząc z domu mają nosić (utriusque sexus) cir: culum de panno rubei coloris ante pectus a parte sinistra in veste superiori. W wielki tydzień niewol: no im chodzić ani też in die Parasceves drzwi i okien otwierać
Ordo decanatuum et cathalogus ecclesiarum in diec. prem.
Krótkie zebranie klątew bullae Coenae domini (po polsku)
Święta (w których robić wolno)
Expozycya dekretów S. Concilium trydentskiego (po polsku)
Sermo Andreae Pruski archidiac. premisl. canonici cameneen: sis, praepositi in Czudec. in secunda sessione synodali
Sermo Thomae Ligęza Kurdwanowski supr. notarii regni praepositi cathedr. premisl. in fine synodi.
Wspomniana Collegiata Jaroslaviensis. — Kościoły Praepositurales: Pruchnik, Kańczuga, Przeworsk, Krosno, Sanok, Brzozów, Lisko, Sambor, Mościska, Wiśnia, Krasiczyn, Leżajsk, Żołynia, Łańcut, Rzeszów, Tyczyn, Dynów.

Synodus dioecesana Praemisliensis praesidente Petro Gembicki ep. premisl. in ecclesia cathedrali Praemisliensi 1641 d. 13 Maii inchoata et triduo celebrata. Cracoviae in off. Andreae Petricovii 1642. 4to. k. 38. (Sign A – K2.)

178

Synod. Reissberg. fr. 113
d. 20 Febr. 1497/8
Rudnicki p. 7–28

Rudnicki B 78 – 100
[illegible]
Wilberg 14 – 16 Juni 1875
(No 1505) [illegible] 91 – 210 [illegible]
[illegible]
[illegible] Rudnicki
No 29 – 78

[illegible] 180

d. Varm. [illegible]

[illegible] 1612 r

m entis 4
– 8 – 9 – 3 – V

181

Synodus Vilnensis Brzostowski 1717

Spis parafij

Synodus dioecesana Varmiensis authoritate celsiss. et reverendis. Principis d. d. Christophori Joannis Comitis in Stupow Szembek Dei et Apost. Sedis gratia Episcopi Varmiensis et Sambiensis, Sacri Romani Imperii Principis, Terrarum Prussiae Praesidis; cum consilio reverendis. Capituli cathedralis in archipresbyterali ecclesia Heilsbergensi celebrata, et cum Actis atque Statutis promulgata A. D. 1726 die 14 et sequen. mensis [illegible] Julij. (s. l.; 4to k. n. 2 (tytuł i herb Szembeka z wierszami) str. 128 (mylnie zamiast 118) (pomylone ~~[illegible]~~ liczenie zamiast 101 stoi 110 mylnie) (Statuta et Index) i k. n. 11 (Epistolae 2 pastorales) (Sign. K. 2 i A–Sz) razem kart 72 (to jest kart 2 tytuł i wiersze, kart ~~60~~ 59 Statuta et Index, kart 11 Epistolae)

Edictum pro Synodo: List Krzysztofa Andrzeja Jana Szembeka bisk. warmijsk. dany ad Ecclesiam cathedralem Varmiensem d. 4 Junii 1726 zwołujący Synod na 14 Julii 1726 in ecclesia Archipresbyterali Heilsbergensi. – / Ostatni Synod dyecezalny warmijski odbył się za Jana Alberta Królewicza pol. biskupa warmij. Guttstadii in Collegiata A. 1624 die 17 Maji. – Cytowane tu także: Ordinatio Mauritiana A. 1526 d. 22 Septemb. – Ordinatio Radzieiowskii A. 1686 – Constitutiones synodales Lucae episcopi A. 1497 d. 20 Februarii – Lex Mauritii episcopi cum Capitulo cathedrali A. 1526 d. 22 Septembris de non tolerandis haereticis in Varmia – Constitutiones legum synodalium episcopi Martini Crombri – Synodus Varmiensis (penultima) episcopi Symonis Rudnicki – Ordinationes Hosianae. – Synodus Joannis III episc. Varm. A. 1415. – Na rok przed rozpoczęciem Synodu biskup Szembek odprawił wizytę generalną w swej dyecezyi.

): Joannes Kurdwanowski Episcopus Marochiensis, Suffraganeus et Praepo: situs eccl. cath. Heilsberg. siwe warmijensis nie był na Synodzie.:)

Synod ten odbył się w Heilsbergu r. 1726 d. 14 i 15 Lipca.
Byli na takowym: Krzysztof Andrzej Jan Szembek bisk. warmijski, Franciszek Szembek biskup margaritenski sufragan przemyski (kanonik warmijs.) oraz z Kapituły Katedralnej Heilsbergskiej: Decanus, Custos Cantor prała: ci oraz inni kanonicy (pomiędzy którymi Józef Szembek kano: nik krakow.); – z Kapituły Kollegiaty Guttstadskiej: Dzie: kan i 4 kanoników, oraz inni księża.

Sermo loci ordinarii (biskupa warmijsk. przy rozpoczęciu Synodu.)

Acta et Statuta Synodi Varmiensis (w 33 rozdziałach).

Professionem fidei według formuły przez Piusa IV przepisa: nej mają składać: Aspirantes ad Sacros Majores Ordines Praeceptores seu Ludimagistri (którzy uczą także katechizmu), Concionatores (nawet z zakonnych). (1)

Księża mają unikać pijatyk, gier azardowych, obcowania z niewias: tami, polowań głośnych z psami. (2)

Wizytacye archiprezbyteralne mają się odbywać w niedziele lub święta. Na zjazdach archiprezbyteralny ma każdy proboszcz na piśmie wypracować i rozwiązać zadany Casum moralem Theologiae. (3)

Plebani mają przynajmniej raz w miesiąc zwiedzać swe szpitale pa: rafialne. (4)

Szynkowanie przed nabożeństwa ukończeniem zakazuje się. W każ: dym domu ma być obraz P. Jezusa na krzyżu oraz N. Maryi P. lub jakiego Świętego. – W dyecezyi Sambijskiej uroczyste święto S. Wojciecha ma się odprawiać w niedzielę. (5)

Niewolno brać opłat za administrowanie sakramentów, lecz dobrowolne datki mogą być przyjmowane. (6)

Krzest ma się odbywać w kościele wyjąwszy nagły wypadek. W miastach Urzęda mają proboszczom przedstawiać akuszerki, którzy ich nau: czą jak mają chrzcić w potrzebie bez nadania imienia, które dopiero w kościele przy ceremoniach ma być dawane. Niewolno brać heretyków w kmoterstwo. Metryki urodzonych mają być prowadzone. (7)

Spowiadać się powinien każdy tempore paschali (który w dyecezyi warmijskiej trwa a dominica Passionis ad dominicam secundam post Pascha) a ktoby się nie komunikował w własnym kościele, temu ma być wzbroniony wstęp do kościoła i pochowanie; (8) Po komunii mają się żonaci przez 1 lub 2 dni wstrzymać od spółkowania małżeńskiego.

Procesyie w Święto Bożego Ciała mają być publiczne i uroczyste.
Oprócz Bożego Ciała i oktawy oraz w uroczystość Patrona Kościoła
niewolno innych procesyi bez pozwolenia biskupa odprawiać. (11)
Proboszcze w każdą pierwszą niedzielę miesiąca mają po kazaniu z para:
fianami odmawiać: Ojcze nasz, Zdrowaś, Wierzę, 10 Przykazań i
Kościoła, formułę spowiedzi i akt skruchy. (16)
Heretykom podług ustawy biskupa Maurycego z d. 22 Septemb. 1526
niewolno było przebywać w dyecezyi warmijskiej. Przeto też kaž:
dy heretyk chociażby posiadał lub dzierżawił dobra, jeżeli się w
ciągu roku nie nawróci, ma być wypędzony urzędownie. Toż
samo się rozumie, chociażby jedna połowa małżeństwa była katolickiej
wiary. Z resztą w mieszanych małżeństwach niewolno układać się
co do wiary dzieci. Statut biskupa Jana Alberta Królewicza zakazuje
Panom trzymać heretyckich dzierżawców i sług; a Statuta Kromera
i Rudnickiego nie dozwalają długo przebywać heretyckiej czeladzi
u majstrów rzemieślników. Zakazuje się także posiadać i czytać
księgi akatolickie bez pozwolenia Urzędu duchownego. (17)
Zwyczaj obnoszenia wody święconej przez żaki szkolne, zaprowa=
dzony przez Jana III biskupa warmijskiego r. 1415 z powodu Wikle=
fistów, ma być zachowywany. — Rituale dla dyecezyi warmijskiej
przez biskupa Radziejowskiego wydane, ma być na nowo przez
wyznaczonych z kanoników gutsztadzkich przejrzane i ogło:
szone. Pozwala się wywód (Introductio post partum) kobiet zamęż:
nych które przedwcześnie byle tylko żywy płód wydały, jako też
przeskoczkom jeżeli za mąż wyjdą. Kościelnym niewolno dawać
pacyfikału do całowania położnicom i innym. Spowiedzi niewol=
no słuchać w zakrystyi, chyba głuchych i chorych. (19)
Kazania w kościołach klasztornych mają być przed godziną ósmą rano,
a w parafialnych o wpół do dziewiątej w lecie a o 9tej godzinie w zimie. (20)
Pijący mają być urzędownie karani, a nierządnice wypędzone z miejsca. (21)
Dozwolone są kary kościelne: stanie z świecą, leżenie krzyżem, klęczenie
przed wielkim ołtarzem, i zamknięcie w kunę (colare ferreum) przed
Kościołem — lecz te kary kościelne nie pociągają za sobą infamii. — Kobiety [ito nawrócone] zostały,
które by pijane lub zmordowane pracą brały z sobą do łóżka dzieci, mają
być karane zamknięciem w wieży kościelnej per totam Quadragesimam,
i absolucyę ma im dawać biskup. (21)
Ponieważeśmy z Kościoła Katedralnego Krakowskiego sprowadzili znaczną
partykułę relikwii Św. Floriana, ma być Święto S. Floriana w naszej dyecezyi
uroczyście obchodzone w pierwszą niedzielę po 4 maja, a gdyby w tę niedzielę
S. Stanisława przypadło ma być w niedzielę przed 4 maja obchodzone.

Uroczystości na cześć relikwij Św. Pacyfiki (której głowę z Kolonii do Kollegiaty Gutsztadzkiej r. 1726 oddano) i Św. Wiktoryi (której czaszkę z Rzymu przywieziono) ma się odbywać w Warmii (Brunsbergu) w pierwszą niedzielę miesiąca Września. (23)

Archiprezbyterowie mają czuwać nad tem aby Obrazy P. Jezusa i Świętych (co się i o figurach w polu rozumie) nie były rudi vel monstruosa forma fabrefactae, absurdae, ridiculae, mutilae, obsoletae, defluentes. (24)

Dziesięcina płaci się plebanowi de manso praediali 1 modius siliginis et 1 modius avenae – de manso libertinorum et scultetorum per 8 vel 10 solidos vel per medium modium siliginis et medium modium avenae – de quavis rota molae 1 modius siliginis et 1 modius avenae. (26) Termin oddawania dziesięcin: od Św. Marcina do P. Maryi Gromnicznej.

W dyecezyi niemasz zakonnic z Klauzurą Klasztorną, tylko Congregationes Viginum Brunsbergae, Vormditi, Heilsbergae, Resselii sine clausura stricta, cum obedientia tamen et votis simplicibus. (30)

Potwierdza się fundacya i erekcya nowego kościoła w Crossen d. 8 Septembr. 1720 założonego.

Votum Episcopi post peractam Synodum. (mowa krótka)

Gratiarum actio Michaelis Remigii Laszewski Custodis Varmien. post finitam Synodum d. 15 Julii 1726. (Mowa)

Sermo Adalberti Grzymała Cantoris et Canonici Varmien. in Synodo. (Biskup Szymon Rudnicki odebrał heretykom kościół w Elblągu i za jego staraniem wystawiono katolicki kościół w Królewcu. – Za biskupstwa Jana Stanisława Zbąskiego, r. 1694 d. 25 Lipca w Kościele Katedr. Heilsbergskim około 30 Doktorów Teologii, Prawa i Medycyny Professorowi i Uczniów Uniwersytetu Królewieckiego odprzysięgło Luteranizm

Epistola pastoralis Christophori Joannis Szembek episc. Varmien. Varsaviae sub tempus Comitiorum generał. d. 10 Novembr. 1724 (przy ~~[illegible]~~ mianowaniu na biskupstwo.) (Processus)

Epistola pastoralis ejusdem post ingressum ad episcopatum Varmien. Heilsbergae d. 29 Decembr. 1724 (w 13 §. Ordynacye – między innemi wzywa księży aby przed mszą Św. peruki zdejmowali z głowy

Processus Michaelis Radziejowski Episcopi Varmien. in Arce Heilsbergensi d. 7 Septembris 1685 ratione reparationis aedium parochialium (aby niebyło zatargów między parafianami a proboszczem względem reparacyi, mają wprzód o zamiarze reparacyi biskupowi donieść.)

	Dubl. d. b. f. 9056/8 ✓ Cimelia D. 413 [184]	9. 4º
Constitutiones Woyna Benedykt	Synodorum Dioecesis Vilnensis per Illustrissimum Et Reverendissimum In Christo Patrem Ac Dominum D. Benedictum Woyna, ... Episcop. Vilnensem diversis temporibus in suâ Metropoli celebrata. Karty nieliczbowane. Sig. A–M. (6½ arkuszy)	Vilna In Officina Josephi Karcan Anno 1613. 166

"Constitutiones Synodorum dioecesis Vilnensis diversis temporibus celebratarum, iussu Ill^mi ac R^mi D^mi Domini D. Abrahami Woyna Dei et Apostolicae Sedis gratia Episcopi Vilnensis editae. Vilnae 1633. 4to Kart 58 (Sign A - Z3 - na odwrocie tyt. sztychowany herb Wojny: Trzy trąby)
Rescriptum S. Cong. Conc. domino Episcopo Wost... Romae, Pridie Kal. Decembris 1586 A. Card. Carafa. (Niemasz zwyczaju aby Congreatio pro interpretandis Decretis Trid. Conc. Synody dyecezalne przeglądała, poprawia ona tylko Synody prowincyonalne.)
ded. Abrahamo Woyna episcopo Viln.... Vilnae d. 14 Octobris 1631 Matthaeus Pogrecki Protonot. Apost. J. U. D. (wychwala biskupa quod reasumerit Constitutiones Synodorum Patrui sui in Cathedrali sua celebratarum t. j. Benedykta).
Benedictus Woyna Episc. Viln. clero dioecesis suae...: Vilnae d. 14 Aprilis 1613. (Zebraliśmy tu razem Ustawy postanowione na 3 synodach dyecezalnych które śmy odprawili.)
Ustawy: Officium parochorum i t. d. Każdy proboszcz powinien posiadać jedną z postyl Stapletoni, Granatensis, Osorii, polskie Jakuba Wujka, Skargi Piotra, Rituale Sacramentorum ex decreto Synodi provinc. Petricov. recens editum, Compendium Navarri, Aphorismos Confessariorum Emanuelis Sa Soc. Jes., Institutiones Confessariorum Martini Fornerii Soc. Jes., Methodum adjuvandi morientes Polanci, Missale Romanum, Catechismum Canisii vel Ledesmae Lituanice translatum, Catechismum Concilii Trident. Catechismum Bellarmini polonicum.
Biskup cytuje: Epistolam pastoralem - i Constit. Synod. - Cytuje rok 1613.
Koło wielkiego ołtarza mają być kraty (cancelli) et super altaria Umbellae licet ex crudiori tela, colore tamen aliquo depictae, ad arcendos pulveres.
Księża mają co roku po św. P. Maryi Oczyszczenia odbywać swe synody dekanalne, dotyczące dobrych obyczajów księży Synod dekanalny

Księża mają w przeciągu 2 miesięcy złożyć do Archiwum bisku=piego przywileje swoich fundacyj, skąd w razie potrzeby mogą takowe wyjąć transsumpta lub też oryginały.

Księżom zakazano jest pozbywać bez poprzedniego pozwo=lenia papieskiego, rzeczy kościelne lub klasztorne podług Bulli Papieża Pawła II (Romae A. 1409 d. VIII Calend. Martii, Pontificatus Anno 4º) Ex Novis (dodatki do synodu)

Dziekani powinni wytknąć granice każdej parafii.

Zakazujemy aby po klasztorach nie bywało szkołek trywialnych dla świeckich. – Księża zaś świeccy mają dla nauki do szkół wy=bierać takich Magistrów lub Bakałarzy którzy by znali Muzykę. Z resztą każdy nauczyciel winien poprzednio złożyć wyznanie wiary.

Co do pogrzebów nakazujemy stosować się do Uchwał Synodu prowincyonalnego z r. 1607.

Ofiary mają być nie na wielkim ołtarzu, lecz na pobocznym składane.

Zakazuje się aby w dnie odpustowe i poświęcenia kościoła nie szynkowano na cmentarzu kościoła wódki (crematum) i innych napojów.

Święta stałe: Circumcisio – Epiphania – Purificatio – Matthiae Apost. (w lutym) – S. Georgii Mart. patroni M. D. Lithv. – Philippi et Jacobi Ap. – Inventio S. Crucis – S. Stanislai ep. – Nativitas S. Joannis Bapt. – S. Petri et Pauli Ap. – Visitatio – S. Mariae Magdal. – S. Jacobi Ap. – S. Laurentii mart. – Assumptio – Bartholomaei Ap. – Nativitas Mariae – S. Matthaei Ap. – S. Michaelis Arch. – S. Simonis et Judae Ap. – Omnium Sanctorum – S. Martini ep. – S. Andreae Ap. – S. Nicolai ep. Patroni M. D. L. – Conceptio – Thomae Ap. – Nativitas Christi – S. Stephani protomart. – Johannis evang. – Święta ruchome: [illegible] S. Casimiri Patroni M. D. Lithv. – Annunciatio – Dominica Re=surrectionis cum 2 diebus sequent. – Ascensio – Dominica Pentecostes cum 2 dieb. seqv. – Corporis Christi – Festum Patroni ecclesiae – Festum Dedicationis ecclesiae – Ex Novis: Uchwalamy tym synodem aby święcili też S. Ignacego Soc. Jes. w Lipcu.

Cały wielki post wypada pościć bez mięsa i nabiału. – Piątki należy również pościć ściśle wyjąwszy Boże narodzenie gdyby w piątek przypadło, wtedy się post uchyla.

Ex Novis: Na Sędziów w sprawach utraconych dóbr duchownych
wyznaczamy na tym Synodzie: Marcina Zagiel Dziekana,
~~[illegible]~~
Alberta Żabińskiego Kantora, Tomasza Karłowskiego,
Stanisława Duborskiego i Łukasza Gornickiego Kanoni=
ków Katedr. wileńsk.

Co roku w Wielki Czwartek ma być w Kościele czytana
i tłomaczona Bulla Caenae Domini papieża Urbana
Romae, Pridie Non. April. 1624 Pontificatus Anno 1o. „Pastoralis
„Romani Pontificis vigilantia"... gdzie papież potwierdzając daw-
ny zwyczaj exkommunikuje heretyków i schizmatyków, oraz
tych którzy appellują od papieża do Soboru powszechnego, fałszerzy
listów papieskich, pomagających heretykom, oraz osoby świeckie
które sądzą duchownych i.t.d. (Cała ta bulla przytoczona)

W końcu przytoczone 2 dekreta Congregationis Sacrae Rituum
wydane w Rzymie d. 12 Marca 1613 (a dotyczące przeprowadzenia
inkwizycyi co do beatyfikowania - na tymże Synodzie wileń=
skim Abrahama Wojny ogłoszone.

Breve Apostolicum Gregorii XIII (Romae d. 8 Aprilis 1577) wyda=
ne do Arcybiskupa gnieźnien. i całego duchowieństwa w Polsce
na prośbę posła Jakuba Brzeźnickiego Kanonika poznań.
pozwalające duchownym causas in criminalibus per procu-
ratorem promoveri.

Constitutio Gregorii XIII (Romae d. 30 Martii 1581) zaka=
zująca całemu duchowieństwu chować takiego który by używał
porady Lekarza Żyda.

(w bibl. Czartoryskich)

Constitutiones Synodorum dioecesis Vilnensis Diversis temporibus celebratarum Jussu Ill^mi ac R^mi D^mi Domini D. Abrahami Woyna Dei et Apostolicae Sedis gratia Episcopi Vilnen: editae. Vilnae 1633.
4to ark. 14 i kart 3. Sign. A – L iij.

List A. Card. Caraffa Card. do biskupa Woyny. Romae Pridie Kal. Decembr. A. 1586 pisze że mu poprawił manuskrypt ded Abrahamo Woyna ep. Viln. . . . Matthaeus Zogrecki Protonot. Apost. : J. U. D. Vilnae d. 14 Octobr 1631.
List pasterski bisk. Woyny Vilnae d. 14 Aprilis 1613 i wydaje statuta 3 synodow

Acta Synodi Diaecesis Vilnensis. Praesidente illustrissimo ac reverendissimo domino d. Alexandro in Macieiow Sapieha Dei et Apostolicae sedis gratia Episcopi Vilnensis Vilnae Anno Dni Millesimo Sexcentesimo Sexagesimo Nono, Die 11. 12. et 13. Mensis Martii celebratae. Ibidem. Typis Academicis impressum Anno ut supra. 4to Kart 38 (Sig. A – K2.) (Prawd. nr 6640)

na odwrocie tyt. sztychowany herb Lis i 4 wiersze łac.

Ded. Alexandro Sapieha Ep. Viln.... Joannes Woronowicz Magister caeremoniarum ecl. cath. Viln... Vilnae d. 14 Octobr. 1669.

Acta et constitutiones Synodi diaecesis Vilnensis A. D. 1669 d. 11 m. Martii inchoata et addiem 13 eiusdem mensis continuata.

Na tym Synodzie byli Alexander Sapieha bisk. wil., Kazmierz Pac bisk. żmudzk. proboszcz katedr. wilen., Gotthard Jan Tyzenhaus bisk. smoleńsk. sufragan, kanonik wileń, administrator opactwa hebdowsk., Krzysztof Przecławski dziekan katedr., Walerian Stanisław Judycki archidiakon katedr., pisarz W. X. L., Mikołaj Słupski biskup nominat gracyanopolitański, kustosz katedr., Alexander Kotowicz scholastyk katedr., rejent kancel. większej W. X. L., Tomasz Kazimierz Górski kantor katedr., kanonicy katedr. wil.: Adam Kopec, Szymon Wojciech Młynecki, Wojciech Kazimierz Bejnart, Eustach Kotowicz, Krzysztof Doumant Siesicki, Benedykt Żuchorski, Franciszek Kryszpin Kierszeyszten i duchowieństwo dyecezalne.

Wspomina biskup iż podczas tego Synodu kazał przedrukować Epistolam pastoralem kardynała Bernarda Maciejowskiego i poleca księżom aby takową czytywali, równie jak Instructionem pro Confessariis S. Francisci Salesii, którąśmy kazali w Wilnie przedrukować.

Spowiedzi słuchać wolno tylko tym, którzy mają od nas upoważnienie lub od Wikarego generalnego.

Dla zapobieżenia częstym rozwodom które się zagęściły przez
okazowanie aktów publicznych podpisanych przez świadków
czyli Pieczętarzów i strony, wzywa się Sądy, aby tychże roz:
wodów niedopuszczały. — Nauka o małżeństwie (Sess. Trident.
24) ma być 4 razy do roku czytana po polsku z ambony. —
3 zapowiedzi mają następować pojedynczo w niedziele i święta
po litewsku i po polsku przy kazaniach litewskich i pols:
kich. — Xięża mają przed ślubem pilnie badać czy nie zmuszano do ślubu
niewiastę, lub czy nie było obawy przed rodzicami. — Xięża aby nie dawali
ślubów chłopom z porwanemi dziewkami (tak zwanemi „grabież:
nemi dziewkami".

Xięża aby nie wyjeżdżali z swych parafii; dwumiesięczna nieobecność
pociągnie za sobą karę, lub odebranie beneficyum. — Przywileje fun:
dacyjne beneficyów mają z całej dyecezyi być oddane do Archiwum Ka:
tedralnego, a Kancelarya biskupia wyda odpisy takowych benefi:
cyantom. — Niewolno Żydom dzierżawić dóbr kościelnych

Posty mają się zachowywać: przez cały Post wielki (Quadragesima),
w Suchedni (Quatuor tempora), w Wilie Bożego Narodzenia, Wniebowzię:
cia P. Maryi i Wszystkich Apostołów (z wyjątkiem Wilii S. Jana ewang. i
SS. Filipa i Jakuba), w Wilię S. Macieja (chociażby przypadała w Zapusty),
Św. Jana Chrzciciela, WW Świętych, S. Wawrzyńca i (w Piątki przez cały rok (z wyjątkiem
Bożego Narodzenia gdyby na Piątek przypadło); — oraz według zwy:
czaju krajowego w Wilie Świąt P. Maryi (z wyjątkiem Praesentationis
et S. Mariae ad Nives

Święto S. Jerzego, jako jednego z Patronów litewskich, z powodu przy:
padającego Święta S. Wojciecha, ma być przeniesione post Dominicam
in Albis. — Święto S. Hyacinthi ma się odbywać Dominica infra Octavam
Assumptionis Mariae. — Święto S. Francisci Salesii, jako patrona dyecezal:
nego, ma być odprawiane sub ritu duplici.

Ciała zmarłych nie powinny długo leżeć bez pogrzebu; ciała nagle
zmarłych lub podejrzanej śmierci, przed 24 godzinami nie mogą być grzebane.
Kazania pogrzebowe nie powinny trwać dłużej nad godzinę. Zakazuje
się też chować ciała w Kaplicach na osobności stawianych.

Zjazdy dekanalne mają się dwa razy w roku odbywać jako to: w pierw:
szy tydzień po Oktawie Bożego Ciała i w tydzień po S. Wawrzyńcu.

Zakazuje się pod karą 100 talarów osobom niepowołanym nosić
rokiety i mantoletty; ani też nosić suknie z fałdzistemi rękawami nakształt
mantoletów, które teraz weszły w modę.

Wyznacza się 5 Sędziów synodalnych i 4 examinatorów instituendorum ad beneficia curata.

Drukarze aby nic nie [redacted] drukowali bez cenzury z naznaczonych cenzorów.

Ma być ustanowiony Patron generalny dla xięży wszelkich spraw w Sądach trybunalskich, Assesorskich, Relacyjnych nadwornych, Sejmowych i Komissyj wojskowych.

Przytacza się spis 14 Casus reservati.

Kapłan któryby przez jeden dzień lub kilka zaniedbał Horas canonicas, utraca dochody z beneficjum za każdy dzień zaniedbany; za zaniedbanie Matutinum utraca połowę dochodu dniowego, za zaniedbanie jednej następnej części w chorze, szóstą część dochodu (podług ustawy Piusa V z r. 1571. XII Cal. Octobr.)

Grzegorz XIII papież na prośbę posła Jakuba Brzeźnickiego Kanonika poznań. pozwala (Romae 1578 d. 8 Aprilis) duchowieństwu polskiemu per procuratores agere civiliter et criminaliter contra haereticos, sectarios, latrones, homicidas et alios delinquentes.

Zakazuje się aby Ministrowie i Predykanci heretyków nie używali sukien duchownych, lecz mają się ubierać w suknie niemieckie.

Ordo et numerus ecclesiarum dioecesis Vilnensis. (w 25 dekanatach)

Sermo Nicolai Slupski nominati episcopi Gratianopolitani, Suffraganei Albae Russiae, Custodis Praelati et Officialis generalis Vilnensis, ante inchoationem Synodi habitus.

Sermo in eadem diaecesana Synodo Vilnensi habitus a Eustachio Kotowicz Canonico Vilnen. S. R. M. Secr. 2da die.

Acta Synodi dioec. Viln. 1669
Szczygielski: Cedrea Mariana 1676 Vilno
" Liber penthicus 1681 Vilno Kratz:
" O żywocie S. Benedykta 1683 Wilno
i 1685
Synodi dioec. Viln. Acta 1685
N. P. Maria Studencka w Grodnie 1686
Skarbnica niebieska u S. Michała Wilno 1671
Collectanea dioec Samogit 1690
(Lac)
Szczygielski: Responsio modesta
Decreta Synodi Vilnen 1817
Jurkowski Gabriel: Morze Rożanystok 1767

Czerniecki Ród obojętny. Wilno 1782.
8°

Decreta, Sanctiones et universa Acta Synodi dioecesanae ab
illustrissimo.... Constantino Brzostowski Dei et Apost. Sedis
gratia Episcopo Vilnensi.... Anno Salutis 1717 Sub diebus 3tia,
4ta et 5ta Mensis Februarii, in sua Cathedrali Ecclesia Vilnae
celebratae et per me Alexandrum Joannem Zebrowski S. Theol.
et J. U. Doctorem, Archidiaconum Albae Russiae praesentis Sy=
nodi Secretarium connotata. Vilnae typis Academicis Societa=
tis Jesu. 4to Kart niel. 4 (tytuł, dedykacyja: Episcopo Viln.... Al. Zebrows=
ki., Ad lectorem: przedmowa wytłuszczająca co jest synod) str. 1–157 (Pars
prima: Acta Synodum antecedentia complectens – Pars secunda: De ordi=
ne Sessionum Synodalium, str. 1–56 opis odbytego porządku synodn–
Pars tertia: Decreta et Sanctiones synodales str. 57–103. – Ser=
mo Loci ordinarii Vilnensis in synodo ad initium primae sessionis
et Sermo in Synodo Georgii Casimiri Ancuta J. U. Doct. Canon. et
Officialis gener. Vilnen., Oratio synodalis Jacobi Szczuka canonici
Viln. praepositi Grodnen A. 1717 d. 5 Febr. habita, Allocutio Loci
ordinarii in conclusione Synodi, str. 104–135. – Ordo ecclesiarum
et Cathalogus universi Cleri dioecesis Vilnensis, str. 135–157
Spis kościołów w dyecezyi i proboszczów), kart 2 (Index synopticus)
Jest to jeden z lepszych Synodów porządnie odbyty i spisany.

Biskup wileński Konstanty Brzostowski odbywszy poprzednio
wizytę kościołów w swej dyecezyi, wydał w zamku swym w Werkach
d. 7 August. 1716 list czyli Proces, zwołujący duchowieństwo dyecezyi
wileńskiej na Synod dyecezalny do Wilna dnia 12 Octobr. 1716 odbyć
się mający. Jednakże z powodu rozruchów wojennych i wylewu rzek
Synod ten na dzień 3 Lutego 1717 odroczony został.
D. 3 Lutego 1717 (feria 4a post dominicam Sexagesimae) rozpoczął się
Synod uroczystą processyą z pałacu biskupiego do katedry wileńs=
kiej. Cały orszak prowadził mistrz ceremonii (superpelliceatus cum
virga, za nim postępowało duchowieństwo niższe (superpelliceis et sto=
lis induti), kanonicy regularni (cum mucetis et rochettis), wikarzy

Katedralni (in dalmaticis cum stola) Praepositi et Abbates infu-
lati (cum infulis), za niemi 4 Księży (in pluvialibus) niosto 4 infuły,
potem niesiono Krzyż srebrny (associata duobus ceroferrariis),
potém prałaci Katedralni (cappis romanis seu togis induti), w Koń-
cu biskup (in cappa et birreto) między dwa Konem i subdiaKonem,
senatorowie i mieszczanie wileńscy z chorągwią. Synod odbywał
się rano i popołudniu w Kościele Katedralnym. Dalsze sessye
były d. 4 (Sessio secunda), 5 (Sessio tertia) Februarii. — Na Synodzie
tym byli też obecni; Alexander Horain Episcopus Smolensœn,
sis Nominatus Samogitiensis, Archidiaconus Vilnensis — Mathias
Ancuta Episcopus Misinopolitanus, Nominatus, Coadjutor, Suf-
raganeus, Custos Viln. Referendarius M. D. L. — Carolus Pancerzyń-
ski Episcopus Hieropolitanus, Suffraganeus Albae Russiae, Can-
tor Vilnensis, Notarius M. D. L. — Ludovicus Ogiński Nominatus
Episcopus Smolenscensis, Canonicus Vilnensis — Alexander
Zebrowski S. Th. et J. U. Doct. Archidiaconus Albae Russiae —
Michael Zienkowicz Nominatus Sufraganeus Samogitiae Ca-
nonicus Vilnensis — Petrus Potubiński Praepositus Vilnensis
— Jacobus Ciboni Praepositus Mis. Domus Vilnensis (Mi-
syonarz) etc.

Biskup przypomina duchowieństwu do zachowywania i
stosowania się: „Epistolam nostram pastoralem A. 1710" —
„Ordinem boni regiminis a Stephano Pac Episc. Viln. sancitum
a. 1682" et „Decreta Synodi celebratae sub Alexandro Ko-
towicz Episc. Viln."

Zakazuje się Krzcić dzieci w domach prywatnych — wyjąwszy
dzieci fundatorów i Kollatorów

Niewolno pobierać optaty od Krztu, od slubów, od wywodów
(introductiones neonuptarum et puerperarum) i od miejsca grobu.

Czas pro communione paschali populi wyznacza się ~~[illegible]~~
przedłużający a Domica Laetare, quarta Quadragesimae ad Domi-
nicam tertiam post Pascha (to jest 6 tygodni)

W niedziele i święta ma się odbywać Katechizm, po którym Kapłan z ludem odmówi Ojcze nasz, Zdrowaś, Wierzę, Dziesięcoro przykazań, Przykazania Kościelne, Liczbę Sakramentów i Akty wiary, nadziei, miłości, skruchy – przed Summą lub po Ewangelii. Toż samo ma się odbywać podczas Kolędy (strena) obchodząc domy parafian.
W bibliotece kościelnej powinny się znajdować Missalia, Agenda major, Graduale, Antyphonarium, Psalterium et Agenda minor.
Należy zaprowadzić zwyczaj śpiewania Różańca, Godzinek o Niepokalanem Poczęciu, Litanii loretańskich i innych pieśni; organy gdzie mogą być, powinny się naprawiać.
Zakazuje się odbywać sejmiki w kościołach.
Zakazuje się duchownym opijanie się wódką (crematum), mieszkania z niewiastami, noszenia sukien krótkich, obuchów (baculorum ferro fartorum vulgo Sztokady dictorum.
Tylko biskup może mieć podczas odprawiania mszy św. pierścień na palcu.
Co do postów przypominają się ustawy Synodu dyecezalnego Alexandra Sapiehy bisk. wileń.
Ustanawia się cenzorów do rewizyi książek w Wilnie drukujących się, którzy też mają obowiązek rewidować 3 lub 4 razy do roku księgarnie.
Archiwum dyecezalne ma być urządzone. (Archiwa parafialne mają być w miejscach sklepionych i zamkniętych, mają mieć indexa alfabetyczne. – Cap. XVIII, pag. 74)
Biskup postara się w Rzymie aby pozwolone było na dyecezyję Officium de B. Michaele Giedrojć.
Zakazuje się dozwalać budowania nowych zborów akatolickich, bóżnic żydowskich i meczetów (moscheae), zabrania się służyć namkom u niechrześcian.
Lutrzy i Kalwini w Wilnie pogrzeby z świecami i śpiewem tylko za bramą wileńską mogą odbywać.
Plebani mają w kazaniach na to wpływać, aby osoby świeckie, mianowicie gromady wiejskie nie sądzili czarownic i spraw o czary, bo to należy do sądu biskupiego; zresztą obszerniejszy to w naszym liście pasterskim wyłuszczyli. (Constitutiones synod. p. 77 Caput XXII De sagis et maleficiis)
Ustanawia się taxa fori judicialis, mianowicie taxa cancellariae od aktów: Citatio, Monitorium post primam citationem, Protestatio, Mandatum

procurae, Inscriptio causae ad regestrum, Remissoriae pro examine testium. Copiae, Decretum interlocutorium, Literae executoriales, Decretum excommunicationis, Decretum cum omnibus actibus, examinibus, testium inductionibus, replicationibus, duplicationibus, triplicationibus, Instrumentum appellationis, Absolutio a censuris, Interdictum ad ecclesias et illius relaxatio, Inhibitio, Arrestum, Provisio, Dimissoriales, Formata seu testimoniales ordinum, Instrumentum approbationis, Commenda ecclesiae, Institutio seu investitura, Resignatio beneficii, Indultum, Confirmatio testamenti etc.
Casus reservati papales iuxta Bullam Coenae Domini (między temi: Crimen stupri violantium virgines, Crimen raptus virginis aut mulieris, Crimen magiae)
Sententiae ab Alexandro VII et Innocentio XI prohibitae.
De impedimentis matrimonii dirimentibus (defectus aetatis in mare ad 14, in faemina ad 12 annum
Praxis publicandi Bullam Caenae Domini feria 5a magna (forma ~~po~~ wyklinania heretyków i targających się na duchowieństwo - po polsku)
Procedura sądu duchownego.
Ordo ecclesiarum et cathalogus universi cleri dioecesis Vilnensis: ~~[illegible]~~ pag. 135 - 157.
Ecclesia cathedralis: 6 praelati (praepositus, decanus, archidiaconus, custos, scholasticus, cantor), 12 canonici 1 cancellarius dioecesis (Kanonik), 1 Archidiaconus Albae Russiae (Kanonik), ~~[illegible]~~ 10 Vicepraelati et Vicarii ecclesiae cathedralis (Poenitentiarius simul et Vicecustos, Concionator cathedralis, Vicedecanus, Vicecantor i 6 wikarych)
Prałaci Kapituły wileńskiej r. 1717: Petrus Połubiński ~~[illegible]~~ Praepositus, Boguslaus Gosiewski Decanus, Alexander Horain Archidiaconus (et Episcopus Samogitiae), Martinus Ancuta Custos (et Episcopus Misinopolitanus, Coadjutor Suffraganeus), Martianus Szaniawski Scholasticus, Carolus Pancerzyński Cantor
Kanonicy: Petrus Karp, Jacobus Szczuka, Andreas Wołodkowicz, Georgius Ancuta J.U.Dr., Franciscus Gieczewicz, Dominicus Przecławski, Christophorus Połubiński, Hilarius Gintowt, Adamus Kietpiński, Joannes Bychowiec, Alexander Żebrowski S.Th. et J.U.Dr.
Abbas Ord. S. Benedicti in Troki: Carolomanus Myśliński
Praepositus Infulatus Can. reg. BB. MM. de poenit. in Widzieniszki: Liberius Glinda.

Synod wilenski : Decreta sanctiones et universa acta synodi dioecesanae
ab Constantino Casim. Brzostowski episcopo vilnensi a. 1717 sub diebus
3. 4. et 5 mensis Februarii Vilnae celebratae. Vilnae typ. Acad. Soc. Jes.
4°

...nen Seiten, u...
...egeben sind.

...rten Lehrern un...
...ist die Verlagsh...
...in den Stand ...
...nsunterschrift zu...

...M:

...llung von Carl M...

Elementarbu...

...nd Datum:

Synodus dioecesana Vilnensis ab Illustrissimo, Excellentissimo ac Reverendissimo Domino D. Michaele Joanne Zienkowicz Dei et Apostolicae Sedis gratia Episcopo Vilnensi in ecclesia cathedrali sua A. D. 1744 diebus 10. 11. 12 M. Febr. celebrata. Typis mandata Vilnae Sacr. Reg. Majestatis Academ. Soc. Jesu. 4to Kart 7, str. 193. (na odwrocie tytułu herb Zienkowicza bisk. ⚓ — [illegible] ... Victo [illegible] ... [illegible] cau[s]arum, Synodi Secretar. — Accessus ad Synodum: — Biskup Jan michał Zienkowicz skończywszy wizytę generalną swej dyecezyi wydał d. 29 Octobr. 1743 Proces zwołujący na Synod, który się rozpoczął d. 10 Febr. 1744 w Kościele katedralnym wileńskim, a skończył d. 12 Febr. 1744. — Sermo pastoralis (mowa biskupa przy rozpoczęciu Synodu) — Na Synodzie byli: biskup, kanonicy (między temi: Jozef hr. [illegible] na episcopus [illegible] [illegible]ensis suffragan. [illegible] Viln. Referen[dar] d. M. [illegible] Praepositus praelatus; Alexander Horain episcopus [illegible]ensis Sufragan. Samogitiae. Archidiaconus praelatus; Josephus de Kozielsk Puzyna S. Teol. et Jur. Utr. Dr Episcopus [illegible] niae et [illegible]ensis Scholasticus praelatus — niebył zaś na Synodzie; Antonius Comes in Łohoisk et Berdyczow Tyszkiewicz Episc. Samogitiae. Canonicus Vilnen.) Joannes Jakieski Abbas [illegible]ensis ord. S. Benedicti, Michael Antoniewicz [illegible] [illegible] [illegible] 3 [illegible] [illegible] 33 [illegible] i t. d.) probofzcze, wikarzy.

[illegible] różnicy nosili [illegible] jak w Prusiech i [illegible] dłuższe; niewolno [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] wiary, iuo [illegible] ze dzień [illegible].
Cap. 3 De [illegible]. – [illegible] jeść lub pić – Żydzi w jednym domu [illegible] mace ich jeść, pilnować [illegible]. Dziewkom niezamężnym [illegible] u Żydów. Żydom wolno się grzebać tylko po zachodzie słońca.
Cap. 4. De [illegible] seu maleficiis. [illegible] pod karą exkomuniki [illegible] pławione w wodzie lub [illegible] gdyż sądy czarownic podług Kon[illegible] stytucyi z r. 1543 należą do [illegible].
Benedykt XIV papież (Romae d. 7 Maii 1743 [illegible] w miejscach [illegible] z powodu robót w polu w miesiącach [illegible] do [illegible] niedzieli n.p. [illegible] święta [illegible], S. Annae, [illegible] Visitationis Mariae, S. Mariae Magdal., S. Jacobi, S. Annae, [illegible] Wniebowzięcia [illegible].
Dzieci niewolno chrzcić w domu (z wyjątkiem [illegible] wielkich mro[illegible] zów, z powodu [illegible] lub słabości dziecka – i to tylko z wody [illegible] być może).
Od udzielania sakramentów niewolno nic żądać, chyba co kto dobrowolnie ofiaruje.
[illegible] są Statuta [illegible] Alexandri Sapieha, Alexandri Kotowicz, Brzostowski.
Idąc do chorego niewolno Księdzu wymagać konia lub wozu pod siebie.
Ksiądz któryby dawał ślub małżeński z opuszczeniem choćby i tylko zapowiedzi ma być karany na 20 flor. – Pleban miejscowy może tylko ślub dawać i to przy 3 lub 2 świadkach.
Księża którzyby benedykowali kąpiel dla opętanych, mają być uwięzieni.
Kapłan któryby mieszkał z kobietami razem [illegible] [illegible] Kara 10 grzyw. zł. węg. i więzieniem przez miesiąc.
Archiwum dyecezalne w którym mają być złożone oryginały przywilejów fundacyj zostawać ma pod [illegible] dyecezalnego.
[illegible]

Zarząd Seminarium dyecezalnego wileńskiego oddaliśmy communistom (Clericis in Communi viventibus – którym rządził [illegible] x. [illegible] Żółkowski) których sprowadziliśmy i którym folwark (praedium) Bokorzyszki zapisaliśmy, aby z dochodów tegoż 14 kleryków chowali ucząc ich teologii moralnej niemniej 2 lat każdego.
Klerycy przed wyświęceniem mają w Seminarium xx. Missyonarzy przez 12 miesięcy najmniej a w seminarium diecezalnem xx. Communistów przez 2 lata zostawać.
Księża z obcych dyecezyi bez świadectw nie powinni być cierpiani.
Zakonnikom według Ustawy Urbana VIII z r. 1624 niewolno przyjmować takich fundacyj nowych klasztorów które by nie miały dochodu na 12 osób.
Potwierdzamy fundacyję s. p. x. Alexandra Jana Żebrowskiego scholastyka wilen. który przy kościele katedralnym wileńskim założył Collegium pro emeritis et invalidis sacerdotibus.
Potwierdzamy też fundacyję s. p. Krzysztofa Białłozora kanonika wilen. który w ulicy zamkowej przy moście wybudował Szpital S. Rocha dla Rochitów (Fratrum de misericordia vulgo Rochitarum) pod dozorem jednego z xx. Kommunistów i takowy w funduszę opatrzył
Ordo et numerus Decanatuum, ecclesiarum, urbium et villarum eis sive parochiali subjectarum in dioecesi Vilnensi p. 35 – 147 (spis kościołów parafialnych i wsi do nich należących, oraz kaplic)
Ustawy Synodu zawarte są w 34 rozdziałach.

9745 Decreta, sanctiones et universa acta synodi dioecesanae ab Constantino Casim. Brzostowski episc. viln. celebratae. Vilnae 1743. 4to

9935 Executorium decretum de limitibus dioecesis Vilnensis latum ab Ign. Holowinski. Vilnae 1854. fol. 2 ex.

11007 Acta, constitutiones synodi dioec. Viln Alex. Michael. Kotowicz 1685. 4º

1417 d. 13 Septembr., in castro Raczans. – Johannes episcopus wladislaviensis indicit Synodum dioecesanam Vladislav. die dominica post f. S. Elisabeth immediate sequenti i.e. 20 Novembr. 1417 in ecclesia wladislaviensi celebrandam. (pag. 13)
Sandivogius decanus Vladislav. commissarius per episcopum specialiter deputatus prorogat Synodum dioeces. Vladisl. per Joannem epum pro d. 20 Novembr. indictam, ad diem dominicum proximum post festum Epiphaniae in qua capitulum generale ecclesiae Vladisl. celebrabitur., celebrandam (pag. 14)
(Abraham Wład.: Exhortatio visitationis synodalis. Kraków 1888. 8°: Archiw. Komis. hist. Akad. umiej. T. V.)

1420. Statuta synodu prowincyonalnego w Kaliszu r. 1420. Kraków 1888. 8°. str. 109 (Rozpr. Wydz. filoz. hist. Tom XXI) Prawo 7347.
(O zbiorze Trąby Mikoł.)

1417 148

Jan Kropidło biskup włocławski zwołał Opatów Kapituły Kolegiacką w Włocławku i Kollegiaty S. Piotra w Kruświcy, oraz Duchowieństwo świeckie i zakonne na Synod dyecezalny die dominica post festum S. Elisabeth d. 20 Novembris 1417 w Kościele Włocławskim odbyć się mający. Datum in castro Raczans d. 13 Septembris 1417.

Liber formul. ecl. Wladislav. Mspt in fol. Bibl. Univ. Krak. Nr. 348 pag. 306.

Statuta sinodalia pro diocesi Wladislaviensi (Mathiae Drewicii episc. Wladislav.) Mscr. in 4to pap. str. 24 (współczesny ma paginaturę karta 124–135; na końcu przypis: Impressum Cracovie Anno salutis Millesimo quingentesimo decimo septimo, tredecimo die Maij. In edibus spectabilis viri dñi Joannis Haller.) (Nr. Mscr. in 4to 1016) = (Kart 12)

Są to jak widać żywcem przepisane Statuta dyecezji Gnieźnień. Jana Łaskiego drukowane w Krakowie r. 1513

Maciej Drzewicki bisk. kujaw. dla poprawienia obyczajów Księży ogłasza niniejsze Statuta dyecezalne biorąc za podstawę Statuta provincialia et Canones.

Księża mają żyć przystojnie, nosić tonzurę, niemieszkać z kobietami wyjąwszy matki, siostry lub ciotki.
Któryby ksiądz trzymał nałożnicę ma być za pierwszym razem karany więzieniem przez miesiąc, za trzecim razem ma utracić beneficyum. A ktoby dawał mieszkanie takiej nałożnicy ma być wykluczony a divinis.
Niewolno Księżom się upijać i bywać w karczmach pod karą 3 grzywien, wyjąwszy w podróży.
Wezwani na stypę mają tylko 3 lub 4 razy napitek robić haustus i przed wieczorem wracać do domu. (Agape vulgariter Stypa)
Niewolno Księżom grać w kości w warcaby ani chodzić w koronach seu crinalibus.
Ad missas novas non mendicent.
Księża mają mieszkać przy swych kościołach, w kościele chrzcząc dając komunię, ostatnie pomazanie i t.p. mają być superpelliceati cum stola. (t.j. w komży z stułą)

Ksiądz ma najśw. Sakrament idąc trzymać w rękach
poprzedzony światłem i dzwonkiem. Oprócz mszy
wyjąwszy celebry niewolno najśw. Sakrament oka=
zywać pod winą 3 grzywien, opłatki co 8 dni mają być zmie=
niane.
Niewolno krzcić po za kościołem, wyjąwszy potrzeby,
pod karą exkomuniki.
Księżom zabrania się lichwa, frymarki, przekupstwa
w beneficiach, i symonia.
Niewolno księżom spowiadać, rozgrzeszać i chować
zmarłych lichwiarzy pod karą exkomuniki;
Dla psucia posadzki i fetoru zabrania się chować zmarłych
w kościele wyjąwszy patronów lub benefaktorów.
Plebani niemają pozwalać w swych kościołach odprawiać
nabożeństwo księżom włóczęgom;
Zakazuje się [illegible] księżom święcić po domach na wiel=
kanoc chleb czyli kołacze (placentas) wyjąwszy
patronom.
Niewolno księżom przyjmować od świeckich beneficjów
bez pozwolenia biskupa, pod karą exkomuniki takie=
go intruza. Rezygnacje mają się dziać na ręce biskupa.
Niewolno brać dziesięciny należącej innemu kościołowi
pod exkomuniką.
Krzcielnica i najśw. Sakrament mają być pod kluczem
księży; bielizna kościelna ma być czysta.
Każdy pleban ma w przeciągu 3 miesięcy sprawić flaszkę
(flascum) cynową lub ołowianą na wino.
Przy chrzcie niemoże być więcej jak 3 kmotrów.
Księża za chrzty i sakramenta nic niepowinni brać, niemają
nakładać pokut pieniężnych.
Niewolno zdradzać spowiedzi ani przy spowiedzi używać
nacisku pod karą wiecznego więzienia w klasztorze.
Przyniesione dziecie każdej chwili powinno być ochrzczone.

Morderców niewolno rozgrzeszać bez zadosćuczynienia.
Ksiądz nie powinien podpisywać wyroku śmierci.
Ksiądz pozywający drugiego Księdza do sądów świeckich
podpada exkomunice.
Księża nie mają protegować podpalczy oraz tracących
płód.
Pleban nieznający języka swych parafian, ma trzymać
księdza posiadającego język
Plebani nie powinni obcym Księżom odprawiać nabo:
żeństwa pozwalać, dopokąd się piśmiennem świa:
dectwem nie wykażą.
Księża bez pozwolenia zwierzchności nie powinni się
przez miesiąc oddalać z beneficyam.
Księża „non intendant histrionibus, venationibus, ta:
bernis, taxillis, sub privatione". Ksiądz któryby się
spił, innego lżył lub bił ma być karany 3 grzywnami.
Świadectw aby niepotrzebnie w sądach świeckich nie składali:
Plebani mają się w przeciągu roku zaopatrzyć w księgi po:
trzebne do kazania.
Plebani mają co niedziele z parafianami odmawiać: Ojcze
nasz, Zdrowaś, Wierzę i 10 Przykazań.
Plebanom nie wolno zakonników dłużej nad 8 dni trzymać
u siebie za kapelanów bez pozwolenia biskupa.
W Wielki Czwartek powinien być świeży olej święty napeł:
niony a stary spalony.
Do mszy nie używać wina zepsutego, octowatego, gotowanego.
Mszy w dworach niewolno odprawiać bez pozwolenia
papieskiego lub biskupa, ani też podczas interdyktu.
Przed ślubem mają być 3 zapowiedzi – szlachta jednak wolna
jest od tego. – Obcym księżom niewolno dawać ślubu. –
O rozwodzie wyrokuje biskup
Ślub każdego dnia może być dany, tylko wesela i przywodu
(traductio uxorum) niewolno odbywać od Adwentu do tygodnia
od [illegible] i przez cały [illegible] aż do przewodniej niedzieli i przez oktawę Zielo:
nych świątek.

Księdzu w sprawach duchownych nie wolno stawać w sądach świeckich, wyjąwszy spraw granicznych.
Niewolno zastawiać lub zbywać rzeczy Kościelnych bez pozwolenia biskupa.
Cmentarze mają być ogrodzone lub wałem otoczone.
Niewolno dawać ślubu z porwaną niewiastą.
Proboszcz ma płacić długi zaciągnięte przez poprzednika na Kościół.
Księża mogą się wzajemnie spowiedzi słuchać.
Przed exkomunikowanemi niewolno nabożeństwa odprawiać, ani ich grzebać, ani ich absolwować.
Za pobicie księdza tylko biskup może absolwować.
Laikom patronom niewolno zmieniać wsi duchownych przymuszać do pańszczyzn, danin, chybaby to wyraźnie fundacji było wyrażone, nieobowiązany jest do paszenia świec
Laikom niewolno fantować księży.
Archidiakoni wizytując księży, azali nie chowają nałożnic, nic nie mają brać.
Plebani mają mieć pieczęci swoje.
Kurendy biskupie po przeczytaniu mają być zaraz dalej posyłane.
Księża mają na to uważać, aby bractwa w święta celniej-sze i oktawy nie dawały biesiad, pijatyk, tańców; wolne są jednakże ich uczciwe schadzki i zgromadzenia.
Zakazuje się aby bractwa (cechy?) pieniędzy na lichwę nie wypożyczały i pod pozorem lichwy nie brały wosku na świattła.

201

1517 Synod Kujawski Drzewieckiego

1568
~~...~~ dioec. vladislav.

Constitutiones in dioecesana Synodo Wladislaviensi, praesidente reverendissimo in Christo Patre atque Domino, D. Stanislao Carncovio Episcopo Wladislaviensi editae, sub Pontificatu S. D. N. Pii Papae V..... Accesserunt Admonitiones quinque circa Sacramenta faciendae, eodem reverendissimo D. Stanislao Carncovio Episcopo Wladislaviensi autore.... Coloniae, apud Maternum Cholinum. Anno 1572. 8º. pp. 172. Kart nieliczb. 21 (Index verborum.) = Admonitiones quinque circa Sacramentorum administrationem faciendae, autore reverendissimo D. Stanislao Carncovio Episcopo Wladislaviensi. Coloniae, apud Maternum Cholinum 1572 8º. Kart niel. 3 str. 97. (pierwotnie wydał Karnkowski po polsku: Napomnienia potrzebne których plebani w Kujawskiem biskupstwie używać mają. Kraków 1568. 8º. - tegoż r. 1568 za poradą Marcina Kromera wydał przetłomaczone po łacinie.)

Na odwrocie tytułu herb Junosza i 8 wierszy In arma Stanislai Carnkowski przez Simon Goritius. - dalej list: Pius papa V. ven. fratri Stanislao episcopo Wladislaviensi... Romae d. 22 Maji 1568 (pochwala go papież, iż odprawił Synod dyecezalny, na którym totus Clerus fecit professionem fidei catholicae, iż ex decreto Concilii Tridentini Seminarium założył i z dochodów stołu biskupiego dotował; co do żądań objawionych ze strony biskupa przez Jerzego Ticinium familiarem Papae, dowie się z listu tegoż Ticina.) - dalej: Petri Royzii Maurei, Hispani, regii Jurisconsulti Carmen ad Stanislaum Carncovium ep. wladisl. (wiersz na pochwałę wydania Synodu) - dalej Index titulorum.

Stanislaus Carncovius d. g. wladislav. et Pomeraniae episc. universo clero suo (list pasterski do duchowieństwa dyecezyi polecający niniejsze ustawy synodalne, które spisał Stanislaus Crassinius J. U. Dr. Scholasticus Gnesn., Cancellarius episcopi)

Oratio Andreae Plisii liberal. Art. Baccal. de forma, statuque ecclesiae atque deformitate ejusdem et officio sacerdotali: p. ~~..~~ 23-40 (Mowa na synodzie)

Stanislai Carncovii ep. vladisl. epistola pastoralis ad clerum. Wladislaviae d. 14 Febr. 1568 (zwołujący synod ad diem Martis alias ad feriam 3am post domin. Reminiscere proximam 1568 Wladislaviae).

Synodus celebrata fuit Wladislaviae d. 16 Martii et finita 17 Martii 1568: byli na nim: Wawrzyniec Zalinski opat Koronowski, postowie opatów oliwskiego, peplińskiego, praepositorum monaster. Żukovien. Lubranecen. Strelen, Żarnovecen., Kanonicy Katedr., postowie Kollegiat i prawie wszyscy proboszczowie.

Duchowieństwo aczkolwiek z oporem fecit professionem fidei, praestitit obedientiam Papae et condemnavit haereses a S. Synodo Tridentina condemnatas.

Na Seminarium przy Kościele Katedralnym otworzyć się mające przeznacza biskup z dochodów stołowych rocznie 600 flor. Opaci Koronowski, oliwski i pepliński mają na toż seminarium dawać rocznie po 100 flor. a 3 Praepositi in Pomerania jako to: Kartuzow, Żarnowiecki i Żukowski razem rocznie 100 flor.

Dla uniknienia kosztownych apellacyj do Rzymu prosić papieża, aby w dyjecezyi dał moc 4 Kanonikom do których ma się appellować.

Również prosić papieża aby księży dyecezyi kujawskiej zwolnił od ustaw Soboru trydenckiego co do pluralitatem sacerdotiorum et personalem residentiam, aby księżom wolno było mieć kilka beneficyów.

Przyjęto Constitutiones synodales obejmujące w 3 częściach przepisy co do porządków Kościelnych i karności, mianowicie:

Biskup dołoży starania aby wydano w języku polskim postyllę.

Po kazaniu mają księża głośno odmówić: Ojcze nasz, Zdrowaś i Wierzę oraz Spowiedź jeneralną a w Adwencie i Poście prócz tego Dziesięcioro przykazań.

Dobrze by było, aby dla krztu w Wielką Sobotę zostawiono kilka zdrowszych dzieci po nowem poświęceniu krzcielnicy.

Zakazuje się odprawianie mszy na intencyją odkrycia skradzionych rzeczy, lub uleczenia bydląt chorych.

Zakazuje się obchodów z krzyżem lub figurą Chrystusa pól i zboża przez wieśniaków w święta Wielkanocne: bo ten zwyczaj przypomina pogańskie Floralia i Ambarvalia.

Księżom zakazuje się ludum taxillorum, chartarum, aleae, talorum et tesserarum, noszenia broni, polowania, szynkowania, kupczenia, jeżdzenia na jednym wozie z niewiastami

Na Synodzie tym byli: Laurentius Zalinski abbas Coronov., Josephus Konarzewski Dr. Jur. pontif. Archidiac. Vladislav., Valentinus Kuczborski Archidiac. Pomeraniae, Stiborius Krzikowski scholasticus, Stanislaus Scrawinski, Andreas Naramowski, Andreas Blinowski, Caspar Hannovius U. J. Dr., Petrus Viszelki, Martinus Gosliczki J. U. Dr., Albertus Boruchowski, Joannes Piotrowski et Silvester Roguzki Med. Dr. praelati et canonici Vladislav. Hippolitus in Lubraniec Canon. regul. S. Augustini et Georgius ab Heden monialium Praemonstr. in Zukow praepositi.

1586 diec. vladislav.

Synodus dioecesana wladislaviensis celebrata a. 1586. mense Septembri praesidente Illustr. ... Hieronimo comite a Rozdrazow episcopo wladislaviensi et Pomeraniae. Posnaniae in officina typogr. Joannis Wolrabi 1588. 4º str. 45.

Synodus celebrata 1586 d. 3 et 4 Septembris praesidente Hieronymo Rozdrazewski episcopo wladislav. in ecclesia cathedrali B.V. Mariae Wladislaviae.
Na seminarium dyecezalne przez Karnkowskiego Stanisł. bis. kupa uchwalone mają opaci dawać 10 część swych dochodów.
Poleca się zbieranie składki dupla na zakupienie brewiarzy i obdzielenie nimi Księży.
Nakazuje się spisać erekcje, jura privilegia, fundacje dotyczące dóbr duchownych, a oryginały przysłać do archiwum biskupiego.
O zreformowanie znacznie podupadłej w dochodach Kollegiaty Kruświckiej przypomina się.
Uchwala się karę na Leonarda Rembowskiego opata peplińskiego który bona per se ante 8 annos alienata non recuperavit adhuc.
Uchwala się zaskarżyć do Rzymu abbates dioecesanos, którzy są krnąbrni wszystkimi pijący i t.d. i biskupa słuchać nie chcą.

Constitutiones in dioecesana Synodo Wladislaviensi, Praesidente Reverendissimo in Christo Patre atque Domino, D. Stanislao Carnconio, Episcopo Wladislaviensi editae, sub Pontificatu S. D. N. Pii Papae V. .... Accesserunt Admonitiones quinque circa Sacramenta faciendae, eodem Reverendissimo D. Stanislao Carnconio Episcopo Wladislaviensi auctore.... Coloniae, apud Maternum Cholinum A. 1572. 8vo str. 172 liczbow. i 41 nieliczb. (Index) sygn A–Oz. oraz: Admonitiones quinque circa sacramentorum administrationem faciendae, auctore reverendissimo D. Stanislao Carnconio Episcopo Wladislaviensi. Coloniae apud Maternum Cholinum 1572. 8vo kart 3, str. 97.

Na odwrocie tyt. herb Junosza Karnkowskiego i 8 wierszy przez Simon Goritius. — Pius V... Stanislao (Karnkowski) episcopo Wladislaviensi. Romae d. 22 Maii 1568. (chwali go, że odbył Synod dyecezalny, na którym cały kler złożył Professionem fidei, i na którym uchwalił założenie seminarium dyecezalnego w myśl Koncylium trydenckiego, i że Papież wszystko pozwolił o co go w imieniu jego Georgius Ticinus prosił. — Petri Royzii Maurei Hispani Carmen ad Stanislaum Carnconium.

Stanislai Karnkovii ep. Wlad. Epistola ad Clerum suum (Poleca aby zachowywano Uchwały Synodu 1568.

Synod dyecezalny władysławski rozpoczął się w Władysławowie Włocławku d. 16 Marca 1568, skończył się d. 17 Marca 1568 (XV Cal. Aprilis): był na nim Opat Koronowski ~~Opat~~ Wawrzyniec Zaliński i posłowie opatów Oliwskiego, Peplińskiego, praepositów: Żukowskiego, Lubranieckiego, Strzelneńskiego i Żarnowieckiego, Kanonicy Katedralni, posłowie Kapituł i prawie wszyscy proboszczowie z dyecezyi. Synod rozpoczął mową Andrzej Pliscius Bacal. Art.

Potém odczytano Proces czyli Mandat Stanisława Karnkowskiego biskupa włocławskiego wzywający duchowieństwo na Synod dyecezalny mający się odbyć w Włocławku we Wtorek feria tertia post dominicam Reminiscere 1568, który to Proces ma datę: Wladislaviae, d. 14 Februarii 1568.

Następnie przedłożył biskup wniosek o utworzeniu Seminarium dyecezalnego, na utrzymanie którego biskup rocznie po 600 zł. z dochodów swoich przeznaczył; uchwalono aby Opaci Koronowski, Oliwski i Pepliński co roku po 100 zł. a Praepositi Carthusiensis, Zarnovecensis et Suchowiensis (w Żukowie) razem 100 zł rocznie dawali na utrzymanie tegoż Seminarium.

Dalej złożyli wszyscy Professionem fidei catholicae et obedientiam Pii V. Papae, w myśl ustawy Soboru trydenckiego.

D. 17 Marca 1568 prosiło duchowieństwo biskupa, aby wyjednał u Papieża dla dyecezyi zwolnienie ustawy trydenckiej, quo ad pluralitatem beneficiorum et personalem residentiam. Co też biskup obiecał uczynić.

Ustawy te podpisali: Wawrzyniec Zalinski Opat koronowski cysters, Józef Konarzewski Dr. Jur. pontif. Archidyakon włocławski; Walenty Kuczborski Archidyakon pomorski; Sibor Krzykowski Scholastyk, Stanisław Szczawinski, Andrzej Naramowski, Andrzej Blinowski Kasper Hannovius J. U. Dr., Piotr Wisczelski, Marcin Gosliczki J. U. Dr., Albert Boruchowski, Jan Piotrowski, Sylwester Roguszki Med. Dr. Kanonicy włocławscy, Hippolit kanoników regularnych w Lubrancu i Jerzy ab Heden zakonnic Norbertanek w Żukowie Praepositi, oraz inni duchowni. — Dalej następują:

Constitutiones Synodales ecclesiae et dioecesis Vladislaviensis.

I. Pars. Titulus 1. Duchowieństwo ma przyjąc te uchwały Synodu dyecezalnego przez biskupa ułożone. — 2. De Canonicis et eorum officio (Między innemi mają też czuwać nad Archiwum kapitulném, mają opisać wszystkie prywileje i porobić Indexa; mają prowadzić Metrykę wszystkich beneficyów w dyecezyi wraz z ich dochodami.) — 3. De Vicariis. — 4. De ordinandis. (Mają mieć świadectwa nauczyciela szkoły i miejscowego proboszcza nim przystąpią do egzaminu trwającego przez 2 dni przed wyświęceniem). — 5. De officio examinatoris (Podług ustaw Soboru trydenck.

nie może być wyświęcony Subdyakon przed 22 Dyakon przed 23, Prezbyter przed 25 rokiem życia). — 6. De impedimento ordinandorum. (Examinatorowie mają czuwać, aby wyświęcić się mający posiadał nauki, aby nie był nieprawego łoża, małoletni, chorujący na kaduk lub mający widoczną wadę cielesną.) — 7. De provisionibus seu institutionibus. (Wyświęcający się mają być wprzód ściśle examinowani z przedmiotów duchownych.) — 8. Simoniae vitio quemadmodum ocurratur. (Mający otrzymać beneficyum powinien wprzód złożyć przysięgę.) — 9. Forma iurisiurandi ob simoniae suspicionem dandi. — 10. De fidei professione et eius forma. (Ma się takową składać klęcząc trzymając prawą rękę na Księdze Ewangelii). — 11. De parochorum officio. (Biskup obiecuje wydać po polsku Postyllę. — W święta po południu mają uczyć katechizmu parafian. — W administrowaniu Sakramentów mają się ściśle Agendy trzymać.)

II. Pars. Titulus 1. De Baptismi administratione. — 2. De Missa et eucharistia. (Organistom zakazuje się podczas Mszy św. grać melodie świeckie lub rozkoszne. — Zakazuje się miewać msze pro rebus furto sublatis recuperandis vel pro infirmis pecudibus sanandis). — 3. De poenitentia. — 4. De extrema unctione — 5. De matrimonio. (Podług ustaw Soboru lateraneńskiego za Innocentego III mają ślub poprzedzać 3 zapowiedzi. — Zakazuje się zwyczaj, quo sponsus post initium matrimonium solet pulsari pugnis astantium.) — 6. De sacro Chrismate et Aquae aliarumque rerum ecclesiastica benedictione. (Zakazuje, aby włościanie po wsiach podczas świąt wielkanocnych z krzyżem lub figurą Chrystusa zmartwych powstałego, pól i zboża zasianego nie obchodzili, bo to przypomina pogańskie Floralia et Ambarvalia.) (Święcenie jadalnych rzeczy wielkanocnych jest dozwolone.) Zwyczaj osobliwy przy ślubie.

III. Pars. Titulus 1. De vita et honestate clericorum. (Księżom niewolno trzymać u siebie kobiet luźnych, pamiętając na słowa S. Pawła: „Qui adhaeret meretrici, unum cum ea corpus efficitur. (1 Cor. 6)". Zakazuje się Kapłanom ludum taxillorum, chartarum, aleae, talorum ac tesserarum, arma, venatum, tabernas, mercaturam. Zakazuje się Księżom jechać na jednym wozie z kobietami.) — 2. De officio confessarii. (Poleca się Księżom radzić się Księgę Directorium Polanci Soc. Jes. quo ad casus conscientiae). — 3. De concionatoribus. — 4. De scholis. (Proboszczowie mają czuwać nad szkołami, nauczyciele mają składać poprzednio Professionem fidei.) — 5. De ieiuniis ecclesiae.

6. De festis (o tych podaje wiadomość Index vulgo Rubricella qui Sacerdotum causa in publicum dari consvevit). — 7. De funeralibus et sepulturis. (Convivia funeralia non omnino improbamus, si sobria et moderata fuerint.) (Sepulturae nomine quicquam exigi omnino vetamus). — 8. De sodalitatibus et fraternitatibus. — 9. De poenis.

Datum in Synodo nostra dioecesana Wladislaviensi, XVI Kal. Aprilis (17 Martii) 1568.

(Cały Synod odbył się w ten sposób iż pierwszego dnia załatwiono wymagania Soboru trydenckiego co do utworzenia Seminaryum dyecezalnego i przyjęcia Uchwał Soboru trydenckiego oraz złożenia Professionis Fidei et obedientiae Papae; — drugiego dnia zaś odczytano i przyjęto Ustawy przez biskupa poprzednio spisane.)

Synodus diecesana Vladislaviensis celebrata Anno 1586 mense Septembri, Praesidente illustriss. ac reverendiss. D. Hieronymo Comite a Rozdrazow D. G. Episcopo Vladislaviensi et Pomeraniae, assensu et approbatione S. Sedis Apostolicae edita. Posnaniae in offic. typograph. Joannis Wolrabi, A. D. 1589. 4to ppg. 63. (Sign. A–H.)

Synod rozpoczął się d. ~~4~~ 3 Septembr. 1586 w Kościele Katedralnym P. Maryi w Włocławku; Sessia druga i ostatnia była d. 4 Septembr. – pod prezydencyą samego biskupa; byli przytomni Jan Nowomiejski sufragan włocławski, prałaci i kanonicy Kapituły włocławskiej (w której mieli stallum opaci pepliński i koronowski), kanonicy Kapituły kruszwickiej; proboszcz ze Strzelna, Officiałowie gdański i bydgoski; dziekani: nieszawski, radziejowski, świecki, sobkowski, pucki, tczewski, nowski, brzeski. Kazanie przy rozpoczęciu miał Laurentius Arturus Faunteus jezuita. Uchwały tego synodu.

1) Professio fidei iuxta Decretum Concilii Tridentini:
2) Seminarium dyecezalne za czasów biskupa Stanisława Karnkowskiego uchwalone, ma być do skutku przyprowadzone i w tym celu nałożono kontrybucyą na Opactwa i Duchowieństwo.
3) Na wydanie Brewiarza i Mszału uchwalono kontrybucyą.
4) Śluby małżeńskie mają się odbywać za zapowiedziami w kościołach parafialnych i mają być prowadzone metryki:

5) Ustanawiają się Examinatores futurorum parochorum.
6) Ustanawiają się Judices causarum spiritual.
7) Administratorowie Szpitalów mają co roku zdawać rachunki
8) Uchwalono prosić Papieża, aby zmoderował dekret Concil. Trident. zakazujący pluralitatem beneficiorum.
9) Wszelkie przywileje, erekcye beneficyów duchownych mają być odpisane i kopie do archiwum katedr. przesłane.
10) Forma absolutionis in articulo mortis servetur
11) Approbuje się reformacya Kapituły Kruświckiej przez biskupa Rozrażewskiego świeżo zaprowadzona, i ma być przyczyniona i kanonia dla Kaznodziei i penitencyarza
12) Notaryusze publiczni mają być zreformowani i doglądani.
13) Do otrzymania beneficyum potrzebna instytucya kanoniczna.
14) Uchwalono obłożyć karą Leonarda Rembowskiego opata pelplińskiego, który zamienione przez siebie dobra opackie według nakazu Synodu prowincyonalnego z r. 1577 nie zwrócił.
15) Biskupom wolno mieć nadzór nad opactwami i klasztorami.
16) Archidiakoni mają biskupowi donieść o dokonanych wizytach przez siebie.
17). Ustawy de reformatione cleri. – Mają używać Agendy wydanej przez byłego biskupa włocław. dzisiejszego arcybisk. gniezn. – Heretycy niemogą być chrzestnymi ojcami – imiona świętych mało znane nie mają być przy chrzcie używane – Słuchający spowiedzi mają się radzić Ksiąg: Polanci Directorium, Lowodovii Brevis et methodica audiendarum confessionum Instructio. – Ślub małżeński mają poprzedzać 3 zapowiedzi kościelne.

Targi i jarmarki nie mają się w Święta i Niedziele odbywać. – Należy doglądać aby ksiąg heretyckich nie sprzedawano. – Księżom niewolno dziesięcin snopowych zamieniać w pieniężne; wolno zaś dziesięcinę na pniu sprzedać.

Archidyakon Władysławski skarży się na swych proboszczów, iż są pijakami.

Reformatio Collegiatae Crusficiensis, Crusviciae in generali Capitulo d. 1 Julii 1586 decreta. (Kapituła tej Kollegiaty generalna odbywała się co roku pro festo SS. Petri et Pauli Apost. składało ją 7 prałatów: Praepositus, Decanus, archidyakon, scholastyk, kantor i kustosz i kanclerz – oraz 17 kanoników (pomiędzy którymi Silvester Roguscius Doctor Canonicus). Pro mensa capitulari zapisuje biskup 2 wsie prestymonialne: Chełmek i Ulomie którą trzymał Andrzej Patricius Kanonik Kruświcki przed wstąpieniem na katedrę Derptską – Kanonie kruśfickie: 1) fundi Gieziery; 2) fundi Bacharcie; 3) f. Majus Piecki; 4) f. Wola; 5) f. Paprosz; 6) f. Sławsko; 7) f. Modliborzyce; 8) f. Gębice; 9) f. Kretków; 10) f. Sławęcino; 11) f. Brumierów; 12) Biskupice; 13) Poświątne; 14) Zablek; 15) Głębokie; 16) Morzyce; 17) Rozniarów. – Przy Kollegiacie ma być 6 wikaryjch. – Kanonikat i prebendę fundi Piecki majus przeznaczył biskup pro Penitentiario et simul Praedicatore (ordynacyą wydaną in Parkanie d. 26 Junii 1586).

Inhibitio contra Notarios (Vladislaviae d. 29 Maii 1586) |: Wzywa biskup aby się wszyscy notaryusze u niego stawili dla złożenia examinu

a./10

Epistola Cardinalis (Carafae ad... (Hi. Rozdrażovium) episcopum Vladislaviensem de Synodi approba:tione, Romae d. 5 Octobr. 1588 (donosi iż Cardinales Concilio Tridentino interpraetando praepositi – z roz:kazu papieża potwierdzili ten synod, porobiwszy tylko kilka nót na brzegach) pag. 3–4.
|: Z tąd to pochodzi iż tego Synodu mają być 2 wyda:nia:– jeden dawniejszy bez Approbaty – drugi z r. 1589 :|

Synodus dioecesana Vladislaviensis cele=
brata a. 1586 mense Septembri praesi=
dente Hieronymo Comite a Rozdrazow.
Posnaniae, Wolrab 1588. 4°

708.

209

Synodus dioecesana Vladislaviensis A. D. 1628 d. 4 Maji celebrata praeside Andrea Lipski episc. Vladislav. Cracoviae in off. Fr. Caesarii 1628. 4°

Anno ab Incarnat. Dni. Nr. M. D. L. prima.
+ In calis hic medium de Crusvici fore punc.
tum indicat ista viae formula et iustitiae
+ Quem fieri iussit Petrus comes hic Palatinus
hoc omni sollertia dimidiavit iter.
+ Eius ut esse memor dignetur omnisque viator cum prece propi.
cum sollicitando Deum No. 12

Synodus dioecesana Vladislaviensis ab Illustris. et Reverendis. Domino D. Mathia Lubienski Dei et Apostolicae Sedis gratia Episcopo Vladislaviensi et Pomeraniae in sua ecclesia cathedrali A. D. 1634 die 16 Maij cum universo Clero dioecesis ejusdem celebrata. Varsaviae apud Viduam Joannis Rossowski S. R. M. Typ. A. D. 1634. – Reimpressa Varsaviae, typis Coll. Scholarum Piarum A. D. 1711. 4to kart 1, str. 68. (Sign. A – J3.)

Na odwrocie tytułu drzeworyt. herb Pomian i 6 wierszy łaciń.

Indictio Synodi: Mathias Lubieński ep. Vladislavien. et Pomeraniae, ... dat. Vladislaviae, d. 6 Febr. 1634... Rev. Abbatibus, Praelatis, Canonicis tam ecclesiae cathedr. quam Collegiatae Cruswiciensis etc. (Proces zwołujący Synod pro feria 3a post Dominicam quartam post Pascha, d. 16 Maji 1634 do miasta Włocławka, aby się wszyscy duchowni stawili; z Archidiakonatu zaś Pomorskiego gdzie mało księży, i gdzie jeden czasem 4 ma kościoły, aby tylko sami Dziekani przybyli.)

Praefatio (Mowa biskupa przy rozpoczęciu Synodu)

Acta seu decreta et statuta Vladislaviensis dioecesis 1634 die 16 Maij et sequentibus sancita. (p. 9–

Synodus Voluciana poleciła, aby we wszystkich kościołach parafialnych co niedziele i święta śpiewano horas canonicas.

Poleca się Liber rituum seu Agendorum ex Decreto Concilii provincialis ad normam Ritualis ecclesiae Romanae recognitus recens typis Cracoviae excusus.

Zakazuje się aby służba chrześciańska nie służyła żydom.

Bulla Coenae domini ma być co roku feria 5a magna, oraz w dzień zjazdu na sądy szlacheckie i w dzień poświęcenia kościoła publikowana. (i bulla ta w wyciągu drukowana pag. 18–23)

druga połowa str. 69 – 116 i 2 stanowi Synod kujawski z r. 1641 – na czele 2 karty obejmują ogłoszenie konfirmatyna Felicjana Szaniawskiego bisk. kujaw. (dat. in Raciążek d. 28 Junii 1712) donoszące iż te dwa synody z r. 1634 i 1641 kazał w Warszawie przedrukować i takowe księżom w dyecezyi rozesłać.

Ponieważ wiele kościołów jest opustoszałych, więc te któ:re są zrujnowane, mają być rozebrane a parafie ich na 2 lat przyłączone do najbliższej parafii - jeżeli by nie miały proboszcza. - Również dla braku księży pozwala się księżom podczas świąt uroczystych podług Bulli Leona X mieć 2 msze (in duabus ecclesiis missas celebra:re et Eucharistiam conficere, dummodo nonnisi in ultima missa purificationem accipiant).

Za pozwoleniem biskupa płockiego wciela się 3 kościoły pa:rafialne (leżące w dobrach biskupstwa kujawskiego, a na:leżące do dyecezyi płockiej) do dyecezyi kujawskiej jako to: Ciechocinek, Nowogród, Dobrzejów i Złoto:rya, dla których to kościołów ustanawia się nowy dekanat Bobrownicki wcielając do niego wszelkie parafie za Wisłą leżące, a dotąd do dekana:tu Bobrownickiego należące.

Przywodząc do skutku zamiar Pawła Wołuckiego bisk. płock. w synodzie uchwalamy uchwalamy na 2 lata podatek od proboszczów 10 gr. a od wikaryuszów po 5 gr. na zbudowa:nie szpitala dla biednych, starych i chorych księży, do którego szpitala dawać będziemy z dóbr biskupich legumi:ny i jarzyny.

Lubo Paweł Wołucki bisk. kujaw. własnym kosztem se:minarium dyecezalne przy kościele katedralnym fundo:wał; przetoż fundujemy dla kleryków niemieckiego języ:ka drugie seminarium na przedmieściu Szodlant pod Gdań:skiem pod dozorem OO Jezuitów, na którego utrzymanie płacić będą opaci oliwski i pelpliński, klasztor Kartuzów, oraz klasztory w Żukowie i Żarnowcu, który dawniej na samo tylko seminarium katedralne płacili; obecnie tylko z opłat innych opactw utrzy:mać się mające.

Publikujemy w dyecezyi kujawskiej Ustawy synodu prowincyonalnego piotr:kowskiego z r. 1628 przez Urbana VIII approbowane.
Mowa biskupa przy zamknięciu synodu (p. 64 - 68)

1641 diec. Kujaw.

Synodus dioecesana sub illustr.... Matthia Lubienski.... episcopo vladislaviensi et Pomeraniae, Vladislaviae A.D. 1641 d. 9 m. Junii celebrata. Cracoviae in officina typogr. Francisci Caesarii A.D. 1642. 4to str. 71.

Cytuje tu synod kujawski Karnkowskiego Stanisł. z r. 1572 i Wołuckiego.

Acta et constitutiones Synodi Vladislaviensis dioecesis d. 10 Junii A. 1641 et sequentibus celebratae.

Na zasiłek probostw katolick. w Pomeranii mianowicie w dekanatach Leoburgen. et Bütowien. przeznacza biskup 1000 flp. ex proventibus novae coloniae od Gedanum Bischofstalensis donatae per nos Capitulo ecclesiae Vladislavien. i z dóbr Sobkowa biskupich (Cap. II §. 10)

Na szpital dla księży fundować się mający (w Włocławku) daje biskup corocznie 600 flp. z dóbr Bischofstal oprócz danej już dawniej darowizny 6000 zł. za który widerkauf na Głuszynie kupiono.

Na Seminarium in vico episcopali Szotlandt situm widerkauf od summy 3000 flp.

Funduje biskup muzykę instrumentalną przy katedrze z dochodów Kolonii Bischofsthal.

Przypomina dalej ustawy co do obyczajów księży.

Caput I De officiis divinis rite peragendis et caeremoniis ad cultum divinum spectantibus.. §. 1–18. Pallae calicum non serico aut lana sed lino debent esse subductae.

Niewolno eucharystią zażegnywać podczas burzy w drzwiach kościelnych powietrza, ani też pożaru.

Mathaeus Judycki Archidiaconus Pomeraniae wydał Rituale dla dyecezyi.

Jest to stary pobożny zwyczaj podczas Bożego Narodzenia wystawiać jasełka (praesepiola) – lecz figury i obrazy powinny być dobre i nie połamane lub wyblakłe (I. §. 16)

Pogrzeby i najbiedniejszych mają się odbywać cum Conducto minori ... „Mortui cum decentia sepeliantur sine aliqua spe lucri temporalis." (I. §. 18). – Sepultura mortuorum sub quovis praetextu non retardetur, nisi obsit canonicum impedimentum (Cong. Episcop. or. 5 Maji 1617) –

Officia Patronorum Regni Sveciae ad instantiam Sigismundi III a Sacr. Rituum Congreg. approbata et omnibus in Sveciae et Poloniae Regno habitantibus recitari concessa – approbemus.

Caput II. De conservatione ecclesiarum et juribus ipsarum

§. 1–13 Oryginały przywilejów fundacyjnych lub erekcyjnych mają być w przeciągu 3 miesięcy złożone dla wciągnięcia ich do osobnej Księgi w Konsystorzu.

Na Pomorzu gdzie kościoły mają zbyt szczupłe uposażenie, może jeden proboszcz kilka posiadać probostw sąsiednich.

Dotacyą Xenodochii Starogardiensis in usum pauperum et debilium sacerdotum odkładamy na później.

2ie wydanie tegoż Synodu:

Synodus dioecesana sub ill.... D. Mathia Lubieński Dei et Apostolicae Sedis gratia Episcopo Vladislaviensi et Pomeraniae, Vladislaviae A. D. 1641 d. 9 m. Junii celebrata. Cracoviae in officina typographica Francisci Caesarii A. D. 1542 (sic zamiast 1642). Reimpressa Varsaviae, typis Coll. Schol. Piar. Anno D. 1711. 4to. pag. 69–116. 2. |: stanowi drugą połowę Synodu z r. 1634 kujawskiego kosztem Konstantego Felicyana Szaniawskiego bisk. Kujaw. przedrukowanego.

Synody wrocławskie: 212

Sammlung aller Breslauer Dioecesan Statuten (herausgegeben von Förster) Breslau 1854 obejmuje

1) Statut synodalny 1245 (wzięty z bulli potwierdzającej

2) Synod z r. 1267 (z Mscptu)

3) Synod Karola Ferdynanda z r. 1653 (podług Mscr. w Wiedniu)

Verlagsbuchhandlung von Hugo Scheube in Gotha

Gotha, am

213

Synody: Montbach: Statuta synodalia dioecesana ecclesiae vratislaviensis. [Sammlung aller Breslauer Dioecesanstatuten] Vratislaviae 1850. Są tu statuta biskupów wrocławskich od r. 1279; także synody legatów [niedników.] papieskich Jakóba z r. 1245 i Gwidona z r. 1267. synody dyec. z r. 1592 i 1653.

Hube: Antiquissimae constitutiones synodales provinciae gnesnensis. Petropoli 1856.

bei einem Umfang

erleichtern soll.

Denjenige

Güte haben, ist

gewähren, und ist

angefügten gütigst

exemplar zu

Von der V

1 Al

Statuta synodalia dioecesana sanctae ecclesiae wratislaviensis edidit M. de Montbach Dr. SS. Theol. et J. U. secunda editio Vratislaviae 1855. 8o K. 4. ff. 352.

1. Constitutiones Thomae II 1279 Vratislavia

" " 1290 secund. Calend sept Vratisl.

" Joannis Episcopi vrat. 1290 die beata Caecilia. Vratisl. (lecz ta data mylna)

" Henrici I 1305. XIII Calend decemb. Vratisl.

" Nankeri 1331.

" Nankeri 1331.

" Venceslai 1410 jest w polskie ojczyznach, zdrowes Wie: nye

" Venceslai 1415

" Conradi 1446 Vratislav. in festo S. Urbani.

" Petri II 1454

" Rudolphi a. 1473 d. 18 Octob. Vratisl

" " 1475 fer. 2a post. Domin. Jubilate

Joannes IV 1496 post Octavas Corp. Christi

" 1497 d. 26 Aprilis

Joannes V 1509 d. 24 April

Martinus 1580. Calend Septembr. Vratisl

Andreas 1592 d. S. Michaelis

wyd. w nizsze 1595

Carolus Ferdinandus 1653.

1515 Petricoviae Joannes archiep gnesn.

1527 " d. 19 Maii

provincyonalne

1245 Jacobus archidiaconus Leodiensis Vratislaviae

1267 Guidonis cardinalis legati in festo Purificationis Mariae

Anbei erlaube ich mir, Ihnen 20
der ergebensten Bitte zu übersenden, sowoh
für deren pünktlichste Beförderung besorgt
Anzeigen meines Verlages mit untergefügt
Ihre Firma als Bezugsquelle darin erwäh
~~desselben Inhaltes umzuschreiben bei~~, um
~~namentlich an~~

zu adressieren.

Exemplare der in den Briefen a
zugleich in den geeignetsten Zeitschriften v
Sie gefl. zur Ansichtsvorlage in Ihren
verlangen.

Mit Hochachtung

215

Anecdota ad Synodos A. 1410 et 1446 Wratislaviae celebratas sauentia illustrata a Joa. Christ. Friedrich. Mscr. 4to Nr. 602. (z roku 1825)

obejmuje: Statuta synodalia altera Wenceslai episcopi Vratisl. (z r. 1410) z modlitwą pańską po polsku.
Acta synodi Vratislav. a. 1446 (Conradi episc.) d. 13 Aprilis

216

Friedrich Joh. Christ.:
Statuta synodalia a Wenceslao episc. Wratisl. a. 1410 publicata. Hannoverae 1827. 8o.
Preuss 2020.

(Statuta synodalia dioecesis Vratislaviensis – impressa Vratislaviae circa 1475) : (początek:) (ob. Jocher: III p. 318 gdzie mylnie)

a. Synodalia Statuta Epi Conradi. (Koniec:) Que una cum Statutis dominorum Petri et Rudolphi Episcoporum Vratislaviensium pro laude dei communique utilitate cleri in alma urbe Wratislaviensi per C. Elyan Collegiate e. s. Crucis ibidem Succentorem [illegible] impressa et feliciter consumata sunt. Anno Domini 1475 nona vero die mensis Octobris. 4to min Kart 64. [illegible] (na karcie 13 jest: Otcze nass, Szdrawa Maria, Wyarze w Boga po polsku i po niemiecku z Synodu Konrada 1446.)

Obejmuje: 1) Synodalia Statuta Episcopi Conradi (Synod odprawiony r. 1446 a festo S. Urbani ad octavam b. Johannis Bapt a zredagowany d. 1 Julii – na karcie 13.b. jest po polsku Otcze nass... Szdrawa Maria... Vyarze w Boga... i po niemiecku) Kart 25½

2) Statuta sinodalia d. Petri Episcopi Wratislavien feliciter incipiunt. Kart 13½

3) Statuta Synodalia domini Rudolphi Epi Wrat feliciter incipiunt. (dwóch synodów) Kart 25. (Synodus prima d. 18 Octob. 1473 – Synodus secunda 1475 fer. 2a post f. Jubilate)

): W egzemplarzu Krak. bibl. uniw Kart 24 brakuje więc ostatniej końcowej karty.:)

Ob Jocher III (p. 304 et 318)

(Statuta synodalia dioecesis Vratislaviensis - impressa Norimbergae 1512.) (początek:)

- Statuta Sinodalia et prouincialia etc. (Drzeworyt: S. Jan Chrzc. S. Jadwiga oraz herby: Szląska, Kapituły, miasta Wrocławia, Turzonów) Cum Priuilegio.
(Koniec:) Reuerendissimorum Episcoporum Wratislavien. Johannis quarti: Thome: Henrici: Nankeri: Wenceslai: Conradi: Petri et Rudolphi: Sinodalia. Et prouincie Gneznen. Posznen. Wratislauien. Cracouien. pariterque noua Reverendissimi dni Johannis Archiepi moderni: prouincialia Statuta. Nec non Frederici secundi. Karoli quarti et Sigismundi Imperatorum Constitutiones de clericorum priuilegiis atque immunitatibus. Una cum Bulla dni Alexandri Pape sexti: In Cena dni: omni cum diligentia impressa: finitaque Nuremberge oppido imperiali. per Hieronymum Höltzel. Expensis prouidi viri Francisci Klosze de Wratislauia. Anno dni. 1512 vicesima secunda die Mensis Maij. Cum priuilegio. Ne quis imprimat in decem Annis. 4to. Kart 1 (tytuł) oraz 117 (fol. I-CXVII) po jednej stronie liczbowanych.
Są tutaj: 1) Constitutiones sinodales Johannis IV ep. Vrat. 1497 ultimis diebus Aprilis (poczawszy od 26 April 1497 - dawniejszy synod był 1496 post Octavas Corp. Christi tego biskupa) fol. I-III. 2) Sinodus Johannis V ep. Vrat. A. 1509 d. 24 April. fol. III b. - IV. b. 3) Decreta sinodi provincialis in Peterkaw pro festo S. Martini 1510. fol. VI - VII. b. 4) Constitutiones Thomae ep. Wrat. A. 1279 (cytuje ten Synod prowincyonalny Fulconis archiep. gnesn. na którem exkomunikował) 4) Declaratio sacrilegorum qui in Johannem III ep. Vrat. et ejus canonicos manus injecerunt. dat. in Synodo Vratislaviensi in die b. Cecilie 1290 fol. X. 5) Constitutiones Henrici Wratislavien. epist. in Synodo Vratislav.

a. 1305. XIII Cal. Decembr. fol. XI – XII.b. 6) Constitutiones Nankeri ep. Vrat. (s. a.) fol. XII – XIII.a. 7) Aliae Constitutiones Nankeri ep. Vrat. a. 1331 fol. XIII – XV.a. 8) Constitutiones Wenceslai ep. Vrat. (s. a) fol. XV – XXIII.a.

9) Sinodalia Statuta episcopi Conradi (przedruk wierny z edycyi z r. 1475) fol. [illegible] XXIII.b – XXXIV.b. (na fol. XXVIII.b. jest Ojcze nasz, Zdrowaś, Wierzę po polsku i po niemiecku.)

10) Statuta Sinodalia dni Petri epi Wratislav. (przedruk wierny z edycyi z r. 1475) fol. XXXV – XL.a.

11) Statuta sinodalia d. Rudolphi ep. Vratisl. (a. 1473 et 1475 (przedruk z edycyi 1475) fol. XL.a. – LI a.

12) Statuta prouincialia toti prouincie Gneznensi, Poznan. Wratislauien. Cracouien. ceterisque et singulis episcopatibus sub Archiepiscopatu contentis valentia: auctoritate apostolica edita: ut clare patet ex bullis Summorum Pontificum hic insertis. fol. LI.b. – [illegible] CI.b.

Synody dyecezalne w Wrocławiu

1509 d. 24 April. Vratislaviae Joannes V. Thurzo episcop. vide Collect. synod. Vratisl. Norimbergae 1512 p. 3-7, (Vratisl. 1585 p. 7-19 et 1855 p. 109-118

1511 d. 28 April. (Heber p. 83)

1523 initio mensis Maji Vratislaviae.

1524 d. 4 Aprilis Conventus cleri Vratislaviae

1542 Synodus dioeces. (Heber)

1558 d. 18 Martii Vratislaviae Balthasari de Promnitz episcopi

1559 d. 27 Febr. miał być synod, lecz dla choroby biskupa odroczony.

1560 d. 30 Decembr. Vratislaviae zapowiedziany synod

1563 d. 11 Maji Vratislaviae episcopi Caspa: ris de Logau

1580 mense Septembri episcopi Martini: Breves dioecesanae Synodi Vratislaviensis constitutiones. (Nissae) 1580. 4º (ark. 4½) – Constitutiones Vratisl. 1585 p. 105-202 – Vratisl. ed. Montbach 1855 p. 118-163.

1540 d. 2 Octobr. Synodus dioec. indicta.
1592 in Octobri Vratislaviae episcopi Andreae. Acta et constitutiones synodi dioecesanae quae fuit celebrata Vratislaviae in insula S. Joannis A. 1592 mense Octobri. Nissae impressum per Andream Reinheckel 1595. 4º. Sign. A–Z. – ed. Montbach p. 176–236.
1606 Synodus Joannis VI Sitsch episcopi
1653 d. 26 Maji Nissae Synodus episcopi Caroli Ferdinandi Principis Poloniae ed Montbach. Breslau 1855 p. 237–304.

Biskupstwo wrocławskie należało do metropolii gnieźnieńskiej dopóki r. 1624 nastąpiło odłączenie od Polski duchowne (cf. Silesiographia renovata c. 8 p. 187–188.

Cathedralis ecclesiae Wratislavien. Statuta synodalia antiqua. Item Acta et constitutiones Synodi dioecesanae A. D. 1580 Vratisl. habitae et celebratae studio et opera ... Martini (Gerstman) episc. Vrat. Accesserunt ... Frederici II., Caroli IV., et Sigismundi sacratissimae de immunitatibus clericorum leges et constitutiones .... Vratislaviae 1585. 4to

Martini episc. breves dioecesanae Synodi Vratislav. Constitutiones. Nissae 1580. 4º

Acta et constitutiones Synodi dioecesanae, quae fuit celebrata Vratislaviae in insula S. Johannis 1592 mens. Octobr. ab Andrea episc. Vrat. Nissae 1595. 4º

M(ortimer) de Montbach: Statuta synodalia dioecesana sanctae ecclesiae Vratislaviensis

— Editio 2a. Vratislaviae 1855. 8vo

Gerstman Martin 221

Cathedralis ecclesiae Wrat. Statuta synodalia

Vratislaviae 1585. 4°

	Schmitzer	gelage.
	Rudolf	
Dar Schindlera.		

Constitutiones ex Synodo I (Dioecesis Samogitiensis) ill. d. Georgii Tyszkiewicz episc. Samog. Anno 1636 Mednikis in ecclesia cathedrali die 13 Januarii et sequentibus diebus celebrata (in Casimiri Pac episc. Samog.: Collectanea Constitutionum Synodalium dioecesis Samogitiensis. Vilnae typis Acad. Soc. Jesu 1690. 4to pag. 1–76.)

Cały ten Synod ma 4 Rozdziały:

Cap. I. De iis, quae ad fidei integritatem conservandam sunt necessaria.

Księża powinni w swej parafii chodzić po domach, lud z artykułów wiary wypytywać i nauczać; mieć nauczyciela przy szkole w każdej parafii; zaprowadzać przy kościołach Bractwa Bożego Ciała, SS. Aniołów, św. Izydora oracza, i Nauki chrześciańskiej; w niedziele i święta miewać kazania.

Nauczyciele szkół mają przed swym działaniem składać Professionem fidei iuxta formulam Pii IV.

Zakazuje się dawać śluby małżeńskie heretykom z katolikami.

Pomimo, iż Stanisław Kiszka biskup żmudzki w kościele katedralnym w Worniach d. 24 kwietnia 1622 przyjął i publikował Ustawy Koncylium powszechnego Trydenckiego; teraźniejsze tasynkowe uroczyście przyjmujemy, równie jak i Statuta synodów metropolitalnych Gnieźnieńskich.

Pomiędzy „Casus Sedi episcopali reservati" należy także: Subditos villarum spiritualium ad labores, servitia et collectas injuste adigentium.

Absolutiones ab homicidiis voluntariis et publicis peragenda sunt in ecclesia cathedrali feria quinta Majoris hebdomadae cum publica poenitentia.

Cap. II. De iis quae ad ritum ecclesiasticum spectant conservationem.

Tu pag. 8–51 przedrukowana: Epistola pastoralis ad parochos pro-

vinciae Gneznensis Bernardi tit. S. Joannis ante Portam Latinam Presb. Cardin. Maciejowski Archiep. Gnezn. dat. ex Synodo provinciali Petricoviae, 3 idibus Octobris 1607.

Franciscus Diotallevius episcopus S. Angeli et Bisaviarum, Nuntius Apost. in Regno Poloniae, dat. Varsaviae d. 2 Martii 1620 (subscr. Joseph Frenfanellus auditor) nadał dla dyecezyi Żmudzkiej 350 dni odpustu wszystkim którzy towarzyszą kapłanowi gdy niesie S. Sakrament do chorego.

W kościołach ma się w niedziele i święta zaczynać o 9ej godzinie służba boża.

Księża mają się o to starać, aby zmarłych nie chowano w innych miejscach na polu, tylko koło kościoła.

Za pogrzeby niewolno brać większej summy, tylko kopę nie= nędzy i ½ od bogatych. Od pogrzebów zamiejscowych proboszcz miejscowy ma pobierać od klasztorów lub innych księży czwartą część (quarta pars funeralium).

Święta uroczyste wolne od roboty: w Styczniu: Nowy rok d. 1, Trzech Króli d. 6. – w Lutym: Oczyszczenie P. Maryi d. 2, S. Macieja+ d. 24. – w Marcu: S. Kazimierza patrona W. Księstwa Lit. d. 4, S. Józefa d. 19, Zwiastowanie P. M. d. 25. – w Kwietniu: S. Jerzego patrona W. X. Lit. d. 23. – w Maju: S. Filipa i Jakóba d. 1, Znalezienie S. Krzyża d. 3., S. Stanisława bisk. patrona Król. Polsk. d. 8. – w Czerwcu: Narodzenie S. Jana Chrzc.+ d. 24, S. Piotra i Pawła Ap. d. 29. – w Lipcu: Nawiedzenie N. Maryi P. d. 2, S. Maryi Magdal. d. 22, S. Jakuba Ap.+ d. 25. – w Sierpniu: S. Wawrzyńca+ d. 10, Wniebowzięcie P. Maryi d. 15., S. Bartłomieja Ap.+ d. 24. – w Wrześniu: Narodzenie P. Maryi d. 8, S. Mateusza Ap.+ d. 21, S. Michała d. 29. – w Październiku: S. Szymona i Judy+ d. 28. – w Listopadzie: Wszystkich Świętych+ d. 1, Zaduszny dzień d. 2 tylko rano, S. Marcina bisk. d. 11, S. Andrzeja+ d. 30. – w Grudniu: S. Mikołaja d. 6., Poczęcie N. Maryi P. d. 8, S. Tomasza Ap.+ d. 22, ~~[illegible]~~ Boże Narodzenie+ d. 25, S. Szczepana d. 26, S. Jana ewang. d. 27. – Święta ruchome: Wielkanoc (3 dni), Wniebowstąpienie, Zielone Świątki (3 dni), Boże Ciało – Święto Patrona kościoła, Święto Poświęcenia kościoła (Dedicatio Ecclesiae Cathedralis Samogit. dominica 2da mensis Octobris).

W wigilie świąt oznaczonych + ma się post zachowywać, równie jak w suche dni.

Cap. III. De iis quae ad debitam officiorum et munerum adminis:
trationem, legumque accuratam custodiam pertinent.
De archidiacono decanis ruralibus. Archidyakon ma co 3 lata
wizytowaé kościoły, dziekani zaś co rokú wizytowaé i od:
bywać synod dekanalny.
Każdy proboszcz przy swym kościele powinien mieć szkołę
i nauczyciela, który co soboty ma także dziatwę uczyć w mu:
zyce i matematyce.

Cap. IV. De vita et honestate Cleri.
Księżom zakazuje się nosić krótkie ledwie kolana pokrywa:
jące suknie i buty modne.
Księża jeżeli w ubiorze kościelnym albo w komży chodzą po ko:
lendzie, aby tamże w tym ubiorze nie zasiadali do biesiad.
Additamenta.
1) Breve de reductione missarum in ecclesiis Regni Poloniae
Urbani VIII dat. Romae d. 26 Novemb. 1634 (pozwolenie na reduk:
cyją uchwaloną przez synody).
2) Breve de foro in criminalibus in Regno Polon. (ad preces
Georgii Ossolinski oratoris) Urbani VIII dat. Romae d. 5 Januar.
1634 (na którą kolwiek z 3 instancyi może być którykolwiek
biskup polski obrany).
3) Breve de decimis in Regno Polon. (ad preces Georgii Osso:
linski oratoris) Urbani VIII dat. Romae d. 27 Novembr. 1634
(Compositiones super quantitatem decimarum et lites approbentur
et decidentur per Ordinarium vel Episcopos Polon.)
4) Responsum Sacrae Rituum Congregationis in causa
translationis festorum tempore Messis, dat. 21 Januar. 1634
(Podczas żniw i zbiorów w lipcu, sierpniu i wrześniu mogą
biskupi robotników dyspensować od świąt z wyjątkiem świąt
uroczystych i Apostołów.)
5) Decretum Sacrae Rituum Congregationis circa Beati:
ficationem Sanctorum, dat. 12 Martii 1631 (świadectwa o cudach
mają być sekretnie spisywane i do biskupa pod pieczęcią odes:
łane.)

Constitutiones ex II^da Synodo (Dioecesis Samogitiensis) Anno 1639 diebus 16. 17. 18 mensis Januarii Mednikis per ill. d. Georgium Tyszkiewicz episc. Samog. in ecclesia cathedrali celebrata.
(in Casimiri Pac episc. Samog.: Collectanea Constitutionum Synodalium dioecesis Samogitiensis. Vilnae, typis Acad. Soc. Jes. 1690. 4to pag. 76–105.)

Cały ten Synod ma 20 Rozdziałów. – Wspomina biskup, że przed Synodem odprawił wizytę kościołów.

Księża po Bożem Narodzeniu albo na początku Postu mają chodzić po kolendzie (ad exigendas strenas seu porrectiones) ubrani w komżę z stułą, mając krzyż w ręce i dzwonek.

Dla odpustu u sąsiada, proboszcz nie powinien zaniedbywać niedzielnego nabożeństwa w swym kościele.

Pijatyki, lubieżności i skąpstwa mają się księża wystrzegać.

Którzyby bez pozwolenia swego dyecezalnego biskupa wyświęcił się w obcej dyecezyi, może jako kapłan wrócić do własnej dyecezyi, dopiero wtedy gdy 10 lat w obcej dyecezyi bez przerwy zamieszkał, lub przez 3 lata w służbie biskupa tamtejszego zostawał.

Księża powinni czuwać nad majątkiem kościoła.

Inwentarz każdego beneficium ma być zaraz spisany i do archiwum biskupiego oddany, oraz co 3 lata sprawdzany.

Przywileje i dokumenta każdego kościoła i beneficium mają być złożone do Archiwum Katedralnego w przeciągu 8 miesięcy, z kąd w razie potrzeby za rewersem wydawane będą.

Prałaci i Kanonicy mają przebywać przy kościele Katedralnym, jeżeli chcą pobierać dystrybucye.

Zatwierdzamy podział i granice pojedynczych parafii, które wskutek nakazu poprzedzającego Synodu spisane a teraz nam doręczone zostały.

Decani foranei mają co roku odbywać wizytę kościołów i kongregacyję.

Intermittentes recitationem Divinorum Officiorum sunt privandi fructibus beneficii.

Beneficiati et presbyteri habeant suos confessores.

Dla zbytniej odległości może kapłan w Święta uroczyste mieć jednego dnia 2 msze w 2 kościołach, „dummodo nonnisi in ultima Missa purificationem recipiat" vigore Bullae Leonis X.

Ustanawia się Instigator causarum Consistorii Samogitiae – na którego pensyją każdy proboszcz ma co roku dawać na św. Marcin po 6 groszy litewskich.

Ogłasza się Breve Urbani VIII dat. Romae 13 Octobr. 1638, znoszący post w wigilią S. Jana Chrzciciela, jeżeli w ten dzień Boże Ciało przypada.

Festum S. Ignatii fundatoris Soc. Jes. sub ritu duplici celebrandum.

Officium de S. Teressia Virg. ord. S. Carmelit – item SS. Crescentii, Marini, Martiniani et Aemilianae Martyrum, quorum insignes reliquiae ecclesia Cathedralis possidet, sub ritu duplici celebrandum.

Festum S. Casimiri cum Octava ritu duplici per universum Lithuaniae Ducatum celebretur.

Clerus universus in praesenti Synodo pensionem pro Deputato Judice ad Tribunal M. Duc. Lithv. per 20 gros. polon. ex singulis mansis possessionatis libere concessit.

Ministri parochorum seu Baccalaurei in ecclesia semper decentem et oblongum habitum gestent.

Acta, lecta, publicata die 18 Januarii 1639.

Na tym Synodzie publikowaną była Bulla Coenae domini w przekładzie żmudzkim. (Caput XXI)

Constitutiones ex III^tia^ Synodo (Dioecesis Samogitiensis) Olsiadensi Anno 1643 die 20. 21 et 22 Septembris celebrata ab illustr. Georgio Tyszkiewicz episc. Samogit.
(in Casimiri Pac episc. Samogit.: Collectanea Constitutionum Synodalium dioecesis Samogitiensis. Vilnae, typ. Acad. Soc. Jes. 1690. 4to pag. 105-128.)

Cały ten Synod ma 6 Rozdziałów.

Cap. I. De Regularibus. – Zakonnicy bez pozwolenia biskupa dyecezalnego niemogą administrować Sakramenta (vigore Constitutionis Clementinae).

Cap. II. De oratione pro defunctis fundatoribus ecclesiarum. – Co roku ma się odbyć Anniwersarz za fundatorów w każdym Kościele. W Kościele Katedralnym Miednickim ustanowiliśmy na wieczne czasy co roku anniwersarz za Alexandra Witolda Króla (regis – sic!).

Cap. III. De prolixitate capillorum. – Zakazuje się księżom nosić długie włosy, i niefryzować takowych (calamistrare). Włosy na górnej wardze mają być zgolone.

Cap. IV. De salario vicariorum. – Proboszcz przyjmujący wikarego, ma się przed Aktami biskupiemi ugodzić z nim o pensyją.

Cap. V. De maleficiis. – Malefici, sortilegi, qui quovis artis magicae et veneficii genere foedera cum daemonibus faciunt, puniendi sunt juxta Bullam Gregorii XV. (która tu w całości przytoczona, pag. 108-110). „Praeterea omnes et singulos

„beneficiatos hortamur, ut populum, praecipue vero
„Dominos temporales saepius moneant et requirant, ut in
„cognitione huiusmodi criminum, metas tormentorum
„a legibus praescriptas non excedant, et in facti contin=
„gentia hujusmodi causas et sagas, non nisi praevis
„probationibus semiplenis, et praesumptionibus, tor=
„mentis subjiciant, eosdemque tantum ad instantiam
„Actorum legitimorum, non vero impertinentium perso=
„narum, eadem occasione concurrentium, torqueri
„permittant." (pag. 110)

Bulla Gregorii Papae XV, de maleficiis, dat. Romae
d. 20 Martii 1623: „Omnipotentis Dei Salvatoris nos=
tri. . . ." (Osoba która by, zawartszy przymierze z czartem,
czarami swemi przyprawiła o życie człowieka ma być od=
dana pod Sąd świecki; gdy by zaś niespowodowawszy śmier=
ci tylko szkodę wyrządziła lub chorobę sprowadziła ma być
przez Urząd Świętej Inkwizycyi ukarana wiecznem więzieniem.
Oskarżenie takich osób ma się dziać przed biskupem
lub inkwizytorem.)

Cap. VI. De censoribus librorum imprimendorum. – Cenzurą
ksiąg mających się drukować zajmować się będzie
Canonicus Samogitiae S. Theol. Doctor et Collegii
Crosensis Soc. Jesu rector.

— Additamentum: Monita divi Caroli Boromaei
S. Rom. Eccl. Cardinalis Presbyteri tit. S. Praxedis
ad Clerum suae Archidioecesis in Synodo quarta
provinciali Mediolanensi praescripta. (pag. 110–
128).

Na tym Synodzie w Olsiadach ustanowił biskup dla swej
dyecezyi Officialem seu Vicarium generalem.

Decreta ex Synodo IV^ta (Dioecesis Samogitiensis) per ill. d. Georgium Tyszkiewicz episc. Samog. in ecclesia cathedrali Mednikis Anno 1647 die 14. 15 et 16 m. Julii celebrata (in Casimiri Pac episc. Samog. Collectanea Constitutionum Synodalium dioecesis Samogitiensis. Vilnae typis Acad. Soc. Jes. 1690. 4to pag. 128–143.)

Cały Synod ma 16 Rozdziałów (i Supplementa. Pac)

1. De sacrificio missae in oratoriis et aedibus privatis non celebrando.
2. De reliquiis Sanctorum. – Festum S. Clementis Mart (którego relikwie są w Katedralnym Kościele) celebretur in ecclesia nostra cathedrali dominica proxima sequenti post Praesentationem B. Mariae V.
3. De Cathedratico honoris ergo ecclesiae cathedrali solvendo. Chociaż się należy ta danina, jednak my dla swej osoby niechcemy jej pobierać i darujemy ją Clero dioecesis nostrae.
4. De sepulturis. – Ponieważ Ecclesiastes mówi: „Mortuis non prohibeas gratiam, sciens quoniam omnes moriemur" – Zakazujemy więc Duchowieństwu wymagać co za pogrzeb, chyba gdyby chcący być pochowany w Kościele lub na cmentarzu dobrowolnie coś na to legował.
5. De libellis famosis. – Ponieważ są w dyecezyi naszej osoby, które piszą paszkwile na Sędziów Trybunału i innych urzędników, prozą i wierszami, przykazujemy, aby księża przyganiali to na kazaniach i pisarzy paszkwilów nam do ukarania denuncyonowali.

6. De conviviis. – Zakazuje się uczęszczać na biesiady świeckich osób, wolno tylko bywać na stypach po anniwersarzach i to skromnie. – Przypominamy także uchwałę Synodu prowincyonalnego Łubieńskiego: de vestitu decenti et non nutriendis capillis.

7. De Scholis ecclesiarum et musica non intermittenda. – Przypominamy uchwałę ostatniego Synodu prowincyonalnego, aby przy Kościołach były szkoły w których namzyciel ma także uczyć śpiewu Kościelnego.

8. De vicariis. – Wikaryusze Kościołów mają się co kwartał stawić przed nami lub naszym Oficyałem generalnym dla wybadania czy należycie pełnią obowiązki.

9. De salario Deputatorum Tribunalitiorum. – Ponieważ Synody prowincyonalne Wężyka i Łubieńskiego podwoiły pensią dla Sędziów trybunału: więc duchowni w naszej dyecezyi mają po 1 zł. płacić na Deputatów, ex mansis possessionariis.

10. De Xenodochiis. – Ponieważ nie wszędzie są szpitale: więc nakazujemy aby przy każdym Kościele był szpital. Obcy włóczący się żebracy mają być wydaleni.

11. De titulis. – Księża, aby nie przybierali sobie większych tytułów nad te które im przysługują.

12. De litibus beneficiatorum. – Clerici per suos procuratores possunt agere criminaliter ad poenam sangvinis juxta bullam Gregorii XIII d. 8 Aprilis 1548 ecclesiis Regni Poloniii concessam.

13. De officiali generali, taxa processuum et instigatores. – Notaryusze Konsystoryalni mają się trzymać taxy in Constitutione synodali Wężykoviana Varsaviae d. 13 Novembr. 1634 uchwalonej.

14. De contractu reemptionali alias Wyderkauf dicto. – Widerkaufy nie są lichwą i ~~...~~ dozwolone są bullą Piusa V.

15. De ritibus seu ceremoniis circa divina officia. — Księża powinni sobie sprawić: Rituale sacramentorum (zamiast dawnych Agend), Antiphonarium, Graduale, Psalterium, Processionale, wydane według uchwały Synodu prowincyonalnego.

16. De exorcistis. — Ne clerici exorcismis super daemoniacis aut maleficiatis, sine speciali licentia episcopi utantur: — albowiem ostatni Synod prowincyonalny Łubieńskiego zakazał exorcyzmy czynić.

Supplementa:

De examinatoribus ad beneficia et confessiones: — Na examinatorów wyznaczamy: Joachima Skirmunta Vicarium nostrum in Spiritualibus i Stanisława Sieneszkę Kanonika żmudzkiego.

De foro competenti. (Ex libro 2do Constitutionum synodalium provincialium archiepiscopalium Gnesn. ut pote Joannis Łaski Lanciciae 1523, Synodus Petricoviensis 4tae, Mathiae Drzevicii Lanciciae 1522, Dzierzgovii Lanciciae 1547, Petri Gamrati Petricoviae 1542, Synodus Petricoviensis 1mae

należy do Rozporządzeń Kazimierza Paca z r. 1689.

Collectanea Constitutionum Synodalium Dioece:
sis Samogitiensis. Vilnae. typis Acad. Soc. Jesu Anno
Dni 1690. 4to. Kart 2, str. 1–151. (Na odwrocie tytułu
drzeworyt. herb Kazimierza Paca bisk. żmudzk.)

Zbiór ten obejmuje:

a) Epistola pastoralis Casimiri Pac episcopi Samogitiae, Vilnensis et Geranonensis Praepositi – data Olsiadis d. 21 Novembris 1689. (ogłasza iż publikuje w skróceniu uchwały 4 Synodów dyecezalnych Żmudzkich biskupa Jerzego Tyszkiewicza, – z dodatkami w końcu własnemi) Karta 1.

b) Constitutiones ex Synodo I. dioec. Samogit. A. 1636 (pag. 1–76)

c) Constitutiones ex Synodo II. dioec. Samogit. A. 1639. (pag. 76–105)

d) Constitutiones ex Synodo III. dioec. Samogit. A. 1643. (pag. 105–128)

e) Decreta ex Synodo IV. dioec. Samogit. A. 1647. (pag. 128–137.)

f) Supplementa : ~~[illegible]~~ (Paca) (pag. 137–143).
   1. De examinatoribus dioecesanis ad beneficia et con:fessiones. (Wyznacza xx. Joachima Skirmunta Vicarium generalem in Spiritualibus, i Stanisława Siemaszkę kano:nika żmudzk.)
   2. De foro competenti. (Wypis ex Libro II. Constitutionum synod. provinc. Gnesnen.)

3. De Communione paschali. (Donosi biskup iż in Sacra Congregatione Inquisitionis d. 22 Febr. 1688 otrzymał do 7 lat tylko przedłużone pozwolenie ~~[illegible]~~ spowiedzi wielkanocnej odbywania w swej dyecezyi a media Quadragesimae usque ad festum Pentecostes.)

g) Ordo ecclesiarum dioecesis Samogitiensis. (Spis kościołów w 6 dekanatach: krożeńskim, retowskim, janiskim, szkudzkim, szadowskim, wierzbołowskim) pag. 143 – 146.

h) De publicatione Bullae Coenae Domini, (jest to Bulla Urbani VIII fideliter lingua Samogitica translata et declarata: „Gromata arba istatimas Urbono Aszmoio Popieżiaus: Kaipo tur użsilaikit Krikścionis nekuriosa ypatinesa Tykieymo ir Krikścioniszko pagiwenimo, kuri teipo prasidast.") pag. 146 – 151.

Locus impressionis	Nomen typographi	Annus impressionis	Forma

Nomen auctoris

Synodus diaecesana Mednicensis seu Samogitiae, sub auspiciis Illustriss. Excellentiss. ac Reverend. Domini Domini Antonii Dominici Comitis in Lohoysk et Bardyczow Tyszkiewicz Dei et Apostolicae Sedis gratia Episcopi Samogitiae, Equitis Albae Aquilae in Regno Poloniae etc. etc. etc. in Ecclesia sua cathedrali Vornensi Anno Dni 1752, Diebus 4. 5 et 6 Septembris celebrata. Typis mandata Vilnae S. R. M. Academ. Societ. Jesu. 4to K. 1 (tytuł), 5 (ded. A. D. Tyszkiewicz episc. Samog. .... Casimirus Giet Can. Samog. Synodi Secretarius) 3 (Ad Lectorem... Opis uroczystości procesyi i porządku w jakim się odbył synod) 9 (Sermo pastoralis... Loci Ordinarii), str. 1–158 (Ustawy synodu), 159–215 (Appendix: Benedicti XIV PP. Epistola encyclica ad Archiepiscopos et episcopos Regni Poloniae, de his quae vetita sunt Haebreis habitantibus in civitatibus et locis.. dd. 14 Junii 1751 i inne pisma papieżów, i reskrypt Augusta II z r. 1703 o Czarowniach) 216–223 (Sermo Leonis Frąckiewicz Custodis Praelati Samog. ad exordium Sessionis primae) 224–229 (Sermo Victorini Hryncewicz Scholastici Praelati Samog. ad exordium 2dae sessionis) 230–240 (Sermo Josephi Ciechanowiecki Canonici cath. Sam. ad initium 3tiae sessionis) 241–242 (Allocutio Loci Ordinarii circa dimissionem Caetus) Kart 6 (Ordo ecclesiarum et Catalogus universi Cleri dioecesis Samogitiensis.)

Sess. I Cap. II. Ministrom kalwinskim zakazuje się chodzić w ubiorze księżym pod karą 50 czerw. zł. – niewolno im (w zborach) dzwonić w Wielki czwartek i Wielki Piątek pod karą zamknięcia zboru. – Przy mieszanych małżeństwach mają w Konsystorzu dać Kaucyję, co do wychowywania dzieci.

Żydom niewolno mieszkać w pobliżu Kościoła pod karą 60 cz. zł. (Cap. II § 10)

Cap. III. §3. Proboszczowie mają czuwać nad tem, aby w Kościele nie było obrazów sprzeciwiających się dogmatom Katol. (Conc. Trident. Sess. 25); Święte aby nie były malowane w stroju obcym zbytkowym. Niewolno mieć po domach obrazów lubieżnych. Proboszcze mają czuwać aby nie sprzedawano lichych obrazów świętych podle robionych. (pag 11–13) – Korony mają mieć tylko święci wpisani w Katalog Świętych.

Cap. XIV. Zakazuje się używać Agendy toruńskiej, która zawiera niektóre gusła.

Sess. II Cap. IV. Pogrzeby mają się odbywać w Kościołach lub koło Kościoła; zmarłych na zwyczajne choroby wolno w 12 godzinach chować, a zmarłych nagle dopiero po 24 godzinach. Polegli w pojedynku nie mogą być na cmentarzu lub w Kościele chowani.

Cap. IX. Zakony które mają curam animarum ~~…~~: Dominikanie (Roseynis, Calvariae) Zakonu S. Franciszka (Bernardyni) (Carolstadii, Litovinis, Datnoviae), Karmelici dawnej obserw. (Linkoviae, Cojaduni (Krożom) Vladislaviae)

Sess. II Cap. XVI Czarownic (nagle podejrzane) nie wolno pławić, ani też brać na tortury, niewolno ich z zawiązanemi na tył rękami i zasłonionemi oczami wsadzać do beczki skąd przez 3 dni przez kata trzy razy (codziennie) brane były na tortury przez ~~…~~ i za każdą razą znowu do beczki wsadzane, w końcu jeżeli były szkodliwe to ich palono, a nieszkodliwe bijąc wyświecano. Co się zakazuje [pod karą 1000 czerw. zł. na mocy refkryptu Augusta II z Malborga d. 5 maja 1703. Sprawy o czary należą ad forum ecclesiasticum, z kąd do sądów świeckich oddane bywają. (pag. 89–91).

Założyliśmy i dotowali Seminarium dyecezalne pod rządem Schol. Piar.

Sess. III Cap. I §4. Podzieliliśmy dyecezyą na 10 dekanatów (z wyliczeniem kościołów.) (pag. 100–103)

Cap. II W dyecezyi żmudzkiej są bractwa: Różańcowe, Szkaplerza, S. Anny, S. Jana Nepom. (pag. 103)

Cap. IV Założyliśmy dla Rochitów (Rochitae seu Fratres de misericordia) obszerny ~~…~~ Szpital S. Rocha przy Katedrze w Worniach; drugi fundowała szlachta w Kęstajciach – pozwalamy im kwestę po dyecezyi. Zgromadzenie Rochitów nie ma jeszcze potwierdzenia papieskiego. (pag. 108)

Cap. XII. Proboszcz w Połondze ma często ludowi przypominać exkomunikę przez bullę Coenae rozciągniętą na tych którzy by grabili rzeczy rozbitów morskich.
Zaprowadzamy taxę Kancellaryi Konsystorza wileńskiego ułożoną przez Brzostowskiego.

Sess. III. C. XIV. Dokumenta autentyczne Kościołów mają być chowane w Archiwum dyecezalnem.

Sess. I. Cap. II De haereticis et Judaeis. §. 5. Niewolno Chrześcianom mieszkać z Żydami pod jednym dachem, używać doktorów żydowskich, jeść mace żydowskie (azyma), kąpać się z Żydami, służyć im, tańczyć na weselach lub ucztach żydowskich, służyć u Żydów za mamki lub za akuszerki, służyć podczas świąt żydowskich zwanych „Bosiny." §. 6 Żydzi aby nie nosili kapeluszy nakształt Księży (pileos). Gdy kapłan z Sakramentem idzie mają na głos dzwonka okna i drzwi zamykać. §. 7 Żydzi aby nie dzierżawili myt lub wsi. §. 8. Żydom niewolno w niedziele i święta wgorzelniach wódkę palić. Żyd złapany z Chrześcianką na wszeteczeństwie ma zapłacić najmniej 10 grzywien kary i więzienie odsiadywać, kobieta zaś Chrześcianka ma być chłostana i z miasta wyświecona. §. 9 W niedziele i święta mają Żydzi sklepy i szynki podczas Mszy wielkiej i podczas Nieszporów zamykać. (pag. 6–9.)

Cap. III Sprowadziliśmy z Rzymu i umieściliśmy w osobnym ołtarzu Ciało Św. Fortunata.

Cap. VI. Bractwo Nauki Chrześciańskiej zaprowadził przy kościele katedralnym Jerzy Tyszkiewicz bisk. żmudzk. r. 1643.

Cap. VII. Mają być prowadzone metryki urodzonych.

Augustus II rex Pol. Universis Magistratibus in diocesi Vladislaviensi et Pomeraniae (ne Magistratus saecularis in causas Sagarum sese ingerat, nisi prius eaedem causae a Judicio spirituali cognitae ac diiudicatae fuerint – sub poenis pro officiis civilibus 1000 hungaricalium, villanis vero sub poena colli). Dat. Mariaeburgi d. 5 Maii 1703 (pag. 211–212). Est etiam in simili materia Decretum Joannis III. in Judiciis assessorialibus Regni.

Benedicti XIV Epistola encyclica (ad Episcopos Poloniae, de iis quae vetita sunt Haebreis) dat. ex arce Gandulphi d. 14 Junii 1751 pag. 159–172) Cytując dawne rozporządzenia papieżów przeciw Żydom wzywa biskupów aby się takowych trzymali, mianowicie Dekretaliów De Judaeis et Saracenis i bull Nicolai IV. Pauli IV. Pii V. Gregorii XIII. Clementis VIII, aby nie wydzierżawiano nic Żydom, nie pożyczali od nich i nie mieli z niemi stosunków

Benedicti XIV Epistola encyclica ad Episcopos Poloniae (de tollendis abusibus ab oratoriis privatis, quae sunt in domibus laicorum) dat ex arce Gandulphi d. 2 Junii 1751 (pag. 173–186).

Clementis XI Decretum (circa celebrationem in Oratoriis privatis) d. 13 Decembris 1703. (pag. 186–189)

Benedicti XIV Constitutio (qua ampliatur episcopis facultas impertiendi benedictionem cum indulgentia plenaria in mortis articulo constitutis) Romae, Nonis Aprilis 1747. (pag. 191–200)

Benedicti XIV Indulgentiae (docentibus et addiscentibus methodum orationis mentalis) Romae d. 16 Decembris 1746 (pag. 201–205)

Gregorii XIII Bulla ad Episcopos Poloniae (quod Clerici per suos procuratores possint agere criminaliter ad poenam sanguinis.) (s.d.) (pag 213–215)

Constytucye ... Seymowe
(na ... papier ...)
Sejmu ... 1570 d. 14 ...
" poznański 1570 d. 20 Maja
" krakowski 1573 d. 29 Sept.
" Piotrkowski 1578 d. 13 Jan.
" Włodzisławski 1583 d. 19 Juni

Magnificus Comes a Górka palatinus Posnan. mp. subscr.
/ Tomus in off. Andreae Lazari 1592 mense Junii. /

Consensus w Baranowie z drukarni Andrzeia Piotrkowczyka ... K. 1. 66 podwójnie ... Kart 41

4° gros.

Essenwein: A.

(Die mittelalterlichen Kunstdenkmale der Stadt Krakau von A. Essenwein. – (Vorstand des germanischen Museums Ehmal. Städt. Baurath und o. ö. Professor an der Steierm. L. Technischen Hochschule zu Graz, Ritter des Königl. portug. Ordens d. Mariae Empfängniss zu villa-viciosa etc.

Nürnberg. Verlag d. Verfassers. –

| r. 186.

Forgmoriga.
Sine data. –

Statuta synodi dioec. Gnesnensis sub Joanne Wężyk Lovicii 1628. Crac. 1630. 4º paraf
" " ab Mathia Lubienski Lubitae Uniejovii 1643. Varsav. 1644. 4º par
Synodus dioecesana plocensis Stanislai Lubienski 1632. Varsaviae 1632, 4º paraf.
Statuta synodalne dyecezyi Kijowskiej Józefa Załuskiego. Chełmno 1767. fol.
Synodus dioecesana Vilnensis Michaelis Zienkowicz 1744. Vilnae fol.
Synodus dioecesana Mednicensis seu Samogitiae Antonii Tyszkiewicz 1752. Vilnae. 4º.
Synodus dioecesana Vendensis et Livoniae per Ottonem Schenking 1611. Vilnae 1611. 4º
Visitationes apostolicae ecclesiae Vendensis et Livoniae a Joanne Maria Belleto. Vilnae 1611. 4º
Zimorowicz – Szymonowicz – Simonides – Gornicki
Lucyusza ~~Anneusza~~ Seneki O dobrodziejstwach przekładania Łukasza Gornickiego. W
Rzecz o dobrodziejstwach z Seneki wzięta Łukasza Gornickiego. Kraków 1593. 4º

[illegible] napisał [illegible]
[illegible]
1879
[illegible] 15 [illegible]
[illegible] narodu z
[illegible] 1882. [illegible]
[illegible]
[illegible] 1874
[illegible]
[illegible] 82 [illegible]
[illegible] od 1855
† 11 [illegible] 1874 [illegible]
[illegible] 95 [illegible]

[illegible]

Synodus dioecesana Plocensis Stanislai Lubienski 1632. Varsav. 4º
Constitutiones synodales dioecesis Luceoriensis Stephani Boguslai Rupniewski 1726 Varsav. fol.
Decreta sanctiones et universa Acta synodi dioec. vilnens. Casimiri Constant. Brzostowski 1717. Vilnae. 4º
Synodus dioecesana Kijoviensis Joannis Andr. Załuski 1762 et 1767. fol.
Synodus dioecesana Medniensis seu Samogitiae Antonii Dominici Tyszkiewicz 1752. Vilnae 4º
Synodus dioecesana Vendensis Ottonis Schenking Vilnae 1611. 4º

Kojałowicz Wijuk Albertus: Miscellanea rerum ad statum ecclesiasticum in M. D. Lithvaniae Vilnae 1750. 4º

sbuchhandlung S. G. Liesching in Stuttgart

euigkeit — nach Verlangen — à cond. — fest

	NETTO.
Ploennies, **Lilien auf dem Felde.** (Sammlung biblischer giöser Dichtungen.) 20 Bogen in Miniaturf. Fein carton. hrfarbigem Umschlag à 1 Thlr. 3 Sgr. fl. 1. 54 kr. ordin. / — 22 Sgr. fl. 1. 16 kr. netto.	
In ganz Leinwand, mit Gold- und Silberverzien, Goldschnitt à 1 Thlr. 6 Sgr. fl. 2. 6 kr. ordin. / — 27 Sgr. fl. 1. 34 kr. netto.	
(☛ Diese Ausgabe im Allgemeinen nur **fest!**)	
Broschirt à 1 Thlr. — fl. 1. 42 kr. ordin. / — 20 Sgr. fl. 1. 8 kr. netto.	
dem fast allerorten so günstig aufgenommenen Büchlein „**Ruth**" wird ammlung von Gedichten derselben Verfasserin um so lieber gekauft werden, ini gleich ansprechender ist, zumal für weibliche Kreise. Als Geschenk densten Anlässen ist es ganz besonders geeignet.	
☛ Nur noch fest kann ich vorläufig liefern:	
Ploennies, **Ruth.** (Eine biblische Dichtung.) Miniatur-. Eleg. cart. mit Goldschnitt à 12 Sgr. — 40 kr. ordin. / 9 Sgr. — 30 kr. netto.	
baar gebe ich bei Netto-Artikeln 33⅓ % — **bei Ordinär-ikeln** 40 %. — **Frei-Exemplare** bei obigen 13/12 u. s. f.	

1. Constitutiones et Decreta Synodus Dioec. Kioviensis A. D. 1733 celebratae Varsav. typ. Coll. Soc. Jesu A. D. 1735. quarto str. 264.
2. Constitutiones Synodorum Dioec. Vilnensis diversis temporibus celebratarum. Vilnae 1633. quar.
3. Constitutiones Synodales Ecclesiae Culmensis A. D. 1614. quarto
4. Decreta Sanctiones et Universa Acta Synodi Dioecesanae Vilnensis sub ... Zienkowicz celebratae 1744 – Vilnae typis Acad. Soc. J. – quarto str 157.
5. Synodus Dioecesana Vilnensis 1744. Vilnae typ. acad. Soc. Jes. – quarto str 94.
6. Synodus Wladislaviensis 1634. bez karty tytułowej – quarto str 116.
7. Statuta Synodalia Dioec. Kijoviensis. Culmae in Prussia 1744. F. str 614. (bez supplementów) –
8. Lex Ecclesiae Andreoviensis Stae Catharinae Romae Mich. Cortellini 1655. quarto str 52.

Z biblioteki Dzikowskiej pożyczyłem
Kraków 13. Stycznia 1875.

Synodus dioec. Leopol. Venc. Hier. Sierakowski 1765. Leopoli
1765. fol. Pr. 3319.
Acta Synodi Luceoriens. per Bern. Maciejowski 1589 edid
Zen. Chodynski. Varsav. 1875. 8o. Literat. 3402.
Synodus dioec. Luceorien 1607 Francisci Simoneta. Zamosc.
1607. 4o. Pr. 4368.
Constitutiones et decreta synodi dioec. Ploens. Stan.
Zaluski 1733. Varsaviae 1735. 4o. Pr. 2983.
Constitutiones et decreta synodi dioec. Posnan. Andr.
Szoldrski 1642. Posnaniae 1642. 4o.
Synodus posnaniensis Stanislai Witwicki 1689. Varsaviae
1689. 4o. Pr. 3144.
Synodus dioec. posn. Christoph. Ant. Szembek 1720. Varsav.
1721. 4o. Pr. 3145.
" " " Stan. Hosii 1738. Varsav. 1738. 4o.
Pr. 3146.
Synodus diocesana Wladislaviensis 1586 Hier. Rozdra-
iewski. Posnan. 1588. 4o. Pr. 3149.
" " sub Math. Lubienski 1641. Cracov.
1642. 4o. Pr. 3143.
Constitutiones in dioec. Synod. Vladislav. Stanislai Karn-
kowski. Coloniae 1577. 8o. Pr. 193.
Statuta synodalia Wratisl. Vratisl 1475. 8o.
(Wiszniewski III. 88 n. 70)
" et provincialia Wratisl. Norimbergae
1512. 4o.

Synodus dioec. Chelmens. Joan. Wężyk. Zamosc 1717 fol.
Prawo 3318.
Heyzman: Statuta synodalia Ep. Cracov. XIV et XV saec.
Cracov. 1875. 4º Praw. 3136.
Constitutiones dioecesanae Crac. in divers. Synodis Petri
Tylicki. fol. Pr: 3626.
" Synodi dioec. Crac. 1601. X Cal. Junii. Cracov.
1601. 4º
" " " 1612 (Tylicki). Crac. 4º P. 4740.
Reformationes dioec. Crac. Mart. Szyszkowski
1621. Crac. fol. P. 3317
Constitutiones Synodi dioec. Crac. Petri Gembicki
1643 d. XI Octobr. Crac. fol.
Synodus dioec. Crac. Petri Gembicki A. 1643 celebr. Cui
acess. Constit. Radziwił, Maciejowski, Tylicki, Szysz=
kowski. Crac 1643. fol.
Synodus dioec. Crac. Casim. Lubienski 1711. Crac. fol.
Pr. 4649.
Constitutiones synodales Culmenses 1745 A. St. Załuski
Brunsbergae 1746. 4º Pr. 2984.
Synodus archidioec gnesn. Stanisl. Karnkowski 1583.
ed. Chodynski. Vars. 1871. 8º Pr. 1650
" dioec. gnesn. Lovicii 1593 d. 29 Mart. Posnan. 1593
4º Pr. 3148.
" archidioec. gnesn. Laur. Gembicki 1620 Octobr. Crac. 1621. 4º
Constitutiones synodi archid. Gnesn. Stanislai Szembek 1720
Varsavia 1720. 4º

Synody w Bibl. Ossolin.

Constitutiones synodales Andr. Stan. K. Załuski. Brunsbergae 1746. 4º

" et decreta synodi d. Ploccns sub A. St. Załuski. Varsav. 1735. 4º

" synodales dioec Luceorien. Varsav. 1726. fol.

" synodi dioec Luceorien A. 1641. Cracov. 1641. 4º

" synod. dioec. Vilnen. Vilnae 1613. 4º

" " " Varmien. Brunsberg. 1612. 4º

" " dioec. Crac: Cracoviae 1601. 4º

" " " " 1608. 4º

" " " " 1612. 4º

Mscpt 152 (Opis Polkowsk. Nr. 124) Katedry Krak.

Synodus dioeces. Cracov. Petri Wysz episcopi A. 1408 diebus S. Remigii et sequentibus celebrata. (niedrukowany)

Karta 176–188.

Synodus Luceoriensis per Stanisl. Witwicki. Varsaviae 1684. 4º str. 61 Prawo nowe synodus praemisliensis. Petri Gembicki 1641. Cracoviae 1642. (Sign. A–K) 4º.

Constitutiones synodales dioec. Varmien. Brunsbergae 1612. 4º str. 350.

Synodus Vilnensis 1744. Zienkowicz. Vilnae 1743. 4º

Acta Synodi Vilnensis Sapiehae 1669. Vilnae 4º (A–K)

239

Na Rusi Nawiedzenie N. P. Maryi (Jagodna)

Synody Przem.
Synod Sierakowskiego lwow.
Nagrobki krak.
Buda tytuł N. Boskiej.
Lanckorońska nagrobek
Rocznik Tow. warsz T. III r. 1806.

Oped: a

